

HAZAL

(KUTSAL CEZA)

NECATİ HAKSUN

roman

KUTSAL CEZA
(HAZAL)
roman

YAZKO

Türkocağı Cad.

No: 17, Kat: 2

Cağaloğlu - İstanbul

22 78 45

Yazarın öteki kitapları:

MEYRO, öyküler

*Bu kitap Ağaoğlu Yayınevi Tesisleri'nde
dizildi, basıldı, ciltlendi, 27 73 37*

Kapak: Erkal Yavı

İstanbul, 1981

KUTSAL CEZA

(HAZAL)

NECATİ HAKSUN

Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim
Kooperatifi

BİR

Kadir duvarın dibine çömelmiş, yer yer yıl-tılmış semeri onarıyordu elindeki yorgan iğne-siyle. Semerin örtüsü öylesine eskimişti ki, iğne dikiş tutmuyordu iyice. Biraz çekiştirince, ör-tünün dokuması çözülüyor, boşanıyordu ip.

El büyüklüğündeki yırtık yere yeni bir bez koydu Kadir... İğneyi batırdı çekti, yine dikiş tutmadı örtü. Öfkelendi... Alnında biriken ter-leri sildi elinin tersiyle.

«Çok eskimiş... yeni bir semer almak gerek,» diye söylendi. «Katırın sırtına da yağır yapıyor eski olduğundan. Katır da yaşlandı ya...»

Duvarın öte yanında örklü, başını eğmiş kuru ot yiyen zayıf, yaşlı katıra baktı acımayla. Sır-tındaki yaralara sinekler konuyor, ikide bir tepiniyordu katır.

«Boşuna uğraşı...» dedi, kendi kendine; ve bıraktı işi. Elini çenesine dayadı, karşı yamaçlara baktı sessizce. Anlamsızdı bakışları.. Dur-gun sessizliği içinde umutsuzluğunu yansıtıyor-du bakışları sanki.

Güneş ipil ipil eritiyordu karları. Karlar, güneş ışınlarıyla renkli noktalar halinde şekilleniyor, göz kamaştırıyordu.

Birden yanı başında Kara Zülfo'yu gördü. Selâmlaştılar...

«Ne o, semeri mi onarıyon ağam?»

«Sözüm ona onarıyom işte... Onarılacak hali kalmamış ya... Yeni bir semere ihtiyaçlığım var ama, para yok ki alam.»

«Olur be, herbi şeyin çaresi bulunur elbet.

Üzme tatlı canını sen.»

Kadir'in karısı, kapıda göründü, baktı onlara.

«Hoş gelmişsin Zülfo Ağam,» dedi.

«Hoş bulduk bacım, hoş bulduk,» dedi Zülfo.

«Fadiş nasıl?»

«Nasıl olacak, uğraşır durur köstebek gibi ev içinde akşama dek. Acıyom vallahi haline. Yunağa git, ekmek yap... dayanılır gibi değil hani.»

«Öyle... hepimizin başında. Nidelim yazgımız işte.»

«Sen yine iyisin be, Elifçe. Feşo var, Zeyno var yardımcın.»

«Selâm söyle Fadiş'e,» dedi kadın, girdi içeri.

Az sonra, elinde bir tepsiyle çay getirdi Feşo iki bardak. Önce hatırını sordu Zülfo'nun. Sonra, eğildi verdi çayları Zülfo'yla babalığına.

Zülfo çayı alırken tepsiden, gözlerini yüzüne dikti Feşo'nun. Yumuşakçaydı bakışları adamın.

«Ne güzel olmuşsun gız, sen öyle? Maşallah maşallah... Tanrı nazardan esirgesin,» dedi Zülfo.

Yüzüne karşı övülmekten kızardı Feşo, utan-
dı.

Kadir de bir şey söylemiş olmak için:

«Ee, gardaşım da yakışıklıydı hani... Yüz yapısı ona çekmiş tıpkı,» dedi.

«E gardaşım, Elifçe de çirkin sayılmaz yani. Ana güzel, baba yakışıklı... çocuk güzel olur elbet!»

Karısının güzelliğinden söz edilmesi hoşuna gitmedi Kadir'in. Kıskançlıkla baktı yüzüne Zülfo'nun. İçinden öfkeli, 'Avradımın güzelliğinden sana ne be düzü? Hoşuna mı gitti yoksa avradım?' diye geçirdi.

Bir süre sessiz durdular. Höpürtederek içtiler çaylarını.

«Bu yıl kış erken bastırdı... Zorlu geçeceğe benzer... Ekim'de kar mı yağardı hiç? Daha yiyecekleri bile alıp koymadık kilere.»

«Ne düşünüyön yiyeceği be, Zülfo Ağam? Para çok sende... gider dolu dolu alırsın her bişeyi evine.» Sonra içinden, «Avrat mallı olursa, insan böyle konuşur işte. Ya ben nidecem? Kara kara düşün dur, sen de» diye geçirdi. «Ulan malı batsın be? Yüzüne bakan korkar kadının... Düş'ümde görsem korkarım vallahi... Git mide-siz herif... Çocukları da kendisi gibi ibret...»

Ağasını ansıdı: Ağası, çığ altında kalmıştı. On beş yaşındaydı kendisi o sıra. Kış yaman olmuştu o yıl. Odunları bitmişti ağasının. Odun yüklemişler katıra, Nazo'nun oğluyla köye dönerlerken, birden dağ gibi bir kar yığını yuvarlanıp çökmüştü üstlerine. Odun yüklü katırlar sahipsiz dönmüşlerdi o gün kışlağa. Çığı açmak olanaksızdı o zaman. Yeni bir çığ yığını daha yuvarlanabilirdi çünkü. Karların erimesini beklemekten başka çare yoktu gayri. Şubat mıydı, mart mıydı aylardan, ansıyamıyordu şimdi. Elifçe deli gibi dolandı durdu ağıtlar içinde aylarca. Karlar eriyince iki ceset çıktı ortaya. Bozulmamıştı hiç... sessiz uyuyorlardı sanki.

Feşo iki yaşındaydı o sıra.

Kocası ölen kadın, ölenin en yakın kardeşiyle evlenirdi... töre kural buydu aşirette. Başlık verilip alınmıştı çünkü.

Ağasıyla baba ayrı ana bir kardeşi Kadir. Ağasının ölümünden altı ay sonra nikâhları kıyıldı Elifçe'yle. Elifçe on yedi yaşındaydı o sıra. Bir genç kız tazeliğindeydi... Şimdi bile otuz yaşlarında olduğu halde diri bir güzelliği vardı kadının. Yoksunluklar içinde süregiden yaşamları bile çökertememişti onu. Beş çocuk anasıydı şimdi. O çocukları kendi doğurmamıştı sanki.

«Çook genç kızlara değişmem Elifçe'yi be!»

Kadir, öne eğik başını kaldırdı, bakışlarını çevirdi Zülfo'ya.

Sonra, Zülfo'nun karısı canlandı gözlerinin

önünde:

«Bu bok yenmez bre; mallı da olsa avrat? Bu adam nasıl yatar onunla?»

Aklı almıyordu bir türlü Kadir'in.

«Ne düşünüyon öyle kendi kendine, Kadir'im?»

«Hiç... yok bişey be Zülfo emmi... Rahmatlı gardaşım geldi de gözlerimin önüne, Feşo'dan söz edince. N'aparsın onun teberiği işte. O da olmasa dölsüz gidecekti, sönecekti ocağı... Kimseyi dölsüz bırakmasın Tanrım. Ocağı sönmüş demektir onun.»

«Doğru lâf ettin Kadir. Kır Osman, dördüncü avradı aldı, biliyon... Ama yine yok... Çocuğu olmuyor işte... Bu kadınların hepsi kısır mı yani? Sanmam... Gitmediği hoca, muska yazdırmadığı şıh kalmadı yörede. Kucak dolusu para döktü şıhlara, hocalara. Ama çaresiz... Neylesin adam, Tanrı vermezse?... Zorla alınmaz ki elinden Tanrı'nın? Tillo'da Şıh İhsan diye biri varmış... Çok güçlüymüş nefesi, diyorlar. Tüm umudu ondaymış gayri.»

«Pekiy neden bir toktora göstermiyor Kır Osman kendini?»

«Bu toktorluk bir iş değil be, Kadir'im... Toktor hastaya bakar... Kır Osman hasta değil ki. Hocalık onunkisi. Tanrı'nın isteğine bağlı. Tanrı isterse verir çocuğu. Hem sen, böyle konuşup da günaha girmel!»

«Doğru,» dedi Kadir. «İnsan bilmeyerek Tanrı'nın işlerine karışıyor bazen; günah işliyor... Çocuğu Tanrı verir oysa... bizimkisi cahallık işte...»

Hemen, «tövbe tövbe» dedi, seslice Kadir.

Feşo ikinci çayları getirdi, verdi.

«Duydun mu?» dedi Zülfo, inançlı bir biçimde, ve çayını höpürdeterek içerken.

«Celâl Bayar, Menderes adında iki adam çıkmış ortaya... Bangır bangır bağırıyormuş bunlar: «Ey müslümanlar uyanın! İsmet Paşa ka-

ranlığa yöneltti tüm sizi... Biz kurtaracağız sizleri... Gizli ibadet yok artık. Bu memleketi gavur yaptı İsmet Paşa. Tanrı'nın yardımıyla *Ezanı Muhammediye*'yi kabul ettireceğiz önce. Oylarınızı bize verin, diyorlarmış. Faris ağamız şehere gitti. O da kaydını yaptırmış onların partisine, bizimkileri de tabi... İki yüz seçmenim var, demiş Faris ağa onlara. Tüm şihlar, ağalar yeni partiye yazılıyormuş... Bir çılgı gibi büyüyormuş bu parti. Önümüzdeki yıl seçim yapılacaktı... Herkes dilediği partiye oyunu verebilecekti gayri.»

«Tanrı, kendi yolunda savaşanlarla beraberdir daim,» dedi Kadir.

«Hilafet yıkıldı gardaş, din gitti elden... Tanrı kızdı bizlere bu yüzden. Çocuk da vermez tabi... Neden karşı koymuyoruz, direnmiyoruz dinimize karşı gelenlere? *Cihat*, demiş Kitap, *cihat*! Ne demek bu biliyon mu? Dinine karşı gelenlere savaş aç, öldür, demektir! ya...»

«Ama koskoca bir devlet var karşımızda, nasıl savaşırız onunla pekiy?» dedi Kadir kuşku.

«Savaşacaksın gardaş, savaşacaksın! Tanrı'nın buyruğu bu, bizlere!»

Kadir, inanmaz gözlerle baktı Zülfo'ya, olmaz der gibisine...

«Sen neler söylüyon Zülfo Ağam? Türkçe ezan değişmezmiş, diyorlar... Bir de kalkmış hilafeti getirmekten söz ediyon, olur mu hiç? Bunu kimse yapamaz gibi geliyor bana.»

«Hıh,» diye gülümsedi Zülfo. «Nasıl değişmezmiş be? Tüm kudret bunlara geçiyor gayri. İktidar kimdeyse, söz hakkı onundur tabi. Söz temsili, ağa başımızdır... Onun sözü üstüne söz kondurabilir miyiz? Kimde yürek, cesaret vardır bunu yapmaya?»

«Pravo, şu Celâl Bayar, Menderes denen adamlara... İyi, bunları İstiklâl Mahkemesi'ne

vermiyor İsmet Paşa?»

«Yoo, veremez... Amerikan gâvuru diyesiy-miş ki, bakın, ben size yardım yaparım amma, Demirgıratı kabullenirseniz eğer. Zırnık koklat-mam yoksa... Bu sebepten kabullenmiş İsmet Paşa da onların isteğini. Kendi keyfine kalsa, kabullenir miydi hiç? Amerikan gâvuru, De-mirgırat olan memleketlere karşılıksız yardım ve de bol para veriyormuş şimdi. Neden mi?... Rus komünistine karşı tabi... Türklerin gözü perk, ve de Rus düşmanı savaşı bir millet ol-duğunu bildiği için. En büyük yardımı bize ya-pacakmış, eğer ki millet Demirgırat olursa... Şimdi herkes Demirgıratın peşinde. İsmet Pa-şa'yı da sevmiyormuş Amerikan gâvuru. Neden mi? Rus kitapları okutuyormuş İsmet Paşa, ko-münist yapacakmış Türk milletini, diye korku-yormuş da ondan. Onun için, din elden gidiyor diye Demirgırata yazılıyormuş herkes.»

«Allah Allah!» dedi Kadir.

«Yaradana şükür... Şu milleti doğru yola gö-türecek, Hak Muhammed'i tanıyan insanları, başımıza geçirecek demek. Yeter be, yeter! Kor-kumuzdan ibadetlerimizi bile gizli yapıyorduk bu güne dek. Şu Amerikan gâvuruna pravo val-lahi!»

«Ağam be, bu Amerikan gâvuru dediğin giz-lice Hak dinine, Muhammed yoluna dönmesin sakın? Açıkça söyleyemezler tabi... Yoksa ne diye yardım etsin bize? Elâ gözümüze mi aşık herifler...»

«Olabilir... Tüm gâvurlar müslüman olacak-mış ya, sonunda... Hiç biri Cennete giremez-miş yoksa.»

Kadir başını kaşıdı. Kuşkuyla baktı gözlerine Zülfo'nun.

«Niye?... Dört Kitabın dördü de Hak değil mi?» diye sordu ikircimli.

«Haa, bak onu, giden Cuma'da hoca anlattı:

Dört peygamberin de, Hak peygamberi olduğu doğru, ama kitapları değilmış... Kitap'ta öyle diyormuş...»

«Bunu anlayamadım ben, Zülfo Ağam? Karışık bişey herhal... Dört peygamberin de, Hak peygamberi olduğu kabul ediliyor da, Kitapları niye geçersiz pekiy? Buna aklım yatmadı pek.»

Zülfo güldü:

«Yahu, bunu anlamayacak ne var, sanki? Devlet bir kanun çıkarır, değıştirir sonra onu, toplumun ihtiyaçlarına uygun biçimde. Tabi Tanrı da, o zamanın insanları için koyduğu kuralları değıştirince Peygamberimizi göndermiş yeni kurallarla. Öncekiler batıl olmuş böylece.»

«Haa, şimdi oldu işte... Güzel açıkladın Zülfo emmim ya, kafamı kurcalayan bi şey var benim, aklımın ermediği?»

«Neymiş o kafanı kurcalayan şey, senin?»

«Tanrı bilmiyor muydu pekiy, her toplumun kendine özgü gelenek görenekleri vardı ve, olacaktır da... Neden kurallarını koymamış ona göre öyleyse? Peygamberimiz Efendimizden sonra bu kurallar değışmiyecek mi hiç? Değışecektir elbet! Bak sen söyledin... İsmet Paşa devriliyormuş... Düş'ümde görsem inanmazdım buna. Öbür dünyayı yöneten Tanrı, bu dünyayı da yönetiyor tabi. Peki bu kurallar yetersizse ne olacak sonu, başka peygamber de gelmiyeceğine göre?»

Zülfo cigara sarıyordu... Düşünerek temkinli karşılık vermesi gerekliydi. Kadir'in sorusu korkunçtu. Hocaya sorsaydı eğer, kâfirlikle suçlardı onu muhakkak. Cigarasını sardı yaktı... Ağır ağır derince çekerek dumanlarını, düşündü bir an.

«Tanrı, ümmet olarak bir bayrak altında yaşamalarını istemiş de müslümanların, ona göre koymuş kurallarını. Hiç değışmez bu kurallar...

Eğer değişseydi bu kurallar Peygamberimizden sonra, yeniden bir peygamber göndermesi gerekliydi Tanrı'nın. Ama hüküm var Kitap'da başka peygamber gelmiyeceğine.»

Kadir kuşkuyla ve inanmaz gözlerle baktı Zülfo'ya.

«Olabilir... Doğrudur herhal...» dedi.

«Bunlar karışık meseleler be... Her şeyi mantığa vurmuyacan öyle. Bunlar aklımızın ermediği şeyler bizim. Madem böyle demiş Tanrı, ne diye tartışıyor biz? Seni beni yaratan belli... Sen kalkıp sebep arıyorsun bir de... Oysa günaha giriyon da, haberin yok. İnsan işlediği günahın farkında olmazmış çok kez, diyorlar.»

«Peki Zülfo emmi, günah nedir öyleyse?»

Zülfo düşünür gibi yaptı, sonra:

«Günah mı dedin?» dedi. «Şey... Hak Kitap'ta yazıyor hepsi, şimdi pek aklımda kalmadı ya... Kitap'ın yasakladıklarını yapmak günah'tır işte.»

«Ama Kitap neyi yasaklamış, bilmiyom ben?»

Zülfo istemiyerek sertçe baktı Kadir'e.

«Sen çok çakalsın be Kadir... Kitap'ta, neyin yasak olduğunu yazar açıkça. Sonra, daha neler var, neler Kitap'ımızda:

«Ben bilirim her şeyi. Ben bilgeyim. Tüm bilimler bendedir. Benden öğren her şeyi! Ben sonsuzum... Her şey benden doğar, bana döner sonunda. Beni öğrenen bilge olur yücelir, cennetimde yer alır. Beni öğrenmiyenin yeri cehennemdir! Büyük azap var onlara. Biz, bu göğü, yeri, tüm nimetleri sizler için yarattık; yararlanasınız, anlayasınız, diye. Kötülüklerden sakının, bana sığının.» Sonra, «Göklerde ve yeryüzünde gizli bir şey yoktur ki, bu açık Kitap'ta yazılmış olmasın(*)...»

«Yaa böyle diyor Kitap işte. Tüm gâvur bil-

(*) Neml sûresi âyet 77.

ginleri, Kitabımızı okuyorlar, öğreniyorlar, icatlar yapıyorlar sonunda. Radyoyu gördün, şehere inince. Sanki, kutunun içinde bir adam var sanırsın. İşte bunu bir gâvur bulmuş... 'Ve ben' demiş, 'Kurânı Kerîmden okudum, öğrendim, buldum radyoyu. Büyük bilgi var onda, anlayana...' Ölürkene de kelimeî şahadet getirmiş, kendi kendine bu adam. Tanrı söyletmiş onu... Yaa, Tanrı insanın yüreğine böyle dolar işte.»

«Allah Allah!.. Sen ne büyüksün Tanrım!» dedi Kadir. Kıpır kıpırdı dudakları; dualar okudu içinden sessizce.

Zülfo da okudu duaları içinden. Sonra:

«Bitmez bu konu, derindir... Kalk dolaşalım sennen... açılırız biraz... Hemi de önemli bir şey diyecem sana,» dedi usulca.

Kalktılar...

Mevsimin ilk karı yeni düşmüştü toprağa.

Eriyen karlara basarak konuşmasız yürüdüler. koruluğa doğru, elleri arkalarında ağır adımlarla. Güneye aşağılara baktılar... Şıran çayı açık tatlı bir mavilikle bembeyaz köpükler saçarak akıyordu hızla, tatlı çağılıtlarla. Çayın karşı geçesi bir çam ormanı halinde yükseliyordu dikçesine bir meyille. Taa ilerlerde Çalgan dağının dumanlı doruğu uzanıyordu gökyüzüne özgürce. Kar kaplamıştı dağın çevresini tüm.

Hava açıktı. Kuşluk güneşi gövdeleri ısıtıyordu tatlı bir uyuşuklukla. Kimileri tembel tembel dolaşıyorlar, kimileri de sırtlarını duvarlara vererek çömelmişlerdi, güneşe çevirerek yüzlerini. Ya tek tek oturuyorlardı, ya da ikişer üçer kişilik kümeler halinde toplanmışlar çene çalıyorlardı birbirleriyle.

İki üç kişiyle selâmlaştılar yolda.

Sessiz, konuşmasız yürüyorlardı.

Bazıları şaşkınca bakıyorlar ve onların bir arada dostça gezinmelerine bir anlam vermeye

çalışıyorlardı.

«Bir bok işleri var bunların» diye düşünüyorlardı ya, ne olabileceğini kestiremiyorlardı pek. Bir yakınlık, bir komşuluk yoktu aralarında, biliyorlardı. Zülfo'nun evi köyün ortasında, Kadir'in ise köyün en ucundaydı. Sonra, ikisini, hiç böyle bir arada konuşurlarken görmemişlerdi. Şaşkınlıkları bundandı işte.

Zülfo'nun başında yeşil bir bere vardı. Giysileri yenice, temiz, düzgündü. Elleri arkasında, göğsünü ileri çıkartmış, kasılırcasına ağır başlı bir görünüş içinde selâm alıp veriyordu rasladıklarına.

Kadir'in başında iyice eskimiş, yer yer lekelenmiş, siperi hafifçe yana kaymış bir kasket; üstündeyse, eskimiş, yıkanmaktan tiftik tiftik olmuş yakasız bir gömlek vardı. Poturu yamalıklar içindeydi.

Kadir, Zülfo'nun yanında saygılıca ve ezilmişcesine bir duyuyla yürüyordu. Hele Zülfo'nun onu umursamazmış gibi bakışları ve kasılırcasına yürüyüşü bitiriyordu Kadir'i.

Görenler kuşkuyla ve gülümsemeyle bakıyorlardı onlara.

«Hayırlı bir iş herhalde, ağalar» diyerek.

«Acaba, yeniden mi evlenecekti Zülfo? O çirkin karıdan bıkmıştı herhal. Feşo'ya talipse eğer, turnayı gözünden vurdu demektir? Ama Fadiş nasıl dayanabilirdi buna?» diye konuşuyorlardı kendi aralarında.

Onların laf vurmalarına aldırmaksızın yürüyorlardı.

«İşsiz güçsüz adamlar n'olacak, laf veriştirecek, dedikodu yapacak adam arıyorlar kendilerince. Küçük yerin bu bokluğu var işte...» dedi Zülfo, bakışlarını çevirerek Kadir'e.

Kadir bir şeyler düşünüyordu... Ne düşünüyordu, bunu bilmek istercesine baktı Zülfo.

«Haklısın... doğru...» dedi Kadir laf olsumu-

na.

Herkesin anlamlı bakışlarından utanç duyuyordu; yılgınlaşmıştı Kadir. Bir ezilmişlik duydu yüreğinde. Küfür etti içinden.

«Bu deyyusun bir işi var bennen... Ama saklıyor... Bakalım ne? Acaba Feşo'yu mu istiyecti ondan, kendine. Yok be... Feşo gibi bir kız verilir miydi böylesine bitmiş, çökmüş bir insana? Yoksa, başka biri için mi dünürdü? Sabret bakalım sabret... Niyetini açıklar kendiliğinden nasıl olsa,» diye düşündü.

On-onbeş dakika yürüdüler havadan sudan konuşarak. Köyün batı yakasındaki koruluğa geldiler. Meşe, gürgen, kayın, ladin ağaçlarıyla kaplıydı koruluk. Ladin ağaçlarının dış kabukları soyulmuştu yer yer. Kim yapmıştı bunu? Neden yapmışlardı? Bir anlam veremediler.

Dikçe bir bayır halinde uzanıyordu koruluk göz alabildiğince. Önlerinde dar yataklı bir dere uzanıyordu, aşağıdaki Şiran çayıyla birleşerek. Dupduru, ince bir çağıltıyla akıyordu sular, kulaklarda hoş bir yankı bırakarak. Küçük kayacıklar, çakıl taşları açık seçik görünüyordu dipte. Güneş ışınları hoş bir görünüm veriyordu sulara.

Derenin kıyısında durdular, baktılar uzun uzun sulara.

Oturdular...

Bir tavşan fırladı koruluktan, yamaca doğru tırmanarak hızla. Bir küren keklik fırladı havaya çalılıklardan kanat çırparak.

«İyi av var bu yıl... Avlayacak adam yok ama... Şimdi bir çiftten olacak, sallayacan kürene,» dedi Zülfo.

«Çifteyi nereden bulak be, Zülfo emmi?... Hükümet tüm toplattı silâhları, biliyon. Göz açtırmıyor ki hükümet; sık sık arama yapıyor candarmalar. Bir şey bulmasınlar... Gel karakola diyorlar, basıyorlar sopayı zabahlara dek. Yıl-

gınlık geliyor insana vallahi...»

«Doğru... İnsan silâh bulundurmaya korkuyor yanında. Ne vakit, ne zaman gelecekleri belli olmuyor ki candarmaların. Bakıyon vakit geç... Bu saatten sonra gelmezler herhal diyon, çıkarıyon silâhı... Hop, basılmışın bir de bakıyon... Kıpırdamayın, herkes ellerini başının üstüne koysun, çıksın dışarı, diyor bir candarma çavuşu. Bi şeyler bulmasınlar... Sürün dur gayri mahkeme kapılarında, kurtaracam diye kendini. Dağ başındasın... Hırsız var, arzısı var... Neynen korursun namusunu malını? Silâhla tabi... Elinden aldılar mı onu da, bok gibi yığılr kalırsın ortada kolun kanadın bağlı. Biz dağ insanıyız gardaş... Silâhsız olamayız. Öyle değil mi?»

«Öyle ama, aşiretler çarpışmasınlar, birbirleriyle dostça geçinsinler diye alıyormuş hükümet silâhlarımızı elimizden.»

«Canım gardaşım... Bak şurada yalnızız... Şimdik bir ayı çıkıverse karşımıza? Ne yaparız biz? Cın çarpmış gibi baka kalırız ortada sip-sivri, şaşkın. Kaçacak, saklanacak delik ararız kendimize korkuyla. Oysa silâhın olsa, çeker patlatırsın alnına ayının, olur biter.»

«Ağalar toplanmışlar, gitmişler valiye... Anlatmışlar bu durumu açıkca. Ama vali, olmaz demiş, hükümetin emri böyle, uymaya zorunluyuz buna.»

«Öyle ya... İsmet Paşa'sı ve adamları oturmuşlar köşklerde; polis, candarma dolu çevresi... korurlar onları. Bizi kim koruyacak peki? Masa başında oturup yürütülmez devlet işleri. Halkı tanıyacak, ihtiyaçlarını bilecen onların. İnşallah yıkılır gider de bu seçimde, kurtulur ellerinden millet.»

Ağaçlar yapraklarını dökmüş, derin ve durgun bir sessizliğe bürünmüştü doğa. Dupduru çıplak bir sessizliğe...

Şırıl şırıl akan duru, ısıltılı suları seyrettiler bir süre konuşmadan.

«Boşver sen bunları da, yiyecek durumun nasıl? Kışı çıkarabilecen mi?»

Kadir gözlerini çevirdi Zülfo'ya:

«Dilinin altında bir şey var bu deyusun,» diye geçirdi usundan.

«Pek iyi değil... Şurada onbeş-yirmi gün yetecek kadar un kalmış evde, dün söyledi avrat...»

«Bu yıl kışlağın durumu berbat... Neden dersin... hükümet karar almış, sıkı tedbirler koymuş sınıra. Kaçakçı bırakmıyormuş hiç! Üç gün öncesi ağanın oğlu Bekir, 'Koyun geçiremezsek sınırdan kışlak aç kalacak bu kış,' dedi.»

Sessizleştiler...

Karlarla kaplı bembeyaz yamaçları seyrettiler. Doğanın tertemiz akçıl büyüsunü yansıtıyor gibiydi karlar.

«Sen bu meseleyi mi konuşmak için çığırdın beni, be Zülfo emmim? Hani önemli bişey diyecektin bana?»

Zülfo, bir iki kez öksürdü zorlamayla. Boğazının gıcığını temizler gibi yaptı; tükürdü sulara doğru kabaca.

«Doğru... Ben de lafı oraya getirecektim zaten. Şimdik bir teklifim var sana. Senin Feşo'yu, benim Ali'ye istemeğe geldim; Allahın emriyle tabi... Ha ne dersin?»

Kadir dalgınlaştı bir süre. Önüne bakıyordu... Ağır ağır kaldırdı başını, ve bakışlarını çevirdi Zülfo'ya.

«Anlamıştım böyle bir iş için geldiğini zaten» dedi; ve birbiri üstünden sıçrayarak hızla akan ak köpüklü sulara baktı; sonra, başını kaldırmaksızın: «Senin oğlan daha ufacık be gardaşım... Onbir yaşında var mı?» diye sürdürdü sözünü.

«Şubatta bitirecek on biri, on ikisine girecek.»

«Ufak daha...» diye yineledi Kadir.

«Ufak olsun canım, ne olacak. İki yıl sonra kocaman bir delikanlı olur... Okuyor, hafız olacak hemi, biliyon.»

«He ya, okuması iyi bi şey...»

«Gördün mü ya... Kaç kişi var okur-yazar bu köyde? Hangimiz biliyok okumayı?»

«Okul var mı ki, okur yazar olsun?»

«İyi ya işte... Evlendiririz şimdi, iki yıl kalırlar beraber, ısınırlar birbirlerine.»

Kadir durgunlaştı bir an... Anlamsızca baktı Zülfo'nun yüzüne.

«Anasıynan görüşem hele bir...» dedi usulca.

«Neyi görüşecen anasıynan, gardaşım?»

«Benim üvey kızım Feşo, biliyon. Onun için anasına danışam bir... Üstümden savmak gibi olmasın.»

Yine sessizleştiler.

Zülfo, cebinden çıkardı tabakasını; kaçak tütünden sardı bir cigara; ve uzattı tabakayı Kadir'e.

«Boş ver, sar bir cigara!»

Yaktılar cigaralarını.

«Pazarlığı yapak da, sen yine danış anasına. İste bakim şimdik başlığını!»

Kadir düşünceye daldı bir süre. Kafasında hesaplar yaptı kendi kendine. Feşo'nun güzel yüzü, dolgun vücudu, yuvarlak kalçaları, dipdiri göğüsleri canlandı gözlerinin önünde.

«Güzel kız gerçekten...» diye düşündü. İlk kez bu biçimde düşünüyordu Feşo'yu.

Kızın isteklisi çoktu ya, az para veriyorlardı dürzüler. Oysa o, Feşo'yu iyi bir başlıkla verip, genç bir katır almayı düşünüyordu. Evinin arka duvarı çökmek üzereydi. Onarılması gerekliydi. Kışı çıkaracak unu da yoktu evde. Sonra, üstbaş diye bir şey kalmamıştı hiçbirinde. Beş çocuk ve karısı, yırtık pırtık giysileri içinde, yalın ayak, perişandılar.

«Neler hesaplıyon ağam?»

«Heç, heç...»

«Ne istediğini söylemedin daha.»

Kadir, parmaklarıyla hesaplar yaptı bir süre.

«İki bin pangonot, bir çifte, iki de entarilik isterim pazenden!» dedi.

Zülfo dudaklarını büzerek uzunca bir ıslık çaldı.

«Of be, of... Ne diyon sen ağam? Arap kısrığı mı satıyon be, koşuya koyacak? Sen bu işin olurunu söyle bana, gızını vereceksen eğer,» dedi, şaşırmış gözlerle bakarak Kadir'e.

«Kızma be Zülfo emmim... Sen ne veriyon pekiy? Bulursak değerini veririz gızı. Para sende, gız bizde... Elimiz dar diye öyle ucuza verecek değiliz ya, ağam.»

«Öyle istedin ki gardaşım, ben ne vereceğimi şaşırdım doğrusu.»

«Öyle ama, gız da değer hani... Güzel gız, biliyon.»

«Gızın güzel, güzel ama, ben de sana, oğlum hafız olacak diyom iki yıl sonra. Gürül gürül Kuran okuyacak! Para kazanacak bol bol köylere çıkıp... Sonra, sizlere de okur beleşten. Daha ne istiyon be? Sen bu dünyayı düşünüyon hep, Kadir gardaş; öteki dünyadan haberin yok gibi.»

Kadir durgunlaştı bir an. Gerçekten öteki dünyayı, ölümü düşünmemişti şimdiye dek. Yarın ölüverirse ya, ne olacaktı pekiy? Cehennemın kaynar kazanlarında yanacaktı casır casır.

Bu korkuyla sırtında bir ürperti duydu, titredi.

«Duydun belki, Hacı'nın Memo iki bin verdi, bir çifte, iki entarilikle...»

«Canım öyle diyon ama, adam evli; üç çocuklu hemi de... Benim oğlumla bir olur mu, o?»

«Doğru... gız da bu sebepten istemiyor ya Memo'yu. Boyum kadar çocukları var, diyormuş anasına. Adam da sık sık tedirginlik veriyor, iki

güne bir adam yolluyor, istediıyor gızı.»

Zülfo'nun içinde bir umut ışığı doğdu. Göz bebekleri ışıldadı.

«Gördün mü ya? Gız da istemiyormuş Memo'yu. Tedirginliğinden kurtulmak için onun, gel ver şu gızı oğluma sen! Sana temizinden bir bin pangonut verem... ha ne dersin?»

Kadir önüne bakıyor, yerden aldığı bir çöple toprağı karıştırıyordu. «İyi para be,» dedi içinden. «Tüm ihtiyaçlarımı görür de artar bile.» Ama yine de olmaz dercesine inatla kaldırdı başını. Baktı Zülfo'ya.

«Düşünem, avratnan görüşem hele bir...» dedi, kalktı ayağa.

Ayrıldılar...

İKİ

Feşo nikâhlandı on bir yaşındaki Ali'yle. Bin beş yüz lira başlıkla bitti iş. Feşo mırın kırın ettiyse de dinletemedi sözünü, kabul etti çaresiz. Hoca kıydı nikâhlarını hemen. Hocanın karşısına çıkarmadılar Feşo'yu. Vekil gönderdiler onun yerine.

Nikâhtan sonra evine gelip aldılar Feşo'yu. Bindirdiler bir katıra, götürdüler Zülfo'nun evine; yüzünde peçesi, kara çarşaflar içinde.

Feşo on beş yaşındaydı. Zayıf gövdesine karşın güzeldi. İri iriydi gözleri, uzuncaydı kiprikleri... Buğulu bir anlam vardı bakışlarında. Teni beyazımsı bir saydamlığa sahipti.

Babasını anıyamıyordu Feşo. O, emmisini tanımıştı baba olarak. Yoksuldu emmisi. Tüm yoksunluklar içinde geçiyordu yaşamları. Aç kaldıkları günler olmuştu çok. İşte o aç kaldıkları gecelerin birinde, emmisinin çaresizlikle sessizce ağladığını görmüş, acımişti adama.

Aç kaldıkları geceler uyuyamıyorlardı sabahlara dek. Mideleri sanki günlerce, hiçbir şey yememişler gibi acıyla kıvrandırıyorlardı onları. Hele çocuklar hiç dayanamıyordu açlığa, ağlıyorlardı; «Ana bize ekmek ver...» diye. Un kepeğini pişirmişti Elifçe bir gün. Nasıl da aç kurtlar gibi yemişti çocuklar o köpek yalını.

Feşo unutamıyordu o geceyi. Öğüre öğüre kusmuş çıkarmıştı tüm yediklerini dışarı. Şimdi bile midesi bulanıyordu ansıyınca.

Gerçi, üç parça toprağı vardı Feşo'nun babasından kalma. Ama bu üç parça toprak, üç dört

dönümü bulmazdı aslında. Bir evlek, iki evlek, en çoğu üç evlekti. Zaten bu dağ köyünde en büyük toprak parçası üç dört dönümü geçmezdi. Sonra, dağınıktı toprakları Feşo'nun. Bu yönden işe yarar bir gelir getirmezdi Kadir'e.

«Hakı bokunu ödemez» derdi, çoğu zaman.

Nikâhtan bir gün önce eve geç gelmişti Kadir. Hava kararmıştı geldiğinde eve.

Üzgün, asık bir yüzle girmişti odadan içeri. Uzun boyu kısalmış gibi omuzları biraz daha çökmüştü. Esrikleşmiş, yorgun, bitkin bir hali var gibiydi. Kimsenin yüzüne bakmadı, hatta Elifçe'nin bile. Bir suçluluk duygusuna kapılmıştı kendini.

Elifçe:

«Bir şey mi oldu herif, sıkıntılı gibisin?» diye sordu merakla.

Elifçe'ye baktı Kadir, ondan bir yardım beklencesine. Ama aradığını bulamadı gözlerinde. Yalnız, acı da olsa söyleyeceklerin, anlat dercesine bir anlam vardı bakışlarında Elifçe'nin.

Kadir, bir terk edilmişliğin yoğun acısını duydu yüreğinde, bakışlarını kaçırmaya çalışarak Elifçe'den:

«Feşo'yu verdim, Zülfo'nun oğlu Ali'ye,» dedi bağırarak, sanki suçluluğunu gizlemek istercesine bir duyuyla.

Korkunç bir sessizlik oldu odanın içinde. Bir ölü vardı sanki, odanın ortasında. Kimdi bu ölü? Feşo'ydu, Feşo! Neden konuşmuyordu Feşo? Konuşamazdı... ölüler konuşmazdı çünkü.

Hepsi Feşo'ya bakıyordu şimdi, suskun, acıyarak. Sanki onu, odanın ortasına upuzun yatırmışlar, çevresinde sessiz, ağıtsız bekliyorlardı.

İlk ses Kadir'den geldi yine:

«Seni verdim Feşo, Ali'ye... N'apayım, yazgınmış bu senin? Bana darılma, bana bakma öyle, n'olursun? Daha iyi bir kocaya vermek isterdim seni ya, olmadı işte. Kısmet...» dedi ke-

keliyerek.

Elifçe tutamadı kendini, boğulurcasına uludu:

«Kara yazgılı gızım benim.» diyerek kucakladı Feşo'yu, yüzünü yüzüne sürdü. «Kınalı yavrum... Sen, sen...» Konuşamadı. Gözyaşları dolu dolu akıyordu gözlerinden kadının. Feşo'nun gözyaşlarıyla karışıyordu Elifçe'nin gözyaşları. Çocuklar da ağlaşıyorlardı. Hepsi severdi Feşo'yu. Demek, Feşo terk edecekti onları artık. Babaları niye vermişti başkasına Feşo'yu? Anlayamıyorlardı pek.

«N'oluyor be, gelin evi mi, ölü evi mi burası?» diye sertçe bağırdı Kadir. «Gülüp oynuyacağınız yerde, oturmuş ağlaşıyorsunuz. Bir gız zamanı gelince gidecektir elbet. Bu kuralı ben koymadım ya... Niye düşman gibi bakıyorsunuz bana? Tanrı'nın buyruğu bu, aşiretimizin töresi de böyle değil mi? Elifçe söyle! Doğru değil mi? Sen niye susuyon pekiy? Onlarla birlik olmuşsun...» Durdu. Boğazında düğüm düğüm oldu sesi, konuşamadı.

Ağlamalar durdu. Bir ölüm sessizliği kapladı odayı. Hepsi Kadir'e bakıyordu şimdi, suçlarcasına.

«Öyle ama, on bir yaşındaki bir çocuğa da gız verilmez Kadir? Gitsin kendine bir hizmetçi tutsun Fadiş, oğlunun sidiklilerini yıkatmak için. Erkeğe ver gızını erkeğe!»

Kadir buz gibi bir ürperti duydu sırtında. Kolu kanadı kırılmıştı. İçindeki çaresiz yoğun öfke, bitkinliğe bırakmıştı yerini. Yorgundu... Yüreğinden beynine doğru yükselen uğultulu bir zonklamayla yılgın, ağır ağır çöktü dizlerinin üstüne, acı acı umutsuzca baktı Elifçe'nin yüzüne:

«Sana danışmıştım ama daha önce...» dedi, kırılgan bir sesle.

Elifçe, analığın verdiği soylu bir direnmeyle dimdik, elleri belinde, gözleri çakmak çakmak

baktı kocasına.

«Danıştın, doğru... Ama, ne dedim sana ben? Herif iyi düşün... Sen büyüğümüzsün, başımızsın, bana laf düşmez. Feşo öksüz büyüdü, ezilmesin gittiği yerde. Ama Fadiş, öyle gelin kahırını çekecek bir kaynana değil herhalde, ezer gızı, demiştin, değil mi?»

Kadir yere kapandı ellerinin üstünde. Ağlıyordu... Ta yüreğinden kopup gelen yoğun bir acıyla sarsıla sarsıla, gözyaşlarını yutarcasına. Namaz kılar gibi bir görünüşü vardı Kadir'in. Sonra başını kaldırdı, oturumuna geldi bağdaş kurarak.

İlkin Feşo'ya, sonra Elifçe'ye çevirdi bakışlarını. İkircimliydi bakışları Kadir'in. Gözleri hafifçe kızarmış, nemliydi.

«Şu çocukların yaşaması gerek!» İşaret parmağını uzatarak ayakta sessiz dinelen çocuklarını gösterdi. «Ben de istemezdim elbet, böyle olmasını. Ama çaresiz kaldım işte... Feşo'yu çocuklarım kadar severim en az, bilirsin.» Sonra Feşo'da toplandı bakışları: «Yazık be, fidan gibi kız... Güzel mi güzel...» diye mırıldandı. «N'aparsın yazgısı işte.»

«Feşo gizmadın ya bana? N'idelim gızım... Anana bakma sen... O seni çok sever... Haklı da... Babasız büyüdü çünkü sen. Tabi, bende çok severim seni. Hadi söyle ırızılığın var mı bu işe?» dedi, durdu, cebinden bir tomar kâğıt para çıkardı, koydu önüne. «İşte para... Bin beş yüz pangonut... Bir kuruşunu harcamadım içinden. Yok dersen, sabah götürür geri veririm Zülfo'ya. Bu kış da ölenimiz ölür, kalanımız kalır... Yazgımız neyse o olur.»

Yalvaran bakışları vardı Kadir'in. Feşo acıdı emmisine; çaresizlikle:

«Sen ne dedin de yapmadım emmi? Münasip görmüşsün madem, ne diyeyim ben? Yazgım neyse, o olur... Üzülmeyin hiç,» dedi tüm acısını içine akıtarak.

ÜÇ

Feşo'nun taranmış örgülü saçları beline iniyordu. Yüzü anlamsız, cansızdı. Bir ölüm sessizliği içinde kımıltısız oturuyordu. Kucağında birleşmiş ve birbirine kenetli parmaklarına bakıyordu sürekli. Hiç kimsenin yüzüne bakamıyor, utanıyordu. İçi, dayanılmaz acı bir burukluk, yüreğini çoraklaştıran bir yalnızlıkla dopdoluydu. Tüm özgürlüğünü yitirmiş, benliğini saran bir ağın içinde tutsak bir yaşama zorlanan yabanıl bir hayvan gibi sezinliyordu kendini. Bu somurtuk, suskun insanlar arasında yoksunluklar içinde kendi iç evrenine kapanıp yaşamak ne acıydı onun için. Söz hakkı yoktu gayri... Ancak karşılık verecekti sorulunca. Duygusallıktan uzak katı bir yaşam sürüp gidecekti bir ömür boyu. Buyuran, hükmeden bir erkeğin —erkek değil, hatta bir çocuğun— çocuksu kaprislerine dayanmak zordu onca.

Dışarda kar yağıyordu. Gökyüzü ışıltısız, esmerimsi bulutlar koyulaşıyordu gittikçe. Arada bir kurtlar uluyordu yakınlarda uzun uzun. Köpekler korkakça ürüyorlardı kurtlara karşı isteksiz.

Akşam olmak üzereydi.

Kadınlar birer ikişer geliyor, kutluyorlardı Feşo'yu, kaynanasını.

«Gelinin hayırlı olsun Fadiş!»

Sonra, Feşo'yu süzüyorlardı anlamlı.

«Anam ne de güzelmiş meğer bu gız?» diyorlardı, bir mal beğenmişcesine. «Şu ağıza bak be... Ya şu gözler?... Hele göğüsler?... Her yanı ayrı ayrı bir güzellikte...»

Gider ayak, Fadiş'in korkunç çirkinliğiyle bağdaşmayan bu çarpıcı güzellik karşısında yarı alaylı, «Kocan kavuşmadı ya, oğlun kavuştu ay'a... Karanlık dünyan aydınlandı, hadi gül, eğlen gayri» diyorlardı.

Feşo, kendisi hakkında söylenen bu övgü dolu sözlerden hoşlanıyor, ama hiç konuşmuyor, sessizce dinliyordu. Kendinde konuşacak güç bulamıyordu. Utancın, sıkılmanın verdiği duyula yabancı gibiydi burda. Tüm bu yüzleri tanıdığı halde, durgun sessizliği içinde yadsıyan bakışlarla bakıyordu, onlara. Bu ev, bu eşyalar, ve tüm bu insanlar kendinden çok uzak, ilintisiz ve kişiliksiz birer hiç'tiler sanki. O, şimdi kendi yaşamının nasıl bir geleceğe bağlanacağı ve geleneksel alışılmışlığın baskısından nasıl kurtulacağı düşüncesindeydi. Çirkin bir kaynana... Çocuk yaşta bir koca... Anasının kopyesi bir görümce... ve Tanrısıyla başbaşa sessiz bir kaynata... Oysa, yaşam doluydu Feşo... Cıvıl cıvıl bir coşku vardı içinde. Suskun, dingin dünyalardan uzak, doğa bütünlüğüne uygun, özgür bir yaşama bağlıydı. Her şeyi kendi isteğiyle oluşturmak, ussal bir biçime dönüştürmek eğilimindeydi. Öyle yetiştirilmişti çünkü o.

Kendi evinde, her şey istegince yürürdü. Anası kızına, babasızlığın acısını duyurmamak istercesine diğer çocuklarından üstün tutardı Feşo'yu.

Ya babalığı? «Üvey gardaşımın teberiği» der, kendi öz çocuklarından ayırt etmezdi onu. Bir gün incinmemiş, kırılmamıştı kendi evinde. Sessiz, uysal görünüşlüydü aslında. Az konuşur, kimsenin dedikodusuyla uğraşmazdı hiç. Verilen buyrukları yerine getirirdi sessizce. Onun yaptığı her şey beğenilirdi ev içinde.

Ama şimdi kaynanası, düşmanmış gibi bakıyordu Feşo'ya. «Sanki, kız senin çekeceğin var elimden,» der gibiydi. Kendi çirkinliğinin öcü-

nü, onun güzelliğinden almak istercesine bir tutum içindeydi kadın.

Sofraya oturdukları sıra Nazo Nine girdi içeri göz aydına. Yetmiş yaşlarında eli değnekli, kimsesiz bir ihtiyardı Nazo Nine. Buyur ettiler sofraya.

«Yiyin yiyin çocuklar... Şöyle bir uğrayayım, hayırlıyayım, diye geldim,» dedi.

Yer sofrasında açılan yere uluyarak çöker gibi oturdu, Nazo Nine. İlk lokmayı almadan ağzına Feşo'ya baktı acıyarak. Kızın gözlerinde keder okudu. Yemek yemiyordu sanki Feşo. Sakız gibi çiğniyordu lokmaları ağzının içinde. Sofradakiler sessizce atıştırıyordu lokmaları. Herbiri, bir şey düşünüyor gibi sessizdiler. En neşelisi, iştahlısı Ali'ydi. Çocuksu sevimliliği üstünde, tahta kaşığı daldırıyordu bulgurlu çorbaya. Arada bir Feşo'ya bakıyordu, ama Feşo hep gözleri yerde, görmüyordu bakışlarını Ali'nin.

Zülfo iri lokmaları ağzına tıkarken karısına bakıyordu arada bir. O da sessizdi.

Fadiş, gözleri yalım yalım, sanki bir düşman görmüşcesine bakıyordu Feşo'ya. Onun çarpıcı güzelliği karşısında, çirkinliğinin verdiği yılgın ezikliği ta yüreğinde duyuyordu. Bilinmeyen duygularının etkisiyle gittikçe yoğunlaşan bir hınç duyuyordu Feşo'ya karşı. Neden çok güzeldi Feşo? Tanrı, onun güzelliğinin bir parçasını kendisine veremez miydi sanki? Oysa, Tanrıyı kendi içinde, ruhunda duymuştu bütünüyle. Katıksız saygısı, inancı vardı. Ama neden Tanrı kendisini bu denli çirkin yaratmıştı? O'nu seven, O'na inanan bir kulunu... Tanrı, belki kendi bütünlüğünden, varlığından habersiz şu kızı neden böyle kusursuz yaratmıştı?

Buna bir anlam veremiyor, gizini çözemiyordu kadın. Mademki Tanrı böyle istemiş, böyle olacaktı elbet! Neden Tanrısal kurala aykırı düşünüyordu, günah değil miydi? Tanrı'dan he-

sap sorulur muydu hiç? Sual sorulmazdı elbet Tanrı'ya!

«Tövbe, tövbe!» dedi içinden.

Sonra kızına baktı uzun uzun. On üç yaşındaydı şimdi Hazal. Kendinin kopyesiydi sanki. İri dişler, çekik dudaklar... Yuvalarından fırlayacakmış gibi iri gözler... İri bir burun, geniş bir çene ve ağız... Erkeksi bir yüz görünüşü vardı çocuğun. Kızının bu çirkin görünüşü acı verdi kadına. İçindeki korkunç düşmanlık duyguları yoğunlaştı Feşo'ya karşı.

«Ey Tanrım!.. Hadi beni çirkin yarattın, bir şey dediğim yok ama kızımın günahı neydi, onu niye benzettin bana?» diye geçirdi içinden.

Sonra bakışları toplandı oğlunda. Yoo, çirkin denemezdi oğluna... Ama güzel de değildi öylesine. Dudakları, gözleri, alın yapısı, seyrek saçları babasına çekmişti çocuğun. 'Ah şu burnu, kendi burnuna benzemese n'olurdu? Burnu biraz küçük olsa güzel bir delikanlı olabilirdi belki'.

Sonra, kocasına çevirdi bakışlarını: Sivrice yüzü, kalın dudakları, düzgün burnu, kabaca bıyıkları yakışıklı gösteriyordu onu. Ah, alnı açık olmasa, büsbütün yakışıklı görünüyordu ya... Evlendiğinde saçları alnına dökülürdü kıvrılarak. Gerçekten yakışıklıydı o zaman kocası.

Kapı komşuydular... Kaş göz işaretleriyle anlaşmışlardı. Çok az bir başlıkla vermişti babası, ona. Çünkü çok yoksuldu kocası o sıra. Hiç bir kızı isteme olanağına sahip değildi. İhtiyar anasıyla birlikte yoksul bir hayat yaşıyorlardı. Gündelikçiydi onun bunun yanında. Doğru dürüst bir iş olmazdı köyde. Herkes kendi işini kendi yapardı çok kez. Çoğu zaman komşularının gönderdiği artık yemeklerle yetinmeye çalışıyorlardı.

Kendi durumları iyiydi. Babası, kendi tarlalarını sürerek, yiyeceklerini rahatlıkla sağlardı.

Bazen tüketim fazlasını da satardı dışarı. Babası ölünce, mal diğer kız kardeşiyle paylaştırılmış ve yarısı kendisine, dolayısıyla kocasına düşmüştü. Mallı olması nedeniyle kocasının yanında sözü geçer bir durumu vardı. Bu yönden bazen çekilmez olurdu Fadiş. Ne hatır dinlerdi ne gönül, kırardı insafsızca kocasını. Fadişten çekindiği için uysal bir huyu vardı Zülfo'nun.

Şimdiyse kocası, alnı açılmış, saçları kırılmış, karısıyla cinsel ilişkiyi kesmiş, tümünden ibadete vermişti kendini. Her şeyiyle, bütünüyle Tanrı'ya bağlanmıştı adam. «Nursi Efendimiz şöyle buyurmuş, böyle buyurmuş» diyordu çok kez. Hocanın dizinin dibinden ayrılmıyordu artık. Onun dediklerini tartışmasız kabulleniyor, uygulamaya çalışıyordu. Kadın kocasının bu yüce duygular içinde Tanrı'ya bağlılığını Şeyh Hazretlerinin bir lütfu olarak görüyor, kabulleniyordu. Bu nedenle kocasına karşı az da olsa bir saygı, bir bağlılık duyuyordu içinde bazen. Bu saygı, bağlılık, onu Tanrı'ya götüren, yakınlılaştıran tek bağdı. O bilirdi ki, kocasını seven, sayan kadın, Cennetliktir muhakkak! «Cenneti, sizlere kocalarınız verecektir» demişti bir gün hoca efendi. Öyleyse bir kadın kocasına ne dek bağlıysa, onun buyruklarını yerine getirirse, o denli Tanrı'ya yakındı. Bir gün yine hoca efendi:

«Peygamber Efendimizin, iki karısı Önun hakkında dedikodu yapmışlardı... Tanrı haberdar olmuş bundan... İletmiş ve demiş ki ona, onlar bu dedikodularına devam ederlerse, sana onları boşatır, ibadetli, itaatkâr, tövbe-kâr... genç dullar ya da ergen kızlar veririm.» ()*

«Biz kadın milleti-yiz işte... Birbirimizi çekiştirir dururuz hep. Acınacak haldeyiz... Acı bize Tanrım!» diye geçirdi içinden.

Nazo Nine son lokmayı ağzına aldı, bıraktı

(*) *Tahrim sûresi, âyet: 5*

kaşığı yere.

«Allah ziyade etsin, sofranız bereketli olsun daim,» dedi.

Zaten birer ikişer çekilmişlerdi sofradan.

Feşo sofrayı topladı, kaldırdı ortadan.

«Anam ayağına da çabuk maşallah, güzelliği bir yana...» dedi, Fadiş'e bakarak. Sonra Ali'ye dikti gözlerini. Bir süre sessizce baktı. Ali utan-
dı, sıkıldı bu bakışlardan.

Feşo süpürgeyle gelip dökülenleri süpürürken Nazo acıyarak bakıyordu ona.

«Vay yavrum vayy, tam sevileceğin çağda bir çocukla evlendirdiler seni ha? Zülfo, sen de bu gızı çocuk yaştaki oğluna karı diye aldın ha? Ulan sıkılman, utanman yok mu senin? Oğ-
lun daha çocuk be... Nasıl alıyorsun bu körpe-
cik yavruyu oğluna? Sen namuslu adamdın ha-
ni Zülfo? Bir şey söyleyecektim ya, sofranın ha-
tırı var, hadi neyse...»

Zülfo seslenmedi. Nazo'nun sözlerini yanıtlı-
yacak gücü bulamadı kendinde. Hepsi donuklaş-
tı bir anda... Ama Nazo değneğine çökerek hoş-
ça kalın bile demeden çekip gitti.

Nazo'nun gidişinden sonra odayı bir ölüm
sessizliği sardı. Kimsede konuşacak güç, takat
kalmamıştı artık. Ağır bir sessizlik ve durgun-
luk çökmüştü odaya.

«Cadı garı... Cadı garı... Bulandıracak su arar
daim. Geldi bulandırdı ortalığı... Sıçtı batırdı
bir çuval incirin içine... Zaten böyledir bu garı.
Sanki değiştirmek ister bu gelenekleri, kendi
koymuş gibi... Suratsız cadı...» dedi Fadiş öfkeli
öfkeli.

Feşo bir yorgunluk sezinledi kendinde. Başın-
da bir ağrı vardı şimdi. Ağzının içi kupkuruy-
du. Ağır bir yük varmış gibiydi üstünde. Tüm
konuşulanlar hiç bir etki, uyarma yapmıyordu
onda. Bir an önce odasına çekilip, yatağına
uzanmak, dinlenmek istiyordu.

«Hadi yatın şimdi!» dedi kaynanası, dikçesine bakarak yüzüne. «Namazdan önce uyanacan, ev işlerini yapacan, namazları da kılacan bizimle, anladım mı?» diye sürdürdü sözünü Fadış.

Sonra çekildiler odalarına, Ali'yle Feşo.

Odaları ayırıydı. Ev iki oda halinde yapılmıştı. Cümle kapısından girince bir aralık vardı. Bu aralıktan iki ayrı kapıyla iki odaya ayrılıyordu. Ayrıca, odalar arasında bir ara kapı vardı, odaları ikiye ayırıyordu bu kapı. Bağımsız iki oda gibiydi ev.

DÖRT

Ali, takkesini başına geçirdi... Üstünde entari biçiminde bir gecelik vardı. Bu giysiler içinde gülünç bir görünüşteydi oğlan. Üşüyordu. Yatağa girip boynuna çekti yorganı iyice.

Feşo soyunmaya utanıyordu Ali'nin yanında. O kocasıydı ama, yine de bir tuhaf geliyordu soyunmak onun gözleri önünde. Soyunmadan bir süre tedirgin tedirgin durdu ayakta sessizce.

«Hadi kız gelsene yatağa, ne korkuluk gibi dineliyon öyle?»

«Şey... Sırtını dön bana da, soyunayım!»

Oğlan kıkır kıkır güldü.

«Ne o kız utanıyon mu yoksa benden? Senin kocanım gayri, kocan! Hoca kıydı nikâhımızı, biliyon» dedi.

Feşo çaresiz soyundu. Beyaz patiskadan kabaça dikilmiş bir gömlekle girdi yorganın altına, büzüldü.

Ali:

«Sarıl bana kız, üşüyom,» dedi.

Duraksamayla sokulur gibi yaptı Feşo; ama sarılmadı Ali'ye. Utanıyordu...

Oğlan terslendi bu kez:

«Niye sarılmıyon kız? Naz mı ediyon yoksa bana? Sıçarım ağzına sonra, ha?»

Kız istemeyerek iyice sokuldu kocasına. Elini beline attı. Ali ayaklarını, ayakları üstüne bastırdı kızın. Buz gibiydi ayakları oğlanın. Bir titreme yayıldı oğlanın ayaklarından Feşo'nun gövdesine. Birden çekti ayaklarını kendine.

«Uzat ayaklarını kız, ne çekiyon?» diye bağır-

dı oğlan.

Feşo çaresiz yeniden uzattı ayaklarını titreyerek.

«Benim ayaklarım çok üşür. Seninkiler ne iyi, sıpsıcak...» dedi Ali.

Sonra, Feşo'nun diri göğüslerinin yumuşakca dokunuşunu duydu teninde. Haz dolu bir ürper-tiyle titredi hafifçe soluyarak oğlan.

Feşo'nun da içinde belli belirsiz ürpertiler do-landı.

Ali uyuyordu şimdi sessizce, sırtı Feşo'ya dö-nük.

Feşo yorgundu. Gene de uyuyamıyordu. Düşünüyordu. Demek bu oğlan kocasıydı şimdi? Her şeyiyle, bütünüyle onundu artık. Tıpkı bir eşya gibi satılmıştı ona... Bireysel bir tutkusu, bir eylemi olmayacaktı bundan kelli. Tüm ko-casının iradesine bağlı, ve onun isteklerine tut-sakça boyun eğecekti gayri.

Bu onun değişmez yaşamı, Tanrısal yazgısıydı. İnsanın doğuştan Tanrıca belirlenen yazgısı tüm yaşamı boyunca sürüp giderdi kuşkusuz. Bunu değiştirmek insan iradesinin dışında bir şeydi. Bir gize bağlanmış «Kaza ve Kader,» Tanrısal gücün değişmez kuralıydı. İnsan, doğarken Tanrıca yazılırdı yazgısı... Ölünceye dek sürerdi bu yazgı değişmeksizin.

İşte Ali'yle evleneceği, onun tutsağı olacağı, daha dünyaya gelirken o, belirlenmişti bu biçimde. Bu yazgıda Feşo'nun, hatta hiç kimsenin bir etkisi olamazdı. Böyle bir düşünü olanaksızdı Feşo'ya göre.

Tanrı, neden insan iradesini bağımsız kılma-mıştı. Kendi yazgısını kendi tayin etme olana-ğını tanımamıştı insana. Akıl vermişti oysa. Düşünme gücüne sahiptir insan denen yaratık. Hayır hayır, Tanrı kuşkuyla bakıyordu insan-lara, güvenmiyordu. Onlar, «aciz kullarıydı» Her kötülüğe eğilimi olan, şeytana tutsak yara-

tıklardı. Onları, kendi akıllarınca başıboş bırakmak, her kötülüğün yaratılmasına, yayılmasına yol açardı. Öyleyse, onların kader çizgisini belirlemek gerekirdi. Bu kader çizgisi onların da işine gelirdi kuşkusuz. Her şeyi Tanrı'ya bağlamak, insanın içindeki suçluluk duygusunu azaltırdı elbet!

Ansıdı birden:

Üç yıl öncesi bir olay olmuştu köyde. Hafızın Nebi, Ayşe adlı on iki yaşındaki bir kızın zorla ırzına geçmişti korulukta. Candarmalar, bileklerine kelepçe vurmuş götürürlerken, «Ne o Nebi,» diye soranlara o, 'bir an yaşadım onunla. Sanki hiç bitmiyecek gibi geldi bana. İsterlerse on yıl hapislik versinler, umurumda bile değil.' Sonra gülümsemiş hafifçe, 'bu benim yazgım,' demişti Nebi, umursamaz bir biçimde. Ve sonra on beş yıla hüküm giydi. Ama suçlu kendisi değildi tabi. Yazgısıydı... Verem olup öldü hapis-hanede. Ölürkene, yine yazgısına yükledi tüm suçu.

«Yazgım bu benim, yazgım!» dedi Feşo mı-rıldanarak.

Sonra kocasına baktı umutsuz. Hiç hoşlanmamıştı ondan. Kanı kaynamamıştı bir kez. Bir soğukluk vardı yüreğinde ona karşı. Bu yazgıdan, bu oğlandan kaçmak, kurtulmak geçti usundan. Ama nasıl? Kaçmak bir kurtuluş değildi ki. Yazgısından kaçamazdı insan. Yazgısını değiştiremez, kaçamazdı! Sonunda, yeniden bulurlardı onu. Bir an için boğmak, öldürmek geçti içinden kocasını. Belki yazgısını değiştirebilirdi kurtulmakla ondan.

«Hayır, hayır!» dedi kendi kendine. Bu, bir kurtuluş yolu değildi. Tüm gençliği hapishane duvarları arasında geçecekti elbet. Onu öldürmekle yazgısını değiştiremeyeceği inancına kapıldı. Sonra, nasıl değiştirebilirdi yazgısını? Tanrı'nın buyruklarına karşı gelmekti bu. Sonra,

şu çocuğun günahı neydi bu iş'te?

Ya birden çok kadınla evlenenler? Onlar da, Tanrı buyruğuna dayanmıyorlar mıydı sanki?

Faris Ağanın dört karısı vardı. Son ikisi Feşo'nun yaşıtında gencecik kızlardı. Oysa Faris Ağa altmışına merdiven dayamıştı. Ama, bu karıları yaşamlarından yakınmıyorlardı hiç. Ve kasırlıcasına tutumları vardı aşiret içinde. Diğer kadınlara tepeden bakarlardı hep. Son karısı, on üç yaşında Meloş'du. Meloş güzeldi... Ağa, bir aşiretten gelin getirmişti. Ağa kıızıydı o... Uzun boylu, mavi gözlü, sarışın saçları belinde, bembeyaz tenli, iri gözlü bir kızdı. Ağa'nın, on bin lira başlık vererek aldığı söyleniyordu.

Ağayı parmağında oynatıyordu Meloş. Ağa, «Ah, gençliğimde elime geçecektin sen Meloş,» diyormuş.

Meloş kıkır kıkır gülüyormuş; ve Ağaya, «Saçından sakalından utanmadın mı, aldın beni? Hadi başgel bakım şimdi bana!» diyormuş.

«Aman Meloş,» diyormuş Ağa, «adamlarımın yanında beni rezil etme sakın... Ne istersen yaparım, söyle!»

«Erkek istiyorum ben, erkek. Gençliğime, güzelliğime yazık değil mi benim?» diyormuş Meloş.

Ve bir gün Ağa kendi çadırında yakalamış onu, küçük oğluyla çırlıçıplak sevişirken. Bağırarak, dövecek olmuş, üzerlerine yürümüş.

«Hiç bağırma,» demiş Meloş. «Ben senin nikâhlı karınım, sen kaybedersin sonra. Bu senin oğlun, benim de sevgilim. Boşa beni... Bırak gidelim onunla!»

Ağa, çaresiz boşadı Meloş'u. Meloş da, evlendi gitti sevgilisiyle bilinmiyen bir yöne.

Ama herkes Meloş olamazdı ki... O bir ağa kıızıydı, ağa karısıydı. Sözünü dinletebiliyordu herkese. Oysa Feşo, bir aşirete bağlı basit bir aile kıızıydı. Kim dinlerdi Feşo'yu?

BEŞ

Ali, haftada üç gün Kuran kursuna gidiyordu, bir saat ötede büyüyecek bir köye. Gizli veriliyordu dersler çocuklara (*). Elli kadar öğrencisi vardı kursun. İki çocuk daha vardı Ali'yle kursa giden kendi köyünden. Sabahları birlikte çıkıyorlar akşama yakın dönüyorlardı köye.

Ali evlendiğinin devrisi günü arkadaşları ile birleşip yola koyuldular, kurs köyüne gitmek için. İki çocuk Ali'ye bakıp kıkır kıkır gülüyorlardı. Ali kendisi için güldüklerini anladı.

«Ne gülüyorsunuz lan?» diye seslendi.

«Avradınla bu gece ne yaptın lan?» dedi Cabir. Ali kızardı bozardı, ne diyeceğini şaşırdı.

«Sarılıp yattı zahir avradıynan,» dedi Musto.

«Seviştiniz mi lan bütün gece? Hiç de sevişmişe benzemiyon, gözlerinden belli,» dedi Cabir.

«Hadi anlat lan Ali, dün geceyi nasıl geçirdiğinizi!» diye yineledi Musto.

Ali bir şeyler uydurmak, anlatmak istiyordu onlara ya, nasıl anlatacaktı? Ayıptı böyle şeyler anlatmak.

«Olmaz lan, anlatılmaz, ayıp...» dedi.

«Ayıp olur mu lan? Biz senin arkadaşın, sırdaşın değil miyiz? Hadi anlat, korkma laf çıkmaz bizden,» dedi Cabir.

Ali, ikircimli baktı yüzlerine arkadaşlarının.

«Söz mü? Sır vermiyeceğiniz değil mi?» diye sordu.

«Söz, söz...» dediler, ikisi birden.

(*) Kuran kursları resmen açılmamıştı.

«Babam önce namaz kıldırıldı ikimize. Dualarımızı bitirdik, odamıza çekildik sonra. Feşo soyunmak istemedi önce, utandı. Bir bağırdım... Hemen soyunuverdi gızcaz.»

Çocukların gözleri ıslıl ıslıl parıldadı.

«Çırılçıplak mı soyundu lan Feşo?» diye iştahla sordu Cabir.

«Heye lan, çırılçıplak mı soyundu Feşo?» diye yineledi Musto.

Ali, onların bu tutkulu sorularına karşı nasıl karşılık vereceğini bilemiyordu. Herhal... diye düşündü. Çırılçıplak soyunması gerekiyordu karısının.

«He... Anadan doğma soyundu tabi...» dedi utanarak.

«Sen de soyundun mu pekiy?» dedi Cabir.

Şaşırmıştı Ali... Kuşkuyla baktı arkadaşlarına.

«Size ne lan benim soyunduğum?» dedi kızgın kızgın.

Cabir:

«Kızma be kardaşım... N'oldu sorduysay yani? Seni çok severiz, bilirsin. Bak istersen anlatma... Darılmaca yok, anladın mı?» dedi yumuşakca ve okşayıcı bir sesle.

Ali arkadaşlarının kırıldığını anladı... Özür dilemek istercesine:

«Yook kızmadım... Ne bilim... anlatması güç de... utanıyom işte...» dedi.

Cabirle Musto güldüler. Katıla katıla güldüler.

Ali, önce şaşırdı, bir anlam veremedi bu biçimde gülmelerine. Sonra, kendi de katıldı onlara. Üçü de gülüyordu şimdi katıla katıla. Gözlerinden yaşlar gelinceye dek güldüler, güldüler.

Cabir:

«Niye güldük biliyon mu?» diye sordu Ali'ye.

«Bilmem...» dedi Ali. «Anlamadım, siz niye güldünüz hakkatten?»

«Anlamadan sebepsiz gülünür mü lan?» dedi Cabir.

Ali düşündü... Gerçekten onların gülme nedenini bilmeden gülmüştü.

«Siz gülüyorsunuz ya, bende bir sebebi var gülmelerinin bunların, diye güldüm işte.»

Oğlanlar yeniden gülüştüler.

«Demek anlamadın gülmemizin sebebini ha?» dedi Cabir. «Ulan kafasız, utanıyom anlatmaya dedin ya, biz ona güldük işte.»

«Bunda gülünecek ne var pekiy?» diye şaşkın, yüzlerine bakarak, sordu Ali.

«Daha ne var diyon be?... Ulan erkek adam utanır mı hiç? Erkeğin her şeyi apaçık ortada olmak gerek. Erkek gibi konuş, erkek gibi döğüş derler... niye?... Yani güvenilir insan ol demek bu. Sen bize güvenmiyon ki utanıyon, çekiniyon bizden. Öyleyse arkadaşlığımız biter burda, arkadaş.» dedi Cabir gözlerinin içine bakarak Ali'nin.

Ali çaresiz, yenik bir sesle:

«Peki darılmayın bana... anlatayım...» dedi, durdu. Arkadaşlarının yüzüne baktı... Yüzlerindeki öfke, kızgınlık gitmiş, sevimli bir biçim almıştı.

«Tabi, bende soyundum...» dedi, bir ürperti duyarak sırtında.

«Anadan doğma mı?» diye imrenmeyle sordu Musto.

Ali yüreklenmişti gayri. Onların isteklerine uygun, onların imgelerinde canlandırdıkları biçimde anlatması gerektiği duyusuna kaptırdı kendini.

«Tabi anadan doğma...» dedi, yüzü kızararak.

«Uf be...» dedi Cabir. «Vay anasını, vay... Sarıldınız sonra birbirinize tabi.»

«Tabi...» dedi Ali.

«Sonra n'oldu pekiy?» dedi Cabir.

Ali şaşırır gibi oldu.

«Bi şey mi olacaktı, ne olacaktı pekiy?»

Cabir gülümser gibi yaptı. Alaylı baktı yüzüne Ali'nin.

«Ben, ağamın evlendiğinde kapının budak de-
liğinden baktım içerisine. Ağamla yengem so-
luyordu körük gibi. Sonunda, sessiz yığıldılar
soluk soluğa. Ah, içerisi karanlık olmasa çok
şey görürdüm ya...» dedi.

«Yoo, bunlar mide bulandırıcı şeyler be Ca-
bir. Ben de, iki yıl öncesi babamla anamı aynı
biçimde yakaladım soluk soluğa. Gerçi, benim
odam ayrıydı onlarınkinden ama, ara duvar
tahtadandı. Kolayca duyulurdu konuşmaları.
Çişim gelmiş, uyanmıştım. Onların odasında
bir güpürtü vardı. Fısır fısır konuşmalar, solu-
malar geliyordu kulağıma. Sonra anam, acı çe-
ken bir insanın uğunmaları gibi, uğundu dur-
du. Acıdım anama. Babam bir kötülük yapıyor-
du herhal ona dedim. Sonra her şey sessizleşti
birden. Şaşa kaldım bu işe. Devrisi gün anama
baktım, ıslı ıslı gözleri. Bu gözler acı çeken
bir kadının gözleri değil. Saçları da ıpsıslaktı.»

«Yaa,» dedi Cabir. «İşte sevişmek buna derler
oğlum. Sen bunu yaptın mı pekiy?»

Ali utanmıştı... Şaşkındı.

«Yoo, solumadım ben öyle...» dedi ezilmişçe-
sine.

Köye girmişlerdi... Konuyu kestiler yarıda.

Babası, Ali'ye:

«Bugün ne öğrendin? Anlat bakayım» dedi.

Hoca çok şeyler anlatmıştı ya, hiçbir kalma-
mıştı belleğinde. Arkadaşları ile aralarında ge-
çen konuşmaları düşünüyor, Feşo'yu çırılçıplak
soymak istiyordu yatakta. Babasının bu sıkıcı
sorusu karşısında şaşırmıştı; salladı kafadan.

«Bugün birşey anlatmadı hoca... hastaymış bi-
raz...» dedi.

Yatsı namazını birlikte kıldılar. Sonra çekildiler odalarına Ali'yle Feşo.

Ali soyundu, çırılçıplak girdi yatağa, Feşo'nun yüzüne bakmaksızın. Feşo, onun bu haliyle yatağa girmesinden sıkılmış, utanmıştı. 'Bir gün önceki gibi soyundu... Patiska geceliğiyle girdi yorganın altına.

Ama Ali:

«Çık yataktan, soyun da gel yanıma, anadan doğma...» dedi, sertçe iteleyerek yataktan Feşo'yu.

Feşo aldırmadı önce... ama oğlan huysuz, öfkeli: «Sana söylüyom gız... soyun dedim, anlamadın mı?»

Neden soyunacaktı Feşo? Anlam veremiyordu buna. Ama kocası emrediyordu. «Soyun!» diye. Ona hoş görünmek tüm aile bireylerine hoş görünmek demekti. Yoksa dirlik düzenlik olmazdı hiç. Kocasının bu çocuksu tutum ve davranışına karşı elinde hiç bir olanak yoktu. O kocasıydı. Ve hükmediyordu ona bu hakla.

«Ne duruyon öyle ayakta kazık gibi, gız... Duymadın mı söylediğimi sana? Soyun dedim ya!...»

Bu kez gür çıkmıştı sesi Ali'nin.

Feşo çevresine bakındı. Odanın içinde kendisi ve kocası vardı. O, yatağın içine uzanmış, kendisiye ayakta duruyordu.

«Soyunacam ama, n'olur arkanı dön,» dedi yalvararak.

Oğlan yarı sırtını döner gibi yaptı.

«Hadi soyun, gel yanıma!» dedi buyruk verircesine.

Feşo ışığı söndürdü. Ve patiska geceliğini sıyrıp çıkardı başından, çırılçıplak girdi yorganın altına.

Oğlan yarı dönüktü Feşo'ya. Kararsızdı. Gündüzki, arkadaşlarının anlattıkları belleğinde yerleşmiş, ne yapması gerektiğini biliyormuş gibi:

«Gız, sarıl bana sıkıca» dedi.

Feşo şaşkın, elini attı beline oğlan'ın, ama gövdesi uzak duruyordu ona, yaklaşılamıyordu.

Oğlan öfkelenmişti birden:

«Gız, tam gövdenle sarıl, yapış bana, sevişmek istiyom senlen,» dedi.

Feşo öfkelenerek:

«Ne istiyon benden be? Soyun dedin, soyundum. Sevişmek mi istiyor canın? Hadi seviş öyleyse!»

Ali, hiç böyle bir çıkış beklemiyordu Feşo'dan. Tüm duygusal gücü yitmiş, yenik düşmüştü şimdi. Kız açıkça meydan okuyordu ona. Ve üstelik çırılçıplaktı yanibaşında. Peki, ne yapacaktı şimdi Feşo'ya? Hiçbir şey düşünemiyordu gayri.

Feşo'nun çıplak vücudu, kendi çıplak vücuduna yapışmıştı şimdi.

«Sıkı sarıl!» dedi, Ali bilinçsiz.

Hoşuna gidiyordu Feşo'nun diri göğüslerinin teninde yarattığı çağrı ve titreşim. Çocuk da olsa hoşlanmıştı bundan.

İşte sevişmek buydu onca.

Ya Feşo? Oğlan'ın ılık dokusal sıcaklığını teninde duyunca hoş bir ürpertiyle titremiş, soluğu darlaşır gibi olmuştu.

ALTI

«Baba...» dedi Ali. «Bugün bir çocuğu falakaya yatırdı Hoca.»

«Niye?..» diye sordu Zülfo.

«Bakara suresi kaç ayet'tir diye sordu Hoca. Çocuk bilemedi. Türkçe anlamını sordu... «Öküz» deyiverdi çocuk, «inek» demesi gerekirdi oysa. Hoca bir öfkelen-di, bir öfkelen-di... Ve öküz senin baban be! inek, ulan inek, diye bağırdı. Biz de, çocuğa inek diyor sandık önce, meğer bu surenin anlamını söylüyormuş Hoca. Gülüş-tük hep... Hoca öyle kızdı ki gülüşmelerimize, ulan hepinizi yatırırım falakaya itoğlu itler, diye bağırdı. Sonra çocuğu tokatladı iyice. Öfkesini yenemedi, yatırın şu iti falakaya, diye gürledi. Ayaklarının tabanı şişti çocuğun dayaktan.»

«Sonra beni kaldırdı. Bana sordu aynı soruyu... Ben, iki yüz seksen altı ayetten oluşmuş, Medine'de inmiştir dedim. Aferin, aferin sana, dedi. Sonra çocuklara bakarak, hepiniz Ali gibi çalışacak, öğreneceksiniz! Acımıyacam, basacam sopayı size; dik kulaklar (*) sizi, dedi.»

Odanın içinde çıt çıkmıyordu. Ali'yi dinliyorlardı sessizce. Ya Fadiş... Şişinmeyle baktı oğluna.

«Tosunum, koçum benim!..» dedi, saçlarını okşayarak Ali'nin.

Sonra, Feşo'ya baktı aşağılamsı gözlerle:

«Görüyon ya kocanı gız... Kıymatını bil, iyi

(*) *Dik kulaklar: Eşekler.*

bak ona!»

Zülfo mutluydu oğlunun başarısından ötürü. «Eferin sana Ali... İftihar ediyom seninle... Büyük hafız olacan sen, büyük! Ünün yayılacak tüm köylere!»

Sonra ellerini kaldırdı, açtı havaya göğsü hizasında: «Tanrım, o günü göster bana n'olur» dedi.

Dualar okudu içinden sonra... «Amin!» diyerek yüzüne sürdü ellerini.

Odadakiler de, «amin!..» dediler onunla beraber.

Çay dağıttı Feşo hepsine. Kendi de aldı sonuncu bardağı eline, oturdu sessizce.

Dışarda korkunç bir tipi fırtına, evin pencerelelerini, kapılarını sarsarak bir kırbaç gibi şaklıyordu gecenin koyu karanlığında. Kulakları tırmalıyordu ağaçların uğultulu uğunmaları.

Büyük bir gürültüyle uzaklarda bir ağaç kırılarak devrildi, yörede korkunç bir yankılanma bırakarak. Korkuyla ürperdiler odadakiler. Dualar okudular içlerinden.

«Bir ağaç devrildi,» dedi Zülfo.

İkinci çayı verdi Feşo eline kaynatasının. Zülfo çayı kıtlama içiyordu. İlk yudumu çekerken ağzına, bardak yuvarlandı elinden.

Birden yer kaydı altlarından; herşey sallandı gözlerinin önlerinde. Köpekler ürüdü, kurtlar uludu tedirgince. Koyunlar meledi acı acı... Horozlar öttü korkulu... Tavuklar şaşkınca sindiler köşelerine. Katırlar inatla gerildiler, kopardılar yularlarını. Önce tepindiler ahırlarında... Sonra, kulaklarını dikerek dinlediler doğanın korkunç çağrısını duyarlıkla.

Ali'yle Hazal çığlık çığlığa bağırdılar. Ağlaşıyorlardı korkularından. Koşmak istediler analarına doğru.

«Yerlerinizde kalın, kıpırdamayın!» diye bağırdı Zülfo.

Her şey yerli yerine oturdu az sonra. Tipi fırına durdu, dinginliğine kavuştu doğa.

«Zenzele...» dedi Zülfo, «Hafif geçti bereket...»

Bir sessizlik vardı hepsinde şimdi. Konuşmaya cesaretleri yok gibiydiler. Dualar ettiler içlerinden.

«Kalkın, abdest tazeleyin, namaz kılacağız yeniden. Tanrı'nın bu esirgeyen lütfu için,» dedi Zülfo.

Abdestler tazelendi, namazlar kılındı... Sonra Kuran okudu Ali bir süre boğuk bir sesle.

Dualar edildi yeniden içtenlikle.

«N'olacak, zenzele de olur, taş da yağar gökten başımıza... Din iman gitti elden,» dedi Fadiş.

«Yaa, doğru söylüyon avrat! Mustafa Kemal diye biri çıktı başımıza, açtı kadınları tüm... Şeriat kitaplarını kaldırdı, gâvurun kanununu getirdi koydu. Öldü gitti sonunda... İsmet Paşa diye ondan daha gâvuru geldi başımıza. Camileri ahır yaptı; karneye bağladı ekmeği. Neymiş, harp varmış, diyorlar. Kurani kaldırdı, yasakladı ibadeti. Din uluları korkularından sindiler köşe bucak. Nursi Efendimizi bile sürdürdü memleketinden yaban illerine. Ne din bıraktı millette, ne iman. Elbet taş da yağar, dolu da... Sen Tanrı'ya karşı gel, onun buyruklarını yasakla, sonra hayır bekle ondan!»

Zülfo bir cigara sardı, yaktı... Derin derin çekti dumanlarını, bıraktı. Sonra elindeki çaydan bir kaç yudum aldı, bıraktı bardağı yere.

«Geçen kasabaya indiğimde, bakkal Memet efendi söyledi:

«İstanbul'a gitmiş yazın... Bir tanıdığı ile, bar diyorlar adına, oraya gitmişler... Uff be, uff... diyor adam. Görme kardaşım, avrat pazarı sanki içerisi. Göğüsler dışarda, yırtmaçlı eteklerinden, oralarına dek tüm bacakları görünüyor... Loca dedikleri kapalı bir yere çekiliyorlar erkeklerle; bilmem, ne bok yiyorlarmış orada.

Bak kardaşım demiş, bakkal Memet Efendi arkadaşına: Burası kerhane mi yahu? Sen beni niye getirdin buraya? Ben arlı namuslu adamım... Bu yerlerde işim ne benim?» Kalkıp gitmek istemiş, ama bırakmamış arkadaşı:

«Otur be yobaz!» demiş ona. «İnsan gibi yaşamasını öğren biraz!»

Sonra, votka diye beyaz bir su getirmişler, tadı acıymış ya; arkadaşı zorla içirmiş. «Bu içki değil korkma» demiş. Bak rengi değişiyor mu su koyunca? Ne bilsin Memet Efendi? Bakmış gerçekten rengi değişmiyormuş su karıştırınca...

«İçtim kardaşım,» diyor Memet Efendi. «Tanrı günahlarımı bağışlasın! Bilmeden içtim işte... Sonra, bir hoş oldu kafam. Kalkıp şıkır şıkır oynamak geçti içimden. Bi de güzelce bir avrat geldi mi yanıma yarı üryan? Uff be... tüm şurumu yitirdim... Sarıldım ona. Olmaz, dedi kadın, loca kirala, oraya gidelim... İki yüz pangonut verdim, kiraladım bir loca. Oh be... Haram tatlı derler... öyleymiş gerçekten. Ertesi günü otelde açtım gözlerimi. Bırak kardaşım, diyor Memet Efendi. İstanbul'un aile avratları bile o biçim... Göğüsler açıkta... Dizden yukarı etekler... Kollar kısacık üstelik... Bambıl bambıl beyaz kollar... Ne yalan söylüyeyim, tutup sıkıveresi geliyor insanın, bu kolları.

Sonra, tramvaya bindim bir gün, kalabalık mı, kalabalık? Erkekler, kadınlar sıkı sıkı yapışmışlar birbirlerine. Utanma ayıp yok hiçbirinde. Sürtüşüyorlardı birbirleriyle. Genç bir adam, güzel bir kadının arkasına dayanmış, tramvay her sarsılışında yapışıyordu ona, gövdesiyle sımsıkı. Dayanamadım... Birden ar damarlarım dikildi ayağa. «Ayıp be kardaşım!... uzak dur şu kadından, yaklaşma bu dek,» dedim. Yüzüme tiksintiyle baktı adam. Sanki tüm öfkesini, hıncını kusarcasına, «Yobaz!...» dedi bana. İkinci

kez duyuyordum bu kelimeyi. Kötü anlama geldiğini anladım o an. «Senin yaptığın ne pekiy, utanmıyon mu?» dedim. «Uygarlık!» dedi adam. «Benim kadına karşı saygım var... Eğer ki, sende olsaydı bu saygı, kalkıp yerini verirdin bayana. Böyle bir sıkışmaya maruz kalmazdı o da,» demiş.

«Ya işte böyle?.. Uygarlıkmiş bunun adı. Tanrı bilmezler, sıçtılar batırdılar memleketin içine. Camiler bomboş kardaş. İstanbul'un tüm kocaları dümbük be... Avrat dediğin çarşafı peçeli olur... Bir tek kadın görmedim ki, çarşafı peçeli.»

Tanrı bile erkekleri kadınlardan sakındırmak için, «Odalık almak' günaha girmekten korkanlar içindir; ()». «Tanrı'nın sakının, dediği şeyi onlar, kocaları yokluğunda, korurlar; kadınların direnmesinden korkarsanız onlara öğüt verin; yataklarını ayırın... dövün!» (**)* diye buyurmuş.

Ama bu İstanbul erkekleri, kadınların buyruğu altında. Kadınlar dinlemiyormuş ki onları. Eşitlik var... İstemiyorsan boşar, çeker gidersin, diyorlarmış heriflerine.»

«Daha neler anlattı neler, bu Memet Efendi bana. Ama aklımda tutamadım hepsini.»

Odadakiler ilgiyle dinliyordu Zülfo'yu. Yalnız Feşo esnedi bir ara... Kaynatasının, kaynanasının gözünden kaçmadı bu.

«Ne o gız, hoşuna gitmedi mi anlatılanlar? Yalan mı?.. Siz gençler hep böylesiniz işte. Ne Tanrı bilirsiniz, ne Peygamber,» dedi kızgınca Fadiş.

Feşo bir şeyler söylemek istedi, beceremedi, kekeledi. O, imgesinde, İstanbul kadınlarını canlandırıyorlardı şimdi. Onlar gibi eşit, özgür olmak istercesine bir duyu vardı içinde. Yaşamak...

(*) Nisa Sûresi âyet: 30

(**) Nisa Sûresi âyet: 38

İçinde sorumluluk duyarak özgürce yaşamak, güzel şeydi gerçekten. Şimdi İstanbul'da yaşasaydı eğer, şu dört duvar arasında kalmazdı herhalde. Sonra, çocuk yaşta bir erkekle evlendirmezlerdi belki. Her akşam eğlencelere giderlermiş karı koca, diyordu kaynatası. Gâvurlukmuş bu? Ya bu tutsaklık nedir? Gâvurluktan beter bir şey, diye geçirdi usundan. Böyle müslüman olmaktansa, özgürce gâvur olmak daha iyiydi belki.

Ali'nin sesi yankılandı kulağında birden Feşo'nun.

«Aleviler, Peygamberimiz Efendimizi kötölemek, küçük düşürmek için O'nu, on dört karı aldı, diyorlarmış (*)... Oysa bunların dokuzuyla karı koca ilişkisi kurmuş, beşine hiç ilişmemiş Efendimiz. Çok kadın almasının sebebi neymiş, biliyor musunuz? Tanrı'nın buyruğu imiş... O sıra erkekler tüm kırılıyormuş savaşa. Peygamberimiz çok merhametli olduğundan, soylu kadınların böyle gelişi güzel erkeklerle evlenmesini önlemek yönünden nikâhına almış bunları. Peygamberimizi kötölemek isteyenler, pekiy diyormuş, başka erkeklere en son dört kadın, neden Peygambere on dört? Oysa, Tahrim sûresi inmiş Peygamberimiz için, dilediği kadar kadın alması yönünden. Tanrı, son Peygamberi olduğu için çok severmiş onu. Hatta hiçbir Peygamberiyle karşı karşıya gelmemiş... Yalnız Musa'yla konuşmuş Tur dağında... «Musa'ya tayin ettiğimiz gün gelince, Tanrı'sı onunla konuştu.» (**) «Tanrı Musa ile gerçekten konuştu.» (***) Ama, karşı karşıya gelmedi Musa'yla. Yalnız Pey-

(*) Oysa aleviler böyle bir savda bulunmamışlardır. Alevilere karşı olanlarca uydurulmuş bir sav bu.

(**) Araf sûresi, âyet: 139

(***) Nisa sûresi, âyet: 162

gamberimizi çağırmişti yanına... O da çıkmış Tanrı'nın katına, Burak'la.»

«Nasıl çıkmış Tanrı'nın katına?» diye sordu Zülfo.

«Heye nasıl çıkmış be Ali anlat şunu?» dedi. Fadiş.

«Bak anlatayım» dedi Ali. «Peygamberimiz Efendimiz yatağında uzanmışken, Cebrail Aleyhisselam geliyor yanına. 'Ya Muhammed, kalk, hazırlan diyor. Senin için uğurlu bir gün, bugün... Tanrı seni çağırıyor yanına..' Efendimiz birden silkiniyor, fırlıyor yerinden. 'Dur,' diyor Cebrail Aleyhisselam. Onun göğsünü, yanında getirdiği özel bir bıçakla yararak açıyor ve yüreğini çıkarıyor göğsünden. Sonra, Zemzemle dolu altın bir kap içerisinde yıkıyor ve yeniden koyuyor yüreğini yerine. Sonra kapatıyor açtığı yerleri.

Birlikte çıkıyorlar dışarı. Dışarda, attan küçük, eşekten büyük, hiç bir eşine raslamadığı bir hayvan duruyor... Cebrail'le terkileşerek biniyorlar bu ata. *Burak*, diyorlar adına bu atın.»

«Hangisi önüne binmiş Burak'ın? Peygamberimiz mi? Cebrail mi?» diye sordu Fadiş.

«Bilmiyorum, Hoca söylemedi bunu,» dedi Ali.

«Sonra n'oldu, anlat!» dedi Zülfo; karısının bu yersiz konuşmasına kızarak.

«Cebrail Peygamberimize, 'Kapa ya Muhammed gözlerini,' diyor ve bir solukta Mescidi Aksa'ya geliyorlar. İniyorlar Burak'tan. 'Burada namaz kılacağız,' diyor Peygamberimize, Cebrail. Birlikte kılıyorlar namazlarını bu camide. Sonra çıkıyorlar buradan, ve yeniden terkileşerek biniyorlar Burak'a. Cebrail, 'Yum gözlerini ya Muhammed!', diyor yeniden. O da, yumuyor gözlerini.. Birden arşı âlâ'da yani göğün son katında buluyor kendini.

Orada; ak sakallı piri faniler görüyor, soruyor Cebrail'e:

«Kim bunlar?»

O da: «Hazreti Adem, Hazreti Musa, İsa, ve ceddi olan Hazreti İbrahim'i gösteriyor O'na. O, tam, ceddi olan İbrahim'e yaklaşıırken, bembeyaz bir bulut yaklaşıyor yanına. Bulut'un arkasından, yeri göğü titreten bir ses geliyor kulagina. O, tanıyor bu sesi... Hıra dağında ilk günkü duyduğu korkutucu, ta iliklerine dek ürperten, titreten sesin kendisiydi, bu ses! O şaşkınlığı, korkusu içinde, O'na, «*Oku!.. kekeleme-den oku!*» diyen Tanrı'nın sesiydi, bu ses!

«Ya Muhammed, sen benim son ve de en değerli Peygamberimsin! Hiç bir Peygamberim yaklaşmadı, yüz yüze konuşmadı benimle. Ama, senin çektiğin eziyet, yaptığın hizmet unutulacak gibi değil... Tüm kullarımı bana yöneltmek için yaptığın çabayı unutmuş, görmezlikten gelmiş değilim. Görevlendirdiğim diğer Peygamberlerim de az eziyet çekmiş degillerdir, kullarımdan. Ama onların zamanlarında insanlar daha uysal, daha çok korkuyorlardı *Ben*'den. Şimeli insanlar, daha çok azdılar, daha çok inkâr ederek eğlencelere daldılar, unuttular *Beni*. Tek başıma kaldım... İstesem hepsini yok edebilirim bir anda. Ama insansız dünyayı neyliyeyim *Ben*? Düşündüm sonra... Korkunç zeka verdim sana... Belleğin güçlüydü. Kırk yaşına kadar kolladım seni ve Peygamberlik verdim sana. Sen nankör degildin. Benim istediğim yolda çalıştın, savaştın. Buyruğumdan çıkmadın hiç. İstersen ölümsüz yaparım seni. Dile benden ne dilersen!»

«Tanrım», demiş Peygamberimiz! Benim ümmetime elli vakit namaz farz kıldın... Benim ümmetim dayanamaz buna... Sabırsız insanlar çünkü.»

«Öyleyse kırk olsun ya Muhammed!» demiş Tanrı.

Sevinmiş Efendimiz... Hazreti Musa görmüş

sevincini onun; sormuş, «Ya Muhammed neden bu dek sevinçlisin?»

«Nasıl sevinmiyeyim ya Musa? Kırk vakit farz kılındı ümmetime namazlar», diye karşılık vermiş.

Gülmüş Musa, «Ben insanları iyi tanırım: Benim ümmetim, bana asi oldu bu ağır kurallar yüzünden işte. Yarın, senin ümmetin de sıkılır, asi olur sana. Kırk vakit namaz çok, dayanamazlar...»

Sevgili Peygamberimiz: «Ne yüzle gideceğim ya Musa, O bilmiyor mu sanki, kullarının durumunu?»

«Bilir, bilir tabi ya... Peygamberlerini denemek ve onların başarılarını görmek ister de, onun için bilmezlikten gelir,» demiş.

Dönüp gitmiş Tanrı'nın katına Resûlüllah! Yalvarmış, yakarmış Tanrı'ya yeniden.

«Otuz vakit!..» demiş Tanrı.

Ama Musa yine uyarmış Peygamberimizi. Yeniden göndermiş Tanrı'nın katına.

«Yirmi vakit!..» demiş bu kez Tanrı.

Musa yeniden göndermiş Tanrı'ya Peygamberimizi. O da, yeniden yalvarmış Tanrı'ya ve sonunda beş'e indirtmiş namazı.

Sevinerek dönerken yine rastlamış Musa'ya. «Beş vakte indirdim namazı,» demiş heyecanla.

Musa yine gülümsemiş, «Bu da çok ya Muhammed demiş, git Tanrı'ya biraz daha indirt.»

Ama Efendimiz, «Yüzüm kalmadı ya Musa, Tanrı'ya karşı... Elli'den Beş'e indirttim namazı, binbir yalvarmalarla. Ümmetim daha ne istiyor benden,» demiş.

Ali sözlerini bitirdi ...Şişinircesine baktı çevresine. Hepsi hayranlıkla süzüyorlardı şimdi Ali'yi.

«Allah Allah!..» dedi Zülfo ilâhi bir tutku içinde.

«Ümmetim için benim çektiğim acıları kim-

seler çekmemiştir, der bir Hadisinde Efendimiz!» dedi Ali.

«Gerçek!...» dedi Zülfo. «Baksanıza beş vakte indirinceye dek, neler çekmiş, neler? Hangi Peygamber yapar, yaptığını onun? Tanrı'ya şükredelim ki, onun ümmeti yaratmış bizi!»

Hepsi onayladı Zülfo'nun sözlerini dualar ederek.

YEDİ

Korkunç soğuk vardı dışarda. Kardan sonra dona dönüşmüştü hava. Hepsi de ocağın başına dizilmişler, ısınıyorlardı.

«Ben bu yaşa geldim, böyle soğuk görmedim daha,» dedi Zülfo.

«Zemheri...» dedi Fadiş.

«Yoo, Zemheri girmediyse daha... Ama çok soğuk... Zemheri'den beter... Kurt bile ulumuyor çıkıp ininden.»

Boyuna sıcak çay içiyorlardı demlikten çekip.

Ali ayaklarını, ellerini ocağa uzatmış ısınmaya çalışıyordu. Ama ısınamıyordu bir türlü.

«Ben üşüyom yahu...» dedi, oturdu ocağın başına.

Az sonra, elleri, ayakları ve yüzü sımsıcak olmuştu Ali'nin.

«Oh be, zorla ısınabildim şükür...» dedi usulca.

Ocağın başı doluydu, yer kalmamıştı Feşo'ya. Feşo en geride ısınmaya çalışıyordu ocağın yalımlarıyla. Ama kaynanası, kaynatası, görüncesi ve Ali, bir sur gibi kaplamışlardı ocağın önünü. Tam sıcaklık gelmiyordu onların yönemsiz oturuşlarından.

Kaynanası, başını geriye çevirerek:

«Ocağı yaktın mı kız?» dedi.

«Yaktım...» dedi Feşo.

«Hadi git, yatağa gir ısıt, kocan gelinceye dek. Buz gibi yatağa girmesin yavrucak.»

«Canı çıksın yavrucağının da, senin de,» dedi içinden Feşo.

Sonra, sessizce girdi odasına ara kapıdan.

Ocakta çalılar, odunlar çıtır çıtır yanıyordu. Ama hâlâ soğuktu odanın içi.

Ocağın başında durdu bir süre Feşo, ısındı.

Giysilerini soyunmak istemiyordu, üşüyordu. Hiç soyunmadan girdi yatağa. Yatağın içi buz gibiydi gerçekten. Titredi durdu bir süre. Yorganın altına soktu başını iyice. Ayaklarını birbirine sürttü, ellerini soktu apış arasına.

Az sonra Ali geldi... Üstündeki ceketı çıkarıp girdi tüm giysileriyle yatağa. Dişleri titredi yatağın soğuk yerlerinden. Hiç konuşmadı Ali. Döndü sırtını duvardan yana. Yer sarsıntısının yarattığı korku ve dehşetten rengi uçuktu hâlâ.

Bir şey konuşmadı Feşo'yla. Dudakları kıpır kıpır duaya benzer bir şeyler mırıldanıyordu.

Feşo acıyarak baktı onun bu haline bir süre.

«Çok korktu zelzeleden, besbelli...» diye geçirdi usundan.

Ocağa baktı, korlar küllenmeye yüz tutmuştu. Oda çok soğuktu. Elleri ayakları bir türlü ısınmıyordu. Ali büzülmüştü yatağın içinde tortop.

Feşo: «Bir kaç odun atayım ocağa bari,» dedi, çıktı yataktan.

Aralığa yürüdü, bir kucak püren çalısı ile beş altı kuru odun aldı, ocağın yanına geldi, ve odunları koydu yere. Çalıları yerleştirdi ocağa. Sonra odunları dizdi çalıların üstüne. Bekledi biraz... Duman tütmeye başladı az sonra. Eğildi ocağa, üfledi közleri ciğerlerini şişirerek.

Kuru çalılar alev aldı birden. Odanın içini yanık hoş bir püren kokusu sardı birden. Çıtırdayarak yanıyordu çalılar.

Lâmbayı üfledi, söndürdü. Soyundu; bir patiska gömleğiyle kaldı ateşin yanında. Ayakta, ocağın başında ısınıyordu. Yorgundu... Gündüz yunağa çamaşıra gitmişlerdi. Tokaç sallamıştı kirli çamaşırlara akşama dek. Tüm kasları yorgunluğun verdiği uyuşuklukla sızım sızım sızılı-

yordu.

Uyku akıyordu gözlerinden.

Kollarını oynattı sağa sola. İnce gövdesiyle yarı eğildi, kalktı. Kütür kütür kütlüyordu eklem yerleri. Uyumsuz bir müziğe ayak uydurmaya çalışan bir dansözün hareketleri gibiydi görünüşü Feşo'nun. Yarı karanlık odada, kendi kaderinin oyununu oynuyor gibi geldi ona, duvarlarda bir yansıma yaparak gövdesi.

Sepsessizdi ortalık. Sessizliğin sesi uğulduyordu kulaklarında sanki.

Ocağın yalımları duvarlara vurmuş, değişik bir biçim yaratan bir sanatçının soyut çizgileri gibi yansıyor.

Feşo:

«Bunlardan çekeceğim var benim... Bu ne kadar sürecektir böyle?» dedi kendi kendine.

Her sabah gün ışımadan kalkmak, ocağı yakmak, sonra abdest alıp namaz kılmak... Arkasından ev işlerini yürütmek tek başına... Kaynanası yemek yapıyordu yalnızca.

Ya görüncesi? Namaz kılmıyordu, geç kalkıyordu üstelik. Kuşluğa dek uyuyordu mışıl mışıl.

«O daha çocuk...» diyordu kaynanası. «Uykuya ihtiyacı var onun.»

Oysa Feşo'dan iki yaş küçüktü Hazal.

Kocasına baktı... Oğlan sırt üstü dönmüş, uyuyordu sessizce. O da kalkmıyordu sabah namazlarına.

«Kazaya eda eder,» diyordu kaynanası.

Oysa, «Kaza» yoktu Feşo için. Kılacaktı sabah namazını onlarla.

«Kendi kızına kıyıp kaldırmıyor namaza, el kızı niye ucuz bu kadar.» dedi kendi kendine.

Sonra, oğlan doğurmak, her kadının harcı değildi öyle. Tanrı sevdiklerine verirmiş oğlan çocuklarını. Oğlan doğuran anaların kasılarak al'lar bağlaması boşuna değil... Erkek doğur-

mak üstünlük verirdi kadına.

«Biz erkeği kadından üstün yarattık!» (*) demiş Tanrı. Kadından Peygamberler, evliyalar çıkmış mı hiç? Olamaz ki, Tanrı buyruğuna karşı gelirler bilinçsiz. Havva anamız, yasak meyveyi yedirmemiş miydi, Adem'e? Kadınlar, erkeğe bağlı, onun uydusu olarak yaratılmışlardır oysa. Sonra, güven olmazdı ki kadına. Tanrı zayıf duyulu olarak yaratmıştı onları.

«Ah erkek olmalıydım ben...» diye söylendi. «Erkeklik iyi be... Her şeyi yap dileğince. Avrat al boşa... Yeniden al, yeniden boşa... Arı gibi dolaş dur çiçekten çiçeğe. Kimse hesap sormuyor senden.

Ya kadın olunca? Tüm günahların; yanlışların sorumlusu sensin! Yaradılışında bir hata var, çünkü senin. Erkeğin, yani Adem'in sol kaburgalarından yaratılmadın mı? Seni yaratan Tanrı değil aslında; erkektir, erkek! Tanrı bir nedendir ancak. Onun için erkek sorumsuzdur kadına karşı.»

Kocasına baktı yeniden. İnanamadı...

«Bu mu yarattı beni? O kendini yaratsın önce...»

Şimdi, ocağın sıcak yalımından gövdesi sım-sıcaaktı. Elini yüzünde dolaştırdı; yüzünün sıcaklığı korku verdi. «Hastalanıyorum herhal» diye geçirdi usundan. Hasta olsam kim bakar bu evde bana? Nazo Ninenin, konuşmaları geldi aklına. Deli karı, derler bir de bu kadına. Kitap gibi lâf ediyor oysa. Öyledir zaten... Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlarmış...

Sonra, birden günah işlediği düşüncesine kapı tırdı kendini.

«Sen kimsin?» dedi. «Sen kimsin? Tanrı'nın koyduğu kurallara, törelere aykırı düşünüyorsun. Günah işlediğinin farkında bile değilsin.

(*) *Nur Sûresi, âyet: 38*

Zavallı... Az önce, yer nasıl sallandı, görmedin mi? Bundan daha büyük bir neden mi bulunur varlığına Tanrı'nın? Sen hâlâ onun buyruklarına aykırı düşüncelere kaptırmışsın kendini. Tövbe de, tövbe,» diye mırıldandı.

Ama aklının almadığı bir şey vardı:

«Pekiyi» diyordu, «Ben mi istedim kadın yaratılmamı? Anamın, babamın kabahati... Hayır, hayır Tanrı'nın isteğiydi bu. Tanrı isteseydi erkek yaratırdı beni.»

Tanrı'ya kızmak istiyor, kızamıyordu, kendini kadın yarattığından ötürü. Çünkü kızılamazdı Tanrı'ya. O bildiğince yaratırdı her şeyi. Sonra çarpar; felç eder, diye korkuyordu. «Ben bir korkutucuyum», diyordu Tanrı. Kitap'ta böyle yazılıymış...

Sessizce girdi yorganın altına, uzandı. Elini gövdesine yapıştırdı önce... Rahat edemedi. Üstteki kolunu attı Ali'nin beline, sarıldı. Ayaklarını da attı Ali'nin ayakları üstüne. Oğlan geri-nir gibi yaptı... Ama uyanmadı.

Feşo sokuldu iyice ona. Yorgun, uykusuz olduğu halde uyuyamıyordu. Çok yorulmuştu gündüz.

Ağzı yırtılırcasına esnedi, esnedi. Yorgun olmasına karşın uyku tutmuyordu. Sırtını döndü Ali'ye, dizlerini çekti karnına doğru, sağ elini başının altına koyarak.

Bir süre yattı öylece. Uyuyamıyordu bir türlü. İçinde gizini çözemediği bir sıkıntı vardı, yüreğine ağırlık veren.

Neler düşünmedi, neler...

Odunun ve çalıların yalımı bitmiş, bir kor yığını bırakmıştı ocakta. Odanın içi ıpılıktı şimdi. İlk horozlar öttü kesik kesik isteksizce.

«Zaman gece yarısına yakın,» dedi Feşo kendi kendine.

Yeniden döndü Ali'den yana, elini beline atarak...

Uyudu.

SEKİZ

Uyku sersemliğiyle sıçradı yerinden Feşo. Yatağın ortası göllenmişti.

İşemişti yatağa Ali.

Geceliğinin belden aşağısı sırsıklamdı sidikten Feşo'nun.

İkinci horozlar ötüyordu.

«Sabaha az kaldı,» dedi Feşo. Ama bu sidikli giysiler içinde, sidik kokan bir yatakta yatamazdı gayri.

«Akşamki zelzeleden çok korktu oğlan herhal.» diye düşündü ve işemesinin nedenini buna bağladı.

Dürtükledi Ali'yi, uyandırdı.

«Kalk, değiş çamaşırlarını... Tüm sidik kokuyon be.»

Ali, uykunun verdiği uyuşuklukla zorla açtı gözlerini.

«Ne dürtüklüyön gız?» diyerek baktı Feşo'ya şaşkın şaşkın.

«Kalk da marifetine bak... Göllendirmişsin yatağı...»

«Ben di?» dedi Ali.

Sonra, düşün'de gördüğü olayı ansıdı: Birdirbir oynuyordu çocuklarla. Çişi gelmişti. Arkadaşı Cabir, işe ulan şuraya, bizden mi utanıyon? demişti. O da çömelerek işemişti rahatça.

Demek düş'te değil, gerçekten işemişti de haberi yoktu. «Bu şeytanın işi!» diye düşündü; utançla kalktı yataktan.

Feşo ocağı yalımladı, bir kucak çalı koyarak. Belden aşağısı sırsıklamdı Ali'nin.

Genzi yakan pis bir koku sarmıştı odayı.

Feşo sandığı açtı, temiz iç çamaşırları çıkardı, verdi Ali'ye.

«Giy bunları!» dedi. Ve Feşo su ısıttı ocakta.

Ali utanarak soyundu sidikli giysilerini, ve sıcak suyla yıkadı belden aşağısını; giydi tertemiz iç çamaşırlarını.

Feşo yatağı ters çevirdi... Henüz alt yüzüne işlememişti sidik. Tüm bunlarla uğraşımdan ezan sesi çalındı kulağına.

«Eyvah!..» dedi. «Namaz vakti olmuş...»

Uyuyamazdı gayri bundan sonra. Ama uyku dökülüyordu gözlerinden.

Ocağın başında, esneyerek gerneşti uzun uzun. Önce kaynatasının öksürüğü geldi kulağına. Sonra kaynanası kalktı yataktan. Odanın ara kapısını tıkırdattı Fadiş bir kaç kez: «Feşo, Feşo,» diyerek.

Feşo kalktı yerinden... Ocaktaki güğümünden bakraca su aldı, sıcak suyu ılıştırdı, dökündü önce abdest alarak. Ara kapıyı iterek açtı, girdi onların odasına.

«Ne o kız, şeytan mı azıttı yoksa?» dedi Fadiş, ıslak saçlarına bakarak.

«Yoo Ali yatağa işedi...» dedi Feşo korkarak. Seslenmedi Fadiş.

Namaza durdular...

Kaynatası önde, kaynanasıyle kendi arkada, kıldılar sabah namazını.

Sonra Feşo, yorgun yılgın döndü odasına. Daha karanlıktı ortalık koyuca. Uyumak istiyordu biraz. Yorganın altına girdi. Tam gözleri kapanmak üzereyken kaynanası:

«Ne o kız, uyumaya mı gittin odana? Fırla yerinden bakim! Ev işleri seni bekliyor... Tembel pısırık seni!» diye bağırdı.

Yorgunluğuna karşın, çaresiz kalktı yatağından Feşo, öfkeyle.

DOKUZ

Günler geçti böylece değişmeksizin. Feşo zayıfladı, inceldi biraz. Ama güzelliğine etki yapmadı bu. Solukça yüzü gizemsel bütünlüğünü yansıtırcasına bir görünüşü vardı şimdi.

Ali'yse, iki üç güne bir işiyordu yatağa. Ah, şu işemesi olmasa? Üstelik kendi suçluluğunu örtbas etmek istercesine, hep Feşo'ya yüklemek istiyordu suçu.

«Bugün sen işedin gız...»

Feşo hiç seslenmiyor, öfkeli gülümsüyordu sadece.

Kaynanasına açtı bu işi:

«Ali sık sık işiyor, ana... Onun sidiklilerini, yatağı yorganı yıkıyom görüyon belki... Ali'yle yataklarımızı ayıralım diyom... Benimkiler yıkanmasın bari.»

Fadiş bir kızdı, bir kızdı Feşo'nun bu sözlerine. Çirkin yüzü bir kat daha çirkinleşti... Ulur gibi konuştu:

«Oğlan işiyor arada bir ama, çoğuncası sen işiyormuşsun yatağa. Neden oğluma yüklemek istiyon gız suçu? Evlenmeden önce işemezdi pek... Çok sulu şeyler yediği zaman kaçırırdı bazen. Evlendikten sonra mı oldu bu hastalık pekiy?» dedi, tükürükler saçarak ağzından.

«Zenzele olduğu gece çok korktu herhal, ondan...» dedi Feşo ürkekçe yere bakarak.

Fadiş hışımla baktı Feşo'ya:

«Bırak şu ağızları gız; oğlum işemez benim, öyle kolay kolay. Sonra yatak ayırmak ne demek oluyor? Oğlumdan hoşlanmıyon zahir. Za-

ten belliydi geldiğin günden beri senin tutumun. Konuşmuyon, susuyon hep... İçinden pazarlıklının birisin! Olmaz böyle gızım olmaz. Kadın dediğin şakımalı yeri geldiğinde... Yerinde konuşmalı çokça. Sense, bir mumya gibi duruyon karşımızda. Bizi mi beğenmiyon yoksa? Ha söyle!» dedi.

«Ben kimim ki sizi beğenmiyecem?»

«Olur a, ekmek bulamazdın yemeye... Aş yüzü görmezdin evinizde günlerce. Aç yattığınızı olurmuş bazen. Karnın doyuyor şimdi tabi. Söyle, nedir bu çalımın senin? İnsan ekmek yediği kapıya hor bakmamalı. Seni kendimizden saydık. Oysa, şimdi sen, kalkmış oğlumu kötülüyon bana. Nankörlük vallahi nankörlük bu seninki...»

Feşo öfkeli bir eziklik duydu içinde. Bir insan böylesine aşağılanmaz, horlanmazdı. Kapıda bağlı bir hayvana bile acı verir, söylenmezdi bu sözler. Oysa, tüm öfkesini, kinini kusmuştu Fadiş, hem de küstahça.

Yudum yudum yuttu, ta yüreğinin başına oturdu bu sözler. Kahroldu acısından öldü öldü dirildi utancından. Dolu dolu oldu gözleri.

«Anam, yal veriyonuz kapınızdaki köpeğe bile... Bana da verin ondan, yediğimi çok görüyosanız eğer...»

Ağzından istemiyerek döküldü bu sözler Feşo'nun. Sonra, pişmanlık duydu böyle konuştuğuna. «Cadı sevinecek şimdi içinden,» diye düşündü. Ama umduğu çıkmadı Feşo'nun. Kaynası köpürdü birden:

«Saygısıza bak sen... Karşıma geçmiş bir de çemkiriyon bana, ha? Köpek tabi senden iyi... Nankör değil hiç olmazsa senin gibi...» diye bağırdı.

Feşo yeniden kahroldu, yeniden öldü öldü dirildi. Yüzü sarardı, içine tıkanan öfkeden dudakları titredi.

«Anam, saygısızca ne yaptım sana? Bir kusur ettimse bilmeyerek, bağışla beni! Ben demek istemiştım ki... Şey yani...» dedi. Gözyaşlarını tutamadı, boşandı.

Domur domur yaşlar akıyordu gözlerinden şimdi Feşo'nun. Çaresizliğinin, ezilmişliğinin simgesi yaşlar...

«Kes, şu orospu ağdını şimdi! Kendine mi acındıracan yoksa beni? Şey neymiş, ne yani?

«Şey, şey...» diye, kekeleydi yeniden Feşo.

Aslında bu kadına dert anlatması olanaksızdı. Acımasızdı kadın. Sanki, göğsünün içinde kalp değil, bir kaya parçası taşıyordu.

«Fazla söz istemem! Oğluma iyi bakacan bundan kelli... Çocuk nasıl da zayıfladı... Bakımsız yavrucak... Senin umurunda mı bu? Kendi havandasın hep... Avrat dediğin yalnız yatakta gerekmez... Bazen iyi bir ana gibi olmalı avrat kocasına. Kocasının herbir ihtiyaçlığını kusursuz yerine getirmeli. Tanrı, neden izin vermiş erkeğe; dört kadın alabilir, diye. Erkek kahırlı olur çünkü. Sonra, yatakta da ihtiyaçlık duyar kadına çokca. Ya hastaysa kadın? Erkek ne yapsın pekiy? Onun bunun karısına kızına mı dolansın? Tabi olmaz bu... Ahlâksızlık çünkü. Tanrı tüm bunları biliyor da, dörde kadar alabilirsiniz, demiş erkeklere. Sonra biliyon, çok para verdik senin için, çok... Boşuna mı verdik bu parayı. Oğlumuza iyi bakasın, herbir ihtiyaçlığını göresin, diye tabi!»

Sonra durdu, düşünür gibi baktı yüzüne Feşo'nun. Sürdürdü sözünü:

«Kocam alamadı bir kadın daha ya inşallah oğluma alacam en geç üç yıl sonra bir avrat daha. Elimiz bollaşsın hele bir... Hem o zamana dek gelişir, güçlenir, erkeleşir oğlum. Tek kadının kahrı çekilmez, zor... İşte senin gibi olur, küstahlaşır, arsızlaşır böyle. Yedekli olursa, daha bir candan bağlanır, daha çok saygılı

olur kocasına. Sen bir ye de bin şükret Tanrı'ya ki, ilk karısı olmak onuruna kavuştun. Anlarsan tabi... Ama anlayacak kafa nerde sende? İlk avradı olmak bir erkeğin... Bilen kadın için büyük şey. Sonra erkeğin, diğer karıları üstünde söz hakkı olurmuş ilk karının. Sen bu yönden şanslısın, şanslı...»

Kadın konuşuyordu soluklanmadan. Feşo yüzüne bakmıyordu kadının. Gözyaşlarını dindirmiş, kara yazgısını lanetliyordu içinden. Leğene sidikli yorgan yüzünü, çarşafı ve giysileri koydu; sonra, ocaktaki güğümü aldı, sıcak suyu döktü güğümden leğene. Çömeldi leğenin başına. Amonyak kokusu yaktı burnunu. Midesi bulanır gibi oldu.

Kaynanası konuşuyordu hâlâ.

«Geçende kaynatana, bak Zülfo gücenme bana, bir avrat bulalım sana, evlen onunla,» dedim. «Bire avrat» dedi. «Ben seninle birleşmiyom kaç zamandır. Nidecem başkasını... Kesildim artık erkeklikten, biliyon.» Acıdım adama; kırk beş yaşında kesilmiş erkeklikten. Neden?.. Yoksulluk hep gızım, yoksulluk... Adamın tüm gençliği yoksullukla geçmiş... Benimle evlendikten sonra eli ekmek tuttu, sıcak bi şey girdi midesine. Ama bitmişti bana gelinceye dek. Can boğazdan gelir, derler. Oysa kaynatan, bazan kuru ekmek bulamazdı yemeğe, gençliğinde. İlikleri boşalmıştı evlendiğinde, adamın. On beş günde bir, o da zorla iş yapardık onunla.

«Oysa oğlum iyi yetişti, bol bol aldı gıdasını. Sonra, köylüler bol yemek veriyorlar onlara, Allah yolunda çalışıyorlar diye. Ya yarın, hafız olursa? Sırtüstü yat, ye iç büyüt götünü. Gız hafızların erkeklik gücü çok olurmuş, diyorlar. İş yapmıyorlar çünkü. Hoca diye evlere çağırıyorlar hep. Bol bol ye... Sonra, beş vakit eğil kalk... Tabi güçlü olur hocalar, idmanı yerinde her gün adamların. Sarı hafızı biliyon, üçüncü

avradı aldı giden yıl... Hemi de on yedi yaşında, gız oğlan gız daha. Hoca, biliyon ellisinde şimdi. O gün karşılaştım yolda bu avradıynan. «Hoca nasıl?» diye sordum. Ne dese beğenin, «azgın bir boğa gibi» dedi. «Her gün, her gün... dayanılır gibi değil anam... Yıkana yıkana hasta oldum. Bak sesim nasıl kısık. Bire herif, biraz da ötekilere git dedim... Ne dese beğenirsin? Öğleleri onlarda kalıyom, kabul etmiyorlar beni geceleri, demez mi?

Ya, gördün mü erkeği? Yarın benim oğlum da Sarı Hafız gibi olacak. Kadınlar kızlar dayansın bakım önünde. Sen bile yılgınlık getirecen sonunda.»

O sabah uyandığında kolları tutulmuştu, beli ağrıyordu Feşo'nun. Belini tutup kalkamıyordu yerinden.

Boynunu büktü, kaynanasına baktı uysallıkla: «Her yanım ağrıyor anam, hastalandım herhal; biraz dinlensem geçer belki...» dedi.

Kaynanası hışımla baktı gözlerine:

«Anaa, soykaya bak sen... Yatacakmış... Etek dolusu para verdi herifim senin için be! Yata-sın, götünü büyütesin diye mi verdi sanıyon bu parayı? Yekin hadi yerinden, tembel bok!» diyerek yorganı çekip aldı üstünden.

Sonra eğildi, uyuyan oğlunu öptü.

«Uyu koçum benim, uyu!...» dedi sesli sesli.

Feşo ruhunda, ta ruhunun derinliklerinden kopup gelen acılı, sessiz bir öfkeyle baktı kaynanasına, ve uyuyan kocasına. Oğlan mışıl mışıl uyuyordu.

Kadının acımasız katı bakışları üstündeydi şimdi Feşo'nun. Kalkacaktı... Çaresizdi... Ama ağrı öylesine zorluyordu ki, doğru tutamıyordu belini.

«Anam, ah anam...» diye inledi derinden.

Yüz çizgileri buruş buruştu acıdan.

Ama kadın:

«Sen şu pılanları bırak şimdi... Ben yutmam bunları... Seni tembel, kör olasıca seni,» dedi hışım gibi bir sesle.

Feşo, tüm gücünü topladı, kalktı ayağa. Dizleri titriyor, adım atamıyordu bir türlü. Sıktı, sıktı kendini. Bu acımasız kadının yanında küçük düşmemeliydi... Yıkılıverip de, sevindirmemeliydi; ona bu zevki tattırmamalıydı. Alaycı bakışlarının yarattığı bilinçli davranışı karşısında yılmamalıydı!

Kaynanası kırk yaşlarında, kırış kırıştı yüzü. Çirkin mi, çirkindi... Ya gözleri? Kiprikleri dökülmüş, küçük madeni bir bilye gibiydi. Ağız dışa çıkık, iri eğri dişleri büsbütün korkunçlaştırıyordu kadını.

Feşo, tam yüzüne bakamazdı kaynanasının. Bir ürperti, bir tiksinti duyardı bakınca. Göğüsleri pörsümüş, beline dek sarkmıştı kadının. Bir gün hamamlıkta sırtını sabunlu bez yaparken görmüştü de memelerini, içinde bir öğürtü duymuş, kusacak gibi olmuştu.

«Belki,» diyordu Feşo kendi kendine, «Çirkinliğin yarattığı bir duyuyla dış biliyor bana, bu kadın. Benim ne günahım var; ben mi çirkin yarat, dedim Tanrı'ya!»

Kaynatasına acıyordu bu yüzden Feşo. «Adam, bu kadınla nasıl yatıyor be?» diye düşünüyordu bazen.

Ya o, kendisinden iki yaş küçük görümcesi... Etmediğini bırakmıyordu Feşo'ya.

Sanki hepsi, ağız birliği etmişcesine sık sık:

«Feşo çamaşırı yıka! Oduna git Feşo! Sofrayı hazırla Feşo!» diyorlardı.

ON

Geceler, uzayan geceler bitmiyordu. Fırtına tipi yine sarsıyordu yeri göğü; korkutuyor, doğanın büyülü güzelliğini bozuyor, ağzına sıcıyor, allak bullak ediyordu her şeyi. Korku, dehşet salıyordu yüreklere. Sanki dünyanın sonu gelmişcesine bir duyuyla irkiliyordu insanlar. O eskimiş çürük evler ha yıkıldı, ha yıkılacak... Direnmeyle karşı koyuyorlardı bu amansız güçlere.

Ağaçlar Tanrı'ya yakarırcasına iki büklüm eğiliyorlardı yere çıplak dallarıyla. Gökyüzünün korkunç öfkesi bitmeyecekmiş gibi geliyordu herkese.

«Tanrı'nın kıyamet günü geldi, şimdi alt üst olacak her şey... Ecüş mecüş çıkacak ortaya selâ verecek, sonra kıyametin başladığını haber verecek herkese.»

Herkeste bu korku, bu ürperti geceler boyunca sürüp gidiyordu. Ah, şu karanlıklar bir bitse, aydınlığa kavuşsa doğa... Sonra, doğa tüm hırçınlığını, öfkesini bırakarak alışılmış uysallığına, dinginliğine kavuşuyordu yavaş yavaş.

Bu durgunluk, bu duruluk Tanrı'nın bir çömertliğiydi onlara. Buna karşılık daha çok şükretmeli, daha çok bağlanmalıydı insanlar, Tanrı'ya.

Oruçlar tutuluyor, dualar ediliyor, namazlar kılınıyordu, vakit namazları dışında. Ama unutuluyordu tüm bunlar, hiçbir şey olmamışcasına. Sonra yeniden, yeniden azgınllaşıyordu doğa, yeri göğü birbirine katıyordu tipi fırtına.

Güneş, o soylu güney ışınlarını göndermiyordu yer yüzüne günlerce. Oysa tazeliğin, diriliğin, yaşamın ta kendisiydi güneş. Gizem dolu ışınlarını neden salmıyordu yeryüzüne sürekli. Salamazdı... Tanrı'dan buyruk alması gerekirdi bunun için. Tanrı izin vermiyordu artık güneşe, ışınlarını gönder yeryüzüne diye. Öyleyse hoşnut etmek gerekiyordu Tanrı'yı. Ama çoğunca kabullenmiyordu Tanrı yakarmalarını onların. O bildiğince yapıyordu yine. Karmakarışık bir kaos yaratmıştı. Yıldızlar değişik biçimde, irili ufaklı, birbirlerinden yıllarca uzakta.

Ya dünyamız? Çirkini güzeli, zengini yoksulu, verimli toprağı kıracı bir arada yaratmış, birbirlerini görsün örneklensin diye. Ama insan-oğlu her şeyin iyisine, güzeline bağlı, onunla tutkulu. Cömertçe, bol bol vermesini istiyorlar Tanrı'dan.

Oysa, ne demiş Tanrı kullarına: *«Senden rızık için çalışma istemiyoruz, rızık biz verimiz! (*)»*

«Tanrı dilediğine bol rızık verir, dilediğine de az...», (**) *«Tanrı rızık genişletseydi yeryüzünde başkaldıracaklardı, o rızık istediği kadar verir.» (***)*

Ama insan-oğlu nankördür, bilmiyor Tanrı'nın buyruklarını! Onlar kendi kafalarına göre yönetmek istiyorlar dünyayı. Oysa Tanrı'nın tartışılmaz gücüne, iradesine aykırı bir tutumla sapıtıyorlar da, haberleri yok bundan. İşte onun için doğanın bu korkunç olayları Tanrıca sergileniyor, insanlar ibret alsın, tutumlarını buna göre düzeltsin diye. Ama ne gezer? Nankör hepsi de... Biliyorlar, anlıyorlar Tanrı'nın gücünü kudretini, ama yine de bilmezlikten geli-

(*) *Taha sûresi, âyet: 132.*

(**) *İsra sûresi, âyet: 30, Nur, 38, Ankabut 62, Rum 37.*

(***) *Şura sûresi, âyet: 26.*

«Bana mı söylüyon gız? Ben miyim it dölü? Kocana diyon bunu ha?» diyerek bir tekme savurdu Feşo'ya.

Tekme böğrüne değmiş, canı yanmıştı Feşo'nun. Yüzü kızarmış, titriyordu öfkeden. Fırladı ayağa:

«Bana vuruyon ha? İt dölüsün işte, it dölü!...» diyerek güçlü bir tokat indirdi suratına oğlanın.

Oğlan tokatın etkisiyle sersemler gibi oldu bir an. Sessiz, şaşkın bakındı yüzüne Feşo'nun. Ve fırladı kapıya doğru.

«Anoo, bubaa koşun!... Feşo döve döve öldürdü beni,» diye bağırdı çığlık çığlığa.

Kapı gıcırdayarak açıldı birden. Oğlanın anası, babası telâşla girdiler içeri. Şaşkın şaşkın baktılar bir oğlana, bir kıza. Bir süre dingin bir sessizlik oldu odanın içinde.

«Ne yaptın gız oğlana?» diye, Feşo'ya hırlar gibi bir sesle sordu Fadiş.

«Baksanıza, yatağa işedi, üstüme işedi oğlunuz. Görmüyonuz mu?...» dedi Feşo yumuşak bir sesle.

«Yalan söylüyor, kendisi işedi», dedi oğlan.

«Öyle mi lan?» diye kuşkuyla sordu Zülfo, oğluna.

Sertti sesi adamın... Bakışları ürküntü verdi Ali'ye.

«Ben işemedim diyom size, o işedi işte...» diyerek, dayak yiyen arsız bir çocuk gibi bağırarak ağlamaya başladı, ve kollarına atıldı anasının.

«Ne azarlıyon çocuğu be? Elin soyka gızına inanıyon da, benim oğluma niye inanmıyon? Yalan mı söylüyor yani şimdi çocuk?» diye azarlar gibi karşılık verdi kocasına Fadiş.

Ali, anasının bu koruyucu davranışından yüreklendi. Korkusu dağıldı.

«Bana it dölüsün sen, it dölü dedi, tokatladı

beni!» dedi, babasının gözlerinin içine bakarak.

Adamın bakışları Feşo'dan yana kaydı. Öfke-
li, acımasızdı. Sonra, oğlana çevirdi bakışlarını.

«Demek karşı geldi, sana vurdu ha? Hemi de
it dölü diyerek, öyle mi? Doğru mu söylüyon
lan?» diye bağırdı.

Bakışları korkunçlaşmıştı Zülfo'nun.

Oğlan bir ürperti duydu sırtında, korktu.

«Kuran çarpsın ki doğru buba» dedi, titrek
bir sesle.

«Demek doğru ha? Bu oğlan, bu benim dö-
lüm it dölü, ha? Bunu, sen söyledin, kapımda
yalanan bir köpek diyor, bunu ha? sen, sen...»

Göz bebekleri büyücek büyücek açılmıştı Zül-
fo'nun. Üstüne üstüne yürüdü hışımla Feşo'-
nun. Kız korkuyla geriledi bir kaç adım.

Zülfo hırsla yakaladı kolundan Feşo'yu. Kor-
kudan rengi kireç gibi olmuştu kızın. Titriyor-
du... Adamın kerpeten gibi sıkkan parmakları
canını acıtıyordu, inliyordu kız. Ne diyeceğini
bilememenin şaşkınlığı içinde, korku dolu ba-
kışlarla umutsuzca bakıyordu Zülfo'ya.

«Önce o bana vurdu ama...» diyebilirdi keke-
leyerek.

«Demek onaylıyon doğruluğunu, söyledin ha?
Önce o sana vurdu demek... Sonra, sen de ona
vurdun, ha? Kocana el kaldırdın, vurdun... Soy-
suz avrat! Erkeğe nasıl vurulurmuş gör şimdik
sen?» diyerek, güçlü iki üç tokat indirdi sura-
tına Feşo'nun.

Tokatın güçlü sarsıntısından gözlerinden şim-
şekler çıktı Feşo'nun. Başının üstündeki tavan
dönüyor, dönüyor gibi oldu; yığıldı. Burnundan
kan boşandı birden. Çenesinden, giysilerini ısı-
latarak yatağa doğru akıyordu kan.

Acımasız vuruyor, vuruyordu ha bire Zülfo.
Sonra, soluklandı bir ara... Ardından bir kaç
tekme daha salladı böğrüne kızın; «Orospu soy-
lu, orospu soylu!» diyerek.

Böğründe acılı sancılar vardı şimdi Feşo'nun. İki büklüm olmuş sessizce ağlıyor, inliyor, soluğu darlaşıyordu.

Ali'yle göz göze geldiler, ve hışım gibi bakıştılar. Şimdi oğlan, aşağılanmışlığın öçsel duyusu içinde kurnazca ve mutluca gülümsüyordu Feşo'ya.

Kız çaresizliğin soğuk katılığı içinde:

«Yeter! Döğme n'olursun...» dedi, kaynatasının yüzüne çevirerek korku dolu bakışlarını.

Böğründeki sancılardan midesi bulanmış, kusuyordu şimdi.

«Yatağı kirletiyon gız!» diye bağırdı Fadiş.

Zülfo vurmuyordu gayri. Bir süre sessizce baktı Feşo'ya. Anlamsızdı bakışları; ama biraz önceki kızgının öfkesi gitmiş, ve dargınca bir barışıklık hali var gibiydi üstünde. Soluyordu hâlâ... Alnında biriken terleri sildi elinin tersiyle, sonra baktı karısına:

«Kocasına diklenen avrada karşı kocanın dört aya dek ayrı yaşamak hakkı varmış, ondan (*)... Hoca Efendi söyledi giden Cuma'da,» dedi ve oğluna dönerek, «Bu cezanın süresini sen belirteceksin... Bu senin hakkın!» diye sürdürdü sözünü.

Ali şaşkın şaşkın bakındı oradakilerin yüzüne. Gözlerinde mutlu bir ışıltı parıldadı. Kutsanmış cezayı o verecekti demek! Bu üstün güç kendisine dince tanınmıştı çünkü. Tanrı buyruğuydu bu ona! Tanrı böyle istemişti, böyle olacaktı demek! Tanrı'nın tanıdığı bu etkin güç karşısında oğlan, bir bağlılık duydu içinde Tanrı'ya karşı sonsuzca. Öyle ya, Tanrı bile sevmiyordu kadınları; erkeklerden yanaydı.

Ceza vermek, korkunç bir güç gibi geldi oğlana. Kasılırcasına aşağılamsı bir gözle baktı Feşo'ya.

«Demek bunun cezasını ben verecem buba...

(*) *Bakara sûresi, âyet: 226*

Öyle mi?»

«Öyle buyurmuş Kitabımız oğlum!»

«Pekiy, nasıl olacak bu, bilmiyom ben?»

«Ayrı odalarda kalacaksınız, ayrı yatacaınız... Konuşmuyacaınız çok... İstediginde dövebilirsiniz bu süre içinde, onu.»

Ali bir süre düşünür gibi yaptı... Hesaplar yaptı kafasında. Ve sonra:

«Anladım buba... Dört ay çok be... Bir iki ay yeter ona. Her gün gelir döverim de... Uslanır herhal iki ayda,» dedi, ve bakışlarını çevirdi Feşo'ya. İçten içe acımasız, görünüşe göre kurtarıcı bir bakıştı bu.

Feşo, iki büklüm olmuş böğründeki sancıların acısıyla kıvranıyordu yerde. Yüz çizgilerinde yansıyor du duyduğu acılar. Tüm ezilmişliğinin yoğun acısını içinde duyarak, umursamaz baktı onlara. Gözleri nemliydi; iki damla yaş yanaklarında parlıyordu.

Onlar, sancılar içinde kıvranan Feşo'yu acı mutsuzluğuna terk ederek çıkıp gittiler.

ON BİR

Yapayalnızdı Feşo.

Ali, akşam üstleri uğruyor, bir iki acıtmasız tekme vurup gidiyordu. Feşo acıyordu oğlanın bu davranışına. Onun çocuksu kabalığını kanıtlamak istercesine bilinçsizce yaptığı bu davranışın, bir zavallılığın, bir çaresizliğin tutarsızlığı gibi geliyordu ona. Bu güçsüzlüğün, basitliğin yılgınca bir simgesiymiş sanki.

Süre bitmişti...

Yine birleştiler aynı odada Ali'yle. Ama Feşo, eski Feşo değildi artık. Şimdi, oğlana karşı tutumu daha insancıl, daha acımalıydı, daha bir hoşgörülle bakıyordu ona. Günlük işleri daha bir tezce yapıyordu şimdi. Oğlana iyi bir abla gibi davranıyor ve onun en kötücül duygularla yüklü şımarık davranışlarını hoşgörülle karşılıyordu.

Verilen cezanın etkisi miydi bu?

Oğlan bunu pek bilmiyordu ama, ana - babası öyle yorumluyorlardı.

Oğlan işese de, umurunda değildi artık Feşo'nun. O, kadınlığın yüz yıllar boyu sürmüş basit, ama somut soylu bir görüntüsüydü sanki.

Oğlan, Feşo'nun bu garipsi ve korkakça tutumundan cesaret alarak, gün be gün kabaca davranışlarıyla daha çok hırçınlaşıyor, küstahlaşıyordu.

«Feşo ayağımı yıka! Feşo çay getir, su ver bana Feşo!» diye buyruklar savuruyordu durmaksızın.

Feşo, sessizce verilen buyrukları yerine getiriyor; ve içinde gizli bir öfkenin yarattığı bir hınçla oğlanı boğmak istercesine korkunç duygular içinde çırpınıyordu. Ama, bu isteklerini yerine getirememenin çaresizliği içinde bitkin ve yıldı. Sanki Feşo, lavlarını yeryüzüne saçmak, kusmak, isteyen, ama şimdi durgun bir yanardağ gibi sessiz, sakindi.

Bir fırtına vardı içinde Feşo'nun. Açıklardan korkunç bir hızla kıyıya doğru koşuşan, ama yalçın kayaların engeliyle karşılaşan dalgaların parçalanışı ve dağılışı gibiydi, bu fırtına.

Nasıl oluyordu, anlayamıyordu: Hiç bir güçlülüğü olmayan basit bir insanın kendine özgü egemenliği saptanmak isteniyordu kutsalca bir töreye dayanılarak, Güçlülüğün, mutluluğun simgesinden yoksun bir insan, kadın üzerinde nasıl egemen olabilirdi? Egemenlik değildi aslında bu! Bir ekonomik yararlanmaydı... İnsan gücünden bedava yararlanmaktı bu, evlilik görünümü altında.

Feşo bir şey beklemiyordu oğlandan artık. Oğlan, sık sık işiyordu yatağına hâlâ. O, sessiz yalnızlığı içinde kimseye belli etmeksizin yıkıyordu çamaşırlarını.

Bu, onun değişmez yaşamıydı artık.

ON İKİ

Ali, babasından izin alarak, akşam yemeğine buyur etmişti Hocayı.

Ders bitimi yola koyuldular beraber.

Ali, üç adım arkasından yürüyordu Hoca'nın. Az konuşuyorlardı.

Ellerinde ucu keskin demirli sopalar vardı. Bu sopalar, hem karda yürürken dengelerini sağlıyor, hem de yabanıl hayvanlara karşı bir korunma silahı oluyordu onlara.

Kar serpiştiriyordu hafifçe. Esintisizdi hava... Kar yüklü bulutlar koyulaşıyordu gittikçe. Çalgan dağının doruğu dumanlanmış, ağır ağır eteklerine doğru iniyordu bulutlar. Kapalı havalarda Çalgan'ın doruğu sisden dumandan görünmez olurdu çok kez.

Hoca:

«Ali!» dedi. «Biraz hızlan... Doruğun eteklerine indi bulutlar. Tipi başlayacak herhal... Tutulmayalım tipiye.» Sonra yarım döndü Ali'ye, parmağını uzattı, doruğun güney eteklerini gösterdi: «Bak, ne tez koyulaştı bulutlar. Birden patlama yapacak, yeri göğsü sarsacak fırtına, tipi.»

Kar yağışı yoğunlaştı. Karlı rüzgâr yaladı yüzlerini. Birden soğudu hava, üşüttü değdiği yerleri.

Hoca, eldivenli elleriyle köstekli saatini çıkardı yeleşinin cebinden, baktı:

«Yarım saat var akşam ezanına; yetişelim, namazı kaçırmıyalım!» dedi, kendi kendine ko-

nuşur gibi.

Ali:

«Az kaldı Hocam... Şu tepeyi aşınca hemen görünür köy... Arka eteklerinde tepenin...» dedi.

Tepeyi tırmandılar soluyarak. Durdular tepede bir süre. Karşılarında doğanın erişilmez gücünü yansıtan görüntüyü seyrettiler hazla. Ta dipte, mavimsi rengiyle ak köpükler saçarak, ince bir duman içinde kıvrımlı bir yol bulup akan çayın çağıltılı sesi kulaklarında hoş bir yankı bıraktı. Tepeden derince bir meyille uzanan yol, geniş bir düzlükte son buluyordu. Kışlağın evleri bulunuyordu bu düzlükte. Sırtla çay arasında yerleşmişti kışlak. Çaya paralel elips biçiminde uzanıyordu düzlük. Kışlağın arkası ve yanları dikçe sayılabilecek yarılarla çevrilmiş, önü Güney'e, çaya bakıyordu. Kışlağın çevresi iri çam, çınar ağaçlarıyla kaplıydı. Doğal bir sığınak yeri gibiydi kışlak.

Kışlağın düzlüğü ise, iri çam ve ceviz ağaçlarıyla örtülüydü.

Köye girdiklerinde, ürüyen köpeklerle karşılaştılar. Kimsecikler görünmüyordu ortalıkta. Akşam olduğu için evlerindeydi herkes. En çok Ali üzüldü buna. Ah, biraz erkence gelselerdi; herkes görürdü bu seçkin konuyu. Ali de gurur duyardı bundan.

Evin avlusuna girdiklerinde akşam ezanı okunuyordu.

Ali, eliyle göstererek:

«İşte Hocam, bizim ev... Onun arkasındaki emmim oğlu Hasan'ın!» dedi saygılı.

Hocanın canı sıkılmış gibiydi. O, daha büyükçe, görkemli bir ev bekliyordu. Oysa gördüğü ev, eski yapı, tek kat, kerpiç bir binaydı. Ali'nin babasını zengin biliyordu o. Umduğunu bulamamanın iç sıkıntısıyla pof'ladı. Kimbilir ne biçim insanlarla karşılaşacaktı şimdi içeride.

'Evleri böyle, kendileri nasıl acaba?»' diye düşündü.

Ali, hızlı hızlı vurdu küçük yumruklarıyla kapıya.

Bir güpürtü oldu içerde. Tahta kapı gıcırdayarak açıldı.

Feşo açmıştı kapıyı... İçeriye bir kar serpintisi saldırdı buz gibi.

Hocayı kardan bembeyaz sakalı, kirpikleri ve iri yapılı gövdesiyle kapıda görünce Feşo, hemen, «ayy!» dedi, saklanmak istercesine kapının arkasına sığındı; yüzünü başındaki tülbentle örtmeye çalışarak. Burnunun üstünden yüzünün yukarısı açıldı Feşo'nun. Ama ince tülbentin altında gizlemeye çalıştığı yerler daha çarpıcı bir biçimde görünüyordu.

Hoca, ummadığı böyle güzel bir yüzle karşılaşınca şaşırır gibi oldu. İçinde bir rahatlama sezinledi. Biraz önceki sıkıntılı hali dağıldı, gülümser gibi yaptı.

Ali:

«Hocam, bu benim avradım Feşo!» dedi, yüzüne bakarak Hocanın.

«Yaa, öyle mi?» dedi Hoca. Ali'ye aldırmaksızın Feşo'ya bakarak.

Feşo, başı öne eğik, bekliyordu içeri girmelerini.

Ali sertçe baktı Feşo'ya:

«Gız imansız, buyur etsene Hocamızı içeri!»

Sesi bağırarak çıkmıştı Ali'nin. Odadakiler duydular sesini. Koşuştular kapıya doğru.

Hoca, «Bismillah,» diyerek attı adımını kapıdan içeri. Ali girdi arkasından...

Odanın iç kapısı açıldı, yuvarlanır gibi indirilmeğe Zülfo, ardından da Fadiş. Zülfo eline sarıldı, iki eliyle Hoca'nın:

«Özür dileriz Hocam... Sizin olduğunuzu bilmedim. Yoksa köye girerken karşıldım sizi!» dedi, yarı beline dek eğilerek.

Fadiş şaşkın:

«Evet karşıldık...» diyerek onayladı kocasını.

En arkada Hazal duruyordu.

Hoca tek tek baktı hepsine. Feşo arkasına düşmüştü. Ama Hoca, bir anda imgesine çakılı onun güzelliğiyle bağdaşmayan, bu suratsız, çirkin insanların nasıl olup da bir araya geldiğini düşündü.

Gocuğunu çıkartıp, baş köşeye ocağın kıyısına oturtular Hocayı. Verilen havluyla yüzünün, kırçıl sakalının ıslaklığını kuruttu Hoca.

Zülfo, elini öpmek istedi Hoca'nın. Öptürmedi elini Zülfo'ya. Kendinden yaşlı bir adama el öptürmezdi Hoca. —35 yaşındaydı Hoca.—

Ali öptü önce Hocanın elini alnına götürerek. Hazal eğildi, iri kara gözlerini, yüzüne çevirerek öptü ellerini Hocanın, tutkusal bir duyuyla.

Feşo kıpırdamadı önce; Hocaya yarı sırtı dönük ayakta duruyordu. Ali, beride kaş göz işaretleri yapıyordu ona, Hocanın elini öp dercesine. Feşo aldırmasız göründü. Hoşlanmamıştı çünkü adamdan. Kapıyı açınca, kendine isterikçe bakışlarını yadsımış, beğenmemişti. Hocanın herkese tepeden bakan, kendi kendini beğenişi de, iyi bir etki bırakmamıştı üstünde.

Ali yanına yaklaşarak Feşo'nun:

«Gız, Hocanın elini öpsene, yezit!» dedi, usulca öfkeli...

Feşo, tüm kızgınca bakışları üstünde topladı. Baş örtüsünü düzelterek ağır adımlarla yaklaştı Hoca'ya, eğildi, sol elini göğsüne yapıştırdı, sağ elini uzattı Hocaya.

Hoca, birden Feşo'yu yanında görünce şaşırdı, kararsızlıkla uzattı elini... Kızın elinin yumuşaklığı onda, cinsel bir dürtünün ilk uyarımı gibi oldu, ürperdi.

'Ne işi var bir meleğin, bu çirkinler cehenneminde?' diye geçirdi usundan.

Bakışlarını alamıyordu Feşo'nun yüzünden. 'Tanrım, şu yarattığın eşsiz güzelliği gördüm, bir kat daha inandım sana! İşte karşımda örneğin...' dedi içinden.

Sonra, çağrışımlara kaptırdı kendini:

'İçinde resimler bulunan bir eve artık melekler giremez!' Hadisini ansıdı.

Doğruydu... İşte karşısında resimden de güzel bir kız... İnsanoğlu bunun benzerini yapabilir miydi? Yapamazdı elbet! O, ancak Tanrı'ya özgü bir sanat gücüydü.

Hepsi namaza durdular... Akşam namazını kıldırdı Hoca.

Hoca bağdaş kurmuştu yer minderine. Karşısında Zülfo, bir dizi üstünde oturmuş, kalkmaya hazır bir durumda bekler gibiydi. Diğerleri ayaktaydılar.

Feşo'nun yüzü yarı kapalıydı yine. Hocanın bakışları takıldı Feşo'ya; sonra bakışlarını kaydırды Zülfo'ya.

«Bakın!...» dedi. «Bir Ayet'te: '*Ey Peygamber, eşlerine, kızlarına, imanlı kadınlara de ki çarşafalarını sıkı örtünsünler! (*)*' Ha, kadın kim olursa olsun, Peygamberimiz yanında örtünme yasağı yoktur ona. Çünkü, onun yüreğini kirden arıtmıştır Tanrı. Hocalar da, Peygamberimizin temsilcileridir tabii... Onun için, hocalar önünde örtülü durulmaz!» dedi bilgicçe.

Ali'yle babası, bir anda Feşo'ya dönerek:

«At kız şu yüzündekini,» diye bağırdılar.

Feşo duraksamayla çözdü başındaki kundağı, açtı yüzünü.

Hoca, Feşo'nun bu saydamsı beyazlığının yansıttığı olağanüstü güzelliği karşısında, içinde cinsel bir tutkunun yarattığı bir devinimle kıvrandı yerinde. Ali'ye baktı, sonra:

«Ali'nin avradı mı, bu kız?» dedi şaşkınlıkla.

«Hee...» dedi Zülfo. «Benim oğlana aldım... Yeni gelin daha... Üç aylık... Çok, çok para ver-

(*) Ahzap sûresi, âyet: 50

dim emme.»

«Yani mihir...» dedi Hoca.

Zülfo anlayamadı ne söylediğini Hocanın, şaşırdı:

«Yoo, başlık!» dedi. «Bin beşyüz lira hemi de. Yetim... Bizde görsün hepsini, diye düşündük.»

«Kur'anda, mihir der, başlığa. Ve, mihirsiz nikâh hükümsüzdür Kitabımıza göre.»

'Ey Peygamber mihirlerini ödediğin eşlerinin, cariyelerinin ,seninle göçmen olan amca, hala, dayı, teyze kızlarını da sana helâl kıldık. Bir de inanlı bir kadın mihir istemeksizin kendini isteyerek sana teslim eder ve sen de bunu nikâhla almak istersen, bunu yalnızca senin için helâl kıldık! Başka inanlı erkekler mihirsiz evlenemezler. Onlara eşleri ve cariyeleri hakkında neler farz kıldığımızı elbette biliriz. Sana bir darlık gelmemesi için bunu böyle yaptık ()* diye buyurur'

«Demek başlıksız gız nikâhlamak hükümsüz oluyor, Kitabımıza göre... öyle mi?» diye sıkıntıyla sordu Zülfo.

«Kesinkes öyle!»

Zülfo, Fadiş'i istemişti babasından. Kaynatası yüz lira başlık istemişti kendisinden. Oysa, yüz lira ne gezerdi onda o sıra. Bereket Kaynatası, 'al sana yüz lira borç vereyim, sen de bunu başlık parası ver bana, eline geçtiğinde ödersin,' demişti. Oysa ne gereği vardı bunun? diye düşünmüş, gülüp geçmişti kaynatasının bu sözlerine. Şimdi anlıyordu: Demek Tanrı buyruğuymuş, bu! Oysa, kendi ödememişti bu parayı kaynatasına. Adam da ölmüştü... Şimdi ne olacaktı pekiy? Kendi nikâhı hükümsüz müydü yani?

Korkuyla, sıkıntıyla kıvrandı yerinde, bu düşünceyle Zülfo. Karısı boş'tu onun için artık. Zina yapmıştı onunla çünkü. Ya çocukları? Ev-

(*) *Ahzap sûresi, âyet: 50*

lilik dışı bir birleşmenin ürünü olmuyor muydu? Eğer öyleyse yandığı gündü? Tanrı buyruğuna karşı gelmiş, günah işlemiş demekti.

Sormak, yanıtını öğrenmek isterdi Hocadan ya, karısı çocukları önünde kötü bir duruma düşmek istemiyordu. Yalnız kaldıkları bir sırada sormayı geçirdi aklından.

Yemeklerini yemiş, çekilmişlerdi köşelerine.

Hoca yemekten sonra Kur'an okudu, yanık, dokunaklı sesiyle.

Dışarda tipi fırtına korkunç bir uğultuyla evin duvarlarını sarsarak bir ısıklık gibi şaklıyordu pencerelerde. Bir süre doğanın korkunç çığlıklarını, uğultularını dinlediler sessizce.

«Afat...» dedi Hoca. «Afat... ne din kaldı millette, ne iman. Bakın ne der Kitabımız: *'Onları fitneye düşürmek için, içlerinden bir kaçına bu dünya hayatının süslerinden zevk aldırarak. Sakın böyle şeylere göz dikme, Tanrı'nın rızkı, hayırlı ve daha kalıcıdır.'* (*) Ama kim dinliyor bunları? Herkes öteki dünyayı unutmuş, varsa da, yoksa da bu dünya, diyor. Şeytan içimize yerleşmiş işte. Onun istekleri, Tanrı'nın isteklerinden üstün geliyor... Hepimiz uymuşuz şeytanın sözüne, bırakmışız bir yana Tanrı'nın kutsal buyruklarını. Olacak şey mi bu? Tanrı'nın kendi yarattığı şeytana tutsak yapıyoruz ruhumuzu.

'Onları aydınlığa götürmek sana düşmez; sen yalnız doğru yolu göstermekle yükümlüsün(**)!' Sen Tanrı'nın sapıttığı kimseye bir yol bulamazsın (***)!'

Yani Tanrı, ben insanlara akıl verdim... Akılları ile onlar doğru yolu bulsunlar, ve benim yaratıcı gücümü anlasınlar, demek ister bu ayetleriyle. Tanrı insanları yarattı, sonra bıraktı kendi haline, ne haliniz varsa görün der gi-

(*) Taha sûresi, âyet 131

(**) Bakara sûresi, âyet 273

(***) Nisa sûresi âyet 26, Maide sûresi âyet 41

bisine. *'Tanrı isteseydi onlar, Peygamberlerine bu düşmanlığı yapamazlardı (*).'*

İnsanlar Tanrı'nın buyruklarını tartışmasız kabulleneceklerdir. Aksini düşünmek küfürdür, sapkınlıktır. Öyle ya, seni yaratan, sana güç ve can veren bir kuvvetin buyruklarını nasıl tartışabilirsin? Olmaz böyle şey... Tanrı buyruğuna karşı gelmektir bu, sapıklıktır. Tartışma, ancak varlığı şüpheli olan şeyler hakkında olabilir... Oysa Tanrı'nın varlığından kim kuşku edebilir? Onun için bu niye şöyle değildir de, böyledir, diye mantık ölçülerinize vurmayacaksınız.

'Sizden önce de bir kavim bir şeyler sormuşlardı da, sonra sordukları şeyler yüzünden kâfir olmuşlardı (**).' Bu ayette, bunun açık bir örneği vardır. Kar nasıl yağar? Bakarsanız hava açık, apaydınlık, ardından küme küme kap-kara bulutlar, çoğuşuverir başımızın üstünde, derken önce kar, fırtına tipi, buzlaşır her yer az sonra. Hadi söyleyin bana, Tanrı'dan başka kim yapabilir bunu? Yere göğe bakın siz! Bu yüce gücün aksini kanıtlayan bir olay gördünüz mü şimdiye dek? Ama kâfirler nifak sokmak isterler aramıza...

'Biz onların arasına kıyamet gününe kadar kini, düşmanlığı soktuk (**).'

Bakmayın şimdi siz, Amerikan kâfirine, Moskof gâvuruna, bizden ileridir diye. Doğru, şimdi ileridir bizden. Ama yarın kıyamet yaklaşırken müslüman milletler toplanacaklar, bir ümmet halinde birleşecekler ve onların hepsini *hak dinine* döndürecek, ya da yok edeceklerdir tümünü. Çünkü Tanrı böyle buyurmuştur Kitap' da. Bunu değiştirmek insanın elinde, ve onun istemine bağlı değildir.»

(*) *Ensar sûresi âyet 112*

(**) *Maide sûresi âyet 101*

(***) *Maide sûresi âyet 17*

Hepsi de hayranlıkla dinliyorlardı Hoca'yı.

Hazal, Hoca'nın yüzüne dalıp gitmişti. O, Hoca'nın anlattıklarıyla ilgilenmiyordu sanki. Onun sert yüz çizgileri, kalın kaşları, siyah top sakallıyla karışan kaba bıyıkları ve iri gözlerinden yansıyan keskin bakışları, yoğun bir tutku uyandırmıştı onda. Onun, giysilerinden soyunmuş çıırılçıplak iri vücudunu imgesinden uzaklaştıramıyordu. Hoca sesiyle, her şeyiyle büyülemişti sanki onu. O, düşsel evreninde mutlu yapayalnızlığı içinde gizemsel duygusallığını sürdürüyordu kendince. 'Ne yakışıklı adam!.. Bu genç yaşında bu bilgi... Ah, onunla baş başa kalabilsem bir... Okşasa tüm gövde mi o güçlü yumuşak elleriyle,' diye düşünüyor, gözlerini sekitmeden bakıyordu Hoca'ya.

Hazal'ın bakışlarının farkına vardı Hoca.

Kız, şimdi ayakta dinelmiş, sırtını duvara dayamış, elleri arkasında, gergin göğsünü ileri çıkartmış bir biçimde duruyordu. Kabaca işlenmiş, dar yün kazağının altında küçücük memeleri dimdik, tahrik edici bir görünüşteydi.

Hoca'nın bakışları bacaklarından göğüslerine kaydı Hazal'ın. Ah, şu ağzı büyük, dudakları dışarı çıkık olmasa... Vücut ölçüleri güzeldi gerçekten. Yaşıtlarına göre daha gelişimli görünüyordu.

Hoca'nın kendisine baktığını görünce Hazal, daha bir gerindi, daha bir uyarıcıydı görünüşü şimdi. Bakışlarını yakaladı Hoca'nın. Dikçesine, derinlemesine baktı gözlerinin içine.

Hoca kaçırıldı bakışlarını Zülfo'dan yana.

Hepsi bir şeyler sezinler gibi oldu Hazal'da.

Zülfo:

«Benim gız etkisinde kaldı konuşmalarının herhal Hocam. Nasıl bakıyor size, büyülenmiş gibi?... Hoş hepimiz de hayran olduk ya...» dedi. Sonra Hazal'a çevirdi bakışlarını: «Korkma gızım, korkma!... uyan kendine gel hadi!»

Hazal, bir uyurgezer sersemliğinden silkinir-

cesine sağına soluna bakındı. Gözleri büyücek büyücek açılmıştı.

«A, siz burda mıydınız? Ben, Hoca efendiyle yalnızım, sanıyordum kendimi!» dedi, şaşırmış bir sesle.

«Allah Allah!..» dedi Zülfo; gururla, hayranlıkla bakarak kızına. «Demek bizi görmüyordun sen ha? Aydınlığa kavuştun gızım, aydınlığa! Yüceldi ruhun, yakınlaştın Tanrı'ya! Ne mutlu sana...»

Sonra, Hoca'ya çevirdi bakışlarını:

«Öyle değil mi Hocam? Siz daha iyi bilirsiniz tabi.»

Hoca, bu aptalca görünüşlü saf adama baktı. Onun isteğine uygun konuşması gerektiğine inandı. Onun konuğuydu çünkü. Sonra Tanrı'sal gücün dayanağı olarak belirlenen bir olay gösteriliyordu ona. Oysa o, biliyordu, kızın Tanrı'sal bir gizeme değil, kendisine kösnücül bir tutkuyla bağlandığını.

«Çok doğru... Tanrı umulmadık bir anda doluverir yüreğine insanın.»

Hoca'nın bu sözleri Fadiş'in içine gizemsel bir öykünün duyarlı söylenişinin unutulmaz çağrışımları gibi geldi. Kızına baktı soyluca.

Demek Tanrı, kızına cömertçe şeyler bağışlamış da, haberleri yoktu. Ama neydi bu? Bilemiyordu... Belki kızı da bilmiyordu. Ama onda bütünlenen Tanrı'sal bir duyunun, onun tüm benliğini sardığı inancındaydı Fadiş. O, artık bu gücün erişilmez evrenselliğine duygusallıkla bağlanmış, ve yücelmiş olağanüstü bir kişiydi onun gözünde.

«Ah Tanrım!..» dedi inleyerek. «Bu günü de gösterecek miydin bize?.. Şükürler olsun sana. Sonsuz inancımızın bir andacı bu, bize herhal!»

Kızına döndü sonra... Usul usul kalktı dizlerinin üstünden ayağa. Kızına doğru yürüdü ağır ağır.

Hazal umursamaz baktı anasına. Neler söy-

lüyordu bu kadın kendisi için saçma sapan...

Yüz yüzeydiler şimdi. Fadiş kollarını açtı, uzattı Hazal'a:

«Gel yavrum, gel! Kucaklayayım seni... Sen Tanrı'nın sevgili kulusun şimdi. Hadi sarıl ana-na.» dedi, dinsel bir tutku içinde.

Anasına baktı Hazal kızgın kızgın. Gözleri yalım yalındı şimdi. Şu çirkin, iğrenç kadın anası mıydı? Kadın kollarını açarken ona, gergin yüzü biraz daha çirkinleşmişti. 'İbret!...' dedi içinden Hazal. 'İbret!...' Kendi de onun örneği-ydi herhal. Onun için iğreniyordu ya, bu kadından. Aşağılık duygusunun yarattığı bir öfkeyle:

«Çekil karşımdan, dokunma bana!. Yoksa öldürürüm kendimi!» diye bağırdı bilinçsiz.

Odanın içini buz gibi bir sessizlik kapladı. Bir fırtına öncesi gibi sessiz dingindi hepsi de. Fadiş'le Hazal'a bakıyorlardı şaşkınca. Hele Fadiş'in o çirkin duruşu, büsbütün gerginleştirmişti havayı. Kimsede konuşacak hal, dayanacak güç kalmamıştı.

Fadiş duraladı... Buz gibi donmuştu kanı. Rengi donuklaştı, coşkusal duyuları yok oldu birden. Küçük düşmüştü herkesin içinde. Yüreğinde donuklaşan buruk bir acının uyandırdığı bir duyguyla silkinir gibi yaptı:

«Gıza aldırmamak gerek... Büyük bir istigrak içinde şimdi o,» dedi. Görünüşü kurtarmak istercesine.

Geri geri çekildi... Ayaktaydı hâlâ... Feşo'ya çevirdi bakışlarını. Feşo olanlardan şaşkın, önüne bakıyordu sessizce.

«Gördün işte, gızım Tanrı'yla baş başa şimdi. Nasıl horluyor hepinizi? Çünkü, kocamla ben sürekli kıldık namazlarımızı, Tanrı'ya şükrederek. Ama sen?.. Bize gelince öğrendin nasıl kılınacağını namazın. Seni gidi besmelesiz seni... Uğursuzluk getirdin bu eve» dedi horlarcasına.

Feşo seslenmedi.

Hoca baktı Feşo'ya yan gözle... Gergin havayı yumuşatmak istercesine:

«Yoo bacım, kimseyi suçlama öyle. Yanlış düşünüyön... Bilakis buradaki insanların iyi yüzü hürmetine oluyor bu olay. Demek ki, kötü düşünceli insan yok içimizde,» dedi.

Bir sessizlik oldu odanın içinde. Sonra Fadiş: «Kusuruma bakma Hocam... Ben yanlış anlam verdim gızımın tutumuna. Size karşı saygısızlık oldu herhal,» dedi üzünç dolu bir sesle.

«Avrat kısmı böyle yanlış anlar her şeyi. Yırtık dondan çıkar gibi çıkıyorlar böyle arada bir...» dedi Zülfo sertçe bakarak Fadiş'e.

Fadiş dik dik, derine derinine baktı gözlerine Zülfo'nun, Zülfo hiç böyle öfkeli bakışını görmemişti Fadiş'in. Sanki Fadiş, 'sen de erkek misin, uyuşuk meret? Adam oldun geldin kapıma, köpek' der gibiydi.

Zülfo ezilmiş gibiydi. Bakışlarını kaçırdı Fadiş'ten.

Ama Fadiş kinini kustu, bir safra gibi döktü ortaya.

«Yaa, Zelha garının uyuz oğlu... demek yırtık dondan çıkar gibi çıktım ortaya ha? Sen kimsin be, herkesin önünde beni horlayacak? Benim babamı, soyumu sopumu herkes tanır yörede. Hafızın Yusuf derler... Yusuf Peygamberimizin adı... Ya senin baban? Garibin oğlu Şükrü... neyse gene, Hoca efendiye şükret sen! Ona karşı ayıp olmasın diye bırakıyorum geçmişini...»

Zülfo'nun yüzü kireç gibi oldu, donuklaştı. Bir şeyler söylemek istedi... İçinde yoğunlaşan öfkenin verdiği tutuklukla kekeledi durdu, konuşamadı.

Hoca'nın canı sıkılır gibi oldu, suratı asıldı. Konuk geldiği evde hoşnut karşılanmak isterdi tabi... Şimdi ortada herşey paramparça, kırık dökük gibiydi. Hoca, bu soğukluğu giderebilme

çabası içinde sıkıntılıydı. Bir yol arıyordu.

«Bak bacım, bana kızma,» dedi. «Biz hocalar doğruyu söyleriz başımızı versek de. Gerçi, senin haklı olduğun yönler var, var ama kocan o anlamda söylemedi sana. O iyi bir insana benziyor... Küçük bir olayı bu dek büyültmeye değmez. Somurtmayı bırakın hadi! Birbirinize gülümseyin biraz.»

Önce Zülfo baktı karısına zoraki bir gülümsemeyle; sanki özür dilercesine. Sonra Fadiş sıırıttı Zülfo'ya, sanki hiçbir şey olmamışcasına.

«Yok...» dedi. «Yok, ben kocama saygılıyım daim. Bakmayın biraz önceki halime. Birden sapıttım, bilemedim ne söylediğimi... Öl dese ölürüm, herifim.»

Hasan'la karısı girdiler odadan içeri. Hoca'nın elini tuttu saygılıca sıkı Hasan.

Zülfo:

«Benim büyük biraderin oğlu..» diye tanıttı Hasan'ı, Hocaya.

Bir süre daha konuştular şundan bundan.

Yatma zamanı gelmişti... Önce Zülfo esnedi kötü kötü. Oysa Zülfo, yatsıdan sonra girerdi yatağına. Şimdi, kaç yatsı geçmişti aradan, iki yada üç, ansıyamıyordu. Gövdesini ağır bir uyuşukluğa doğru çeken gizli ellerin tutsağı gibiydi. Gözleri kapanır gibi oldu bir iki kez.

Fadiş'in üstüne de çökmüştü tüm ağırlığıyla uyku.

«Kalk gız, Hoca efendinin yatağını ser!» dedi, Feşo'ya dönerek sertçe.

Hasan, Feşo'nun utangaç bakışlarını gördü ilk kez. Köy içinde anlattıkları gibi, gerçekten çok güzel... diye geçirdi usundan.

Feşo'nun çaresiz görünüşü üzüntü verdi Hasan'a. Başını önüne eğmiş, elindeki yün örgüyle uğraşıyordu Feşo. Başını kaldırıp kimsenin yüzüne bakmıyordu. Elindeki işine vermişti kendini.

Feşo, kaynanasının uyarmasıyla kalktı yatağı sermek için. Nasıl oldu anlayamadı? Hasan'la göz göze geliverdi birden. Utandılar; kaçırıldılar bakışlarını başka yöne. Feşo, Hasan'ın bakışlarından kendine yabancı olmayan tutkusal bir duyuyla baktığı sanısına kapıldı. Önce hoşlandı, sonra utandı bu duyudan. Çünkü evli bir kadındı kendisi. Yakışır mıydı, hemi de evli bir erkekten hoşlanmak...

İki kişilik koca döşeği serdi odanın ortasına. Dokuma yün çarşafını örttü üstüne. Sonra kalın yün yorganı getirdi, yatağın üstüne uzattı.

Hasan'la karısı ayağa kalktılar gitmek üzere.

«Agam, hadi bizde yatalım, yeriniz dar sizin» dedi.

Zülfo'yla Fadiş kalktılar ayağa, Hoca'ya iyi geceler dileyerek. Hazal'ı da götürmek istediler, ama o:

«Ben ağamın (*) odasında yatarım» dedi, gitmedi onlarla.

(*) Kız çocukları, yaşları küçük de olsa, erkek kardeşlerine «ağam» diyorlar.

ON ÜÇ

Geceydi...

Hazal ara kapının eşiğinde ince bir döşek üstünde yatıyordu. Ali'yle Feşo bir yatakta yatıyorlardı. Feşo bir süre uyuyamamıştı. Neler düşünmüştü, neler? Sonra, o insanı tutsaklaştıran uykunun dayanılmaz gücüne kaptırdı kendini, uyudu.

Hazal uyuyamıyordu. Hep Hocayı düşünüyordu. Kulağını tahta duvara vermiş, ses almaya çalışıyordu Hocanın yattığı odadan. Adam uyuyor muydu, uyanık mıydı, anlayamıyordu? Ne bir ses, ne bir soluk geliyordu kulağına.

Doğruldu, oturumuna geldi. Işık yanmadığı halde odanın içi loş bir aydınlığa kavuşmuştu, pencerelerden gelen ışıkla.

Biraz ilerisinde serili yatakta Ali'yle Feşo yatıyordu sırt sırta. Oysa yüz yüze, kucak kucağa yatmaları gerekmez miydi?

İçinde bir acıma duydu Feşo'ya karşı. Hepsi ona karşıydı. Hiç dostu yoktu bu evde zavallının. Sonra, 'Ali bir erkek olsa hadi anlarım, kahrını çeksin bunca insanın' diye düşündü.

'Ama ne o, ne öteki. Ah, onun yüz güzelliğinin yarısı bende olsa, ortalığı birbirine katarım vallahi. Ne aptal gız be? Uyuşuk meret,' dedi kendi kendine.

Üşüdü, girmek istedi yatağına. Yeniden kulağını verdi duvara. İçerde, yatakta bir dönüş oldu, tahtalar gıcırdadı. Geriye döndü, baktı: Uyuyordu ikisi de.

Titremesi çoğaldı gövdesinde. Sarsılırcasına titriyordu şimdi.

«Heyecandan,» dedi kendi kendine.

Korkuyordu bir yandan... Ya, yüz geri çevirirse kendini adam... Tüm gururu incinirdi, ölürdü muhakkak! Çevirmez herhal.. dedi. Biliyordu Feşo'daydı gözü Hoca'nın. Nasıl bakmıştı ona istemle, tutkuyla. Adam, belki Feşo'yu bekliyor, uyumuyordu.

Yeniden döndü baktı Feşo'ya. Uyuyan bir melekti sanki. Odanın loş aydınlığında daha büyüleyiciydi güzelliği. Kalın dudakları kapalı. Sessiz, soluk almıyordu sanki. Dik göğüsleri hafifçe kalkıp iniyordu her soluk alışında. Kıskaçça bir duyuyla, imrenmeyle baktı ona. Sapıkça, çirkin bir düşünce saplandı kafasına. Kösnül bir saldırganlıkla öldürmek geçti içinden onu. Tüm damarlarını yakarak dolandı bu duygu, beyinde zonklayarak.

Yerinden kalktı, bir iki adım yaklaştı Feşo'ya. Tahtalar gıcırdadı yürüyüşünden. İki adım gerisinde durdu Feşo'nun. Kollarını gerdi, parmaklarını açtı, pençesini yüzüne doğru çevirdi. Yırtıcı bir kartal gibi tırnaklarını geçirecekti onun, o güzel yüzüne, boynuna, göğüslerine. Onun acı çığlıkları içinde gövdesinden sızan kanları doya doya seyredecek, sonra iri sivri dişlerini geçirerek dolgun bembeyaz göğüslerine, emecekti ılık kanını; doyunluğa kavuşacaktı, doyunluğa!

Öyle güçlüydü ki bu duygu içinde, iteliyor, zorluyordu onu bilinçsiz. Esrikleşmiş yalım yalım gözlerle bakıyordu Feşo'ya.

Çömeldi... O kadar yakındılar ki birbirlerine. Elinin altındaydı şimdi Feşo. Elini uzatsa dokunuvrecekti ona. Güzelliği öylesine çarpıcıydı ki, şimdi Feşo'nun. O, böylesine bir güzel görmemişti şimdiye dek. Sanki onun, insanı esrikleştiren güzelliğinin saçtığı ışınlar gözlerini ka-

maştırır gibi oldu.

'Tanrım, işin gúcün yok muydu yaratırken bunu,' diye geçirdi usundan.

Sonra saldırıya hazır bır biçimde uzattı parmaklarını yüzüne Feşo'nun. Gözleri yalım yalım kanlanmıştı. 'Haydi,' dedi içinden. 'Haydi, tam zamanı!...'

Durdu... geri çekti ellerini. Neden öldürecek- ti Feşo'yu. Onun güzelliğini yok etmek için mi? Güzellik yok edilebilir miydi? Güzellik sonsuz du... Sonsuz olan şey yok edilebilir miydi? Edilemezdi... Boşunaydı çaba... Onu yok etse, güzelliği imgelerde kalacak, yıllarca söylenecek- ti dillerde. Güzelliği değil, tüm çirkinlikleri silip süpürmek- ti amaç bu dünyadan. İnsanların kor- kup kaçtığı, bulaşıcı bir hastalık- mış gibi iğre- nerek baktığı çirkinliği...

Ürküntüyle kalktı ayağa.

Yatağında diz çökmüş bir şeyler bekler gibiy- di şimdi. Başını geriye attı, uzun saçları dökül- dü beline. Başı yukarıda, tavana çevrili gözleri bir noktayı izliyordu. Dinginleşmemiş bir ür- pertinin acı çağrısı içini kavuruyordu hâlâ.

Çirkinliğini ansıdı yine. Bu güzelliklerle dolu dünyada ne işi vardı? Herkes ondan kaçıyor, iç- renmeyle bakıyordu ona herkes.

Evlenebilirdi belki... Evlense n'olacaktı sanki? Kocasının alaylı bakışları, açıkça başkakıncı sözleri öldürmeyecek miydi onu, yaşarken? İçin- de sürekli bir eziklik duyacaktı erkeğe karşı. Her güzellik karşısında kendi çirkinliğini düşü- nerek eriyip bitmeyecek miydi? Bu, yaşamı bo- yunca böyle sürüp gidecekti kuşkusuz. Öyleyse yaşamanın ne anlamı olacaktı onun için?

Önceleri bilmiyordu bunu. Ama üç ay öncesi, o kırmızımsı leke, genç kızlığını hatırlatmış, korkmuştu. Anasına sormuştu. Gülmüşü ana- sı... 'Genç kız oluyon artık. Evlenebilin gayrı,' demişti.

O günden beri, kendine yabancı garipsi duygular içinde çırpınıp durmuştu. Her an öfkeli, alıngan, sinirliydi. Uysaldı eskiden... Ama şimdi anasına çemkiriyor, Feşo'ya çatıyor. olur olmaz hır çıkarmak istiyordu kendince.

Hiç biri, hatta anası bile anlayamıyordu onun bu ruh değişikliğini.

Dikleşen göğüsleri, genişleyen kalçaları ve değişen yüz çizgileri, korkulu ama hoş bir duyunun yarattığı bir düş gibi gelmişti ona, önceleri. Her gün aynanın karşısında durur, bu acaip gelişmesini seyrederdi istekle. İştahı da açılmış, doymayı bilmiyordu bir türlü; kilo üstüne kilo alıyordu gittikçe.

Ya üç gün öncesi? Çaya iniyordu çamaşır yıkamak için. Yeşilin oğlu Bekirle karşılaşmıştı yolda. Ona gülümser gibi yapmıştı. Oğlan geçtikten sonra, geriye dönerek sırtmıştı.

'Vay anam vay... Fadiş'in gızına bak sen? Anasının gızı n'olacak? Göt bir yana gitmiş, göbek bir yana... Anası, namussuzum tıpkı..., demişti.

Hazal'ı bitirmişti bu sözler. Anasına kızıyor-du şimdi... Tüm çirkinliğinin nedeni o'ymuş gibi. Sonra, babasını suçluyordu. Neden güzel bir kadınla evlenmemişti babası? Onların işledikleri haltın sorumlusu, neden kendisi oluyordu.

Günlerce bu karmaşık düşünceler içinde bo-caladı durdu.

Ya Feşo'nun gelişi evlerine? Büsbütün huzursuz yaptı Hazal'ı. Onun yanında bir gölge gibi kalıyordu. Nereden gelmişti bu kız? Onu tedirgin etmek için gönderilmişti sanki.

Gerçekten tedirginliği arttı Feşo'nun gelişiyle, Hazal'ın.

Hele onun, ilk geldiği gün, kutlamaya gelenlerin söylediği acı sözler? Bitmişti Hazal... Bir köşeye çekilmiş, sessiz için için ağlamıştı.

İşte tam sırasıydı şimdi. Herkes derin bir uykudaydı. Aralıktaki tavana asabilirdi kendini.

Kimse fark etmezdi bunu. Her şey bir anda son bulur, tüm ruhsal acıları dinerdi gayri. Ne üstündeki alaylı bakışlar, ne isterikçe tutkuları, hepsi, hepsi biterdi bir anda. Kurtulurdu... Yıllarca sürececek bir acıyı birdenbire dindirmektir bu! Soyunmak yaşam gerçeklerinden, gizemsel bir evrene, bir varlığa kavuşmak, dinginleşmek sonunda.

Nasıl olsa er geç olmayacak mıydı bu? Ha evvel, ha sonra? Ne fark ederdi? Her gün gördüğü aynı yüzler, aynı doğal görüntüler değil miydi? Değişen neydi öyleyse? Hiçbir şey... Kendimiz sadece... Yaşlanmak, ve çürümüş bir çınar gibi yıkılmak sonunda. Göz yaşları bile olmuyor bazen. Yaşını yaşadı kurtuldu diyorlar. Oysa kurtulan o değil, onun bıraktıkları; baka baka usanmışlardı çünkü.

Ya genç yaşta ölmek? Doyamadı bu yaşama, genç yaşta gitti zavallı, diye ağıt düzüyorlar, ağlaşıyorlar, görkemli bir törenle gömüyorlardı toprağa.

Giden yıl askerde ölen Memiş'in oğlunu getirmişlerdi, askeri bir cemseyle köye. Tüm köy ayağa kalktı, marşlar çalındı, ağıtlar söylendi onun için. Ağa ölseydi, böylesine görkemli bir tören yapılmazdı herhal. Anasının göğsüne maddalya takıldı, aylık bağlanacağını duyunca, 'yavrum vatana feda olsun,' dedi tüm acılarını unutarak. Sıkıntıları son bulacaktı çünkü.

Sonra, şehit anası diye doksan lira aylık bağlanmıştı kadına. Köylüler şaşmıştı buna. Oğlu yaşasaydı eğer, kırk beş kuruştı gündeliği. Bir yılda ancak kazanabilirdi bu parayı.

Demek hep başkaları için yaşıyoruz da, habirimiz yok... Ana, evladının öldüğüne yanmıyor da, onun ölümüyle sağladığı geliri düşünüyordu yalnız.

'Ya ben?.. evleneceğim, mutlu olacağım... Olabilirsem eğer? Ama başlığı babam alacak. Mallı-

yım diye, çok para isteyecek hemi de, benim için. Ben neyim? Kişiliksiz bir yaratık... Basit bir eşyadan ne farkım var benim? Çirkinliğim önemli değil... Mallı olmam yeter.'

Anasından duymuştu bir hafta öncesi; komşu bir kadına anlatıyordu.

'Kara Halil istedi oğluna kızımı ya, vermedik. Bin lira başlık vermiş... Bu parayla kız mı veririm ben? Elin çıpıldak kızına bin beş yüz lira para saydık, biliyon. Kocam, iki binden aşağı olmaz demiş. Mallı kızın isteklisi çok olur... Yaşı ne sonra' demişti.

Kara Halil'in oğlu yoksuldu, rençberdi zavalı. Yoksulluktan kurtulmak için istiyordu onu muhakkak. Uzun boylu, zayıfça, yakışıklıydı oğlan. Ama kim dinlerdi yakışıklılığını onun? Oğlan, hadi deseydi, gözünü kirpmeden kaçardı onunla.

'Başlıksız kız alınmazmış, günahmış... Varsın günah olsun!' Umurunda değildi Hazal'ın. Yeter ki, 'he' deseydi oğlan.

Sıcak yatağından kalktı... Aralıktaki tavanda asılı çengele bağliyabilirdi ipi. Ama boyu yetişmezdi oraya. Dışarda dama çıkmak için bir merdiven vardı. Onu içeri alarak tavandaki çengele bağlayabilirdi ipi.

Yan odadan koyu bir öksürük sesi duydu. Sonra yatakta kıpırdanmalar... Bir çakmak sesi; bir anda yanıp sönen bir ışık gördü. Hoca'nın uyanık olduğunu anladı o an.

Tüm kösnücül tutkuları depreşti yeniden. Titredi.

Kapıyı hafifçe itti, girdi odaya, yavaşça kapattı kapıyı.

Yüreği küt küt etti, göğüs kafesini zorlarcasına.

Duvara yaslandı, baktı Hoca'ya. Hoca yanlamasına dirseği üzerine uzanmıştı yatağa. Bir gölgenin içeriye süzüldüğünü görünce toplan-

dı, oturumuna geldi. Tanıyamadı gireni önce.

«Kimsin?» dedi yavaş bir sesle.

«Ben... Hazal!..» dedi, isterikçe titrek bir sesle.

Ve Hoca'nın üstündeki etkisini görmek istercesine baktı ona istemle, tutkuyla.

Hoca bir an duralar gibi yaptı. Derin derin çekti sigarasından bir kaç kez. Sigaranın yanıp sönen aydınlığında, Hoca'yı daha erkekçe, daha gizemli gördü Hazal. Sessiz bekliyordu çağrısını onun. Ama ses yoktu Hoca'da.

Oysa Hoca, onu değil, Feşo'yu beklemişti. Kimi beklemiş, kim çıkmıştı kısmetine.

İkircimliydi Hoca, karar veremiyordu bir türlü.

Hazal kıpırtısız bekliyordu öylece. Hoca sigarasını söndürdü kül tablasında ezerek. Yoğun cinsel bir duyu vardı içinde, şimdi onun da. Yavaşça:

«Ne duruyon öyle, yaklaş, gel otur yanıma konuşak... uyum kaçtı zaten benim de,» dedi.

Hazal ses çıkarmamaya çalışarak temkinli yürüdü Hoca'ya doğru. Tahtalarda hafif gıcırtilar oldu. Hoca'nın yatağının yanına geldi... Dimdik durdu ayakta, bakışları Hoca'ya çevrili.

Hoca başını yukarı kaldırmış, onun robotlaşan hareketlerini izliyordu. Tam seçemiyordu yüzünü Hazal'ın. Çünkü ay arkalarında kalmıştı. Odayı gölgeli bir karanlık basmıştı.

Hazal, ağır ağır çöktü dizlerinin üstüne. Şimdi yüz yüzeydiler. Tüm gövdesini gergince vermek istercesine gerindi, ellerini uzattı Hoca'ya.

Hoca, çekimser bir tutumla geriler gibi yaptı. Boşlukta kaldı elleri Hazal'ın.

«Ne o korkuyon mu benden? Hoşlanmadın tabi... Feşo'yu bekliyordun sen... Ben geldim oysa. Hoşuna gitmedim, değil mi?» dedi.

Boğuk ve titrekti sesi.

«Bak yavrum!.. evliyim ben... seni istemediğimden değil. Başımın belaya girmesini iste-

mem. Onun için korkuyorum işte.»

«Korkma, sarıl bana, sev beni!.. Kimsenin haberi olmuyacak bundan... And içeyim istersen! Seni istiyom şimdi. Hadi gel!»

Sarmaş dolaş oldular birden.

Hoca imgesinde canlandırdığı Feşo'yla kucak kucağaydı sanki. Kızın gövdesi diri, çekiciydi gerçekten. Elinin altında kıvrır kıvrır kıvranıyordu soluyarak.

ON DÖRT

Feşo uyandı, çevresine bakındı. Garip sesler geldi kulağına. Hazal'ın yatağı bomboştu. Hoca'nın yattığı odadan iniltili, ulumalı sesler geldi kulağına. Kalktı yatağından. Hazal'ın ara duvarı bitişğine serili yatağına girdi. Üşüdü... Soğuktan hava. Yorganı çekti boynuna dek oturumundayken.

Yan odadaki iniltili solumalar sanki yanındaymış gibi duyuluyordu şimdi. Hazal'ın sesi çığlık çığlığaydı. Birden kapıyı açıp bu korkunç olaya son vermeyi düşündü. Çirkin bir görünüşle karşı karşıya gelmekten korktu. Bu denli deli değildi bu kız herhal, kolayca teslim edecek erkeğe kendini.

Sonra bir erkek sesi duydu.

«Feşo'm benim, periler kadar güzel Feşo'm.»

Birden çılgına döndü Feşo, Hazal kendini Feşo diye mi atmıştı kollarına adamın karanlıkta? Tüm tüyleri diken diken oldu. Şu bacak kadar isterik orospu kendini satabilmek için, onun adından yararlanıyordu demek.

'Vay kahpe soylu vay!' diye söylendi.

Karanlıkta Hoca da, kendisi sanmış, sevmişti onu ha? Feşo böylesine düşük bir kadın mıydı? Ölür de kimseye vermezdi kendini. Ne çirkin şey bu, ne çirkin?

«Ben Feşo değilim... Hazal'ım, Hazal... At kafandan Feşo'yu. Öldürürcesine sev beni!...»

Bu ses kendine getirdi Feşo'yu.

Sonra, acı tiz bir kadın çığlığı çınladı kulak-

larında. Ürperdi... Tüm gövdesiyle ürperdi.

Hazal'ı düşündü: Bir genç kız değildi, şimdi o. Yarın evlenirse ne olacaktı pekiy?

Sessizce çekildi yatağına, uzandı, Ali'ye baktı. Mışıl mışıl uyuyordu. İçinde ürpertiler büyüdü iyice, sokuldu ona. Ruhsal bir üşüme sardı gövdesini tüm. Oğlan uykunun ağır yükü altında kımıltısız uyuyordu sessizce.

Odanın kapısı aralandı. Bir gölge gibi girdi içeri Hazal. Soluk alışları sıkçaydı hâlâ. Sessizce uzandı yatağına, çekti yorganı boynuna dek.

«Nereden geliyon, yatağın boştu?» diye yavaşça sordu Feşo.

Başını hafifçe kaldırdı yastığın üstünden Hazal:

«Sen uyanık mıydın? Ben uyuyor sanıyordum seni. Niye soruyon nerden geldiğimi? Bilmiyon mu? Öğrenmek istiyorsan, söyle!»

«Her şeyi biliyom, anlatmana gerek yok,» dedi Feşo.

«Demek beni izledin? Duydun seviştığımızı... Utanmadın değil mi?»

«Sen yaparken utanmadın da, ben duymamak için mi utanacam... Ayıp sana ayıp! Yakışır yönü var mı yaptığın işin? On üç yaşında bir gız, evine gelen bir yabancıya teslim ediyor kendini istiyerek... Peki, yarın evlenirsen ne verecen kocana sen?»

«Kes sesini... Uykum var şimdi benim! Senin boş dırıltılarını dinleyecek halim yok. Yorgunum ben, bittim bu gece. Sonunu sonra düşünürüm!» dedi, küstahça.

Sırtını döndü Feşo'dan yana, uyuya kaldı az sonra Hazal.

ON BEŞ

Hazal üç gün kimsenin yüzüne bakmadı, konuşmadı kimseyle. Bir lokma koymadı ağzına... Bir hayalet gibi dolaşıyordu evin içinde. Pence-renin köşeliğine oturuyor, karlı yamaçları sey-rediyordu sürekli.

Ev halkında korkulu bir telaş başladı:

«N'oluyor bu gıza be? yemiyor, içmiyor... Ne düşünüyor böyle?» diyordu Zülfo.

«Bilmem.. gıza bir hal oldu... Hoca geldiği günden bu yana. Cinler mi çarptı ne? Cevap vermiyor ki bilelim?»

«Sor avrat, sor... Neymiş derdi gızın? Bir şeyler söylesin, konuşsun... döveyim iyice bir, istersen.»

«Dövmekle ne geçer eline? Katır inadı var onda, bilirim.»

«Bir şeyler yesin, söyle... Açlıktan ölecek nerdeyse. Nasıl inceldi, süzüldü, soluklaştı rengi. Bir gizli hastalığı mı var acaba? Beni korkutuyor gızın hali.»

«Bak herif... Hoca'nın anlattıklarından sonra oldu, ne olduysa bu gıza. Bir yatıra, ya da bir Hoca'ya götürerek onu, biz.»

«Doğru söylüyon avrat... Önce bizim Hoca'ya gösterelim, olmazsa haber salalım Ali'nin Hoca'sına. O gelsin, baksın... Muska mı yazar, üfürür mü? Gızımın çözsün dilini!»

Köyün hocasını çağırdılar Ali'yle. Hoca okudu üfürdü önce. Ama yine konuşturamadı kızı.

«Cin çarpmış herhal, dili tutulduğuna göre,»

dedi Hoca.

«Öyleyse ne yapmak gerek hocam?»

«Cini kovmak gerek; belki hâlâ korkutuyordur çocuğu. Okuyun, bol bol okuyun... Tanrı kelimelerinden ürker, kaçarmış bu cin tayfası» dedi Hoca.

Akşam sofrası serilmişti yere. Hepsi sofrada yerini aldı. Hazal dönüp bakmadı bile sofraya. O, hâlâ pencerenin soğuk köşeliğinde oturuyor, bir şey bekliyormuş gibi bakıyordu karanlıklara. Fadiş yaklaştı yanına... diz çöktü, ellerini tutmak istedi Hazal'ın. Ellerini sertçe çekti kız... Fadiş'in buruş buruş suratı bir kat daha kırıştı, bir kat daha arttı çirkinliği.

«Hadi gızım... Bırak kafadaki boş şeyleri, kendine gel... Sofra seni bekliyor bak! Hiç birimizin boğazından geçmiyor lokma, sen olma-yınca.»

Hafifçe başını çevirdi Hazal, baktı suratına anasının. Bir öğürtü çöktü içine. Ah, bu kadının boğazını sıkıp öldürebilseydi bir... İsterik bir tutkuyla parmaklarını boğazına geçirip sık-mak, sıkmak geçti içinden. Sonra yine çevirdi bakışlarını.

«Bak Hazal'ım, bak ceylanım! ben ananım, anan! Dayanamıyorum acına senin... Sen kendine acıımıyon, bana acı bari. Ölüp ölüp diriliyom seninle.»

Sanki duvarla konuşuyordu Fadiş. Yüz çizgileri bile kıpırdamadı Hazal'ın.

«Bu cinlik olmuş herif, cinlik... Görmüyon mu dönüp bakmıyor bile yüzüme? Hoca'ya haber sal yeniden hemen. Dili boğazına akmış çocuğun, konuşamıyor işte. Vay yavrum vay... Gelmez olasıca Hoca, nerden geldi bu uğursuz herif! Anlattı anlattı korkuttu yavrumu. Cehen-nemin batsın senin!»

«Sus avrat günaha giriyon. Hocanın kabahati ne? Adam âyetler okudu Kitap'dan. Kötü

mü?... melekler doldu o gün evimize.»

«Ne meleş be herif? Cinler doldu, cinler! Yoksa, gızım böyle mi olurdu?»

Zülfo şaşkınlaştı, suskunlaştı. Gerçekten öyle miydi ne? Ama inanamıyordu... Hocaların girdiği eve cinler giremez. Olanaksız gibi geldi adama bu. Dillerinde Tanrı kelamı vardı onların çünkü. O biliyordu ki, Tanrı adının anıldığı eve melekler dolar, cinler değil.

«Olmaz!...» dedi kesinlikle. «Olmaz... bu eve şeytan giremez!»

Her gün binlerce kez Tanrı'nın adı söylenen bir evde ne işi vardı şeytanın, cinin.

Hazal, birden anımsamış gibi, bakışlarını dikti Feşo'nun üstüne. Gözlerini kirpmeden bakıyordu şimdi ona. Feşo gözleri yerde, içinde bir sıkıntıyla kıvrandı yerinde. O geceki olay canlandı gözlerinin önünde. Korkunçtu...

Bir kaç kez anlatmayı düşünmüştü kaynanasına olayı. Ama korkmuştu... Nasıl anlatırdı? Sonra, kaynanası inanmazdı kendisine. Biliyordu, toz kondurmayacaktı kızına, Hazal'a sormak gereğini duymaksızın.

Bir kaç kez sokularak Hazal'ın yanına:

«Kimseye söylemiyecem, korkma! Bırak şu düşünceyi, keyfine bak! Ben senin sırdaşın olurum, söylemem kimseye. Tüm evin huzuru kaçtı bak!» diyerek yalvarmış, hiç karşılık alamamıştı ondan..

Hazal'ın direngen bakışları korku yarattı Feşo'da. Neden öyle dikçesine bakıyordu kendine? Kötü bir şey mi açıklayacaktı yoksa? Ya, o geceki olayı anlatıverirce herkesin içinde? Tüm rezil olurdu hepsi de.

Ötekilerinin bakışları da toplandı şimdi, Feşo'nun üstünde.

Feşo neden sonra farkına vardı üstündeki bu inatçı bakışların. Ürküntü duydu, korktu... Sırtından, ta kuyruk sokumuna dek ürperdi, tit-

redi. Geri geri çekildi sofradan. Yemeğe başlamamıştı zaten. Cehennem melekleri gibiydi karşısında onlar şimdi. Büyücek açılmış kanlı gözlerle bakıyorlardı ona haince. Hele kaynanasının gözleri? Gece ıssızlığında bir baykuşun korku saçan gözleriydi sanki.

Yüreği küt küt vurdu, göğüs kafesini delerce-sine. Yüreği sıkışır, soluğu darlaşır gibi oldu. Korkuyla:

«Niye bakıyorsunuz bana öyle? Size ne yaptım ben?» diyebildi kekeleyerek.

Sonra, içine işleyen bu bakışlardan yılına döndü. Çılgık çılgıla bağırarak, haykırmak geçti içinden. Bağıramıyordu... Sesi düğüm düğüm olmuştu boğazında. Dudakları kurumuş, çatlamıştı bir anda korkudan. Ağzının içi sakız gibi yapışkan kuruydu. Dili şişmiş kocaman olmuştu sanki ağzının içinde, dönmüyordu. Titredi... bayılacak gibi oldu.

«Sen, sen... şeytana satılmış uğursuz gız? Gel-diğin günden beri tadı tuzu kaçtı bu evin. Hepimizde bir tedirginlik, bir huzursuzluk... Sen şeytan ya da cinsin... Bazen güzel bir gız kılı-ğına bürünüp öyle görünürmüş şeytan, cin.»

«Öyle,» dedi Zülfo. «Doğru söylüyon Fadiş...»

«Bir hocaya danışsak önce biz, karar vermeden,» dedi Ali.

«Sen sus lan... söz düşer mi sana büyüklerin yanında?» dedi Fadiş öfkeli bakarak oğluna.

«Ama o benim avradım... Elbet benim de hakkım var onun üstünde!»

«Avradına sıçayım lan senin. Ne zaman erkek oldun da avradına sahipleniyon, ha?» diye tersledi Zülfo.

Bu konuşmalar bir uğultu gibi zonkluyordu beyninde Feşo'nun.

«Ne istiyonuz benden? Ne yaptım size ben? Hep düşman gibi bakıyorsunuz bana» dedi, Feşo çaresizlikle, bitkinlikle.

«Onu iyice döv Zülfo. Şeytan'ı, cini çıkar içinden. Dayakla çıkarmış bunlar içinden insanın, babamdan duymuştum. Biliyon, büyük hafızdı benim babam...»

Zülfo şaşırır gibi oldu. Pek akli yatmadı ya bu önerisine karısının... Son çareydi bu, kızını kurtarmak için.

'Belki, olabilir...' diye düşündü.

Ali'ye buyruk verdi, aralıktaki kalın sopayı getirmesi için.

Ali duraksamayla baktı yüzüne babasının:

«Ben böyle bir şey duymadım hocadan. Yanlış bir iş yapmıyasınız sakın?» dedi kuşkuyla.

«Her şeye karışma lan, bok herif... ne diyorsam onu yap sen!» dedi Zülfo sertçe bakarak oğluna.

Ali istemiyerek çaresizlikle kalktı, getirdi sopayı.

Zülfo eline aldı, tarttı, ölçtü biçti elindeki sopayı.

«Neresine vuracam, götüne mi, sırtına mı?» diye sordu karısına.

Fadiş:

«Her yerine... ayıp yeri hariç... Neresinde olduğu belli olmaz ki cinin, şeytanın,» dedi.

Feşo ayakta duvara vermişti sırtını. Gözleri belermiş, kirpmeden bakıyordu onlara. Fırlayıp kaçmak istiyordu buradan. Ama nasıl, nereye? Kapıya baktı umutsuzca. Soğuk soğuk terler kapladı yüzünü. Dizlerinin gücü gitmiş, titriyordu. Oraya yığılıvereceği kanısına kapıldı kolkuyla.

Bilinçsiz baktı Hazal'dan yana. Ondan bir yardım beklercesine. Ama Hazal umursamaz, kıpırtısız duruyor, dışardaki koyu karanlığa bakıyordu kirpmeksizin gözlerini.

Ne vardı bu karanlıklarda onun beklediği?

Dingin bir hava vardı dışarda. Ne kar yağışı, ne yağmur... Bir esinti bile yoktu havada. Kes-

kin, dondurucu bir ayaz yakıyordu toprağı ses-sizce.

«Odun at ocağı!» dedi Ali'ye dönerek Zülfo..

Ali yalımladı ocağı. Hoş bir çatırtıyla yanma-ya başladı odunlar.

Zülfo, elindeki sopayla bir kaç adım attı Fe-şo'dan yana. Döndü, tek tek yüzlerine baktı Fadiş'in, Ali'nin ve sonra Hazal'ın. Hazal otu-rumunu bile bozmamıştı. Sanki olanlar onu ır-galamıyormuş gibi sessizdi. Umursamıyordu onları hiç.

Ali acıyarak bakıyordu Feşo'ya. Çocuksu bir duygunun verdiği direnmeyle:

«Bir hocaya danışsak baba...» diyebilirdi, söz-cükleri kekeleyerek.

Fadiş sert baktı oğluna, sonra kocasına.

«Çocuğun lafına bakma sen! Onun çocuksu merhameti acındırmasın seni? Avrادی diye ko-rumak istiyor aklı sıra.»

Fadiş, isterik bir öfkenin verdiği bir duyuyla acımasız, saldırgandı şimdi. Kocasının korkak-ça çekimser hali, büsbütün öfkelendirdi, çileden çıkardı onu.

«Ne korkak, pısırik herifsin sen be? Erkeğim diye geziyorsun bir de? Oysa bir kadını bile dövmeye yürek yok sende. Kötü bir şey gelse başımıza, ne yaparsın sen? Eli kolu bağlı mı duracaksın karşımızda? Yuh, erkekliğine se-nin... Ben de koca diye güveniyom sana ha? Yazık, yazık...» dedi soluyarak.

Deliye döndürdü bu sözler Zülfo'yu.

«Allah kahretsin seni pis kancık,» dedi için-den karısına. Öfkelenmiş, kanı beynine fırla-mıştı, şimdi. Bu duyuyla Feşo'ya yaklaştı, kal-dırdı sopalı kolunu, tüm hızıyla indirmek is-tedi, yapamadı, askıda kaldı kolu: Çünkü ölüm-cül korkuyu gördü gözlerinde Feşo'nun.

O biliyordu bu korkuyu. Ta yüreğinin derinli-ğinde duyduğu ölümün simgesi korkuyu...

Askerdi o sıra... İzinli çıktığı pazarları, peçeli bir kadın pencereden bakardı ona istemle. Aldırmamıştı önceleri. Hep aynı durakta beklerdi. Kadın sanki geleceği saati biliyormuş gibi pencerenin önünde oturur, hep ona bakar, onu gözlerdi. Bir gün tek başınaydı durakta. Kadın yine sessiz oturuyor, gözlüyordu onu, evinin penceresinde. Kendi de bakmıştı tedirgince. 'Gel' dercesine çağrıyla bakmıştı kadın. Korkarak sessizce girmişti konutundan içeri. Hep içinde ürkek, kaçmak istercesine bir duyu vardı. Korkuyordu... Sanki başına bir felâket geliverecekmiş gibiydi. Tüm gövdesi sarsıla sarsıla titriyordu. Neden gelmişti buraya? Bir an önce kaçıp kurtulmak geçti içinden.

Kadın orta yaşlıydı. Kahır çekmiş bir insanınki gibi çökmüştü yüzü. O, daha güzel sanmıştı kadını.

Kadın, asker giysilerini elleriyle çözmüş, çıkarmaya çalışmıştı üstünden. O, utancından kızıl bozul olmuş, yerin dibine geçmişti. Zorla soymuştu kadın onu çıırılçıplak. Sonra, kendisi de soyunmuştu aynı biçimde.

Tam iki saat kalmıştı kadının yanında. Yoktu hiçbir şey... hiç bir devinme olmamıştı gövdesinde.

Kadın öfkeden kudurmuş gibi ağza alınmıyacak sözler söylemişti: «Sen ne biçim erkeksin be? Yuh sana... Boyuna bosuna baktım da, bir adam sandım seni, ben de. Kalk defol şurdan! Kocam gelmeden şimdi...» diye bağırmıştı yüzüne.

Tam giyinirken kapı vurulmuştu hızlı hızlı sertçe.

«Eyvah kocam, topla giysilerini; karşıya hayvanların bağlı bulunduğu yere saklan, ürkütmeden giyin, bir pencere var, çıkıp gidersin ordan. Bir daha da uğrama buraya.»

Sanki dizlerinin bağı çözülmüş yürüyemez ha-

le gelmişti o an. Ölümü görmüştü karşısında, ölümü! Soğuk katılığıyla ölümü... Donmuş gibiydi. Nasıl kaçmıştı ordan, şimdi bile ansıyamıyordu.

Şimdi, aynı o günkü kendi duyduğu korkuyu gördü gözlerinde Feşo'nun.

«Allah kahretsin!..» dedi kendi kendine. «Yapamıyacağım...»

«Mıymıntı herif... erkek olacan bi de, değil mi? Kazık gibi dikeliyon, korkak!..» dedi Fadiş öfkeyle.

Zülfo, karısının zehir dolu sözlerini yuttu, yuttu tıkanırcasına.

Tüm öfkesiyle indirdi sırtına sopayı Feşo'nun. Ardından, bir bir daha... Feşo çığlık çığlık bağırdı acısından sopanın. Kız bağırdıkça, adam isterikçe delirmiş gibi yoğun bir hınçla indiriyordu sopayı Feşo'nun sırtına, böğrüne.

Ali'yle anası namaz kılar gibi diz çökmüşler, elleri göğüsleri üstünde, avuçları yukarı açık bir şeyler okuyorlardı, üflüyorlardı. Bir ayinin tutsaklığına kaptırmışlardı kendilerini bilinçsizce.

Hazal hâlâ pencerenin köşeliğinde oturuyor, dönüp bakmıyordu onlara. Feşo'nun acı çığlıkları bile bir etki, bir uyarma yapmamıştı onda. O kendi düşsel evrenine dalıp gitmiş, ilgisiz gibiydi her şeyden.

Sopalar indikçe sırtına, acısından daha çok bağıırıyordu yardım dilercesine Feşo.

Zülfo, öldürürcesine daha acımasız yuruyordu sopaları şimdi.

Birden kapı gıcirtıyla açıldı ardına dek. Hasan girdi içeri korkulu bakışlarla. Uzun bir don vardı üstünde ayak bileklerinden bağlanmış. Kalın kaba gocuğu sırtındaydı.

Görüntü hoşuna gitmedi Hasan'ın. Şu haliyle bir çılgınlar eviydi burası.

«N'oluyor yahu? Dışardakiler, adam kesiyor-

lar sanır sizi.»

Zülfo'nun kalkan sopalı kolu indi sessizce aşağı.

«Lanetlenmiş şeytan ya da cin sarmış bu evin içini. Baksana Hazal'a, hiç bakıyor mu bize? Üç gündür ne yedi, ne içti.. sessizce oturuyor öylece. Cin çarpmış dedi hoca. Ev halkından birinin içine sığınmış olabilir bu cin'ler.» dedi Zülfo.

Hasan şaşkınlıkla baktı emmisine:

«Sen sapıtmışın ağam... Aklını bozmuşun cinle, şeytanla hep. Bu gızı cin çarpsa böyle mi olur? Felç olur felç... Hasta bu kız, ruh hastası... Bir bunalım geçiriyor... Okuyup üflemek gerek... Ya bir toktora götürüp göstermek, ya da yatıra götürüp yatırmak gerek!» dedi.

Fadiş'le Zülfo, Hasan'a baktılar kuşkuyla. Doğru söylüyor gibi geldi Hasan.

'Gerçekten cin çarpsa felç olurdu,' diye düşündü Zülfo.

Hasan, Feşo'ya baktı yüreği burkularak:

«Yazık şu gıza be? Bu delilerin elinden daha çok çeker!...» diye düşündü, ve çıkıp gitti.

Ertesi sabah yatağı bomboştı Hazal'ın. Donmuş cesedini buldular köyün dışında.

ON ALTI

Hazal'ın ölümü çılgına çevirdi Fadiş'i. Yere göğe sığmıyordu Fadiş. Apuk sapuk konuşuyordu hep. Ulur gibi bir sesle:

«Ey Allahım, hani biz senin iyi kulunduk? İnandık, taptık sana! Neden yaptın bu kötülüğü bize» diyordu, başını gökyüzüne kaldırarak hesap sorarcasına Tanrı'ya. «Ben çocuk doğuramam, kesildim gayri; kocam da bitti zaten. Hani, her şeyi yoktan varederdin? Bir çocuk yap gönder bana... Yapamaz mısın? Ama yapılanını alırsın elimden, değil mi? İşte namaz da kılmıyacam, oruç da tutmıyacam bundan kelli. Sapıttın sen, de istersen bana. Korkmuyorum... Neden korkacak mışım? Canımı alacan çok çok... Al da kurtulayım, Hazal'ıma, ceylanıma kavuşayım bari.»

Sonra çöküyor, yere kapanıyor, höyküre höyküre ağlıyordu.

Tüm köylü, aklını oynattığı sanısına kapıldı, Fadiş'in.

«Duydun mu?»

«Neyi?»

«Fadiş oynatmış aklını... Hazal'ını çok severmiş meğer...»

«Git be, o çirkin ibretin neresini severmiş?»

«Kendine benzediği için herhal...»

«Yok be, ana yüreği işte, yufka olur, dayanamaz.»

«Öldü de kurtuldu zavallı... yoksa evde kalırdı muhakkak! Gız da onun için kendini öldür-

dü herhal.»

«Kalmazdı... Kalsaydı anası kalırdı onun. Mal var gardaşım onlarda, mal... Kim diyorlardı geçenlerde, bin lira başlık vermiş de Hazal için, olmaz demiş babası iki binden aşağı.»

«Kimmiş, o midesiz herif? Malı batsın be?.. Bir soğanla kuru ekmek yerim, beleş verseler de yine almazdım o gızı.»

«Niye lan? Eşşekten de kötü değildir ya...»

Bu biçimde konuşmalar sürüp gidiyordu köy içinde.

Bir hafta sürdü Fadiş'in bu hali. Kan kusturdu evin içindekilere bu süre içinde. Hele Feşo'ya etmediğini bırakmadı.

«Hangi derelerde çatışdın gız sen? Ben bilmiyom mu, boş bırakırlar mı seni? Acıdım da, oğluma aldım seni. Pis, uğursuz mahluk... Uğursuzluk getirdin bu eve. Yavrumla konuştun, çeldin aklını. Senden öğrendikleriyle kaptırdı kendini cinlere. Ona, sultan yapacağız seni, cinler padişahının oğluna dediler, kandırdılar, alıp götürdüler dışarı, bıraktılar buz gibi havaya. Dümbelekler çalıp horan teptiler çevresinde donmasını bekleyerek. O ne bilsin cinleri? Uydu yavrucak onlara. İşte ne olduysa, sen yaptın ona. Sen gelmeden fıkır fıkır hayat doluydu yavrum! Sen sen, yavrumun düşmanı, katil!..»

Her gün suçluyordu bu sözlerle Feşo'yu.

Feşo seslenmiyordu... Kaynanasının korkunç acısından ötürü acıyordu, hatta ona. Gözüne görünmemeye çalışıyordu çokça.

O da çok üzölmüştü Hazal'ın ölümlüne. Ölüm nedenini o biliyordu sadece. Hocayla geçirdiği o korkunç gece; ölümünü hazırlamıştı onun. Sanki tüm ömrüne bedel bir gece yaşamıştı Hazal. Yeterli görmüştü bir ömür için bir geceyi.

«Doydum, bittim!..» demişti.

O umursamazlığı korkutmuştu onu ya... Demek önceden hesaplamış, düşünmüştü bu ölü-

mü.

Gerçekten yeterli miydi? Bir gecelik mutluluk, bir ömre...

Sonra kendi yaşamını düşündü Feşo; 'Pekiy seninki de yaşamak mı be? Her gün, her saat, her dakika sövgü dolu safra bakışlar altında her şeyin başkakıncı yapılır, horlanırsın. Bir hançer gibi saplanır yüreğine ezikliğin. Biter-sin biter... Daha kaç yıl sürecek bu, böyle tükenircesine yaşamak? Sabır... Sonun ne olacak pekiy? Ne bekliyon sen bunlardan? İyilik, mutluluk mu? Hah, şaşarım aklına senin? Şunlara bak: Tüm yaşamlarını bağlamışlar Tanrı'ya, sanki bu evrenin insanları değilmişcesine.

Feşo bu düşüncelere kendini kaptırmış, sıyrılamıyordu. Bu düşünceler tedirgin ediyor, içini karartıyordu. Çünkü, Tanrı'ya karşı günah işlediği inancındaydı. Ah, içime şeytan girmiş benim. Onun için bu düşüncelerden kurtulamıyorum ya.

Dövüldüğü geceyi anımsadı: Kaynanası: «Cin girmiş ruhuna bu gızın, çıkarmak gerek, gızımı kurtarmak için,» demişti.

Gerçek miydi yoksa? Neden kurtulamıyordu bu sapkın düşüncelerden? Cinin, şeytanın işi bu herhal.

Zülfo da kızının ölümüne üzülmüştü ya, Fadış gibi etki yapmadı onda; hatta ölümünü Hazal'ın, olağan karşılar gibi bir hali vardı. Ne bir damla göz yaşı döktü, ne ahladı, ofladı.

«Yazgısı...» dedi, başsağlığı dileyenlere. Tanrı, sevdiği kulunan erken almış canını; günah işleyip de cehennemlik olmasın diye. Sevmediği kuluna uzun ömür verirmiş, sürünsün, çeksin, günah işlesin diye. Oysa Hazal, bir genç kız tazeliliğiyle kavuşmuştu Tanrı'sına, tertemiz... Günahtı... Doğru cennetteydi herhalde.

Onun için ağlamak neye yarar... Tanrı buyruğu bu, değiştiremezsin ki? Karısına da an-

latmak istemişti tüm bunları. Ama Fadiş, «sen-
de duygu yok mu hiç, kanamıyor mu yüreğin,
acıınıyon yavruma?» diyordu.

«Ama Fadiş niye suçluyon sen, beni ve ken-
dini? Tanrı'nın buyruğu bu... Ömrü bu kadar-
mış onun... Tanrı daha iyi bilir tabi. Biz kulla-
rının söz hakkı mı olur? Verdim, aldım, diyor.
Ne denir? Sen ben ölmeyecek miyiz sanki? Han-
gimiz biliyoruz ne zaman öleceğimizi? Tanrı
bilir bunu ancak. Üzülmen gereksiz onun için.»

Fadiş, parmağını sol memesinin üstüne koyar-
ak:

«Ama şuramda bir yanma, bir acı var... öl-
dürüyor beni...» diyordu.

«Bire avrat bırak gayri şu Hazal'ı? Ölmüş
gitmiş... O şimdi cennette, güller arasında, ye-
şillikler üstünde, tüm iyilikler onun üstüne, gü-
lümsüyor muhakkak. Belki de, ben burada mut-
luyum, niye rahatsız ediyonuz beni, diye şikâ-
yetleniyordur. Yapma... Büyük günah işliyon
sen, bilmiyerek.»

Bazen uysallıkla dinliyordu kocasının sözle-
rini:

«Doğru, haklısın herif... Ama içimden söküp
atamıyom onu bir türlü. Onu ben etimden, ka-
nımdan yarattım... Benim bir parçam çünkü o.
Sen erkeksin bilemezsin, anlıyamazsın bunu.
Ama sen haklısın yine de. Kim ölmüş de geri
dönmüş?... Dönüşü olmuyan bir yol ölüm. Eh
ne yapım, dayanamıyom işte?» diyordu.

Ama bazen hırçınlaşıyor, kırıp geçiriyor, dö-
küp saçıyordu her şeyi. İlk hedef Feşo'ydu. Ağı-
za alınmıyacak sözler söylüyordu onun için. Fe-
şo hiç karşılık vermiyordu kaynanasına. Bu
daha çok çileden çıkarıyordu Fadiş'i.

«Tabi susan... kanına girdin yavrumun! Ama
sabrın da bir sonu vardır, görürsün,» diyordu.

Zülfo'yu en çok üzen Hazal'ın ölümü değil,
onu evlendirerek alacağı başlığı yitirmesiydi.

İki bin istemişti Kara Halil'den. Adam bin lira vermişti... Ah keşke verseydi o zaman. Hem belki kızı ölmezdi, hem de iyi bir para geçerdi eline... İşte Zülfo'ya en çok koyan buydu; buna üzülüyordu.

Ali, hiç üzülmedi sanki ölümüne Hazal'ın. Çocuksu kıskançlığı sevindirmişti hatta. O, duyuyordu, filanın bacası, filanla oynayıyormuş... Hazal da büyümüştü gayri... Hele onun kalçalarının genişlemesi, göğüslerinin dikleşmesi büsbütün tedirginlik yaratmıştı Ali'de. Artık bacası hakkında da, şurda burda konuşacaklardı erkekler kendi aralarında.

«Gördün mü Hazal'ı? Güzel, diri memeleri var, gızın?»

«Ya kalçaları? Of, kocaman be...»

«Tam kışlık... Ne odun ister ne yorgan... Fırın gibi ısıtır vallahi.»

Diyeceklerdi.

Kaç kez duymuştu, başka kızlar için, büyük oğlanların bu biçimde konuşmalarını. Hazal da yaşasaydı, onun için de söyleyeceklerdi böyle sözleri. O, duymak istemiyordu, sevmiyordu bu tür sözleri.

'Ayıp şey, mide bulandırıcı...' diyordu kendi kendine.

«Bu gız evden dışarı çıkmıyacak, kapının önünde dinelmiyecek,» demişti anasına.

Çünkü Hazal, dış kapının önüne oturmuş saçını tarıyor, beliklerini ayırıyordu bir gün. Ama gözleri, çevresinde fır fır dönüyor, kendisine bakan bir erkek arıyor gibiydi. Kimsecikleri görememişti yöresinde ya; yine de işkillenmişti kızıdan. Öfkeli yaklaşarak yanına Hazal'ın:

«Kalk gız cenabet, gir içeri» demişti bir iki tekme vurarak.

«Git lan it... sen kim oluyon da vuruyon bana?»

«Niye dışarda tarıyon saçını? Bir erkek görsün

de, işmar etsin, laf atsın diye, değil mi? Utanmaz kancık...»

«Ulan ben kızan köpek mi oldum, erkek arıyacak? Tu sana utanmaz... Bacına kulp takıyon, ha?»

Sonra Zülfo gelmiş hak vermişti oğluna. Hazal'a bağırarak:

«Oğlan doğru söylüyor ya... Ne işin var kapı eşikliğinde senin? Gir içeri çabuk...» demişti.

İşte Ali bu nedenle öldüğüne sevinmiş gibiydi Hazal'ın.

ON YEDİ

Ali kızamığa yakalandı. Salgın halindeydi hastalık.

Üç gün içinde on çocuk öldü köyde.

Köyü bir felâket sarmıştı. Suskundu herkes. Her evde bir hasta vardı hemen hemen. Hastalık hızla yayılıyordu yok ederek, yıkarak, öldürerek...

Aşireti bir korku, bir telâş almış, sarı ölüm tırpanını sallıyordu gencecik gövdelere. Ölen ölene...

Tanrı'nın bir gazabıydı bu insanlara. Onun kuvvetine, sonsuzluğuna iman etmeyenlere acımasız bir uyarıydı bu.

Tüm gövdeler yalım yalım kavruluyordu. «Su, su...» diyerek bağırıyorlardı çocuklar, bebeler.

Ilık su kandırmıyordu onları.

Dışarı fırlıyorlar, yalın ayak, bağı açık karlar üstünde dolaşıyorlar, yerden aldıkları karla kurumuş ağızlarını biraz olsun serinletebiliyorlardı. Pek önlem alan yoktu; çocuklar dilediği gibi oynuyorlardı dışarda, karların üstünde. İnsafsız, acımasız doğanın kucağına terk edilmişlerdi başıboş.

Ölüm sayısı yükseliyordu gittikçe; otuza yükseldi bir hafta içinde.

Hoca yıkamaya yetişemiyordu ölüleri. Üstün-körü iki üç tas suyla geçiştiriyordu işi.

Ana babalar korkuyla duaya durmuşlardı. Hoca evleri dolaşıyor, dualar okuyordu hasta çocuklar için. Ama hiçbir yarar sağlamıyordu

bu dualar onlar için. Yine de ölenler ölüyor, hastalık yayılıyordu yine.

Üç gün sonra elinde bir broşürle, yakın köyden bir öğretmen çıkageldi bir köylüyle. Topladı köylüleri, okudu elindeki broşürden hastalığın belirtilerini, tedavisini ve korunmasını...

Çoğu gülüp geçti buna:

«Ecel geldiyse kapıya, ilâç kâr etmez,» dediler. Nasıl olsa insan ömrü belirlenmemiş miydi Tanrı'ca? Tanrı bilir ne zamana kadar yaşayacağını insanın. Bu süreyi uzatmak insan oğlunun elinde değildi. Öyleyse ne konuşuyor bu öğretmen? N'olacak Tanrı buyruğundan habersiz bir züppe... Onun sözüne kim inanır?»

Hoca ne demişti:

«Üzülmeyin çocuklarınız ölüyor diye. Kim verdi o çocukları sizlere? Tanrı değil mi? veren, alır... Hiç olmazsa günahsız gidecekler öbür dünyaya. Tanrı sevdiği için aldı onları, günah işlemelerine fırsat vermeden. Cennettir yerleri!.. tasalanmayın üzülmeyin. Bu dünya nedir ki? geçici... Asıl öteki dünyadadır her şey! Sonsuz... Ölümsüz! Bizler sanıyoruz ki, şu güzellikler yalnız bu dünyada vardır. Oysa cennette, 'Bahçeler, bağlar, üzümder... Memeleri tomurcuklanmış akran kızlar... Dolu dolu taslar ve bu dünyada lezzeti bulunmayan meyveler, kuş etleri bulacaksınız (*). Sonra, onlara cennet, ipekli giysiler verilmiştir sabırları yüzünden. Orada tahtlara yaslanırlar, ne sıcak görürler ne soğuk. Üstlerine ağaçların gölgeleri yayılmış, yemişler hemen koparılacakmış gibi sarkmıştır! Onlar için gümüş kaplar, billur kâseler dolaştırılır.... Öyle gümüş bardaklar ki, hepsi de ölçümlüdür. Zencefil karışımı dolu bardaklarla susuzluklarını giderirler... O Sepsebil adındaki bir pınardañ doldurulmuştur. Çevrelerinde hiç kocamıyacak gencecik deli-

(*) Nebe sûresi, âyet: 32, 33, 34

*kanlılar dolaşırlar, görmüş olsaydın onları, da-
ğılmış inci sanırdın!* (*) diyor Kitap. Daha ne
istiyonuz bre cahiller? 'Bu dünya yalancı, ger-
çek dünyaya gidebilmek için bir sınav yeri bu-
rası. Yaratıldığına inanıyon da, dirileceğine ne-
den inanmıyon? Yüreğinizi serin tutun, üzülme-
yin hiç!»

Feşo başından ayrılmadı Ali'nin bir an. Huy-
suz, hırçın bir çocuğa bakar gibi baktı. Ateşini
düşürmek için, bir bezi sirkeye batırarak alnına
koyuyordu sık sık. Sanki, diken üstünde uyuy-
yordu geceleri.

«Su, su...» diyordu iki de bir oğlan.

Suyu kaynatıp soğuttuktan sonra veriyordu
ona.

İnliyordu, ağladığı oluyordu ateşlendiği gece-
ler. Hasta çocukların ölümlerini duydukça, ölüm
korkutuyor, dehşet salıyordu yüreğine. Ölüm
korkusu saçma sapan konuşmasına yol açıyor-
du bazen.

«Ben ölecem mi gız, ölecem mi?» diye kor-
kuyla bakıyordu yüzüne Feşo'nun.

«Niye ölece Ali'm... Tanrı korusun, o ne bi-
çim söz öyle? Bırak, kötüler ölsün... Yakında
ayağa kalkacan, korkma!» diyordu Feşo, koy-
gunca bakarak gözlerine Ali'nin.

«Ya ölürsem?... Nidersin gız sen? Başka ko-
caya mı giden?»

«Yok Ali'm, ölmeyecen dedim ya sana? Niye
inanmıyon bana?»

«Bak, başka kocaya gitmek yok ha, ben ölür-
sem, anladın mı?»

«Sen bırak şu saçmalığı şimdik, uyumana
bak!»

«Yoo, sen bana söz ver önce!»

«Pekiy, söz veriyom işte.»

«Yoo olmaz, yemin et Kuran'a el basarak.»

Feşo kapağı altın yaldızla işlemeli Kuran'ın
üzerine sağ elini koyarak yemin ediyordu, iste-

(*) *Dehr sûresi, âyet: 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19*

ğince Ali'nin.

«Oldu mu? Rahatladın mı şimdi,» diyordu, Feşo sıkıntı basarcasına içine.

«Oldu ama, yine de güvenemiyom, kuşkulanyom işte.»

Arada çışı geldiğinde yataktan çıkmasın, üşümesin diye, oturağı koşturuyordu Feşo. Onun, kan kırmızısı sidiğı pis pis kokuyor, içinde bir öğürtü duyuyordu.

Sanki, kocası değilmiş de, çocuğuymuş gibi bakıyordu Ali'ye.

Fadiş gündüzleri bir iki kez uğruyor yanlarına, geceleriye, oturup dua ediyordu, kendi odalarında Zülfo'yla.

«Çocuğa iyi bak kız!» diye sertçe buyruk veriyordu her gelişinde Fadiş.

On beş gün kasıp kavurdu hastalık köyü. Yarısına yakın öldü hasta çocukların, bebelerin.

Ali on gün çıkmadı yatağından dışarı. Bir bebe gibi huysuz, inatçıydı. Ayağa kalktı ama epey sararmış, zayıflamıştı.

Birgün yapayalnız oturuyordu odasında Feşo. Kendini gözetleyen yalım yalım iki gözle karşı karşıya geldi birden. Komşusu Hasan'dı bu. Amca çocuklarıydı kocasıyla. Otuz yaşlarındaydı Hasan.

Hep Feşo'nun hareketlerini gözetliyordu sessizce. Hasan, ona nasıl acımayla bakardı bazen. Ama kız aldırmamıştı bu bakışlarına Hasan'ın şimdiye dek. Bir kaç kez göz göze gelmişlerdi sadece. O zaman bir anlam vermemişti kız bu bakışlara.

Sonra, kaynatasından dayak yediğı o uğursuz geceyi ansıdı. Hasan gelip kurtarmamış olsaydı ellerinden kendisini, belki öldürebilirdi kaynatası. O günden beri yüreğinde, gizini çözemediğı bir duyu vardı Hasan'a karşı. Hele ayrılırken

Hasan, nasıl da bakmıştı gözlerine koygunca.

Şimdiyse, pencerenin köşeliğine oturmuş, onu gözetliyordu Hasan. Kar yanığı yüzü, kalın kaba bıyıklarıyla uyumlu bir görünüşte; öyle bir bakışı vardı ki Feşo'ya...

Feşo, bir an bu bakışlar altında, damarlarında ılık ılık haz dolu bir akışın duyarlığını sezinler gibi oldu; durgunlaştı, başka yöne bakmak ister gibi yaptı, ama yine de, gizlice baktı Hasan'a.

Yüreğini tiksiniç, kapkara bir duygu sarmıştı Feşo'nun şimdi. Ürperdi, sarsıldı bir an. Olur muydu? Kocasından ayrı, yabancı bir erkekle göz göze gelmek...

Hasan'ın biteviye ve ahlâksızca bir duygunun etkisiyle kendisine baktığı sanısına kapıldı. Aldırmamak istedi önce... Ama beğeniyle, sevmek duygusunun katıksız çağrısı içinde, umutsuzca ve çaresizlikle belli belirsiz, baktı Hasan'a yine.

Yalım yalım çağrılı bakışlar birleşti bir anda. Yine, öncelikle Feşo kaçırdı bakışlarını, Hasan'ın bakışlarından. Ama, onun sevecen güçlü bakışları içindeki haz duygusunu yoğunlaştırdı birden. Feşo, bu korkunç sevecen bakışların esrikliği içinde, çaresizlikle karşı koymak istercesine çekildi pencerenin önünden.

Hasan'ın boşuna yarar sağlamayan bakışları günlerce bekledi Feşo'yu. Neden bakmıyordu Feşo?

Oysa, her gün adamın bakışlarını izliyordu, o. Ama bu gizli bakışların farkında değildi Hasan. İç evreninde oluşan, bütünlenen bir duyuyu vardı Feşo'nun. Bu belki de kadınlığa erişmenin isteği, sevginin özgürce yalın tutkusu, çağrısıydı.

Hasan, hep konutunun penceresinde oturuyor, karşı tepelere bakıyormuş gibi durgun ve sessiz Feşo'yu gözetliyordu.

Kız artık, ikide bir bir şeyler uydurarak oda-

sına kapanıyor ve Hasan'ı görmek, bakışlarını içinde ve teninde duymak istercesine gizli gizli ve umutsuz bir çağrıyla bakıyordu ona.

Evliydi Hasan... Hemi de, Feşo'nun yaşında çocukları vardı. Ama, ne önemi vardı bunun? Adam tutkuyla, direngenlikle onu istiyordu ya... Bu yeterliydi Feşo'ya.

Feşo, bazen korkuyordu bakışlarından Hasan'ın. Bu bakışlar tedirgin ediyordu onu. Aslında bundan değildi tedirginliği... İçinde, günah işlemek korkusunun yarattığı bir ürküntü, bir tedirginlikti bu! Şimdiyse, gizini bilmediği bir itilim vardı içinde. Korkuyordu... Günah işlemekten... cehennemden!... Damarlarında yalım yalım bir korkuydu bu.

Ama, adamın yalın çağrısı öyle güçlüydü ki, dayanabilmek zordu bu çağrıya.

Bir gün Hasan'ın o soylu, koygun bakışları altında nasıl erimiş bitmişti. Ürpertili yürek çırpınışları içinde kaçmıştı ondan; ama yine de izlemişti onu bilinçsizce.

Yasaklanmış aşklar dünyasında neler oluyordu ki?.. Sevgi, sonsuza uzanan düşler içinde her şeyi yaptırıyordu insana duygusallıkla bilinçsiz. Kendisi de bir insandı... Neden içinden doğan haykırışa uymayacaktı? Doğanın özgürce gizemsel bütünlüğü yaşamın yaratıcı gücü olarak simgeleniyordu oysa. Öyleyse neden bu güce, yani doğanın özüne uygun davranmıyordu?

Artık uykuları kaçır olmuştı Feşo'nun. Geceler boyu, adamın o sevecen bakışları damarlarındaki haz duyarlığını yoğunlaştırıyor, tedirgin ediyordu. Sonra, birşeyler bekliyormuş gibi, umutsuzca kocasına bakıyordu. Oğlan, onun bu duygularından habersiz, kimbilir hangi tatlı düşler evreninde dolaşıyordu?

Feşo, sessiz, soluk soluğa korkunç yapayalnızlığı içinde, uzayan geceler boyunca sağına so-

luna dönüyor, uyuyamıyordu. Çocuk da olsa, bir erkeğin ılıkliğini teninde duyması, kösnül duygularını kamçılıyordu ha bire.

Ama oğlan habersizdi bundan.

ON SEKİZ

Nisan'dı... Bahara çağırıyordu nisan! Güzelliğin, diriliğin, tazeliğin, hoş görünümü, simgesiymiş nisan.

Ilık bir güneş, damarlarındaki kanın coşkusu-
nu yoğunlaştırıyor ve yeşilin gizemsel bütün-
lüğüne yansıtıyordu sanki. Karlar ipil ipil eri-
yordu düzlerde, yamaçlarda. Tüm canlılarda
bir güçlülüğün, bir devinimin yalın çağrısı, bir
çekim gücü vardı şimdi.

Akşam üstünün serinliği çökmüştü yöreye.
Durgun, gölgeli bir serinlik...

Hasan yine oturuyordu pencerenin köşeliğin-
de.

Yine bakıştılar...

Gece yarısıydı.

Bir ıslık duydu Feşo. Aldırmamaya çalıştı ön-
ce. Ama ıslık yinelendi boşlukta.

O, şimdi beyrinde bir uğultu, yüreğindeki
çarpıntıyla bu çağrıya karşı koymaya çalışıyor-
du. 'Hayır, hayır olamaz bu! Olamaz...' diye
bağırarak istiyordu.

Oysa, yinelenen ıslıklar tedirgin ediyor, çılgına çeviriyordu onu. Korkuyordu... Gövdesini
bir alev sarmış, yalım yalım yanıyordu, haz do-
lu ürpertiler içinde.

Hasan, şimdi tüm sevimliliği, yakışıklılığıyla
gözlerinin önünde canlanmış, kollarını açmış,
'gel, gel' diyordu. Onu korkunç yalnızlığından
kurtaracak ses, çağrıda bulunuyordu. Oysa, o
direnmiyordu bu çağrıya. Ama içindeki şeytan,

ha bire iteliyordu onu, 'koş' mutluluğa dercesine.

Odanın içinde sepsessiz bir durgunluk vardı. Ama onun içinde, korkunç karşıt güçlerin acımasız savaşı var gibiydi şimdi. Yoğun yürek çırpınışları içinde yeniden ve sessizce baktı kocasına.

Ve sonra soluğunu tuttu, oturumuna geldi yatağında. Sol yanında kocası uyuyordu; gölgeli bir durgunluk çökmüştü yüzüne çocuğun. Soluk alınyormuş gibi mışıl mışıl uyuyordu. Çocuksu bir yumuşaklık ve canlılık vardı yüzünde.

Islıklar, bir türküye dönüşür gibi oldu. Yanık bir türkünün duygusal gizemi içinde, mutluluğa çağrı gibi geldi, bu ses.

Beyni uyuşmuş, hiçbir şey düşünemiyordu Feşo. Tüm düşünceleri düğüm düğümdü kafasının içinde şimdi.

Duygusal tutsaklığı içinde usulca kalktı yatağından. Kaba yünden örülü ceketini aldı omuzlarına. Soluğunu tuttu... İçinde büyüdü soluğu yüreği darlaşırcasına. Ses çıkarmamak için yalın ayak yürüdü. Tüm korkusuna karşın yine de gıcırdadı tahtalar, her adım atışında. Efil efil çırpınan yüreğiyle aralık kapısı öyle uzak göründü ki... bir adım atıyor, sesini dinliyordu adımının sonra. Sanki tüm ev halkı uyanıverecek ve yakalayıverecekler gibi geliyordu.

Kapıya gelebildi sonunda; hafifçe çekti sürgüsünü. Sonra geri çevirdi başını, yeniden baktı kocasına.

Oğlanın yüzündeki tatlı yumuşaklık ürküntü verdi Feşo'ya. Kapalı küçük dudakları, uzun kirpikleri, siyah kısa kesilmiş saçları ve durgun bembeyaz yüzü, masumlüğünün bir simgesiydi sanki.

Bir an geri dönmeyi düşündü Feşo. İşte bu sıra, yinelendi o tutkulu ses, onu istercesine seviyle. Artık hiçbir şey düşünecek güçte değildi

Feşo. Bir uyurgezer sersemliği içinde bilinçsiz, açtı kapıyı; çıktı dışarı.

Serin, sepsenin bir hava vardı dışarda. Dışarının durgun serinliği öyle bir hoş geldi ki Feşo'ya; frensiz kösnücül duyguları birden yumuşar gibi oldu. Geri dönmek geçti içinden. Ama ok yaydan fırlamıştı bir kez.

Gökyüzünün pırıl pırıl aydınlığı yeryüzüne yansımış ve akçıl bir duruluğa bürünmüştü doğa. Tüm kirli duygulardan arınmış, tertemiz bir bütünlüğe kavuşmuştu her şey. Özgürce bir bütünlüğe... Ay, ağır ağır kayıyordu kuzeye, sırtların ardına doğru soylu bir görünümle.

Yarı erimiş karlara basarak yürüdü. Hiçbir şey düşünemiyordu, kafasının içinde kalın bir kara bulut var gibiydi, bilinçsizdi.

Hasan ağılın kapısının eşikliğinde onu bekliyordu. Birden tuttu elinden, çekti içeri Feşo'yu.

Dikdörtgen biçimindeki odanın bir bölümünde koyunlar, ve bir katır vardı. Öteki bölüm kuru otlarla doluydu. Öğürtü veren gübremsi bir koku vardı içerde. Ama onlar alışıktilar bu kokuya. Kokuyu hissedebilecek durumda değillerdi aslında.

Aldırmadılar...

Hasan, sürüklercesine otların bulunduğu bölmeye çekti Feşo'yu. Kız, direnir gibi yaptı önce. Kollarının arasından kurtulmak istercesine çırpındı... Yüzü hafifçe kızarmış, titriyordu. Sonra, yığılırcasına bıraktılar kendilerini otların üstüne.

Konuşmuyorlardı.

Şimdi katıksız bir hazzın bilincine vararak hayvanca bir sevişmenin coşkusu içinde yapayalnızdılar.

Doygunlukla bıraktılar kendilerini otların üstüne.

Şimdi kadın olmuştu Feşo.

Yalın bir hazzın egemen güçlü direnişine karşı koyamamış, yenilmişti.

ON DOKUZ

O gece sabaha dek uyuyamadı Feşo. Günahının yoğun acısını duyarcasına bir eziklik vardı içinde. Tüm ağırlığı altında eziliyordu bu duygunun. Sanki bir karabasan çökmüştü üstüne; uyanıktı, ama tutsakça bir düşüncenin yarattığı korkulu bir düş'te gezer gibiydi şimdi.

Neden yapmıştı bunu? Neden uymuştu çağrısına Hasan'ın? Ondan kaçıp uzaklaşmamıştı, neden? Karşı koymamış, direnmemiş, bırakıvermişti kendini.

Şimdi, cehennemin yoğun ateşinde yanacaktı cayır cayır.

Birden bu düşünce iliklerine dek titretti Feşo'yu. Bu korkunun bilinciyle tüyleri diken diken oldu, sarsıldı. Bağışlaması için dualar etti içinden. Ama yine de, ihanetinin ağır yükü altında ezilmişçesine korku dolu bakışları bir yere çevrili kirpmeden ve anlamsızca bakıyordu... Soy-suz bir eyleme girişmiş, ve bütünüyle yabancı bir erkeğe bırakmıştı kendini. Oysa bir erkeği vardı, çocuk da olsa... Onun erkeklikten yoksun olması bir hak bahşetmezdi elbet kendisine. Bu bir neden değildi haklılığına.

Hasan'a nasıl da inanmış, kanmıştı. Bilinçsiz iğrenç bir duygunun etkisiyle koşmuştu ona. İçindeki dayanılmaz itici gücün, haykıran sesin çağrısına kaptırmıştı kendini. Suçluydu... Kimse bilmeseyse bile, kirlenen ruhunu nasıl temizleyecekti? Nasıl hesap verecekti Tanrı'ya? Her şeyi bilen, gören Tanrı'ya...

Acaba, yalvar yakar olsa, bağışlar mıydı Tanrı? Olanaksız gibi geldi bu, Feşo'ya. Çünkü,

yasaklanmış şeyler güzeldir, doyurucudur gerçekten. İnsanoğlunun ruhsal yapısı yasaklanmış şeylere eğilimlidir, yatkındır. İnsanoğlu başıboşluğa, engelsiz özgürlüğe susamışlıkla bağlıdır, özlemini çekmektedir. Şeytan her şeyi olduğundan da güzel gösterir bizlere. Şeytan olmasaydı belki, kötülüğe yönelmezdi insanlar. Sen, şeytana uy, sonra yalvar bağışlaması için Tanrı'ya. Olacak şey mi bu?

Bir kenef çukuruna düşmüş, tüm çevresi bok, bok kokuyor gibi geldi. Midesi bulandı, kusacak gibi oldu.

Sonra ağır bir yorgunluk çöktü üstüne; bıraktı kendini. Gözlerini kapadı, sağına kocasından yana döndü. Yüz yüzeydi şimdi Ali'yle.

Oğlan, olanlardan habersiz tatlı tatlı uyuyordu. Yüzünde çocuksu duruluğunun tertemiz akçılığı vardı. Kendi iç dünyasındaki korkunç çarpınışlara karşın, onun ruhundaki bembeyaz aydınlığı görür gibiydi, yüzünde. Yüzüne dokunmak, okşamak geçti içinden. Şöyle parmaklarıyla hafifçe... Uzattı ellerini oğlana doğru usulca. Parmaklarının uçları tam dokunmak üzereyken yüzüne birden bir ateşe değdirmişcesine çekti elini kendine. Bu kirli ellerle mi dokunacaktı yüzüne?. Onun tertemiz ruhunu bu ellerle mi kirletecekti? Sonra, Tanrı yolunda çalışan, ve kendini Tanrı'ya adayan bir insana dokunsa bu ellerle; Tanrı ne yapmazdı? Çarpardı muhakkak! Kötürüm olurdu belki de, kötürüm!

Sonra, umutsuzlukla: 'Ne onun kabahati, ne benim...' dedi içinden.

Neden evlendirmişlerdi bir çocukla?

Onun dengi miydi?

Değildi elbet!

Ama töresel bir kural vardı ortada: Başlığı veren alırdı kızı... Çocukmuş, ihtiyarmış, kelmiş, körmüş... Önemi yoktu bunun. 'Yazgı' diyorlar bunun adına, yazgı! Kör olası, baş belâsı yazgı!

Onun da yazgısı buydu işte.

Ama yine de acıdı oğlana. Çünkü ona, yıllar yılı unutamıyacağı bir kara lekeydi bu! O, yıllar yılı bu lekeyle ezilecek, soysuzlaşacaktı. Karısının ihanetini başkakıncı yapacaktı herkes. İnsan içine çıkamıyacaktı belki, ve soyluca bakamıyacaktı yüzlerine onların.

Bu dağınık ve tutarsız düşünceler içinde gözlerini kapadı uyumak için. Ama kafasının içinde düşünceler, keskin sivri tırnaklarını geçir-miş, uyutmuyordu. Tüm gövdesinin yorgunluğuna karşın uyuyamıyordu işte. Unutamıyordu yaptığı iğrenç, pis işi. Sanki kafasının içine çakılı kalmıştı bu. Unutmak... ve bu korkulu düş-ten bir an önce kurtulmak için her şeyini vere-bilirdi şu anda. Çıldırmaq üzereydi çünkü. Çığ-lık çığlığa bağırmaq, ve karlı yamaçlara doğru koşmak, koşmak istiyordu şimdi. 'Hazal gibi' di-yordu kendi kendine. Tıpkı Hazal... Aslında de-lice bir duyguydu bu! Kurtlar param parça ederdi belki de. Kana susamış aç kurtlar... Belki, kemiklerini bile zor bulabileceklerdi sa-baha karşı. Ama kurtulacaktı; yüreğini sıkıştı-ran, tedirgin eden, ve iç evrenini karartan bu ağır yükten. Acaba kurtulabilecek miydi? Gü-nah yargıcı, öteki dünyada yargılamıyacak mı-ydı onu bu ağır suçla? Cezayı peşin kabullenen bir suçlu olmayacak mıydı o zaman? Sonra, herkes neler, neler söyleyecekti arkasından. Bu, daha kötü, daha korkunç bir şey değil miydi kendisi için? Belki, gece gündüz uzun süreli yalvararak bağışlatabilirdi kendini Tanrı'ya.

Bir gün Hoca, 'Tanrı bağışlayıcıdır,' demişti de, duymuştu. Ama onun suçu bağışlanır mı-ydı? Ahh, bir sorabilseydi Hoca'ya? Ama nasıl sorabilirdi? Olanaksızdı bu.

Bu düşünceyle tüm hisleri gevşedi, buz gibi oldu. Gövdesinin sıcaklığı gitmiş, hafif bir tit-reme sarmıştı içini. Dişleri birbirine vuruyordu şimdi. Yorganı boynuna ve dizlerini çekti kar-nına, büzüldü.

YİRMİ

«Tanrı uludur, Tanrı uludur! (*)» sesleri geliyordu kulağına şimdi. Sanki bu sesler onun suçluluğunu belirliyor, belgeliyor, kanıtlıyordu.

«Tanrım, bu kez bağışla beni, n'olursun!» diye geçirdi usundan.

Uyuyakaldı...

.....

Yeni dalmıştı henüz, uyandırdılar uykusundan sabah namazı için. Kalkacak hali yoktu Feşo'nun; yorgun, bitkindi.

Gövdesi sızım sızım sızlıyordu. Rengi sararmış, ağzının içi kupkuruydu.

Kaynanasının gözüne çarptı onun bu hali:

«Ne o kız, hasta mısın yoksa?» diye sordu.

Feşo usulca:

«Hee, biraz üşütmüşüm, titredim durdum sabaha dek, uyuyamadım,» dedi.

«Niye haber vermedin öyleyse?»

Seslenmedi Feşo.

«Pekiy hamuru kim yoğuracak şimdi? Ekmek yapacak, biliyon.»

«Ben yoğururum,» dedi Feşo.

(*) Olayın geçtiği yıllarda ezan Türkçe okunuyordu.

YİRMİ BİR

Hasan pencerenin köşeliğine oturuyor, hep Feşo'yu gözetliyor, işaretler yapıyordu.

Feşo günlerce aldırmadı çağrısına Hasan'ın. O sessiz durgunluğu üstünde unutmaya çalışıyordu olanları, ev işlerine vererek kendini.

Namaz kılıyordu vakit namazları dışında; başgışlaması için kendini dualar ediyordu Tanrıya. İşlediği günahın bilincine kaptırmıştı kendini.

Onun bu hali gözünden kaçmadı Zülfo'nun, Fediş'in ve Ali'nin. Ama nasıl yorumlayacaklarını bilemiyorlardı pek. Bu, Tanrı'nın bir cömertliği miydi ona acaba? Fadiş kuşkuyla karşılıyordu Feşo'nun bu hareketlerini.

«Yoo,» diyordu, «Şeytanca bir şey düşünüyor o, kafasında. Ben bilirim böylelerini. Gız aptal yerine koymaya çalışıyor bizi, dizginlerini gevşetelim, dileğince at oynatsın diye. O göz var mı bende? Yutar mıyım hiç?»

Ama Zülfo'yla Ali, Fadiş gibi düşünmüyorlardı, Tanrı'sal bir gizdi bu onlarca. Tanrı'nın nuruyla aydınlanmıştı belki, onun ruhu, diye geçiriyorlardı akıllarından.

Hasan boşuna bekliyordu artık. O sıyrılmış, arınmıştı şimdi, tüm kirli duygulardan. Günah çıkartmış bir Hristiyan gibi yüreğinde bir hafiflik bir rahatlık sezinliyordu şimdi. Namaz kılmak, dua etmek ruhunu dinginleştiriyordu onun. İçindeki tüm korkular siliniyor, Tanrı'sal gizi bütünüyle duyuyordu ruhunda sanki.

'Ohh Tanrım, sen ne büyüksün ki, kurtardın

beni şeytanın tutsaklığından, kavuşturdu hu-
zura. Şükürler olsun sana!' diyordu her dua-
nın sonunda.

Ama geceler olmaya görsün; dönüşüyordu tüm düşünceleri. Sanki şeytan içine çöreklenip uya-
nıyordu ağır, ağır kış uykusundan uyanan bir
yılan gibi... Kanına, yüreğine, beynine hükme-
dercesine... O yatak diken diken olmuş batı-
yordu tenine, ruhuna tedirgin edercesine. Onun
koygun, sevecen bakışları gitmiyordu gözlerinin
önünden. Kurtulamazsın, kaçamazsın benden
dercesine...

Kurtulmak istiyordu oysa Feşo, bu günah ba-
tağından; özgürlüğünü alıp götüren bu tutsakça
seviden... Ama yapamıyordu... Algısı suskunla-
şıyor, yüreğinin duygusallığı hükmediyordu
amansızca.

Bu, her gece böyle sürüp gidiyordu umutsuz.
Sabahlara dek uyuyamıyordu Feşo.

YİRMİ İKİ

Hava ıslıl ıslıldı. Gökyüzü geceki fırtınadan yorulmuş gibi dingin, sessizdi. Güneş tüm yöreyi yalımlıyordu güçlü ışınlarıyla. Kış başladığından beri hiç böyle bir güzel hava görmemişlerdi.

Zülfo, mescidin duvarına sırtını dayamış, güneş ışınlarını doyasıya teninde duymak istercesine uyuşuklukla bırakmıştı kendini. 'Kış ortasında bahar,' diye düşünüyordu. 'İşte Tanrı'nın insanlara en büyük cömertliği bu, ama insanlar bunu bilmiyorlardı; bilmek istemiyorlardı belki de.'

Karşıdan, kendine bakarak gelen Satılmış'ı gördü. İzledi, ağır ağır yürüyüşünü. Elli yaşlarındaydı Satılmış. Saçı sakalı aklaşmış, pek az siyah kalmıştı içlerinde.

Selâmlaştılar...

Yüzü mutlu mutlu, aydınlıkça gülümsüyordu Satılmış.

«Ne düşünüyon öyle kendi kendine Zülfo?»

«Heç, güneşliyom işte... Kemiklerim ısınıyor güneşte...»

Ağzını yayarak güldü Satılmış:

«Ben biliyom senin derdini: Kesildiğini duydum erkeklikten. Haklısın... İnsan kesildi miydi bir kez, bitmiş tükenmiş demektir,» dedi. Sonra orta parmağını dikçesine tuttu ve sürdürdü sözünü: «Dünya bunun üstünde dönüyor... Bu olmasa bitmiş, ölmüş demektir insan!»

«Ne ağzı kalabalık adamsın sen be, Satılmış-

Sabah sabah işin yok herhal, eğleniyon benlen.»

«İşi batsın be... İş iş... Biter mi? İnsan yaşmasını bilmeli biraz, bu ölümlü dünyada. Sense kaptırmışın kendini Tanrı'ya, bu dünyanın nimetlerinden uzak... Oysa Tanrı, sizlere neler verdim neler, yeyin için, şükredin, diye buyurmuş. Sen bunları bile bilmiyon daha Zülfo. Bak yaşıım elli... Hâlâ atlıyabiliyom avrada ben... Ya sen? Yaşın kaç ki senin? Bitmiş tükenmişsin şimdiden... Neden? Tanrı'nın işi bu, deyip çıkıyon işin içinden. Oysa Tanrı karışmaz bunlara. Kendi elinde herşey. Bakacaksın kendine bakacak...»

Zülfo ezik bir duyguyla ve imrenmeyle baktı Satılmış'a. Demek elli yaşındaki bu adam hâlâ güçlüydü ve erkeklik görevini yapabiliyordu hâlâ. Ya kendisi? Sıfırı tüketmiş, kara kara düşünüyordu işte.

«Kalk, sana sırrını öğreteyim, göstereyim bu işin», dedi Satılmış.

Şaşırmış, abtallaşmış gözlerle baktı Zülfo, ona.

İstemiyerek kalktı yerinden. Koruluğa girdiler... Ladin ağaçlarının bulunduğu yere geldiler... Ağaçların dış kabukları soyulmuştu çokca.

«Kim soymuş kabuklarını bu ağaçların böyle?» diye sordu Zülfo.

Satılmış güldü:

«Kim soyar, bil bakalım... Giden yaz iki şehirli geldi buraya, gördün belki... Onlar, bize ladin ağaçları var mı bu köyde diye sordular. Ben aldım onları getirdim buraya.

Sevindiler, çakı bıçakları ile dış kabuğunu soydular ağaçların. Kabuğun altında domur domur bir sıvı vardı. Bıçakların keskin yanıyle bir kaba sıyırdılar bu sıvıyı. Şaş kaldım doğrusu bu işe. Sordum onlara: Nideceksiniz aldığınız bu sıvıyı? Güldü adamlar bana... Yaşlı olanı: 'Siz bunun kıymetini bilmiyorsunuz de-

mek... Arı sütünden daha ileri bir güç verir insana bu sıvı. Yirmi yaşındaki delikanlı gibi yapar geçkin bir insanı. Soyak derler bunun adına, bilmiyon mu?» Duymuştum soyakı ama, ne işe yaradığını bilmiyordum. Demek insanı güçlendiriyordu bu soyak. O anda çaktırmadım onlara... Utanmıştım çünkü. Sonra tekbaşım geldim buraya, onların yaptığı gibi, aldım kabuk altı sıvısını iki üç ladinin. Oh be... Yatmadan önce diktim tepeme, içtim... Avrat uyuyordu; birden içimdeki dürtüyle sarıldım, uyardırdım. Sonra gardaşım, gençliğime kavuştum, gençliğime...»

Zülfo içinde bir umut ışııyla yürüdü Satılmış'la, ladin ağaçlarının çok olduğu bir yere.

Satılmış hiç dokunulmamış bir ladin ağacına yaklaştı, çakısıyla kabuğunu ayırdı ağaçtan. Sonra, gövdeden domur domur sızan sıvıya ağzını dayadı, emdi, yaladı tüm çakının açtığı yerleri.

Zülfo, çakısıyla başka bir ağaca yanaştı. Satılmış gibi yaptı o da. Sonra başka ağaçlarda yaptı deneyini, tiksiniinceye dek.

Güçlüydü şimdi... Fadiş'e yüklenecekti bu gece gayri. Güveniyordu kendine çünkü.

YİRMİ ÜÇ

Dışarda durgun, serince bir hava vardı. Ağaçlar yenile tomurcuklanmıştı çiçeğe. Karlar eriyordu usul usul. Köy içinde kar kalmamıştı ya, vıcık vıcık yapışkan bir çamur vardı onun yerine. Toprağın gövdesi geriliyordu yeni bir doğuma. Gökyüzü boşaltmış, bitirmişti tüm safrasını.

Zorlu geçti bu kış... Yiyecekleri yeten oldu, yetmeyen oldu. Ellerinden geldiğince destek oldular birbirlerine.

«Bu yıl sana, gel yıl bana» diyerek, ortak oldular dertlerine birbirlerinin.

Hazal da unutuldu bir süre sonra, tüm diğer ölümler gibi.

O gün kaynatasıyla yapayalnızdı Feşo. Köyden yaşlı bir kadın ölmüş, başsağlığına gitmişti kaynanası Ali'yle.

Odanın içinde dingin bir sessizlik vardı.

Yapayalnızdılar odanın içinde.

Zülfo, ocağın yalımlarına karşı bağdaş kurmuş elinde 99'luk bir tesbih, çekiyordu ha bire. Başı öne eğik elindeki tesbihe bakıyordu sürekli. Ama aklı başka yerdeydi Zülfo'nun.

«Soyak, soyak!...» diyordu içinden kendi kendine. Aklından çıkmıyordu hiç. Satılmış'ın söyledikleri doğru muydu? Olabilir miydi?

«Belki,» diye düşündü.

Duayı şaşırdı birden... Aklı karışmıştı çünkü.

«Ah kör şeytan, defol şuradan,» dedi kendi kendine. Tesbihi çabuk çabuk çekmeye başladı.

Yeniden önceki düşünceler üşüştü kafasına. «Ah keşke dediği doğru olsa Satılmış'ın. Oh be... ne hoş olur...» Fadiş bunu nasıl karşılardı acaba? Şaşırdı herhal... Muhakkak şaşırdı. Nasıl şaşırmazın? İki yıla yakın birleşmemiştir onunla. Gençliğine kavuşacaktı şimdi, gençliğine.

İçinde yoğunlaşan haz dolu bir duyu canlandı bu düşünceyle. Gözleri ışladı... Ama birden Fadiş canlandı gözlerinin önünde. O kocaman ağzını yayararak gülüyordu Fadiş tüm çirkinliğini belirlercesine.

Birden içinde bir öğürtü duydu Zülfo, Fadiş'in görüntüsüyle. Coşkusal duyuları yitti yok oldu. Bir karamsarlık çöktü içine. Hayır, Fadiş'le yapamayacaktı bu işi, karanlıkta da olsa... Çünkü gözlerinin önünde canlanıyordu o, gitmiyordu.

Ama Fadiş, «evlen istersen,» demişti bir gün. Ha, bu olabilirdi işte. Hele Hazal'ın ölümünden sonra bir zorunluluk olmuştur evlenmek kendisi için. Tek oğlanla kalakalmışlardı sipsivri ortada.

«Şöyle Feşo gibi on beş-on altı yaşlarında güzelce bir kızla... Diri, taze, canlı bir kız...» diye düşündü. Bu duyuyla tatlı ürpertiler içinde titredi. Tatlı tatlı gerindi, göğsünü ileri çıkararak hazla. Feşo'yu gördü karşısında, baktı ona dalgınca.

Feşo'nun elinde bir yastık örtüsü vardı, nakış işliyordu örtüye. Kurşun kalemle çizilmiş yapraklı dal biçimindeki şekle iğneyi batırıp çıkarıyordu durmadan. Dalıp gitmişti elindeki işe. Uzun parmakları hareket halindeydi.

Zülfo bir süre baktı daldı yüzüne onun. Ocağın bir ucunda kendisi, öteki ucunda Feşo oturuyordu. Ocağın yalımları, Feşo'nun yandan aydınlatıyordu yüzünü. Uzun kirpikleri gölgeli bir güzellik veriyordu yüzüne. Kızın, doğal çarpıcı güzelliklerinin gizemi, odanın sessizliği içinde, yüzü-

ne çarpan, gözlerini kamaştıran yoğun bir ışık hüzmesi gibi sarstı Zülfo'yu.

Kösnül bir tutkuyla gözlerini kirpmeden bakıyordu ona. Kanı damarlarını çatlatırcasına dolanıyordu gövdesinde şimdi. Yüreği göğüs kafesini zorlarcasına atıyordu küt küt. Beyni zonkluyordu isterik bir duyarlılıkla. Tüm duygusal tutsaklığı hükmediyordu bedenine yoğunca.

«Feşo çay getir bana!»

Sesi titrek soğuktu Zülfo'nun. Yüzü hafifçe kızarmış, gepgergindi yüz çizgileri. Bakışları yalım yalım, korkunçtu.

Feşo, kaynatasının garipsi boğuk sesiyle kendine geldi, başını kaldırdı, baktı kaynatasına. Bakışlarını beğenmedi Zülfo'nun.

Feşo duraksamayla, korkuyla usulca kalktı yerinden. Bir bardağa çay doldurdu demlikten ve çekti üstüne suyu semaverden.

Zülfo, Feşo'nun hareketlerini izliyordu gözleriyle. Elinde bir cigara vardı; cigaranın dumanlarını yutarcasına çekiyordu içine.

Feşo ağır adımlarla geldi, eğildi, elindeki bardağı uzattı kaynatasına.

Feşo'nun üstünde göğsü açıkça, etekleri uzun bir giysi vardı. Eğilirken diri memelerinin yukarısı görünüyordu akpak.

Şimdi Zülfo, bakışlarını göğüslerine çevirmişti kızın. Bakışlarının farkında değildi sanki kaynatasının. Ya da öyle görünüyor gibi bir hali vardı Feşo'nun.

«Yere bırak çayı!»

Şimdi içinde korkunç bir duyuy vardı Zülfo'nun. Neden olmasın onunla? Şu başbaşa kaldıkları sessiz odada. Kimseler yoktu kendilerinden başka. Ses kolay kolay çıkmazdı dışarı. Ne onun bağıracağını düşündü, ne karşı koyacağını... Hiç bir şey düşünemiyordu... Felce uğramıştı sanki beyni.

Kendini dinledi... Şimdilik pek devinme yok-

tu gövdesinde ya, belki olabilir, diye düşündü.

Feşo'nun yüzüne kaydırđı bakışlarını. Birden içindeki kösnül duygular serseme çevirdi adamı. Göğüslerinin daha uçlarını görmek istiyordu Feşo'nun. Bir devinme olmasa bile kendinde, görmek arzusu yaktı kavurdu damarlarını.

Ohh, o güzel diri göğüsleri görmek, görmek istiyordu şimdi. Dayanılmaz bir arzuydu bu. Tüm gövdesini sarmış, yalım yalım yakıyordu bu arzu onu. Hiç bir şey düşünemiyordu, bilinçsiz gibiydi. Alt dudaklarını kemirdi hırsla.

Genç ve güçlü olsaydı şimdi. Şu kızı nasıl ezerdi kösnül bir duyguyla kolları arasında. Ama yoktu, yoktu hiçbir şey...

Gövdesinde bir devinme olmasa da, sapıkça bir duyuyla kızın bembeyaz saydamsı göğüslerini görmek istiyordu yine de; tüm isteğı buydu şimdi. Çıldıracaktı görmese... Görmek, doyunluğa kavuşmaktı onca.

Dişleri gıcır gıcır etti... Elleri titredi... Dudakları sayıklar gibi:

«Şeker at, karıştır çayı!» dedi boğuk bir sesle.

Onun, yanından uzaklaşmasını istemiyor, hep yanında, yanbaşımda kalmasını ister gibi bir duyuydu içindeydi sanki.

Çayı kıtlama içerdi Zülfo çoğı zaman.

Feşo şaş kaldı onun bu buyruğına. Dudağını büzdü hafifçe. Anlam veremiyordu hareketlerine kaynatasının. Ah, şu bakışları olmasa adamın? Korkuyordu bakışlarından. Gözleri bir delinin gözleri gibi donuk, çılgınca gibi geldi Feşo'ya.

Çömeldi, çömelirken korkusu, heyecanı yüzünden biraz daha yaklaştı Zülfo'ya dalgınlıkla.

Şimdi daha yakındı Feşo'ya. Kollarını uzat-sa yakalıyabilirdi hemen.

Bir tereddüt, bir bocalama hali geçirdi Zülfo. Elini uzatsa mıydı? Korkuyordu... Sanki ellerini bir ateşe uzatacağı sanısına kaptırdı kendini.

Göğüslerini daha iyi görebiliyordu şimdi Feşo'nun. Kız eğilmiş çayın şekerini karıştırıyordu.

Bundan iyi fırsat olmazdı, tam zamanıydı işte.

Feşo, çayın şekerini karıştırmış, kalkmak isterken, birden elini yakalarına attı Zülfo. Hızla çekti kopardı yakasının düğmelerini. Feşo'nun beline dek açıldı yakaları, göğüsleri çıktı ortaya.

Feşo, bu ani saldırganlık karşısında şaşırır gibi oldu, toparlanmak istedi, örtmeye çalıştı göğüslerini tezce. Doğrulup kaçmak isterken, ayağının bileğinden yakaladı kaynatası, hızla çekti kendine doğru onu. Kız, kış üstü düştü birden. Sonra çay bardağının üstüne yuvalandı. Eli yandı sıcak çaydan... Boş bardak yuvarlandı gitti öteye.

Zülfo, delirmişcesine, korkunç içgüdüsel duygularının tutsağı gibi abanmıştı üstüne Feşo'nun. Ağır bir yükün altında eziliyormuş gibi soluk soluğaydı Feşo. Göğsünün yakası beline dek yırtılmış, göğüsleri açıkta kalmıştı.

Feşo çaresizliği içinde, bu arsızca davranışa karşı direniyordu soyluca. Kalkmak, kaçmak istiyordu altından adamın. Ama başaramıyordu bunu... güçsüzdü.

Bir şey yapmıyordu Zülfo... Kızarmış, delirmiş kocaman kocaman gözlerle donmuş gibi, büyülenmiş gibi hareketsiz duruyor, göğüslerine bakıyordu arsızca. Delercesine, delirmişcesine...

Kapı vuruldu...

Zülfo şaşırdı birden, bıraktı Feşo'yu. Sanki korkulu bir uykudan uyandırılmış gibi fırladı yerinden...

Ayaktaydılar şimdi.

Feşo'nun korkunç, nefret dolu bakışları birleşti, Zülfo'nun bakışlarıyla. Sanki Zülfo, 'kimseye bir şey söyleme, yalvarırım!' der gibi bakıyordu O'na. Gepgergin yüz çizgileri gevşemiş, bir uyuşukluğa, bir çaresizliğe bırakmıştı kendini. So-

lık soluğaydı hâlâ...

«Ben odama gidiyom... kapıyı sen aç!»

Buyruk veren bir sesti bu.

Ve çekip gitti odasına Feşo.

Vakit erkendi daha... Feşo yatağında uyur gibi yapıyordu.

Ali geldi, sessizce sokuldu yorganın altına, uyudu az sonra.

Feşo uyuyamıyordu... Biraz önceki kaynatasının korkunç davranışı gitmiyordu gözlerinin önünden. Onun, hayvanca tutumu yıldırılmış, korkutmuştu Feşo'yu. Neden yapmıştı bunu adam? Gizini, anlamını çözemiyordu. Sonra, karşısındaki erkek babası sayılırdı. Nasıl olabilirdi bu?

Kaynatası beş vakit namazını kılardı her gün. Sessiz, uysaldı. Herkes sever sayardı onu bu yüzden. Şimdiyse, Tanrı'ya böylesine yakın bir insan günah çukuruna atıyordu kendini, neden?

Hani erkeklikten kesilmişti kaynatası? Kaynatası öyle demişti bir gün. Bu nasıl kesilmeydi erkeklikten? Anlayamıyordu.

Sonra kaynanası canlandı usunda: «Ne yapsın adam? Böyle bir kadının yanında erkekliği mi kalır insanın? Yazık olmuş adama be, yazık,» diye düşündü.

Sonra Hazal'ın ölümü geldi gözlerinin önüne. Geceliğiyle yarı çıplak kaskatı bulmuşlardı onu çayın kıyısında. Zülfo, yakın bir evden aldığı savanla örtmüştü üstünü tezce; yarı çıplak görmesinler diye.

Hiç kimse anlam verememişti ölümüne Hazal'ın.

Feşo, 'neden bu dek yüreksizim... Hazal kadar cesaretim yok. Yarın ne vereceğim kocama ben? Hiçbir şey... Tüm günahlarım ortaya dökülmeyecek mi sonunda? Herkes öğrenmiyecek miydi bu iğrenç yaşamımı?'

Hesap sormayacak mıydı kocası açıkça? Soracaktı belki... Belki değil mutlaka soracaktı.

Pekiy ne cevap verecekti ona?

Korkuyla, ürpertiyle irkildi, tüm bedeni sarıslırcasına titredi.

Hazal'a imrendi... Onun ölümü gibi bir ölümü düşündü kendine. Çekilmez insanların arasında aşağılanmak, horlanmak yeterdi artık. Dayanamıyordu... Ama yaşam öylesine güzel, öylesine çekiciydi ki; ayrılmak kolay değildi yaşamdan. Sonra ölmek elinde değildi ki! Tanrı belirlemişti yaşamını insanın doğallıkla. Onun çizdiği sınırı aşamazdı insan.

Hasan'ı düşünürken bile, Hazal gitmiyordu gözlerinin önünden. O geceyi tüm çıplaklığıyla, giziyle duyuyordu içinde şimdi.

Nasıl dirençle vermişti kendini, yabancı bir erkeğe Hazal? Korkusuz, özgür bir seviyle... Onların isterik, korkunç solumaları iğrendirmişti ama... Suçlarcasına ayıplamıştı Hazal'ı.

Hazal'ın o umursamaz, 'doydum, bittim!..' deyişiyse doluydu kulakları şimdi. Ayıptı ayıp... Ama, şimdi ayıpladığı şeyi kendi yapmıştı. Hazal'dan beter. 'Hani, ölsem yapamam!' demişti. Oysa yapmıştı isteyerek, ama bilinçsiz bir duyula.

Sonra, yeniden kaynatası geldi gözlerinin önüne: Adam nasıl da saldırmıştı kudurmuşçasına? Pekiy, ona günah değil miydi? Günah sözcüğünün anlamı neydi öyleyse? Kişiye göre değişiyor muydu bu anlam? Yoksa her insana göre değişen bir değer yargısı mıydı bu? 'Herhal,' diye düşündü. Daha doğrusu bilmiyordu... Ancak belirli bir çizgiden ayrılmaktı günah, herhal. Hoşa giden her şey günahı erkeklere göre. Ve yasaklanmıştı kadınlara Tanrı'ca.

Tanrı, neden erkeklerden yanaydı hep? Tüm kurallar, erkeklerin isteğince konmuştu Tanrı'ca! Bunun anlamını, gizini çözemedi Feşo.

«Sen delisin deli, günahkâr Feşo'm...» diye söylendi.

Kalktı, yanibaşında uyuyan kocasına baktı.

Oğlan kendinden geçmiş uyuyordu sessizce.

Aynalı dolabın kapağını açtı... Eskimiş, yer yer cilaları dökülmüş dolabın kapağı gıcırdayarak açıldı. Sanki bir suç işliyormuş gibi ürperdi, kapağın gıcırtısından. İçgüdüsel bir duyuyla yeniden baktı kocasına. Oğlan sol yanına döndü, ve çekti dizlerini karnına doğru. Sırtı Feşo'dan yanaydı şimdi.

Feşo, yırtık yakalarını ayırdı iyice. Diri göğüsleri hoşuna gitti. Usulca avuçladı göğüslerini.

Sonra, giysilerini soyundu... Çırılçıplak gövdesine baktı. Gerçekten güzeldi gövdesi. Bu dek güzel olduğunu sanmamıştı hiç. Kendi bile şaşıtı buna. Aynada gördüğü uzun bir boy, incecik bir bel, dolgun diri göğüsler ve uzun bacaklar... Hayran hayran baktı aynadaki görüntüsüne. Aynanın karşısından ayrılmak istemiyordu bir türlü. Büyülenmiş gibiydi... Aynadaki görüntü sanki kendinin değilmiş de, bir başkasınınmış gibi geliyordu.

Sonra, uyuyan kocasına baktı üzünçle. Neden bu güzel vücut onun olduğu halde, sahiplenmiyordu? Acıdı oğlana...

Ali, olanlardan habersiz, sessiz durgunluğu içinde uyuyordu.

İşte bu sırada bir ısıklık sesiyle birden kendine geldi Feşo. Tüm gizemsel düşleri yok oldu birden. Damarlarında yalın bir çağrışımın ezgili sesini bütün ağırlığınca duyar gibi oldu. Öyle bir çağrıydı ki bu, tüm benliğiyle bu sese bağlı, sanki vücudu derin, haz dolu bir ürpertiyle çımgış çımgıştı. İçindeki duygunun gizemsel esrikliğiyle sersemlemiş gibiydi.

Düşünme olanağını yitirmiş, duygularının yalınca tutsağıydı şimdi.

Kaparcasına başka bir giysi aldı dolaptan; giydi üstüne tezce.

Artık bilinçsiz bir duyuyla ne yaptığının farkında olmaksızın koştu Hasan'a istemle, tutkuyla.

YİRMİ DÖRT

Feşo, otların üstünde, dizleri hafifçe bükük sırtüstü uzanmış, gözleri yarı kapalı sessiz, doy-gundu. Uyuyor muydu, bir şeyler mi düşünüyordu, belirsizdi. Yüz çizgilerinde dingin bir dur-gunluk vardı. Biraz önceki delice sevişmenin es-rikliği içinde gövdesi tatlı bir uyuşuklukla eriyip bitmişti sanki.

«On gündür nerelerdeydin, niye gelmedin kız? Neden görünmedin, kaçtın benden? Delicesine seni bekledim, geceler boyunca. Uyuyamadım sabahlara dek. Sen tabi habersiz gibiydin bun-dan.»

Yanlamasına dirseğinin üstüne uzanmış Ha-san'a baktı Feşo, hafifçe gözlerini aralıyarak. Uzun kara kirpikleri gölgeli, çarpıcı bir güzellik veriyordu yüzüne. Aralıklı, ıslak kalın dudakla-rı, doğal güzelliğini bütünlüyordu sanki.

Hasan'ın küskün, yumuşak, ezgili sesi hoş bir yankı yaptı kulaklarında. Şimdiye dek hiç kim-seden duymadığı bu güzel sözler, belleğinde çın-ladı, yüreğinde tutuştu. Demek Hasan, kendisine öylesine tutkun, öylesine yürekten bağlıydı ki, sabahlara dek uyuyamamış, hep onu beklemiş, onu düşünmüştü ha?

'Oh Tanrım! seviyor beni, ben de onu... Öyle mutluyum ki...'

Dirseğinin üstünde kıpırdadı, Hasan'dan yana döndü usulca. Pencereden yansıyan ay ışığı loş bir aydınlık yapıyordu içerde. Birbirlerinin yüz-lerini seçebiliyorlardı böylece.

Feşo sevecenlikle baktı Hasan'a. Sonra, başka yöne çevirdi bakışlarını.

«Yoo, kaçmadım... Korkuyordum sana gelmekten.»

«Neden korkuyordun? Seni korkutan bir şey mi oldu yoksa?»

Karşılık vermedi Feşo. Sessiz, durgundu... Düşünceli gibiydi. Bakışları kaydı yeniden Hasan'a. Kaygısız, uysal, güvenceliydi yüzü Hasan'ın.

«Biz günah işliyoruz gibi geliyor bana... Sence de öyle değil mi?»

Hasan birden karşılık vermedi Feşo'ya. Düşünmesi gerekti. Gerçekten günah mı işlemişlerdi? Bilmiyordu. Hiç düşünmemişti bunu şimdiye dek. Aklının ucundan bile geçirmemişti. Din bilgisi yeterli değildi aslında. Kulaktan dolma ne biliyorsa, o'ydu bilgisi. Ancak toplumun yasakladığı şeylerin, dince de günah olması gerekiyordu. Biliyordu, aşiret dinsel töreye göre yönetiliyordu. Öyleyse giriştikleri eylemde suç ve günah vardı. Eş anlamlı gibi geldi bu sözcükler ona.

Bunun böyle olduğunu bildiği halde, Feşo'yu yitirmek korkusu ürküntü verdi Hasan'a. Feşo'yu seviyordu çünkü. Onun büyüğü güzelliğiyle çarpılmıştı sanki. Belki duygusal bir bağlılık değildi bu; ama onun diriliği, körpeliği ve şehvet fışkıran bembeyaz teniyle verdiği sonsuz haz, cinsel bir tutkuyla bağlamıştı kendini, ona. Korkunç cinsel susamışlığını o giderecek, ona koşacaktı gayri. Gerçi bir karısı vardı kendinin, yirmi yedi yaşındaydı hem de. Ama çocuk doğura doğura kırış kırış şişkin karnıyla haz duyarlığını yitirmişti karısı. Severek, isteyerek yatmıyordu onunla bu yüzden. Cinsel bir zorunluluktan bu, kendisi için.

Şimdiyse Feşo vardı yanında sevimli, uysal, canna yakın ve güzel...

İşte bu duyguyla ve bu tutkuyla bir kez daha baktı Feşo'ya:

«Bence öyle değil... Neden günah olsun? Sen hoşlanmıyon mı benden? Hoşlanıyon herhal... Hoşlanmasan her tehlikeyi göze alaraktan gelir miydin bana? Öyle değil mi gız?»

«Öyle tabi...»

«Öyleyse hiç korkma! Mademki birbirimizi seviyoruz, istiyoruz birbirimizi... Neden günah olsun? Sen yüreğini yeğ tut, üzme kendini. Tanrı bile kendini sevsinler, gizemini gücünü tanıslar diye yaratmamış mı insanları?»

«Doğru söylüyon ya, yine de korkuyom işte. Bir de yakalanmak var işin içinde. Bunu düşündün mü hiç? Ne olur halimiz?.. Kimsenin yüzüne bakamayız, rezil malamat oluruz vallahi. Ölüm gibi bir şey bu, ölüm! Seni bilmem ama, beni öldürürler herhal,» dedi Feşo, üzünç dolu korkulu bir sesle.

«Korkma!...» dedi Hasan. «Korkma, yakalayamazlar bizi! Sen evden çıkarken dikkatli ol, yeter!»

Eğilmiş, Feşo'nun yüzüne bakıyordu kaygılı. Kızın ıslak gözlerini gördü, üzüldü... Baştan çıkarmıştı zavallıyı. 'Yapmamalıydım' diye düşündü. Ama içindeki dürtüyü frenliyememiş, bilinçsiz bir duyuyla onu istemişti tutkuyla. Her şey bir olup bittiye gelmişti bir anda. Dönüşü yoktu bu yolun gayri.

'Kız haklı gerçekten... Belki öldürürler yakarlarsa onu.'

Duygulanmıştı, Feşo'nun göz yaşlarını görünce.

«İstersen gelme, çok korkuyorsan eğer?»

Feşo birden doğruldu, oturumuna geldi. Donuk donuk baktı bir süre yüzüne Hasan'ın. Yüzü sararmış, soğuk bir çıngışma olmuştu gövdesinde. Ağhyacaktı nerdeyse...

«Beni istemiyon gayri, başından savmaya çalışıyon demek...»

Sesi titrekti Feşo'nun. «Anlamalıydım, sonu-

mun böyle olacağını... Gidiyom işte... Bir daha ölürüm de dönmem sana!» dedi.

Ayağa fırladı... Yakalarının düğmelerini iliklemeye çalıştı. Ağlamamak için kendini zorluyordu, ama yine de iki üç damla yaşın akmasını önleyemedi gözlerinden.

Hasan da fırladı ayağa. Kollarının arasına aldı Feşo'yu, sıktı.

«Dur deli gız, dur! Öyle demek istemedim ben... Lâfı tersten anlama hemen...» «Seni seviyorum, sensiz olamam gayri!» dedi, soluk soluğa.

«Ben de seni seviyorum, seni istiyorum delicesine! Ölesiye seninim, ölesiye... N'olur bırakma beni hiç! Sev... sev...»

Sesi kesik kesik boğukça çıkıyordu Feşo'nun.

Hasan'ın ilkel kabaca sevişmesi canını acıtıyordu. Ama aldırmıyordu Feşo. Bütününü bırakmıştı kendini Hasan'a. Onun bir parçası gibiydi şimdi. Artık ne günah işlemek korkusu, ne ölüm... Vız gelirdi onlara şimdi.

Dışarda her şey sepsessiz, apaydınlık uzanıyordu sonsuza.

YİRMİ BEŞ

Uzun kış gecelerinin haz dolu yaşamı son buldu, yaz geldi sonunda.

Karlar eridi; hiç erimeyecekmiş gibi kalın kar yığınları, güneşin güçlü, gizemsel ışınlarıyla çözüldü, eridi. Yakıcı güneş ışınları sardı yöreyi. Bütünüyle sanki bir daha geri gelmeyecekmiş gibi gitti kış.

Önce insanlar soyundu... Yabanıl hayvanlar soyundu, döktüler kaba tüylerini. Doğa giyindi renk renk çiçekli giysilerini. Basitin renk karmaşısı sardı yöreyi. Hoş, baş döndürücü bir kokuya kavuştu doğa.

Yaratma gücüyle ürperdi toprağın yumuşak gövdesi; hazla gerildi, çatladı, döllendi sonunda yeni bir yaşama. Tüm uyumsuzluklar yerini bir dirilmeye, bir canlılığa bıraktı. Yaşam kaynadı, fışkırdı topraktan. Cırcır böcekleri söyledi türküsünü... Kuşlar uçtu, kondu yemyeşil dallara. Yapraklar özsuyla yüklü, sanki koyu yeşillikleri yıllar boyu sürecekmışcesine iştahla büyüdüler dallarında. Meyveli ağaçlar kasırlıcasına uzattılar meyvelerini insanoğluna. Meyvesiz yabanıl ağaçlar mutsuz, umutsuzca baktılar kısırlıklarının verdiği utançla. Bütünüyle doğa bir amaca yönelmiş, gücünü, gizini kanıtlamak istercesine.

Tüm kışlak yaylağa taşındı bir günde. Faris Ağa da geldi kentten.

O gün herkeste bir telâş, bir çalışma vardı. Kazıklar çakılıyor, çadır ipleri bağlanıyor, denkler

dökülüyor, eşyalar darmadağınık bırakılıyordu çadırların önüne. Bir gürültü, bir patırtı vardı ortalıkta. Bebeler ağlaşıyor, çocuklar mızırdanıyor, köpekler çalimli çalimli koşuyorlar havlayarak bir o yana bir bu yana. Kediler, köpeklerin korkusuyla tedirgin, sokuluyorlardı sahiplerinin ayakları arasına.

Bir yandan çadırlar kuruluyor, ateşler yakılıyor, ocaklar yapılıyor, tencereler ayrımsız bulgur aşıyla kaynıyordu ocaklarda.

Önce ağanın, son çocuklarının çadırları kuruldu yanında. Tüm eşyaları yerleştirildi elcek. Sonra diğer çadırlar belirlenmeye başladı düzlükte.

Gökyüzünde kara kara bulutlar kümелendi, uzandı yeryüzüne. Bir iki gök gürlemesi oldu hafifçe; ardından gürültülü şimşek çakımlarıyla birden aydınlandı doğa. Sonra çatırdadı gökyüzü paramparça olurcasına. Önce hafiften iri iri seyrek damlacıklar döküldü yeryüzüne. Ateşler casırdadı, yeniden üflendi közler, yalımlandı ocaklar.

Kedi miyavlamaları, köpek havlamaları durdu, bebeler sustu, mızırdanmalar kesildi çocuklarda.

Dışardaki eşyalar darmadağınık yığılıyordu çadırların içine. Erkekler, çadırların çevresinde, yağmur sularının içeri girmesini önlemek için arklar kazıyorlardı.

Sonra, bulutlar biraz daha indi, yakınlaştı yeryüzüne. Koyu bir karanlık bastı yöreyi. Tek bir yıldız bile gözükmüyordu gökyüzünde.

Korkunç çatırtılarla şimşekler yalımladı tüm doğayı aralıklı. Herkes sindi bir köşeye korkusundan, dualar okundu sessiz sessiz.

Sanki, güçlü gizemli bir el fırlatırcasına savruldu her şey, uçuştu havada kağıtlar, tozlar, ocaktaki ateşten çıkan alevler... Hışım gibi bir borayla karmakarışık...

«Ateşleri söndürün hemen!» diye buyruk verdi

bir ses.

Tanrı'sa! bir buyruk gibi geldi onlara bu ses! Ateşler söndürüldü... Kopkoyu bir karanlık sardı yöreyi.

İşte bu sıra yüreklere dehşet, korku salan bir gök gürlemesi hafiften başlayarak ve yoğunlaşarak toplandı başlarının üstünde. Sanki gökyüzü, yeryüzüne abanıyordu. Kulaklarında korkulu bir uğultu bırakarak çatırdadı gökyüzünün tavanı, yeryüzüne çöktü sandılar. Yarıldı parçalanarak gökyüzü, sarımsı apaydınlık, gizemli bir ışın yayarak yöreye. Sonra, ilerdeki çam koruluğunu, gözleri kör edercesine kamaştıran yalım yalım bir kor hüzmesi yaktı yaladı korkunç bir biçimde. Ağaçlardan cehennem ateşinin alevleri gibi yalımlar yükseldi, korku saçarak yüreklere. Bir anda dört beş ağaç yandı kül oldu, Tanrı'nın saldığı bu korkunç ateşten.

Tanrı'nın sonsuz kudretinin yarattığı korku öyle güçlüydü ki, sanki Tanrı günah dolu ruhlarının temizlenmesi için uyarıyordu onları. Hep birbirlerini kötülüyorlar, suçluyorlardı insanlar. Tanrı'ya karşı gereksinimleri yerine getirmedi-lerinden kızıyordu onlara. Haklıydı Tanrı... Neden O'nun buyruklarına sırt çeviriyorlar, yerine getirmiyorlardı? İşte, O'nun sonsuz öfkesi şu anda yok edebilirdi tümünü. Lut'un, Semud'un kavimlerini nasıl yok etmişti bir anda. Onlar inanamamışlardı, çünkü O'na.

«Zalimleri bir haykırış alıp götürdü, hepsi de oldukları yerde dizüstü düşüp öldüler. Sanki orada hiç yurtlanmamış gibi oldular. ()»*

Ama şimdi, hepsi dizüstü çöküp yalvarıyorlardı Tanrı'ya, günahlarının bağışlanması ve bu sonsuzmuşcasına süregiden şimşek çakımlarından esirgemesi için kendilerini.

Sonra rüzgâr dindi... Ardından bora halinde

(*) *Hut sûresi âyet 70-71*

sağanak yağmurlar sökün etti. Her yeri, her şeyi kirliliğinden, günahlarından arındırmak istercesine.

Şimdi, hepsi de bu doğasal gücün yüreklerinde yarattığı korkuyla dehşet içinde şaşkın, kimileri namaz kılıyor, kimileri toprağa kapanmış yüzüstü dualar ediyordu Tanrı'ya, kötü şerlerden koruması için kendilerini. Semud'un ve Lut'un kavimlerine lanetler okuyarak. Onlar inanmamışlardı Tanrı'nın varlığına çünkü. Onun için o felaket gelmişti başlarına ya. Oysa, şimdi bunlar tam bir bağlılıkla inanıyorlar, tapıyorlardı O'na. Onlarla bir olmazlardı tabii. Çünkü Tanrı kendine inananları bağışlayıcıdır. Ve işte bağışlamıştı da, gözleriyle görmüşlerdi ilerdeki koruluğa düşen yıldırımını. Ya kendi çadırları ortasına bırakıverseydi o yıldırımını? Ne olurdu halleri? Kömür gibi yanar kavrulurlardı herhal. İşte onun için gınahtan uzak durmaları, daha çok yalvarmaları gerekliydi Tanrı'ya! Madem ki, her şeyi biliyordu Tanrı. Onların gizli günah işlediklerinden de haberdardı tabii. Herbirinin kendine özgü günahları vardı. Herbiri bir günah işlemişti elbet! Günahsız insan olamazdı. Yalnız şihlar, ağalar, hocalar günah işlemezdi. Çünkü onlar Tanrı'nın ayrıcalık tanıdığı üstün kullarıydı.

Yağmur durmamamacasına sağnak halinde yağıyordu hâlâ.

Sular bastı çadırları yataklar ıslandı, yiyecekler ıslandı, tüm giysileri sıırıslıkladı hepsinin.

İki saat sürdü yağmur.

Sonra, sanki hiçbir şey olmamış gibi Tanrı acıdı onlara, çekip götürdü yağmur yüklü bulutlarını uzaklara. Oradaki kullarına da aynı biçimde kendini hatırlatmak istercesine.

Bu sırsıklam eşyalar, giysiler içinde kimse uyuyamadı sabaha dek. Denkler, yataklar ıslanmıştı tüm.

Ali gocuğun altına girmiş titriyordu. Feşo açıkta kalmıştı. Çadırın içinde yaş dallardan yaktıkları ateş alev almıyordu, duman doluyordu içerisi çadırın. Eğilip üflüyordu Feşo közleri. Hafif bir yalın yükseliyor, sönüyordu yeniden ateş. Dumanlar boğazına gidiyor, gözlerini yakıyordu Feşo'nun. Boğulurcasına bir öksürük sarsıyordu göğsünü.

Çadırın üstünden şıp şıp yağmur suları damlıyordu içerisine. Çadırın üstünden, yanlarından sızan sularla, yer vıcık vıcık çamur olmuştu.

Çadırın içinde ne yatmaya, ne kıpırdanmaya olanak vardı.

Feşo çaresiz ateşin başında az ıslak bir sedir minderinin üstünde Ali'yle yan yana oturmuşlar, arada, birbirlerinin yüzlerine bakıyorlardı çaresizlikle. Diğer çadırların durumu da ayniydi, belki daha beterdi onların çadırından.

Yaş odunları yakmak öylesine zordu ki, közler casırdıyarak sönüveriyorlardı. Feşo, ciğerlerini şişirerek üfürüyordu közleri. Biraz ara verse ateşin söneceğini biliyor, korkuyordu. Yeniden odun koydu közlerin üstüne, üfürdü karıştırarak ateşi.

Ali oturduğu yerde konuşmasız Feşo'nun hareketlerini izliyordu sessiz sessiz.

«Birazda sen üfür be Ali, soluğum kesildi.»

Ali uykusuzluğun, ıslaklığın verdiği yorgunluk ve uyuşuklukla:

«İşte üfürüyon ya gız, bana ne hacet... Üşüyorum zaten ben...» dedi.

Feşo Ali'ye baktı. Yorgunluk, uyku akıyordu yüzünden çocuğun.

Vakit gece yarısına yakındı. İlk horozlar ötelili bir hayli zaman olmuştu. Oysa Ali yatsıdan sonra hemen yatar uyurdu. Ama bu ıslak giysiler içinde nasıl uyuyacaktı şimdi? 'Hasta olur zavallı,' diye düşündü Feşo.

Sonra, «Sakin uyuma ha? Hasta olun sonra... Gel çıkar şu giysilerini, kurutalım ateşte. Benim-

kileri de tabi... Ateşin önünde çıplak bu dek üşü-meyiz herhal,» dedi.

Ali bir tuhaf baktı yüzüne Feşo'nun. 'Nasıl olur' dercesine.

Feşo anlar gibi oldu düşüncesini Ali'nin.

«Korkma, çadırın kapısı kapalı... içerde iki-mizden başkası yok. Hadi soyun!» dedi.

Ali çevresine bakındı. Feşo haklıydı herhal. Soyundu; uzun iç donuyla kaldı ortada. Feşo'da soyundu çırılçıplak. Ali uzun iç donunu çıkarmamıştı, utanıyordu...

Feşo gülümseyerek baktı Ali'ye.

«Hadi, onu da soyun korkma, bak benim gi-bi...» dedi.

Oğlan utancın verdiği duyuyla kızararak iç donunu da sıyırdı, çıkardı bacağından. Çömele-rek ellerini tuttu önüne.

Feşo, o an çıplaklığının yeni farkına varmış-casına şaşırır gibi yaptı, ıslak donunu kaptı, sıktı iyice sularını, giydi bacaklarına. Sonra, Ali'nin ve kendinin giysilerini sıktı bütün gücüyle. Şıpır şıpır sular aktı sıktığı giysilerden. Sonra açtı, çırpıtı... Ateşin çevresine düzgün odunlardan kazıklar çaktı, denkten çözülen ipleri bağladı bu kazıklara çepçevre. Astı giysileri iplere.

Ateşin karşısında olmalarına karşın üşüyorlardı. Başları yere ateşe yönelmişti.

Ali, hafifçe başını kaldırarak Feşo'nun diri sert göğüslerine, yarı örtük yuvarlak kalçalarına baktı. Sonra usulca yüzüne kaydırıp bakışlarını. Feşo'nun uzun gölgeli kirpikleri, teninin saydam-sı beyazlığına uygun yüz çizgileri, tüm çarpıcılığını, gizini yansıtıyordu.

Oğlan, birden Feşo'ya bir yakınlaşma sezinledi kendinde. Feşo'nun doğal çarpıcı güzelliği karşısında yoğun bir tutkuyla doldu yüreği. Feşo'nun yarı kapalı gözleri aralandı bu sıra... Oğlan utandı, kaçırıp bakışlarını. Ama kafasında bir saplantı gibi kaldı o haliyle Feşo. Onun bu görünümünü unutamıyacaktı asla Ali.

YİRMİ ALTI

Feşo hastalandı ertesi gün. Gövdesi katılaşmış gibiydi. Ateşi birden yükselmiş, kendinden geçer gibi olmuştu. Gövdesi yalın yalımdı. Yüzünün rengi, soluklaşmış bir kırmızılığa bürünmüştü.

«Su su» diye sayıklıyordu.

Ali, Feşo'nun kendinden geçmiş halini beğenmedi, korktu. Babasının çadırına girdi. Anası çadırda yalnız oturuyordu. Anlattı anasına hastalığını Feşo'nun. İnanmaz gibi yaptı kadın.

«İnandın mı sen, numaralarına onun?» dedi.

«Ama alnı ateş gibi ana, elimi yaktı vallahi.»

Fadiş oğluna acımayla baktı. 'Koca olacak yüz yok bu oğlanda... Avradın herbi şeyine inanıyor, acıyor. Saf oğlan...' diye düşündü.

«Git hadi, kalkar az sonra... İş çok bugün, üstünden savmaya bakıyor, o ne kurnazdır, bilmezsin sen?» dedi.

«Öyle deme ana, Feşo gerçekten hasta... Sayıklıyor, gel bak, görürsün.»

«Git işine lan, söyletme beni! Hastaymış... ab-tal bok, sana yutturmaya çalışıyor işte. Ben bun-ları bilirim oğlum, isterler ki, sırt üstü yatsınlar, götlerini büyütsünler,» dedi Fadiş.

«Anam, niye inanmıyon sen? Kur'an çarpsın ki, doğru... Günah be... O da insan... El gızı diye horlama bu dek...

«Sen de erkek olacan ha? Tuu, emeklerime benim... Avrada acınmaz oğlum... Dövmesini, sevmesini bilecen avradı. Ama belli etmiyecen sevgini ona. Sen kalkmış bir de kafa tutuyon avra-

dın için, anana! Hadi git şurdan, gözüm görme-
sin seni. Korkma, bir şey olmaz! Domuz gibi yedi
canlıdır o.»

Ali çaresizlikle çıktı dışarı, girdi kendi çadırı-
na. Acımayla baktı Feşo'ya. Feşo'nun ateşi biraz
daha artmıştı. Gözleri kapalıydı.

Yeniden, «su, su» dedi hafifçe aralıyarak göz-
lerini.

Ali biraz su içirdi.

Az sonra geri çıkardı içtiği suyu.

Üç gün, geceli gündüzlü sürdü hastalık bütün
şiddetiyle. Kimler geldi yanına, tanıyamadı Fe-
şo. Sayıkladığı oldu arada. Birkaç kez Hasan'ın
adı çıktı dudaklarından. Bereket yalnızdı o sıra.
Tüm kızlar, kadınlar geldiler gittiler Feşo'nun
ziyaretine.

Elifçe geldi ikinci gün. Kızının bakımsız hali-
ne, yapayalnızlığına yandı, acıdı; kan ağladı yü-
reği... Eridi eridi, bitti...

'Namussuz Fadiş! Kızının ölümünün acısını,
kızımdan çıkaracak herhal! Niye baksın? El kızı
tabi...' dedi kendi kendine.

Elifçe çorba pişirmiş getirmişti Feşo'ya. Fadiş
de oradaydı.

«Elifçe bana bak! Bu hareketini bağışlamaz-
dım ya, neyse konuksun şurda. Sen kendi karnı-
nı doyur önce o çorbayla. Bu evde herbi şey var
çok şükür!» dedi Fadiş öfkeli bir sesle.

«Ama Fadiş, şu haline bak gızın? Sapsarı... İki
gündür lokma koymamış ağzına.»

«Koysun, elinden alan mı var? Yediklerinin
hesabını mı sorduk şimdiye kadar, ha?»

«Öyle ama, o hasta... zayıf düşmüş görüyor...
Zorla yedirmek gerek!»

«Bana bak Elifçe! Şuraya geldin gızını görme-
ye, bana akıl vermeye değil. Bilirsin, gız gelin
gittiği evin malı olur artık. Bilmiyorsan öğren...
Ve bir daha da gelme bu eve,» dedi Fadiş, hırlar
gibi yüzüne Elifçe'nin.

Elifçe kızıl bozul oldu. Dudakları titredi... İğrenerek baktı tüm hıncıyla yüzüne Fadiş'in.

«Yaa... Bir de evinden kovuyon beni ha? Doğru... bu eve gelmemeliydim gerçekten. Ama dayanamadım işte... Duyunca hastalığını yavrumun koştum geldim buraya. Anayım ben Fadiş, ana! Senin gibi katı yürekli değilim ben... Yüreğim yanıyor, yüreğim. Sen de bilirsin analığın ne olduğunu ya; unutmuş görünürsün. Hazal öldüğünde aklını oynatayazdıydın nerdeyse. Neden çok görüyon şimdi bunu bana?» dedi, gözlerinden iki üç damla yaş akıtarak.

«Ölmüş gızımı ne karıştırıyon? Bokunu yiyip durma onun... Lafını bile etme... çık git, defol buradan!» dedi, bakışları dehşet saçarak, Fadiş'in.

Elifçe korktu bakışlarından Fadiş'in.

«Bu kadın delllenmiş be... Çekeceği var bunun elinden kızımın,» diyerek üzgün, ağlamsı çekip gitti, acı yalnızlığına bırakarak Feşo'yu.

.....

Üçüncü gün kendine gelebildi Feşo. Gözlerini araladı, yapayalnız olduğunun bilincine vardı. Demek şu hasta haliyle bile yapayalnız bırakıyorlardı kendisini.

Yastıktan kaldırmaya çalıştı başını, yapamadı... Başı dönüyordu hafifçe. Zorlayarak kendini, oturumuna geldi bağdaş kurarak.

Ağzının içi acımsı yapış yapıştı. Dili şişmiş dönmüyordu ağzının içinde sanki. Dudakları kupkuru, çatlak çatlaktı. Diliyle dudaklarını ıslatmaya çalıştı... Dilinde ıslaklık yoktu, kupkuruydu dili.

Ah, bir yudum su olsa şimdi.

Çevresine bakındı... az ilerde dip yanda bir testi duruyordu. Oraya uzanabilir miydi? Çok uzak gibi geldi ona. Bir Tanrı'nın kulu yoktu, girmiyordu ki çadırdan içeri, istesin ondan su. Bekledi, bekledi... Ne gelen vardı, ne giden... Sürünerek gitmek istedi testinin yanına. Ya çamur-

lar? hayret, yerler kupkuruydu. Oysa vıcık vıcık çamurdu yerler. Her yer ıpsıslaktı yağmurdan. Şimdi ne yağmur gürültüsü, ne şimşek çakımları vardı.

Çadırın kapısından kopkoyu güneş ışınları girmişti içeri. Sıcaktı... Terlediğinin bilincine vardı o an.

Ali'yle soyunup ateşin karşısında sessizce oturduklarını ansıdı. Sonra ne olmuştu? Her şey bir gizliliğe, bir karanlığa bürünmüştü.

Kaç gün geçmişti aradan, ansıyamıyordu? Sanki ertesi günün sabahı uyanmış gibi geliyordu kendisine.

Midesinde bir boşluk ve acılı bir yanma sezindi. Gurul gurul etti bomboş midesi. Aç olduğu halde canı bir şey istemiyordu gerçekten. Su, su istiyordu canı.

Yeniden testiye baktı. Yüzükoyun döndü... Dizleri üzerinde, dirseklerinden güç alarak sürükledi kendini testiye doğru. Öyle uzak geldi ki, testi ona... O süründükçe, sanki kaçıyordu testi ondan. Çünkü başı dönüyor; bir süre sessizce kapaklanıyor, bekliyordu olduğu yerde, başdönmesinin geçmesi için.

Ohh, kana kana içti testiden suyu.

.....

On gün sonra kalkabildi yatağından Feşo. Ölmüş yeniden dirilmişti sanki.

Şimdi, tüm hastalığından arınmış, yatağında sessiz düşünüyordu.

O korkunç gece... Sonra hastalığı...

Birbirine bağlı iki olay gibi geldi kendisine. Neden başkaları sapasağlam atlatmışlardı o uğursuz geceyi de, yalnız kendisi hastalanmıştı? Tanrı'nın bir uyarısıydı bu, ona. Neden başkaları da, aynı koşullar içinde hiç bir şey olmamıştı da, yalnız Feşo'yu bulmuştu hastalık? Tabi, suçluydu Feşo. İnsanlar bilmiyordu ama, Tanrı her şeyi görüyor, biliyordu. Kendi yüzünden tüm

aşiret yok olacaktı nerdeyse. Ormana düşen o geceki korkunç, gözleri kör edencesine güçlü ışınlar saçan yıldırımını ansıdı. Tanrı, sanki onun suçunu bildiğini kanıtlamak istercesine yapmıştı bunu. Gerçekten merhametliydi Tanrı. Yoksa, kendi yüzünden tüm bu insanları yok edebilirdi bir anda.

«Biz hiç bir kavmi, önceden haber vermeden yok etmeyiz.»

Gerçektir işte... Haber veriyordu, uyarıyordu insanları.

Büyük günahının bilincine vararak bir daha Hasan'a gitmeyeceğine, onunla buluşmayacağına and içti kendi kendine. Dualar etti Tanrı'ya başışlanması için.

Feşo ayağa kalkıp, çadırdan dışarı ilk çıktığı gün, Hasan'ı gördü tek başına. Hasan çadırının kapısı önünde oturmuş, önünde bir sürü taşlarla beştaş oynuyordu dalgın dalgın. Kendi kendine neden beştaş oynuyordu Hasan? Anlamsız bir iş gibi geldi Feşo'ya bu.

Sonra göz göze geldiler birden. Yüreği hızlı hızlı çarptı Feşo'nun. Günah yüklü bir gecenin ürkek çağrışımıyla çarpılır gibi oldu.

«Geçmiş olsun Feşo... Tehlikeyi atlattın şükür... Hep korkmuştuk senin için.»

Ta ruhuna işleyen, onun yüreğinden kopup gelen bu sevecen seste buldu kendini Feşo.

Oyunu bırakmış, ona bakıyordu şimdi korkusuzca, tutkuyla Hasan.

Seslenmedi Feşo. Birden kıpırdayamadı yerinden. Dizlerinin gücü yitmiş, çöküp kalmak üzereydi oraya. Ah, kurtulamıyacaktı o sestem, o bakıştan. Daracık bir çemberin içine sıkıştırılmış gibiydi. Nasıl kaçacak, kurtulacaktı ondan. O, her gün yanıbaşında izliyecek, bakacaktı kendisine. Ah, görmemiş olsa, belki kurtulabilirdi ondan.

Bakışlarını başka yöne çevirdi Feşo. Güneşin

kopkoyu ışınları yaktı tenini, kamaştırdı gözlerini.

Hasan'a sırtını dönmüştü... Ama ona bakmak, onu görmek, onu tüm içinde duymak istercesine güçlü bir duyu vardı içinde şimdi.

Hasan, sanki Feşo'nun duygularını sezinlemiş gibi taşları birbirine çarparak hızlı hızlı oynuyordu oyununu; 'bana bak!' dercesine.

'Allah kahretsin... Kurtulamıyacağım bu sesten, bu adamdan' diye düşündü Feşo.

Sanki hiçbir şey olmamış gibi girdi çadırına sessizce.

Yatağına uzandı. Başı dönüyor, efil efil ediyordu yüreği şimdi. Hâlâ Hasan'ın sesi, kulaklarında çınliyordu tedirgin edercesine.

Ellerini yüzüne kapadı Feşo. Ağladı, ağladı...

Hasan da şaşkın bir anlam verememişti Feşo'nun bu tutumuna. Neden bakmamıştı yüzüne, başka yöne çevirmişti başını? Kız kaçmak, uzaklaşmak mı istiyordu kendisinden? Ama neden? Onu incitecek, kıracak bir davranışı olmamıştı hiç. Hayır, öyle acımasız bırakıp gidemezdi Feşo kendisini? Çünkü seviyordu onu sonsuzca. Bir şeyler söylemesi gerekirdi hiç olmazsa.

Hasan şaşıtı kaldı buna.

Feşo her dışarı çıkışında, Hasan'ın bitmeyen bir sabırla taşlarla oynayışını seyrediyor, kuşkulanıyordu arada bir ondan. Acaba oynattı mı dercesine bakıyordu Hasan'a.

Hasan aldırmasız sürdürüyordu oyununu, kurallara uymaksızın. Birlerden ikilere, üçlere, dörtlere geçiyor... hata yaptığında yeniden birlere dönüyor, silbaştan başlıyordu oyuna. Oyunun kaderi, kendi kaderiymiş gibi silip bozuyordu her şeyi.

Arada bir koygunlukla bakıyordu Feşo'dan yana. Ama Feşo kararlı insanların, o kendine özgü soğukkanlılığıyla aldırmas gibi görünüyordu Hasan'ın bakışlarına. Nasıl aldırırsın?

Nasıl aldırırsındı Feşo? Tanrı, günahlarından ötürü uyarmıştı bir kez onu. Ama, öyle anlar oluyordu ki, Feşo tüm direncini yitirerek, ve Tanrısal buyrukları unutarak koşmak, koşmak istiyordu Hasan'a. Hasan onu yaratan bir gücü sanki. Havva'nın Adem'i gibi... Hasan'dan ayrı bir yaratık olarak düşünemiyordu kendini. Ondan ayrı geçen şu süre içinde yaşadığının farkında bile değildi. Bir uyurgezer gibiydi. Onu düşünmek istemedikçe sanki o, kafasının içinde oturmuş, hükmedercesine, tutkulu ve kendini onun yaratıcı bütünlüğünün ayrımsız bir parçasıymış gibi görüyordu.

YİRMİ YEDİ

Yirmi gün kadar sürdü bu ayrılık böylece.

Yeniden buluştular, birleştiler tutkuyla istemle.

Feşo usulca kalktı yerinden Ali'ye baktı... Ali sırtı dönük uyuyordu mışıl mışıl.

Deve tüyünden dokuma battaniyeyi koltuğun altına altı; çadırın kapısına yürüdü, çıkmadan dışarı yeniden baktı Ali'ye.

Feşo uzaklaşan ayak tıptırtılarını duydu Hasan'ın. Kendini bekleyecekti ilerde, biliyordu.

Ama içinde gizini çözemediği bir sıkıntı vardı bu gece. Korkuyordu... 'Gitme' diyordu içindeki ses. 'Gitme!..'

Tedirgince durdu, yeniden baktı Ali'ye. Ali kıpırdadı yatakta... Uyanacak diye ödü koptu Feşo'nun.

Çadırın kapısından sızan Ay'ın ışınları açık seçik gösteriyordu yüzünü Ali'nin. Sanki oğlan uyumuyor, hep kendini gözetliyor gibi geldi Feşo'ya. Oysa uyuyordu Ali. Yalnız Ali değil, dışarıda herkes pusuya yatmış, tüm hareketlerini gözetliyorlar gibi geldi ona. Kocaman kocaman suçlayan gözler... Kulağını verdi boşluğa... Kopkoyu bir sessizlik sürüp gidiyordu, tüm doğa uyumuşcasına. Cırcır böcekleri bile susmuştu, kurt kuş, köpekler derin bir uykudaydılar.

Feşo tedirgince, yüreğinde höf'lü bir korkuyla başını uzattı çadırdan dışarı.

Ay, öylesine güzeldi ki gökyüzünde... Tüm ışınlarını salıvermişti yeryüzüne; tüm kötülüklerden

uzak soyluca gülümser gibiydi. İpiltisiz, kendi kendine oluşan serince bir durgunluk vardı havada. Pırıl pırıl yoğunlaşan gizemli bir güzellik-teydi doğa. Bir yakarışın suskun ve insan üstü tutkusu içinde biçimlenen bir bütünlüğe kavuşmuştu her şey! Yalın gerçekçi bir bütünlüğe... Kır çiçeklerinin esrikleştiren kokusu gövdelerin kösnül duyarlılığına yatkın; mutlu, haz dolu bir geceye çağrıda bulunuyor gibiydi. Sunulan sevginin gizi öfkesiz, dingin, apaydınlık, bakışlarda yalınlaşan, ezgili çağrışımlarla güçlenen yücelik-teydi.

El ele tutuşmuşlardı. Gövdelerinde hazzın dokusal başlangıcı içinde konuşmadan sessiz yürüyorlardı. Göz bebekleri mutluca ve kösnül susamışlıkla ışıltılıydı.

Girdiler oyuktan içeri aşk yuvalarına.

YİRMİ SEKİZ

Ali uyandı. Feşo'nun yerini bomboş buldu yatakta. Gözleriyle araştırdı çadırın içini... Yoktu Feşo.

'Belki ayak yoluna çıkmıştır dışarı,' diye düşündü.

Kendinin de çışı gelmişti. Kalktı, çadırdan çıktı dışarı. Az ileriye gitti, çömeldi, işedi.

Çevresine bakındı tek bir canlı göremedi yöresinde.

Yıldızlarla çepeçevreydi dolunay... Her yer akçıl bir aydınlığa bürünmüştü. Ay, bir tür perde gerisinde kayıyormuş gibiydi.

Babasının çadırından bir horultu geliyordu kulağına Ali'nin. Anasının horladığını düşündü... Uzak çadırlardan birinde, bir çocuk ağlaması dağıttı gecenin gizemli yalnızlığını.

Ali uzaklara baktı... Dingin, kopkoyu bir yalnızlık sarmıştı doğayı serin serin. Biraz daha ilerlemek, ilderdeki kayalıkların bulunduğu yere gidip bakmak geçti içinden. Ama korktu, gidemedi... Peki nereye gitmişti Feşo? Önce kenefe gittiğini sanmıştı; demek yanılmıştı. İşte yoktu görünürlerde...

Birden bir kuşku saplandı yüreğine insafsızca, çocuğun.

Alıp başını çekip gitmesindi Feşo tek başına? Ya da daha kötüsü, başka bir erkekle kaçıp gitmesindi? 'Olabilir belki' diye düşündü. Ama niye yapsın bunu Feşo?

Bir ürperti duydu sırtında, üşüdü. Usulca gir-

di çadırından içeri. Bakındı yeniden içerisine çadırın.

Hayır, gelmemiştı Feşo.

Yatağın içine girdi, çekti yorganı boynuna. Sessizliğin sesi uğulduyordu kulaklarında şimdi. Korktu, bir başına durmaktan çadırın içinde. Bu yoğun sessizlik ürpertiyor, korkutuyordu onu. Sanki kapıdan birileri giriverecek, ve alıp ıssız bir yere götürüverecekler, gibi geliyordu ona.

Belki uzakça bir kayanın arkasına gitmişti Feşo, kenefe. Haklıydı... Her yer gündüz gibi aydınlıktı çünkü. Belki bir gören olabilirdi.

Ama kendisi korkmuş gidememiştı kayalıklara.

Bu olasılık daha yakın geldi aklına. Az sonra çıkıp gelecekti Feşo muhakkak. Rahatladı, sevin-di. Tüm kötü düşünceleri attı kafasından. Ama bir başına kalmaktan korkuyordu.

Nerede kaldı... Ah geliverseydi ya... Tüm korkusu dağılıp silinecekti muhakkak.

Belki ishaldi, onun için gecikmişti Feşo... Gelirdi nasıl olsa. Ah bir uyuyabilseydi, korkusu kalmazdı herhal.

Ama neden gelmiyordu Feşo? Bir saate yakın uyanık bekliyordu onu. İshal de olsa bu kadar gecikmemesi gerekirdi.

Birden kuşkunun acı zehiri aktı yüreğine, ürperti. Kanı kurudu damarlarında! Tüm tüyleri diken diken oldu. Kafasında şimşekler çaktı, beyni zonkladı.

«Olamaz, hayır olamaz!» dedi kendi kendine.

Feşo yapamazdı bunu! Başka bir erkekle olamazdı Feşo! O, kendinin malıydı... Parasıyla satın almıştı çünkü onu. Sonra, neden başka erkeğe gidecekti? Anlayamıyordu.

Sonra birden dönüştü düşünceleri:

Feşo, kendini bırakıp başka bir erkekle kaçıp gitmişti, bir daha dönmeyecekti geri. Ama nasıl giderdi nikâhının altından. Herkes lanetlerdi çünkü Feşo'yu. Nasıl çalardı onun malını bir

başkası? Bu hırsızlıktı düpedüz. Kimin nikâhındaysa, onun malı sayılırdı kadın. Töre kural buydu yörede.

Birden ansıdı: Beş yıl önce, Şaman adında bir kız nikâhlanmıştı gezgin bir satıcıya. Nikâh olduğunun ertesi gün çekip gitmişti kocası. Şaman on iki yaşındaydı o sıra. Yıllar geçti aradan yok, yoktu adam. Ne bilen vardı ne gören... On yedi yaşına gelmişti kız. Beklemekten bıkmış usanmıştı gayri. Dayanamamış, hocaya başvurmuştu sonunda. Ama hoca, sen nikâhlısın kızım, onun malısın... O boşamadıktan sonra seni, başka bir erkeğin olamazsın, demişti. Ve Şaman, halâ bekliyordu kocasını, gelecektir diye.

Feşo'nun kocası yanındaydı oysa. Pekiy nasıl yapabiliyordu bunu Feşo? Neden gidiyordu bir erkeğe? Ne istiyordu o, erkekten? Daha doğrusu ne verebilmişti o erkek, ona? Kimdi bu erkek sonra? Kim olabilirdi?

Düşündü: Bütün bir kış evden dışarı çıkmamıştı Feşo. Hiç kimse gelmedi aklına. Birkaç kez emmisi oğlu Hasan gelmişti evlerine. Ama o yakınıydı, olamazdı onunla. Asıl o koruyacaktı namusunu kendisinin. Başka kim olabilirdi pekiy? Yoktu, yok... Tüm belleğini yokladı, bulamadı kimseyi.

Birden Hazal canlandı gözlerinin önünde: Onun gibi kendini öldürmesindi Feşo? Bak, bu olabilir işte... Anasının, horlayan, onu canından bezdirircesine tutumunu düşündü. Belki, artık dayanma gücünü yitirmiş ve bu yüzden kendini öldürmüş olabilirdi Feşo.

Kızdı anasına: 'N'olacak cadı karı... Bir gün göstermedi kızcağıza.' Hoş kendisi de az yapmamıştı ya... Ama şimdi acıyordu Feşo'ya. Yazık olmuştu kıza.

Yeniden kızdı anasına... Korkunç bir öfkeyle kızdı... Neden bu dek üstüne varmış, tedirgin et-

mişti onu. Hele, o hasta olduğu günler tek başına acı yalnızlığına, alınyazısına bırakışı onu. Utanç vericiydi. Hatta onu bile, kendi çadırında yatırmış, tek başına bırakmıştı zavallıyı; belki hastalığı bulaşıcıdır diye.

Anasına öyle kızılıyordu ki şimdi, iğreniyordu ondan. Zaten oldum olası pek sevmemişti anasını. Onun çirkin suratu, dedikoducu, hırçın, geçimsiz hali herkesi yıldırılmış, uzaklaştırmıştı kendinden. Sanki, çevresine zehir saçılıyordu Fadiş.

«Fadiş mi? Yolumu ırak etsin Tanrım, ondan!» diyorlardı kadınlar kendi aralarında.

Herkesin nefreti üstündeydi Fadiş'in.

İşte böyle bir anaydı Fadiş. Nasıl sevebilirdi onu bu haliyle. Babasına acılıyordu çoğu zaman. Ve kızılıyordu hatta babasına. Neden onun buyruklarına göre hareket ediyordu babası?

Feşo'nun güzel yüzü canlandı şimdi, gözlerinin önünde; gülümsüyordu.

«Anan,» diyordu... «Tüm sebebim, anan! Artık yerim yok, o evde benim! Horlanarak yaşamak tansa, böyle özgürce ölüm daha güzeldir,» der gibiydi bakışları.

Her iki olasılık da canını sıktı, ürküntü saldı yüreğine Ali'nin. Hele ilki? Korkunçtu korkunç... Aklından bile geçirmek istemiyordu. Tüm rezil malamat olurdu billah köy içinde. Herkes neler neler diyecek, neler düşünecekti kendisi için? İnsanların ağzı torba değildi ki büzsün.

Karısını, başkasının kolları arasında düşünmek istemiyordu hiç. Damarlarında kıskançlığın yoğunlaştırdığı bir ürpertiyle titredi, soludu. Bakışlarını öfkeli bir buğuluk sardı. Basit duygusallığı içinde hırçın, tedirgindi şimdi. Aldatılmak... Herkese alay konusu olmaktı! Herkes, erkekliğinden kuşkulanacak, alay edeceklerdi onunla. Tüm yaşamı boyunca bu böylece sürüp gidecekti acımasız, iğrenç bir biçimde. Herkes

onu gösterecekti çekinmesiz, korkusuz.

«İşte bu, başedemedi karısıyla, başkasına kapırdı, ve töresel kuralı çiğnedi, gözyumdu her şeye! Cezasını veremedi avradının sünepe, korkak!» diyeceklerdi.

Hâlâ anlıyamıyordu, neden yapıyordu Feşo bunu? Bilmiyor muydu söz hakkı olmadığını? Tıpkı bir eşya gibi... Satılmış, alınmıştı. Haz duyma, doygunluğa erişebilme yeteneği var mıydı? Yemek hazırlayacak, ev işlerini yapacak, tarlada ormanda çalışacak, çocuk doğuracaktı sonra. Neden bin beş yüz lira başlık vermişti babası onun için? Onun toprağını kullanmak, ve iş gücünden yararlanmak karşılığı değil miydi bu para? Erkek karnını doyuracak, geçimini sağlayacaktı. Erkekten başka ne istiyebilirdi kadın?

Babası, evlenmeden önce kendisine; 'Oğlum, Feşo'nun toprağı var bereketli... Onunla evlendireceğim seni! Senin olacaktır bu topraklar! Sonra, anana da bir yardımcı gerek! Erginliğe erişince çocukların da olur... Güzel kız... şimdiden istiyelim ki, kaçırmayalım başkasına; demişti.

O da, kabullenmiş, bu nedenle evlenmişti Feşo'yla.

Ya şimdi? Karısı başka bir erkeğin kollarında — arkadaşlarının anlattığı gibi — tiksiniç dolu solumalar içinde inliyor, uğunuyordu belki. Neden inler uğunurdu kadın? Anlam veremedi buna. Acaba doğumun bir başlangıcı mıydı bu? Doğum yapan bir kadın görmüştü iki yıl önce. Tıpkı sevişen iki insan gibi inliyor, uğunuyordu. Belki Feşo da çocuk yapacaktı. Başka bir neden olamazdı, düşünemiyordu daha doğrusu. Ama herkes bilecekti, doğacak çocuğun kendisinden olmadığını.

İşte bu düşünce ürküntü veriyordu Ali'ye.

'Bubam daha iyi bilir bu işi,' diye düşündü; ve bu çapraşık duygular içinde yılgın çaresizliğine karşın dolu dolu öfkeyle girdi babasının çadırın-

dan içeri.

Babasıyla anası sırt sırta dönmüşler, birbirlerinden uzakça yatıyorlardı. Anası horluyordu kabaca.

Ali'nin tuhafına gitti: Neden kucak kucağa, sarmaş dolaş yatmıyorlar da birbirlerinden uzak yatıyorlardı? Anlam veremedi buna. Arkadaşlarından duymuştu. Kucak kucağa, sarmaş dolaş, soluk soluğa yatardı karı koca. Oysa bunlar, anlatılanların ve düşündüğünün tam tersi bir biçimde yatıyorlardı. Bu konular karmakarışıkta kafasında. Bir şey anlıyamıyordu daha doğrusu... Bir bilen çıkıp anlatmıyordu ki, bilsin. Herkes kendi görüşüne, bilgisine göre anlatıyordu bu konuları. Birinin doğru dediğine, diğeri yanlış diyordu bazen. Kendi yaşıtındaki çocuklar yalan yanlış bir şeyler anlatıyorlardı birbirlerine... Biri ötekinin anlattıklarının tam tersini söylüyordu. Ne kadar karışık bir sorundu bu.

Babasına yaklaştı. Korkar gibi bir hali vardı Acaba, anasını mı uyandırsaydı?

Acaba, anasını mı uyandırsaydı

'Bırak... Allah belâsını versin! Hep onun yüzünden değil mi zaten, bu başımıza gelenler.'

Kolunu dürtükledi babasının.. «Buba, buba...» diyerek.

Zülfo korkuyla sıçradı yerinden.

«Hıh...» dedi. «Sen misin Ali?»

Sonra gözlerini uğuşturdu, çevresine bakınarak.

«Ne istiyon be, bu gece yarısı? Feşo döğdü mü yoksa yine seni?»

«Yok buba, yok... Mesele bildiğin gibi değil... Feşo yok çadırda, onun için uyandırdım ya, seni.»

«Yok mu Feşo? Nereye gitmiş?»

«Bilmiyom...»

Fadiş uyandı seslerine.

«Ne geziyon lan sen burada, bu gece ıssızlı-

ğında?» dedi yüzüne bakarak Ali'nin.

Ali yüzüne bakmadı anasının... Babasına baktı, ve yanıtladı sorusunu:

«Ne döğmesi be? Feşo çadırdan çıkmış, kaçmış herhal... Haber vermek için uyandırdım seni,» dedi yineliyerek.

«Ulan ne söylüyon sen öyle? Uyku semesi misin, ne?» dedi Fadiş esneyerek.

Zülfo, gözlerini belerterek baktı oğluna. Uykunun sersemliğine karşın, korkunç gerçeği anlar gibi oldu bir anda.

«Nee?.. Kaçmış mı, kiminle?» diye kuşkuyla sordu.

«Ne diyon lan sen, doğru mu söylüyon? Aman Allahım!..» diye bağırdı Fadiş.

«Ben de bilmiyom, kiminle kaçtığını... Ama bir saattir görünürlerde yok işte.»

Sessizleştiler...

Oğlunun söylediği korkunç gerçek ürküntü vermişti Zülfo'ya. Doğru muydu bu? Doğruysa, tüm aile onuru eklenerek, rezil malamat olacaktı herkesin yanında. Bunu nasıl yapabilir-di Feşo? Korkunç bir şeydi bu!

'Ne pis yaratık şu kadın milleti be?' diye düşündü.

Kocasının ve ailesinin onurunu düşünmeden bilinçsiz, iğrenç bir kötülüğe girişiyordu, utanmasız. Ama neden? Şeytan yaratıklarıydı çünkü onlar. Şeytanla iş birliği yapmamış mıydı Havva, Adem'e karşı? Peygamberimiz bile az çekmemişti ellerinden... Sonra, hepsini yola getirmesini bilmişti o, Tanrı buyruğuyla tabi. Hepsi kutsanmış, saygıdeğer kadınlardı, onlar. *'Peygamber karıları sizin analarınızdır!'* diye buyurmuş Tanrı.

Ya diğer kadınlar? Erkeklerin baş belasıydı hepsi de! Tanrı, eğer yaratmamış olsaydı kadınları, erkekler suç ve günahın ne olduğunu bilmezlerdi herhal. Her suçun, her günahın altında bir kadın parmağı vardır. Tüm kötülük-

ler, onların kaprisleri, ihtirasları yüzünden oluyordu salt! Ama, kadınsız bir dünya düşünülemezdi elbet! Neslin devamı ve çoğalması için zorunluydu bu! Tanrı her şeyi bilerek bilinçli biçimde yaratmıştı! Kusursuzdur.

Sonra karısına baktı tüm zavallılığıyla. Yirmi yıllık evliydi karısıyla. Uzun yıllar çocuğu olmamıştı Fadiş'ten. Evlendiğinin ilk yılı düşük yapmıştı karısı. Sonra bir hükümet ebesi gelmişti köye: 'Ağır iş yapmayacak, yormayacak kendini,' demişti karısı için. Ve gebe kalmıştı sonunda Fadiş, Hazal'a. Ne titizlikle büyütmüşlerdi çocuğu. Ama Tanrı almıştı ellerinden onu. Ardından Ali olmuştu... Başka çocuk yapmamıştı karısı. Oysa, o istiyordu ki, en az yedi sekiz çocuğu olsun... Kız çocuğu olmasını dilerdi hep. Bir oğlan yeterdi, ocağının sönmemesi için. Oğlan çocukları masraflıydılar. Başlık vereceksin, kız alacaksın... Kızlar öyle miydi ya? İki üç bin lira ederdi her biri. Eh, ne yapsın vermemişti Tanrı bir kez başka kız. Yeniden evlenmek istemişti, ama çok başlık istemişlerdi kendisinden. Bu parayı bulup verememiş ve evlenememişti yeniden.

«Niye daldın herif? Duymadın mı söylediklerini oğlanın? Niye aptallaştın öyle? Bak Feşo kaçmış diyor oğlan. Kaçar o gız... Doğrudur... Ben niye sıkı tuttum dizginlerini onun? Boşuna mı?.. Ahh, biliyordum böyle olacağını zaten. Şu oğlanın acıması yok mu? Söz dinletemedim bir türlü. Aynı çadırda kalalım diye az mı söyledim. Tüy bitti dilimde. Baba oğul dinlemediniz beni. Hadi bakim, gördünüz işte... Ne yapacağız şimdi pekiy?»

«Ana, bırak şimdi bunları... Feşo'yu bulalım önce,» dedi Ali, iğrenmeyle bakarak Fadiş'e.

Sonra, 'Ne çok konuşuyor be, yerli yersiz şu kadın...' diye geçirdi içinden.

«Neyi bırakacam lan? Sersem s...intohumu...

Akıl mı vermeye kalkıyon bana utanmazın dölü?» dedi, hırlarcasına Fadiş.

Zülfo karısına baktı kızgın kızgın:

«Beni ne karıştırıyon be? Bak avrat, lafın nereye gittiğini bil! Bana çok takılma öyle... lâfın ucu kime dokunuyor, düşün!» dedi soluyarak.

Fadiş yumuşakça bir sesle:

«Sen niye alınıyon üstüne herif? Bi şey mi dedim ben sana? Oğlun bile beni kusurluyor... Ne istiyonuz benden? Bir orospu gız yüzünden ikiniz iki yandan yükleniyonuz bana. Doğru... Ben namusunuzu korumaya çalışıyom çünkü sizin,» dedi.

Usulca usulca öfkeleniyordu Fadiş:

«Haklısınız...» dedi. «Sen de iyi bilirsin Zülfo, unutmadin herhal... Doğru dürüst kocalık yaptın mı sen bana? Yorgunum, diyordun her gece. Ama ben yutmuyordum bu numaralarını senin. Ses de çıkarmıyordum pek. Kendi bilir, ne zaman isterse canı, diyordum. Ama sen habersiz gibiydin bundan. Ben umurunda bile değildim senin. Sana bi şey söyledim mi? Bir şikayetim oldu mu sana? İki yıldır birleşmiyoruz üstelik... Ama pırlanta gibiyim hâlâ. Hiçbir erkeğe bakmadım senden başka. İşte gördün, beş altı ay olmadı geleli, kaçtı bilmediğimiz bir erkekle. Tabi, böylesi daha iyi erkekler için.»

Zülfo, Fadiş'in bu acı zehir gibi sözlerinden öldü bitti. Ne diyeceğinin şaşkınlığı içinde:

«Bre avrat karıştırma bunları şimdi... Şu meseleye hal çaresi bulalım önce. Sen hep eski defterleri karıştırıyon... yeri mi pekiy şimdi bunun?» dedi.

«Tabi yeri... Hemi de tam yeri... Bulun gızı, temizleyin namusunuzu şimdi! Ben karışmıyom hiçbir şeyinize artık!»

«Bre avrat, bırak şu tartışmayı şimdik. Nereye gidebilir bu gız? Önce bunu düşünmek hele

biz...»

«Düşünün, düşünün... Sabaha dek düşünün... Bir bok gelmez ya elinizden... Ne haliniz varsa görün... Ben yatıyom işte» dedi Fadiş, yorganı omuzlarına çekti, sırtını dönerek.

«Şimdi nidecen buba?» diye sordu Ali.

Zülfo canı sıkkın, çaresizlikle:

«Bilmiyom oğul, bilmiyom... Ağaya danışam hele bir...» dedi, kalktı yatağından, sekosunu aldı sırtına, yürüdü çadırına doğru Ağa'nın.

Ali de arkasından yürüyordu Zülfo'nun.

Çadırın önünde bir nöbetçi vardı.

Selamlaştılar...

«Hayrola, uykun mu kaçtı Zülfo?» diye sordu nöbetçi.

«Yoo, Ağayla görüşecem biraz...»

«Şimdik uyandırılır mı, Ağa? Şaşırdın mı sen? Zabahı yok mu bu işin?»

«Ama çok önemli bir iş bu, zabaha kalmaz...»

«Neymiş bu önemli olan iş?»

Zülfo kuşkulu, tedirgince baktı nöbetçiye. Söylese miydi ona?

«Feşo yok çadırında... Kaçmış herhal... Ağaya danışacam...» dedi usulca.

Nöbetçi şaşırır gibi oldu... Şaşkın baktı Zülfo'ya.

«Kaçmış mı?... Kiminle?..»

«Ben de bilmiyom...»

Nöbetçi durdu... Düşünür gibi bir hali vardı. İkircimli baktı yüzüne Zülfo'nun.

«Pekiy, uyandırayım Ağayı,» dedi; girdi çadırdan içeri.

YİRMİ DOKUZ

Şimdi çadırın içinde altı kişi vardı. Hoca da geldi az sonra. Ali girmemişti çadıra... Babasının çadırına döndü geri.

Ağanın çadırının ışığını görenler uyanıyorlar ve kuşkuyla bakıyorlardı o yöne. Ne oluyordu bu gecenin ıssızlığında? Neden girilip çıkılıyordu çadırına Ağanın? Korkunç bir şey mi olmuştu yoksa? Candarmalar gelmiş arama mı yapmak istiyorlardı? Yoksa, yoksa hastalanmış mıydı Ağa? Korktular... Endişeyle baktılar çadırına Ağanın.

Uğursuz haber çadırdan çadıra ulaştı.

Herkes ayaktaydı az sonra.

Bir ölüm kokusu sarmıştı çadırın içini. Sessiz düşünceliydiler. Konuşmuyorlardı. Ağanın uyarısını, konuşmasını bekliyorlardı.

Ağa bağdaş kurmuş, eli çenesinde önüne bakıyordu sürekli. Ne düşünüyordu, acaba? Hepsi de merakla bakıyordu yüzüne.

Cigara sardılar kaçak tütünden, yaktılar. Çadırın içini yoğun bir cigara dumanı sardı.

Ağa, ağır ağır kaldırdı başını çevirdi Zülfo'ya.

Göz göze geldiler:

«Zülfo...» dedi. «Duyduğuma göre Fadiş etmediğini bırakmıyormuş Feşo'ya... Sakın, gız öldürmesin kendini? Ne diyon sen bu söylediğime, ha?»

Zülfo böyle bir soruyla karşılaşacağını hesaplamamıştı hiç. Aklından bile geçirmemişti.

Tüm gözler üstündeydi şimdi Zülfo'nun. Burgu gibi delen sorgu dolu bakışlar...

Hele Kadir? Oh rahatlamıştı şimdi. Tüm o korkunç olasılıktan sıyrılmış, suçlarcasına bakıyordu kızgın gözlerle Zülfo'ya. Öyle ya... Namusunu iki paralık etmişti Zülfo bir anda. Neden aklına gelmemişti bu! Hay aklınla bin yaşayasın Ağam. Oh, ağır bir yükten kurtulmuşcasına hafiflemişti yüreği. O korkunç karabasandan, suçlayan bakışlardan kurtulmuştu şükür! Sonra neden düşünmemişti hiç, Feşo mümkünü yok yapmazdı bu soysuzluğu. Onun, başka bir erkekle en ufak bir dedikodusunu duymamıştı hiç. Tüm köylü de, görmemiş, duymamıştı onun hakkında kötü bir söz. O namus örneği gösteriliyordu tüm genç kızlara, kadınlara. Şimdi kalkmış, onu suçluyordu Zülfo, herkesin önünde ağır bir suçla.

Olacak şey mi bu?

Zülfo sıkıntılı, boğuk bir sesle:

«Yoo Ağam, Fadiş bir şey yapmadı ona... Biraz çok konuşur bilirsin Fadiş'i... O da onun iyiliği için tabi. Ah keşke öyle olsa... Şerefimiz lekelenmezdi hiç olmazsa,» dedi.

«Bak Zülfo, bu dediğin çıkmazsa eğer... Çık-mıyacak tabi... İnan çekeceğiniz var elimden... Tüm şu köyü başınıza yıkarım vallahi! Ne demek be? Namusuylan oynamak bir insanın... Sana gız verdiysek, namusumuzla oynayasın diye değil herhal. O karın olacak namussuzu bilirim ben, neler yaptığını gızcağıza. Kulağıma geliyor sık sık, Kadir, Feşo'yu üvey gızı diye verdi bu namussuzlara. Yoksa gız mı verilir onlara? Öldüm az öncesine kadar arımdan,» diye bağırdı Kadir, yalım yalım gözlerle bakarak Zülfo'ya.

Zülfo seslenmedi...

«Yoksa kenefe gidip, sakın bokunun üstünde uyumasın bu gız?» dedi, Ağanın yirmi yaşla-

rındaki oğlu Rıdvan.

Çadırın içinde buz gibi bir hava esti, Rıdvan'ın bu soğuk patavatsız sözleriyle.

«Kes lan!.. Burnunu sokma lafa? Söz düşmez sana burda,» dedi Ağanın büyük oğlu Bekir.

Korkunç bir gerilim vardı havada şimdi.

Zülfo başı öne eğik, tüm söylenenlerden ür-küntü duydu, yoğun bir ürpertiyle titredi. 'Olabilir bu... Düşünmemiştii hiç... Ortaya atıver-miştii Feşo'nun kaçtığını bir erkekle, düşünme-den. Ya dedikleri gibi öldürmüsse Feşo kendi-ni? N'olacaktı? Tüm köylü düşman olurdu ken-disine açıkça. Ve şimdi kendi de ihtimal ver-miyordu kaçtığına Feşo'nun. Çünkü, o yalnız kaldıkları geceyi düşündü, istemiyerek... Nasıl direnmişti Feşo tüm gücüyle? İçinde bir kötülük olsa böyle direnir miydi hiç? Ah keşke düşündükleri olsaydı. Kurtulurdu bütün bu suç-lamalardan.

Yumuşak ve ezik bir sesle:

«Ben, Feşo başka bir erkekle kaçmış deme-dim ki... Çadırında yok, kaçmış dedim sadece. İnanmıyorsanız bana, bakın çadıra isterseniz,» dedi.

Hoca kaldırdı başını, baktı yüzlerine orada-kilerin; sonra Kadir'le Zülfo'nun üstünde top-landı bakışları:

«Birbirinize hırslaşmayın öyle... Gerçek çıka-cak ortaya nasıl olsa? Kanıtsız tanıksız suçla-mayın birbirinizi... Kötü bir şey bu... İnsan ya-şayan bir varlıktır... Herşey olabilir onun için. Çünkü dizginlerimiz yüce Tanrı'nın elindedir. O her şeyi istediğince yaptırır insana. İnsanın iradesi ona bağlı değil mi? O yönetmiyor mu bizi? O, sevdiği kuluna suç işletmez, sevmedi-gine gönderir şeytanı, şaşırtır yolundan. Onun için hırlaşıp durmayın öyle. Daha ortada hiç-bir şey yokken hüküm veriyorsunuz kendiliği-nizden. Düşünün bir kez! Bu gız yok ortalıkta,

saatler geçmiş... Nereye gidebilir? Ya kaçtı sevgilisiyle, ya da öldürdü kendini? Değişmez... İkisi de küfürdür Tanrı'ya. Kaçmak, zina yapmaktır kadın için... Ölümdür cezası... lanetlenmiştir o. İntihar... O da, Tanrı'nın verdiği canı, O'nun yüce iradesi dışında yok etmektir... Bu daha büyük bir suç Tanrı'ca. Cenaze namazı bile kılınmaz intihar eden insanın.» Hoca-ya kafa tutmak istercesine baktı Kadir.

«Nasıl olur hocam, ikisi bir tutulur bunun? Biri namus... Diğeriyse namusuyla ölüm... çok fark var arada, çok!» dedi, asık bir yüzle.

Ağa:

«Durun!» dedi. «Şimdi iş anlaşılır...» Sonra, oradakilere seslendi, buyruk verdi, tüm çadırlar aransın diye.

Az sonra döndüler adamlar:

«Hasan yok çadırında Ağam! Avradını uyardırdık, sorduk nereye gittiğini, o da bilmiyor,» dedi içlerinden biri.

Ağa oradakilerin yüzlerine baktı ayrı ayrı te-
dirgince.

Bir bomba patlamış gibi oldu çadırın içinde. Çarpılmış gibiydi hepsi de! Gözleri iri iri açılmış inanmaz gözlerle bakıyorlardı adamlara. Ağa, ne yapacağını, ne söyleyeceğinin şaşkınlığı içinde, suskundu.

Zülfo az önceki korkularından sıyrılmış, bir rahatlama duyar gibiydi şimdi. Göz altından belli belirsiz sezdirmeden baktı Kadir'e. Beğenmedi halini onun.

Şimdi buz gibi bir ürperti sarmıştı gövdesini Kadir'in. Uyuşmuş, kanı donmuştu sanki. Yüzü, bir ölünün soğuk katılgını yansıtırcasına, donuk, yorgundu. Beyni zonkluyordu; kulaklarında korkunç bir uğultu bırakarak. Ağzının içi kurudu, dudakları çatladı, yarıldı uçuklarcasına. Sözcükler düğüm düğüm oldu boğazında, konuşamadı. Esrikçesine başı dönüyordu. Yutkundu, boğazında çakılı kaldı tükürüğü, yutku-

namadı. Kahrından, utancından öldü öldü bitti. Korkunç bir eziklik duydu içinde, kan oturdu yüreğine. Devinmesiz yığılıp kaldı oraya, bayıldı.

Su, kolanya yetiştirdiler, serptiler yüzüne, oğdular ellerini, ayaklarını, ayılttılar.

Kadir ayılınca oturumuna geldi, baktı çevresine donuk donuk.

«Hasan ha?» dedi boğuk bir sesle. Sonra başını salladı hafifçe, «Hasan ha?» diye yineliyerek. «Demek bu da gelecekti garip yazgılı başıma... Kendi derdim yetmezmiş gibi kendime. Ölüm bu benim için, ölüm!» Sonra, Zülfo'ya çevirdi bakışlarını: «Sen kazandın Zülfo... Haklıymışsın... Bağışla beni, kırdım az önce seni.»

Durdu, soluklandı Kadir. Sonra ağaya çevirdi bakışlarını:

«Bırak onları bana ağam, ikisinin bitireyim işini... Bu benim namusum... İnsan içine çıkamam yoksa ar'ımla,» dedi.

Birden gözleri dolu dolu oldu, Kadir'in. Yaşlar parladı yanaklarında. Elini cebine attı, buruşuk dokuma bezden mendilini çıkardı, sümkürdü, sildi gözlerini.

Herkes acımayla bakıyordu şimdi Kadir'e. Haklıydı Kadir. İnsan içine çıkamazdı gayrı bu kara lekeyle! Yüzlerine bakamazdı kimsenin... Ölümdü bu ölüm, onun için! Zavallı Kadir...

«Bir orospu büyütmüş, pezevenk başı olmuş, ne yüzle bakıyor yüzümüze, konuşuyor bizle?» diyeceklerdi gizlice düşüncelerinde.

«Korkma, üzme kendini Kadir'im, seni suçladığım yok... En az senin kadar ben de üzgünüm. Senin şerefim, benim şerefim demektir. Eh, nidelim oldu bir iş... Gız soysuz çıktıysa senin benim günahım ne? Elbet cezasını çekecektir o! İşte Hoca, belirtsin cezasını onların!» dedi Zülfo, acımayla bakarak Kadir'e.

Kadir onun bu bakışlarından ezildi, ama yüreği pekleşti birden:

'Namussuz herif!.. Sanki zevk alıyor benim bu halimden. Bakışlarına bak be, soysuzmuşum gibi ezercesine bakıyor herif! Bağışla dedikse, bu ne şişinme ulan?' Kendi kendine kızdı... 'Böyle deysusların karşısında açık vermiyecen hiç! Beni, yoksulum diye horlamaya çalışıyor akli sıra! Namussuz! Eh, her inişin bir yokuşu olur elbet. Kızı öldü... Ne yaptılar kıza kim bilir? Bir hilen yok ki sorasın.'

«Bak, şimdilik haklısın Zülfo emmi, sonu neye varır bu işin bilemem? Sen kasılmana bak haklıymışın gibi... Onların cezasını ben verecem elimle, gözlerinizin önünde! Ağamız he desin, yeterki...» dedi Kadir bağırarak.

Zülfo bozulur gibi oldu. Ama duymazlıktan geldi Kadir'in bu imalı sözlerini.

«Şimdilik bırakın tartışmayı... Sana bu hak verilmez Kadir. Hoca Kitap'a göre tayin edecek cezalarını onların. Öyle değil mi Hocam?» dedi Ağa, bakışlarını çevirerek Hocaya.

«Ağamız doğru söyler... Kitap'ta yazılı herbirinin cezası, açık açık. Kitap'ın hükmü neyse, o yapılacaktır. Eğer tanık yoksa olayda, o zaman sen haklısın Kadir. Her bi şeyi yapabilirsin onlara. Ama olayı gören tanıklar varsa, şer'an verilecektir cezaları! Senin söz hakkın biter orda,» dedi Hoca, yüzlerine bakarak hepsinin.

Oradakiler onayladılar sözlerini Hoca'nın.

«Anlaşıyor... Bunlar beraber gitmişler, kaçmışlar... Fazla uzaklaşmamışlardır belki. Şimdik, gürültüsüzce arayın etrafı. Yakaladığınızda bir şey yapmayın sakın, getirin buraya!» dedi Ağa.

Adamlar, usulca çıktılar dışarı çadırından ağanın. Sessiz adımlarla dağıldılar yöreye.

Ay öylesine güzeldi ki gökyüzünde. Yıldızların ortasında, dolunaya yakın, tüm iyilikleri yansıtırcasına ve mutluluklar üstüne çağrıda

bulunurcasına gülümsüyordu sanki.

İkişer ikişer arıyorlardı; oyuk kovuk ne varsa...

«Koşun... buradalar!..» diye bağırdı adamlardan biri. O yana koşuştular hepsi de.

Hasan soluyarak fırladı ayağa. Feşo da fırladı ayağa.

Çırılçıplaktılar...

Şaşkın, şaşkırmışlardı. Korkulu bir düştten uyandırılmışcasına, darmadağınık ve bilinçsiz bakındılar çevrelerine. Donuk, yorgundu bakışları. Bir karabasan çökmüştü üstlerine sanki. Kanları donmuş gibiydi damarlarında. Böyle ne olmuştu birden? Neden bakıyorlardı kendilerine, öyle delirmiş gözlerle. Sanki saydammışcasına delip geçiyordu bu bakışlar gövdelerini. Kurşun gibi ağır, kurşun gibi acı...

Çıplaklıklarının bile farkında değildiler. Önce, Feşo'nun aklına geldi çıplaklığı... Dağınık giysilerini kapar gibi aldı yerden, tuttu önüne.

Hasan da kaptı donunu, giymeye çalışdı. Ama ayakları birbirine dolaşıyor, giyemiyordu.

«Giyme onu, bırak!» diye bir sesle gürledi kalabalıktan.

Erkekler, ikişer - üçer koşuşuyorlardı olay yerine.

«Üst üsteydiler ha?»

«Çırılçıplak yakalandılar demek?»

«Vay soysuzlar vay!»

«Ben söylemişimdir kaç kez, bakışlarını beğenmemişimdir o gızın... Bir gız erkeğin yüzüne bakar mı hiç? Önüne bakar daima erkeğin karşısında.»

«Südü bozuk olmasın bir kadının, her şey beklenir ondan.»

«Kesmeli bu soysuzları, kesmeli ki, ibret olsun herkese!»

Olay yeri kalabalıklaşmıştı. O sıra Kadir de geldi oraya. Kadir, hızlı hızlı soluyordu... Ku-

durmuş öfkesiyle gözleri çakmak çakmaktı... Yüzü kararmış, kanı kurumuştur sanki.

Gerçekten perişan bir görünüşü vardı Kadir'in. Üzerlerine yürümek istedi hışım gibi Fe-şo'yla Hasan'ın. Kollarından tuttular, bırakmıyorlardı... Öfkeden yorgun düşmüştü, konuşamıyordu. Bıraksalar paramparça ederdi belki onları.

«İki itin kanıyla elini kana bulaştırdığına değmez, be Kadir.» diyerek yatıştırmaya çalışıyorlardı.

«Tuu sana, utanmaz kancık!.. Bok soylu oruspu!.. Kancık köpek gibi kuyruğunu salladın erkeğe, koştun ona, ha? Ben seni böyle mi büyüttüm... gardaşımın teberiğiydin... Yemedim yedirdim, giymedim giydirdim... Bana bunu mu yapacaktın sonunda?» diye bağırdı. Sonra, bakışlarını çevirdi Hasan'a, sürdürdü sözünü: «Ya sen... utanmadın mı?.. Şerefimizi düşünmedin mi hiç? Yaptın bu kötülüğü bize, itoğlu it... Oruspu dölü...»

Kadir, kesik kesik ve hızlı hızlı, soluyarak konuşuyordu.

Ne olacaktı şimdi? Az önceki haz dolu anlar korkunç bir cehenneme dönüşmüş, bitmiş, yok olmuşlardı artık. Çılgınca bakışlar altında yoğun bir ezilmişlikle önlerine bakıyorlar, kalabalığa bakamıyorlar, korkuyorlardı. Kopkoyu bir karanlığın derinliklerinde boğulur gibiydiler. Sepsessiz, durgundular... Kaskatı donmuş gibiydiler... En küçük bir devinim bile yoktu gövdelerinde. Yüz çizgileri korkunun, çaresizliğin acı duyarlılığıyla kasılmış, ve tüm umutsuzluğun belirgin izlerini yansıtıyorcasına buruş buruştu. Gözleri, bir ölünün gözleri gibi donuk ve anlamsızdı. Gövdeleri yoğun bir uyuşukluk içinde sarsılıyor, eriyordu.

Her kafadan bir ses çıkıyordu kalabalıktan.

Bu konuşmalar anlamsız gibi geliyordu onlara. Bir şey anlamıyorlar, kulakları işitmiyordu sanki.

Kalabalık ağır adımlarla yaklaşıyor ve çember daralıyordu gittikçe... Büyücek büyücek açılmış gözler, yüreklerindeki hıncı yansıtıyordu.

Gecenin oluşan, bütünlenen gizine, yalın apaydın güzelliğine ihanet edercesine öfkeliydiler.

Kapkara bir bulutun arkasına girdi ay... Onların iğrenç niyetlerini sezinlemişcesine soylu bir görünüşle...

İkisi de, bu utanç duygusunun yarattığı şaşkınlıkla ve tedirginlikle bakıyorlardı kalabalığa.

Sessiz, ürkünç gecede bir iki çakal pavkırması yankılandı uzaklarda. Köpekler uludu ardından... Kümescil hayvanlar iyice sokuldular birbirlerine korkudan. Cırcır böcekleri öttü aralıklı... Kuşlar kanat çırpıttı uçuştı çalılıklardan. Koyunlar meledi acı acı... Tüm bunlar, gecenin yalnızlığına ağır bir sövgü gibi yayıldı bir anda. Sonra, yine sessizlik başladı ardından... Sanki, tüm evren Feşo'yu suçlamak istercesine durgundu.

OTUZ

Çadırın içini bir ölüm sessizliği sarmıştı. Dehşet içindeydiler, az önceki gördükleri iğrenç manzaradan.

Hepsi sessiz ağaya bakıyorlardı. Ağanın hükmü ne olacaktı? Onun durgunca bakışlarından, ihtiyarlara özgü yüz çizgilerinden bir anlam çıkarmaya çalışıyordu herkes. Ağanın vereceği buyruk kutsaldı onlarca.

Çadırın dışında suskun bir kalabalık toplanmıştı. Hepsi de, verilecek kararı bekliyordu merakla. Kulaklarını çadıra vermişler, ne olacağını öğrenmek arzusuyla yanıp tutuşuyorlardı.

Konuşmuyorlardı...

Ağa başını kaşıyarak bakışlarını çevirdi hocaya:

«Şimdik cezası ne bunların?» diye sordu.

Hoca bir kaç kez öksürdü... Boğazının gıcığını temizledi, düşünür gibi yaptı bir süre. Sonra, bir din bilgisi gibi kendine güvenli ve şişircesine:

«Kitabımıza göre, kadın bekâr'sa, zina yapan kadın ve erkeğe yüz sopa vurulacaktır ayrı ayrı. (*) Sopa, işaret parmağı kalınlığında olacaktır; ve boyu da şu kadar...» dedi; ve ellerini yana açarak sopanın boyunu belirledi. «Sonra, kol omuz hizasında kaldırılarak vurulacaktır sopa. Çok sert vurulmuyacak... Hemi de kaba

(*) Nur sûresi, âyet 2

yerlerine vurulacaktır suçlunun.

Kadın evliyse, yine yüz sopa vurulacaktır erkeğe. Kadın'sa...»

Duraladı hoca... Önce ağaya, sonra diğerlerine çevirdi bakışlarını. Sözlerinin etkinliğini görmek ve sürdürmek ister gibiydi.

Hepsi de, hocaya bakıyordu merakla, hayranlıkla. Acaba son sözü ne olacaktı hocanın?

«Recim cezası verilecektir kadına! Yani taşlanarak öldürülecektir kadın» (*)

Önce bir uğultu yükseldi; sonra, kopkoyu bir sessizlik sardı çadırın içerisini. Verilen hükmün ağırlığı sersemletmişti hepsini. Çarpılmış gibiydiler.

«Uff be... biraz ağır olmuyor mu kadın hakkındaki hüküm?» diye kuşkuyla sordu Ağa, hocaya bakarak.

Hoca gülümser gibi yaptı. Alaylı bir gülümseme idi bu. Ağanın bilgisizliğine şaşmış gibiydi hoca.

«Tanrı öyle buyurmuş... Kul hükmü değil ki bu, kuşkulanıyon Aşam,» dedi.

Canı sıkılır gibi oldu Ağa'nın:

«Öyle,» dedi isteksizce.

«Bakın, şimdik bir olay anlatacağım size» dedi hoca. «Bir kadın gelir Peygamberimizin yanına bir gün. Ya Muhammet der kadın; ben zina yaptım... şeytana uydum... Cezam neyse çekmeye hazırım. Yalnız, gebeyim şimdi... Sorar yüce insan: Kaç aylık gebesin diye? Kadın, sekiz aylık diye karşılık verir. Bir süre düşünür ulu insan... Sonra döner yanındakilere, bu kadının hemen cezasının çektilmesi gerekir ama,

(*) *Kur'anda recim cezasına dair bir hüküm yoktur. Ancak Peygamber zamanında bir kadının recim cezasına çarptırılması olayı nedeniyle bu adet islâm ceza hukukuna yerleşmiştir.*

karnında bir can taşıyor; onun ne günahı var? Bir çocuk günah mahsulü de olsa, günahsızdır der ve kadına döner yeniden, git çocuğunu doğur... Üç hafta emzir ve bir süt anneye bırak, sonra gel çek cezanı, diye buyurur.

Kadın sessizce ayrılır oradan. Doğum yapıp üç hafta bekledikten sonra yeniden gelir Peygamberimizin yanına. 'Dediklerini yaptım ya Muhammet! Çekmeye hazırım şimdi cezamı,' der. Meydana götürürler kadını; yarı beline dek gömerler toprağa... ve öldürürler taşıyarak. Cezası bu biçimde çektilir kadının.»

Oradakiler şaşkınlıkla, ve biraz da hayranlıkla dinliyorlardı hocayı; içlerinden dualar okuyarak.

«Ya işte, böyle merhametli ve adaletli davranmış o büyük insan,» diye bitirdi sözünü hocacı.

.....

Alanın ortasında kocaman bir çam ağacının gövdesine sırt sırta bağlamışlardı Feşoyla Hasan'ı. Birbirlerini göremiyorlardı... Hasan'dan yana bakmıyor, Feşo'dan yana bakıyordu kalabalık. Neden bakıyorlardı öyle arsızca ve küstahçasına? Vücudunun saydam çıplaklığının gizini çözmek istercesine büyücek gözlerle kirpmeden bakıyorlardı ona. Utanmazlar... Feşo, bu korkunç isterik bakışlar altında eriyor bitiyordu. Ölümdü bu onca! Ya da ölümün başka adıydı bu. Yaşarken ölmekti daha doğrusu.

Nefret karışımı hayasızca bir duyunun etkisiyle istemli ve çağrılı bu kaba bakışları teninde, tâ ruhunun derinliklerinde duyar gibiydi şimdi Feşo.

OTUZ BİR

«Dört tanık gerek,» dedi Hoca. «Dört tanık... hemi de erkek olacak tanıklar.»

«Neden?» diye sordu Ağa.

Hoca başını çevirdi, yumuşakça baktı Ağaya.

«Bak Ağam!» dedi; «Kitapta herbi şey gösterilmiş açıkça. Tanrı böyle istemiş herhal. Ancak anlatılanlara göre: Peygamberimiz, eşlerinden Hazreti Ayşe'yi çok severmiş... Ayşe, Ebubekir'in kızı, bilirsiniz... Dokuz yaşında evlenmiş derler, Peygamberimiz onunla. Herhal ona düşkünlüğünden, her sefere çıkışında beraberinde götürmüş... Bir sefer dönüşü konaklamışlar bir yerde. Bir süre sonra kervan yola çıkmış ama bakmışlar ki, Ayşe yok ortalıkta. Bir telâş, bir kuşku almış herkesi... Peygamberimiz bile şaşırmış buna. Adamlar salmış yöreye, aranması için Ayşe'nin. Yok, yok... İki saat sonra Ayşe'yi, otuz yaşlarında yakışıklı bir bedevinin yularından tuttuğu bir devenin üstünde görmüşler. Gelmişler böylece Peygamberimizin yanına. Herkeste bir kuşku, bir dedikodu başlamış: 'Ayşe, bu bedeviyle zina yaptı muhakkak,' diye.

Sormuş Efendimiz Ayşe'ye üzgün bir sesle. 'Ya Ayşe neredeydin, tüm yöreyi arattım, bulamadılar seni?'

'Ya Muhammed kenefe gitmiştim ıssız bir yere, senin andacın gerdanlığımı düşürmüşüm orada. Arayıp buluncaya dek kervan çekip gitmiş oradan. Yapayalnız kaldım ortada... Bir sü-

re bekledim... Sağ olsun bu bedevi, geçerken gördü ve bindirdi beni devesine.'

Peygamberimiz inanmıştı ya, Ayşe'nin bu sözlerine, dedikoduları önlüyememişti yine de. Adamların içinde, başta Hazreti Ali karşı duruyordu Peygamberimize: 'Ya Muhammed, Ayşe zina yaptı, bu bedeviyle aldattı seni, boşa onu derhal,' diye yükleniyordu. Ama inanmak istemiyordu Peygamberimiz ona. Nasıl olur da bir Peygamber eşi zina yapardı? Tabi Tanrı bilirdi bunu... Ondan haber alması gerekliydi. Bir ay kadar ayrı yaşadılar Ayşe'yle Efendimiz. Sonra, Tanrı gerçeği bildirdi O'na. Hayır, Ayşe zina yapmamıştır.

'Pekiy onlar, dört tanık getirebildiler mi?' (*) Oysa tanık yoktu ortada. Öyleyse suçsuzdu Ayşe.»

«Pekiy, niye erkek oluyor tanıklar? Kadınların tanıklığı kabul edilmiyor, sebep ne pekiy?» diye sordu Ağa.

«Bak ağam!.. kadınları tanımazsın.. çekemezler birbirlerini, dedikoducu olurlar hep... İşte bu yüzden, erkek tanık, demiş Kitap... Yanlış anlaşılmasın, Kitap'da dört erkek tanık diye yazmıyor, dört tanık der sadece. Ama dört büyük İmamın görüşlerine göre, erkek olması gerekliymiş bu tanıkların,» dedi Hoca; durdu, soluklanır gibi yaptı. Sonra sürdürdü sözünü:

«Şimdi yargılama yapılacak burada, huzurda... Gören tanıklar ayrılсын bir yana.»

Nöbetçi kapıda göründü, kalabalığa bağırdı:

«Kim gördüyse olayı, ayrılсын ifade vermeğe» dedi.

Dokuz kişi ayrıldı kalabalıktan.

«Şöyle gelin, sıralanın,» dedi nöbetçi ayrılanlara. Nöbetçinin dediğine uydular adamlar,

(*) Nur sûresi, âyet: 13

sıralandılar.

Nöbetçi çadırdan girdi içeri ve az sonra çıktı dışarı yeniden.

Dokuz kişiyi tek tek aldı içeri.

Hoca sordu, her tanığa ayrı ayrı. Hepsi de, ağız birliği etmişcesine:

«Evet, üst üste gördük, yakaladık onları,» diye şişinircesine ifade verdiler.

Hoca Ağaya dönerek:

«Gördün işte ağam!.. Tanıklar hepsi aynı ifadeyi verdiler, üst üste yakalamışlar onları. Buyruk verin, yerine getirelim kutsal cezayı! Feşo taşlanarak öldürülecek... Çünkü evli Feşo... Erkeğe ise, yüz sopa vurulacaktır! Daha fazla bekletme bizi... Buyruk ver, yerine getirilsin bu ceza!»

«Haklısın...» dedi Ağa. «Yerine getirilmeli bu ceza, ibret olsun herkese!»

Feşo'yla Hasan yan yana dizlerinin üstüne çökmüşler, verilecek cezayı bekliyorlardı. Feşo'nun üstüne, omuzlarından aşağı uzanan bir battaniye örtmüşlerdi. Başını öne düşmüş, kanı donmuştu sanki damarlarında. Battaniyenin yumuşak ılıkliği bile ısıtmıyordu gövdesini. Titremeler içinde sarsılıyordu gövdesi hâlâ. Bu korkunç bekleyiş, allak bullak etmişti sinirlerini. İçin için ağlıyordu... Kızarmış gözleri şişmişti, yanıyordu. Görünmez eller boğazını sıkıyormuş gibi, yüreği darlaşıyordu. Ne düşünüyordu, belirsizdi. Beyni uyuşmuş hükmetmiyordu gövdesine sanki. Ölüm geçti aklından. Ölüm mü? Nedir ölüm? Bir bitiş, sonsuza uzanış değil mi? Bitmiş, tükenmişti zaten. Dehşet dolu, kin, öfke kusan öldürücü bakışlar altında eriyip bitmiş, yok olmuştu sanki. Neyi bekliyorlardı? Ölümü sindire sindire tattırmak istercesine bir duyunun yoğun hazzını duyarak doyunulaşacaklardı sonunda belki.

«Utanmıyorlar... Tuu reziller sizi... Ölür in-

san be, ölür bunların yerinde başkası olsa.»

«Bu yıl kıtlık oldu aşiretimizde... Kuru ekmek bulamadık çoğumuz... Neden? Bu soysuzlar yüzünden işte.»

«Tanrı her şeyi biliyor, görüyor çünkü. İşte diyor, iki namussuz size... Onun için daralttım kısmetinizi.»

«Bunlar birer örnek insanlara; Tanrı'nın haberli olduğuna her şeye.»

«Hiç bir günah gizli kalmamış... Tanrı bir sebep bulur, çıkarırım ortaya.»

«Öyle hakketten... Bak Ali'nin uykusu ağır-mış, altına kaçırırmış çocuk bu yüzden. Olacak ya... Tanrı dürtüklemiş, uyandırmış onu. Kalk uyan, avradının gör marifetlerini, demiş.»

«Olabilir... Çocuğun ağzında hep Tanrı kelamı... Tanrı yolunda çalışıyor çünkü. Tanrı, kendi yolunda çalışanları sever, yardım eder-miş. Ali'yi de biliyor ya kendi kolunda çalıştığını... Yüreğine damdırmış (*) onun. Hem çocuk, ossaat anlamış avradının Hasan'la oynastığını.»

«Hee... Zülfo söyledi. Çadırıma geldi Ali diyor, yüzü allak bullaktı çocuğun. Uyandırdı beni. Hasta sandım önce yüzünü görünce. 'Ne var Ali? Rengin sapsarı, titriyorsun... Hasta mısın yoksa oğlum' dedim. Gözleri dolu dolu:

'Ne hastası buba? Ben bittim, öldüm' dedi, karpandı kucağıma.

Çocuk cinlerin hışmına uğradı herhal, diye düşünmüş, önce Zülfo. Biliyonuz, Hazal da cinlerin hışmına uğramıştı. Şimdi, oğlunun da böyle olması dehşete düşürmüştü Zülfo'yu. 'Kalk avrat, kalk... Oğlan gitti elden' diye acı acı inlemiş, bağırmış. Adamın o anda yüreğine inecekmiş nerdeyse.

'Yok buba...' demiş oğlan, yaşlı gözlerle ba-

(*) Damdırma: İçeride doğuş.

basına. 'Bu cin, şeytan işi değil, insan işi insan!...'

Şaşkınlığım arttı diyor Zülfo.

'Açık konuş be oğlum... N'oldu, bırak şu ağlamayı da anlat n'olduğunu?'

'Feşo yok ortalıkta... Kaçmış...'

'Feşo mu kaçmış? Kiminle?..'

'Üryamda gördüm buba, Hasan'la...'

'Hangi Hasan'la ulan?'

'Hangi Hasan olacak? Emmim oğlu Hasan'la...'

'Ne biliyon?.. Kenefe gitmesin sakın' dedim, acıyla güldü bana:

'Olmaz buba, olmaz... Onları sarmaş dolaş oynasırken gördüm üryamda, Tanrı içime öyle damdırdı benim!'

'Sahi, öyle mi gördün lan?'

'Ben biliyom... Tanrı öyle gösterdi bana... Göreceksin, dediğim çıkacak muhakkak!'

'Allah Allah!..' dedim kendi kendime; olur mu olur... Ama yine de bir kuşku vardı içimde.

İşte gördünüz, sonunda dediği çıktı çocuğun.»

«Allah Allah... demek önceden bilmiş Ali, ya?»

«Kardeşim, Tanrı yolunda çalışmak başka... O'nu okuyan O'nu bilir... O herkese bilinmemiş, diyorlar.»

«O'nu içinde duymak gerekliymiş; O, dolarmış yüreğine insanın. İşte o insana, her sırrını, her bilgisini sunarmış Tanrı. Keramet sahibi insanlar olurmuş sırrına eren. Herhal Ali de keramet sahibi olacak yakında.»

«Olur... Niye olmasın? Aşiretimizde bir de kerametli bir insan olsun... Kötü mü?»

«Şıhlar keramet sahibi insanlar... Bunlar da derece derece... Tillo'daki şıh İhsan'ı duydu-nuz; ölümcül hastayı iyi ediyormuş... Çok, çok güçlüymüş nefesi. Ferhinishliler kendi köylerine şıh olması için buyur etmişler onu. Her bir de-

diğini yaparız kusursuz, demişler. O da gelecekmiş herhal... Tabi Tanrı isterse, demiş.»

«Çocuktan keramet sahibi olur mu be?»

«Zındık herif... Çarpılmaktan korkmuyon mu sen? Kuşku duyuyon içinde.»

«Tabi, çocuktan da olur, bebeden de keramet sahibi, Tanrı istesin yeterli.»

«Hazreti İsa'yı bilmiyonuz mu? Anasının karınıdayken konuştu: 'Ben Tanrı'nın kuluyum... Bana Kitap vermiştir... Beni Peygamber etmiştir...' (*) diye. Onun herşeye gücü yeter. Öldüren de O, dirilten de.»

«İyi be... Bizim aşiretten de bir şih çıksın, ünlensin aşiretimiz.»

«Yoo...» dedi bir ihtiyar. «Şihlik başka.. Peygamberimizin yolunda olmak gerek, şih olabilmek için. Yoksa okumakla değil...»

Tüm bu konuşmalar, kinlerini yoğunlaştırıyordu erkeklerin Feşo'ya karşı. Feşo, günahı bu topraklara çağırmış, ihanet etmişti onlara. Şimdi Tanrı'ca lanetlenmişti aşiret.

«Bir boklu dana, tüm hergeleyi boklar...» dedi bir ihtiyar.

Şimdi bir oruspuydu Feşo onların gözünde. Tüm aşiretin onurunu berbat etmiş, felakete çağrıda bulunmuştu sanki. İflâh olmazlardı artık! Tanrı buyruğuna ters bir tutum içerisindeydi, şimdi aşiret. Günahkâr insanın kurban edilmesi, Tanrı'nın gazabını dindirir, öfkesini yumuşatırdı belki. Sonra Hazal'ın ölümü de anlamlıydı onlarca. Ama o zaman anlayamamışlardı bunu.

Tanrı sevdiği kullarının acılarını yoğunlaştırırmış, sabırlarını ölçmek için onların. Demek Zülfo'yu çok seviyor da Tanrı, tüm acıları tat-tırmak ve sabrını ölçmek istiyordu herhal.

«Aferin Ali'ye...» dedi bir ihtiyar. «Koskoca

(*) Meryem sûresi, âyet: 30.

hoca, evine konuk gelmiş; 'en iyi öğrencim bu benim,' demiş. Demek bir şeyler sezinlemiş çocukta. Bu hocalar kibirli olurlar, her çağrıya uymazlar, bilirsiniz.»

«Ee, böyle bir erkeğin avradına bakınız! Başkasıyla oynuyor... Ne ayıp şey? Utanması yok ki avradın? Şükredelim Tanrı'nın başımıza taş yağdırmadığına gökten.»

Bu konuşmalar, kulaklarında uğulduyor, bey-ninde zonkluyordu Feşo'nun. Ne gülünç suçlamaydı bu? Gülünç değil korkunç, ağır bir suçlamaydı aslında. Karşılık vermesi gerekliydi bu insanlara. Ama olanaksızdı bu. Çünkü inançlarını değiştiremezdi onların. Onlar, inanmışlardı bir kez Tanrı'nın kendilerince bu simgelenen gizine. Bu yoğun suçlamalar karşısında yapacağı bir şey yoktu Feşo'nun. Çaresizdi... Bir an önce şu sövgü dolu burgu gibi delen üstündeki bakışlar gitsin, kurtulsun istiyordu. Ölümse ölümdü. Razıydı... Ne olacaksa bir an önce olmalıydı tezce. Hep onu suçluyorlar, çekiştiriyorlardı haksızca.

Hayır, hayır onlar haklıydı gerçekten. Suç-luydu Feşo.

Hasan'ı suçlayan yoktu o denli. Hasan erkekti çünkü. Oysa, Hasan'ın Feşo'dan kalır yanı yoktu. Herkese rezil malamat olmuştu o da. O haz dolu coşkulu anları yaşayamayacaktı belki bir daha. Ama hiç bir zaman unutamıyacaktı Feşo'yu. Çünkü Feşo, yaşamının en yoğun hazzını tattırmış, doygunluğa kavuşturmuştu. Yıllar geçse de, hiç bir kadın bu hazzı tattıramıyacaktı belki de. Onun ölümü korkunç bir şey olurdu. Bir Tanrıya bağlanırcasına sevmiş, ve tutkulanmıştı ona. Onsuz yaşamının ne anlamı olabilirdi? Ölürdü, ona bir şey olursa eğer. Ah, güçsüzlüğüne üzüldü; şimdi öyle güçlü olmalıydı ki... Tanrı'nın Arslanı Ali gibi elinde Zül-fikâr, tüm dağıtmalıydı bunları, ve alıp kaçı-

malıydı Feşo'yu ıssız bilinmeyen bir yere. Ama yok... Tanrı o gücü vermemişti ki.

O biliyordu ki, bu insanlar yanılıgılı bir sapta-
manın kurbanıydılar. Tüm yaşamlarını Tanrı-
sal bir gize bağlamışlar, tüm değer yargılarını
yorumluyorlardı bu biçimde. Oysa basit bir ola-
yın Tanrısallıkla ne ilgisi olabilirdi? Bunu an-
latmak zordu onlara.

O, en çok Feşo'ya acıyordu. Ya öldürürlerse
Feşo'yu? Ne yapacaktı? «Kendimi öldürürüm
herhal» diye düşündü. Feşo'suz yaşam olmazdı
kendisi için. Tüm giziyle, tutkusuyla bağlıydı
ona sımsıkı.

Sonra dönüştü bu düşüncesi. «Belki öldürebil-
irler Feşo'yu... Ama onun güzelliğini yok ede-
mezler içimde benim. Boş ver, ne Feşo'lar var-
dır bu dünyada bilmediğim. Bir Feşo ölür, baş-
ka bir Feşo çıkar karşıma. Sen şimdi bu ezici,
utanç verici durumdan kurtar hele kendini ön-
ce. Ah Tanrım, ne olacaksa bir an önce olsa...
Kurtulsam... Ölümse ölüm be... Ölümünden kor-
kan kim ki...»

Sonra sezdirmeden başı öne eğik Feşo'dan ya-
na çevirdi bakışlarını. Öldü öldü bitti; kızın tü-
kenmiş, bitmiş halini görünce. Yüreğine acılı
bir ağırlık çöktü. Bitti bitti, tükendi.

«Zavallı Feşo... Hep benim yüzümden bu ba-
şına gelenler senin,» dedi kendi kendine.

OTUZ İKİ

Ağa ve yanındakiler göründüler çadırın önünde. Çömelenler, oturanlar kalktılar ayağa.

Ağa, Feşo'ya baktı acımayla. Kız başını öne eğmiş suskun ve ağlamsı duruyordu. Umutlarını yitirmenin yalın acısını yansıtıyordu yüz çizgileri. Sabırla bir şeyler bekleyen yorgun, ezgin bir görünüşü vardı şu anda.

Kızın büyümlü güzelliği karşısında duraksadı, şaşırır gibi oldu Ağa. Acıdı... Meloş geldi aklına; Meloş kadar güzeldi, şimdi şu günahkâr kız. Yalnız Meloş'un gözleri yeşildi yeşil. Teni daha pembemsi, daha uyarıcıydı... Daha canlı, diriydi... Fıkır fıkır oynaktı Meloş. Yaşam, sevi fışkırıyordu teninden, dudaklarından. Oysa Feşo'nun saydamsı beyazlığı donuk, ürkünç durumu soğuk, acınacak haldeydi. Yorgun gözlerinde korku okunuyordu.

'Yazık be, yazık şu güzelliğe,' diye düşündü. Onu ölümden, bu cezadan kurtaracak bir güç yoktu elinde. Toplum cezalandırmıştı onu bir kez. Her sözü geçerdi ama, gücü yetmezdi önlemeye bunu. Olanaksızdı bu. Meloş olayını nasıl örtbas etmişti gizlice, sızdırmadan. Onları kendinden başka kimse görmemişti çünkü. Oysa, bunları kaç kişi görmüştü, hem de çırılçıplak, sarmaş dolaş... Eh, bu kadarı da fazlaydı artık. Şimdi kimse kurtaramazdı bunları. Tanrı bile, 'Acımayın bu kadınlara' diye buyurmuştu.

Ağa kalabalığa çevirdi bakışlarını:

«Şimdik, Hasan'la Feşo'nun cezalarını bildirecek size, Hoca Efendi benim adıma,» dedi, ve bir iki adım çekildi geriye.

Hoca yaklaştı yanına Ağa'nın... Kalabalığa baktı bir süre durgun, düşünceli.

«Saygıdeğer Ağamız, bu kararı açıklamayı bana bırakmıştır. Şimdi dinleyin beni iyice! Kutsal Kitabımıza göre, zina yapan erkeğe yüz sopa vurulacaktır!» dedi. Elindeki sopayı gösterdi kalabalığa. «İşte, tarife uygun bir sopa... Bu sopayla vurulacaktır erkeğe. Kol, omuz hizasında kaldırılacak ve vurulacaktır sopa. Şimdi dikkat edin: Nazik bir yerine vurulmayacaktır asla! Ve, ceza yerine getirildikten sonra, Hasan bu aşirette durmuyacak, hemen gidecektir buradan. İsterse avradını, çocuklarını da götürebilir beraberinde.»

Çıt çıkmıyordu kalabalıktan. Sessizdiler... Merakla dinliyorlardı Hocayı.

Hoca durdu, soluklandı.

«Şimdi, Feşo'nun cezasını bildireceğim size!» dedi ve bakışlarını kaydırdı Feşo'dan yana.

Kızın çarpıcı durgun güzelliği karşısında, kendine yabancı olmayan duygular içinde ürperdi bir an. Konuşmasını şaşırır gibi oldu, kekeledi.

«Eveet... Feşo'nun cezası: Beline dek toprağa gömülecek, ve öldürülecektir taşlanarak!» dedi, tiz ve titrek bir sesle.

Hocanın ağzından çıkan bu son sözcükler, bir balyoz gibi yankılandı beyinlerde. «Taşlanarak öldürülmek ha! Böylesine korkunç ve aşağılaması insanlık dışı bir cezayı kimse düşünmemişti hiç. Bir toplum ne denli ilkel olursa olsun, yaşam yasalarına aykırı ve çağ dışı böyle bir cezayı düşünemezdi elbet! Ama Kutsal Kitapta böyle yazıyormuş, Tanrı buyruğuymuş bu, ne söylenebilir ki? Tanrı, böyle istemiş, ve böyle buyurmuş bir kez. Bunun karşıtını kim kanıtlayabilirdi?

Bu bir ceza değildi aslında, etkin bir gösteriydi. Diğer kadınlar ibret alacaklar ve aldatmayacaklardı erkeklerini. Onların gücünü, tartışmasız kabulleneneceklerdi böylece bir Tanrı gibi. Erkeğin yaralanan gururu onarılacaktı bu biçimde.

Kadın yaratılmadıklarına şükrettiler erkekler o an. 'Tanrının sevgili kullarınıymışız ki, erkek yaratmış bizi,' diye düşündüler.

Korkunç bir duyuyla suçluyorlardı şimdi Feşo'yu. Neden günah işlemişti Feşo? Çünkü kötü ruhluydu o. Kötülüğe yönelmişti bir kez. Şeytan girmişti ruhuna. Şeytan, kötülüğe, günaha ve suç işlemeğe itelemişti onu.

Şimdi herkes, uzun, sivri, korkunç boynuzlarıyla şeytani kafalarında canlandırarak, karşılarında görür gibiydiler. Havva anamıza, Tanrıca yasaklanan meyveyi, şeytan yedirtmemişmiydi? Cennette, günah işlemekten uzak bir dünyada yaşayan Adem Babamıza, şeytanın zorlamasıyla yasak meyveyi yedirterek, Cennetten kovulmasına ve kötülüklerle dolu bu dünyaya atılmasına sebebiyet vermemiş miydi Havva? Demek Ademin, kendi sol kaburgasından yarattığı kadın, ona korkunç bir ihanette bulunmuş, ve onun Cennetten kovulmasına yol açmıştı. Havva olmasaydı belki, şimdi erkekler Cennette büyük, pırıl pırıl durgun kocaman bir havuzun çevresinde, güzellikleri tanımlanmayacak büyüklükte huriler, gılmanlar ve melekler, ve bu dünyada eşi bulunmayan meyvelerle kevsar şarabından içerek ölümsüzlüğe ve sonsuza kavuşacaklardı. Oysa, Havva'nın yanılığlı bir davranışı tüm insanlığı, bugün içinde bulunduğu korkunç kötülüklerle dolu bir ortama sürüklemişti...

Öyleyse nasıl kızmaşınlardı erkekler bu Havva yaratıklarına? Havva'nın bu saçı uzun, akli kısa soyuna...

Öyleyse bu cezayı hak etmişti Feşo.

Kadınlarsa, çadırlarının kapısı önünde oturmuşlar, bu korkunç cezayı düşünüyorlardı: 'Demek erkeğe yüz sopa... Hem de hafifçe vurulacak... ve kadın taşlanarak işkenceyle öldürülecek, ha?'

Korkuyla titrediler biran... Hayallerinde yaşattıkları erkeklerle günah işlemeğe hazır mutsuz kadınlar... İçlerinde buruk bir açının yalın duygusallığıyla ellerini kaldırdılar gökyüzüne; bağışlaması için kendilerini, dua ettiler Tanrıya.

Feşo, okunan korkunç cezanın etkisiyle tüm direncini yitirmişti. Korkunun, damarlarındaki soğuk katılığıyla yığılıp kalmış, külçeleşmişti. Ölüme mahkûm edilmişti demek! Ölecekti törece... Hem de korkunç işkencelerle.

Neden kafasına bir kurşun sıkarak öldürmüyorlardı da, işkenceyle öldürmek istiyorlardı? Anlayamıyordu... Sonra, neden öldürmek istiyorlardı? Ne yapmıştı o? Erkek egemenliğinin kanıtlanması isteniyordu dinsel bir kurala dayanılarak. Sanki, kanıtlanamıyan bir gücün tek sorumlusu Feşo'ymuş gibi, bütün suçu ona yüklemek istiyorlardı.

Hocanın, karışık sözlerini pek anlayamamıştı ya; yalnız ölüm sözcüğü çakılıp kalmıştı kafasının içinde, bir burgu gibi delercesine. Ölümü bilmiyordu o, görmüştü sadece. Kokusunu, korkusunu duyarak içinde, ölümü görüyordu karşısında, ölümü! Ağır gövdesiyle çökercesine üstüne, hışım gibi geliyordu ölüm! İpissiz gecede baykuşları bile ürperten korkunç kahkahalı çığlıklarıyla, bakışları dehşet saçan kaskatı sarı yüzüyle görünüyordu ölüm! Tüm ağırlığıyla, öğürtü veren korkusuyla abanıyordu üstüne. Çirkin, kocaman ağzından yakıp kavurucu yalımlar saçarak...

Kim salıvermişti onu ortalığa başıboş? Kim

çağrıda bulunmuştu? Ne işi vardı burada onun? Neden başka yörelerde, başka yerlerde dolaşmıyordu?

'Beni mi alıp götüreceksin, beni mi? Ama niye ben?.. Ben ne yaptım ki? Çağırmadım ki onu ben? O kendiliğinden nasıl gelebilir? Tanrı mı gönderdi onu, ama niye? Bu insanlar istiyor diye mi? Pekiyi niye istiyor bu insanlar ölümümü benim? Kimdir bu insanlar? Elli altmış kişiden oluşan şu kalabalık mı? Tanrı bunların isteklerince mi veriyordu cezayı? Ama Tanrı'nın evrenselliğine sığmazdı bu. Onun gizine, yaratma gücüne aykırıydı bu? O bilmiyor muydu, insanın yapısı toprak değil ruhtur, ruh? Et ve kemik değil yürektir; seviyle sevgiyle dolu. Hem sevgi gizini, coşkusunu ver, sonra olmaz bu, de... Olacak şey miydi? Madem ki sevmesini öğretti insana, onun sevgisine de katlanmak gerek değil miydi? Pekiyi, Peygamberimizin, evlatlığı Zeydin karısı Zeynep'e gönlü düşmemiş miydi? Tanrı biliyordu bunu. Onu, o sevgili kulunu üzmemek için, 'Sana Zeydin karısını helal kılmadık mı' diye buyurmuştu.

Öyleyse, sevgi insanın son aşaması ve Tanrı'ya yakınlaşması olarak tanımlanabilirdi. Tanrı da insanları, kendini tanıması, sevmesi için yaratmamış mıydı? Öyleyse kabahatim ne benim? Ben de sevdim... Kocam mı? Ben mi istedim evlenmemi onunla? Haydi, Ali'nin avradı oldun dediler. Ne yapabiliyordum, elimden bir şey gelmezdi ki? Verdiler beni bir çocuğa. Ne yapabiliyordum ben bir çocukla? Anası babası ayrı bir alem...

Ben kendiliğimden mi koştum Hasan'a? Kocam bir erkek olsaydı, bu başıma gelenler olmazdı herhal. İçimde bir coşku vardı benim. Bir erkekle bütünlenmek... Bu erkek Hasan olmayabilirdi, bir başkası da olabilirdi belki. Ama dört duvar arasında Hasan'ı gördüm, Hasan'ı

tanıdım, koştum ona. Yaşamımı o öğretti bana. Onda tatdım, onda duydum mutluluğumu... Ona bağlandım tüm benliğimle. Kendimi ondan ayrı düşünemezdim artık. O buldu, yarattı çünkü beni. Ne idim ben? Horlanan bakışlar altında bir hiç... Kişiliksiz bir yaratık... Beni yöneten ben değildim... Benden ayrı, bana sahip lenmeye çalışan insanlar yönetmek istiyordu beni; insan olduğumu, bir kişiliğim bulunduğunu düşünmeksizin.

Ben insan mıydım, yoksa bir eşya mı?

Pekiy, Tanrı bilmiyor mu bunları? Keyfince oturmuş göğün yedinci katında seyrediyor beni, ölümle başbaşa bırakarak.'

Tanrı sevgiyi biliyordu, sevmesini biliyordu, tüm insanları seviyordu. Sevgiyi öğretmişti onlara. Ama onlar sevginin ne olduğunu bilmiyorlardı ki, bir suçlu arıyorlardı daim... Tanrı'nın hışmını üstüne çekmek için.

Oysa, Feşo gibi yüz milyonlarca kadın vardı, ondan daha beter aldatan kocalarını. Onlar, niye suçlu değildiler öyleyse? Onların ayrıcalığı neydi Feşo'dan? Ayrı yörelerde mi dünyaya gelmesiydi ayrıcalıkları? Tanrı neden suçlamıyordu onları aynı biçimde?

Bu eşitsizlik neden?

Sonra, Kitapta böyle mi yazıyordu acaba? Kitabı okuyan bilen var mıydı? Hoca, Kitap şöyle yazıyor, böyle yazıyor diyor... Yutturmuyor mu? Okunurken kulağı okşayan uyumlu arapça sözcüklerin tinsel oluşumu yüceltiyor ruhumuzu, yakınlaştırıyordu Tanrı'ya bizi, kendimizden geçercesine. Ama anlamı neydi bu kutsal sözcüklerin? Bilen var mı? Hoca, bunun anlamı bu diyerek yorumluyordu kendince yanlış yamalak... Gerçekten anlamı bu muydu sözcüklerin? Olamaz, hayır... Tanrı sözleri evrenseldir, öyle basitçe açıklanamaz, yorumlanamaz. Nedenlerini, oluşumunu araştırmak gerekmez miydi? Herkes

kendi görüşüne, kendi çıkarına yorumlamak isterse, korkunç bir karmaşa çıkardı ortaya.

Hoca arapça okumuştı az önce cezasını onun, Kitaptan (*). Sonra, anlamını belirtmişti Türkçe. Doğru muydu bu, pekiy? Doğruydu doğru... Hocalar, şıhlar yalan söylemezlerdi çünkü.

Onca, bitip tükenmek, donmak, kaskatı olmak değildi ölüm herhal. Etleri, kemikleri eriyecekti belki toprağın altında. Ama ruhu kanatlanıp uçacaktı gökyüzüne bulutlar arasında; sonsuzlaşacaktı. Ruh, bedenden ayrılınca acı çekmemiş insan. Ruhun ölümden sonra diriliği asıl.. O, sonsuzla birleşir, kıyamet gününü, hesap gününü bekler, dolaşmış dünyanın üstünde özgürce. Tüm günahlar o gün sorulacak, hesap verecek herkes büyük Yargıç'a. Günahsızlar dirilecekler, altından ırmaklar akan Cennette buluşacaklar.

Ya günahkârlar? Tanrım bilemedik, bu dünyanın zevkine kandık, bağışla bizi diyecekler. Ama çok geç... Cehennemde toplanacaklar, korkunç yalımlı ateşler içinde bağıracaklar, çırpınacaklar. Hele, 'gayya' denen kuyuya atılanlar? Onların çığlıklarından yeryüzü sarsılırcasına titreyecek, sallanacaktır boşlukta.

Sonra, neden erkeğe yüz sopa, kendisine ölümdü? Bunun anlamını bir türlü çözemiyordu Feşo. Oysa erkeği gücünü kanıtlıyamamış, ve bu günah bahçesine o sürüklemişti çünkü onu. Kendinin ne günahı vardı bunda? Sonra, sevdiği erkek günlerce kendisini istemiş, kendisine bakmıştı istemle, direngenlikle. Düşünme olanağını yitirmiş, bir ökseyle yakalanmışcasına tutkulanmıştı ona. Şimdi o, yüz sopayla kurtulacak, kendisiyse öldürülecekti işkenceyle.

Cezayı isteyenler, onun görüşlerini dinlemişler miydi? Babalığı, 'verdim Feşo'yu Ali'ye' demişti bir kez. Ona söz hakkı mı vermişlerdi?

*

(*) *Kur'anın yorumuna ait kitap*

Çözdüler Hasan'ı ağaçtan.

Ayakta vurulacaktı sopa.

Hasan giysilerini giymişti üstüne.

Bir adam görevlendirildi sopayı vurmak için Hasan'a.

Yüz sopa vurulmuş bitmişti.

Şimdi serbestti Hasan. Acımalı baktı bir süre sessizce Feşo'ya. Bezgince adımlarla yürüdü çadırına doğru; dinmemiş bir öfkenin acısını duyarak yüreğinde.

Ali anasının dizlerine başını koymuş, çocuksu bir duyuyla ağlıyordu. Anası saçlarını okşayarak:

OTUZ ÜÇ

«Üzülme yavrum benim... Nidelim, avradın soysuz çıktı, aldattı seni. Cezasını çekecektir elbet! Duydun işte, taşlanarak öldürülecek... Tüm günahları ile gidecek Cehenneme. Bu dünyanın cezası nedir ki? Asıl öbür dünyada çekecek o, korkunç cezasını,» dedi.

«Anam, yazık değil mi, Feşo gibi bir kız öldürsün, başka yolu yok mu bunun? Gönlüm ırzı olmuyor benim. N'olur, ona da vursunlar yüz sopal..»

Fadiş şaşkın şaşkın ve ürpertiyle baktı yüzüne Ali'nin:

«Ali'm, sen mi diyon bu sözleri bana... Kulaklarım yanlış işitti herhal... Öyle mi?» dedi.

Ali'de şaşırmıştı:

«Yok be anam? Hiçbir şeyi çözümlemez ölüm... Ne geçecek elimize öldürülünce Feşo, diye düşünüyom da» dedi.

«Kalk şurdan, köpeğin oğlu, boynuzlu... Demek bağışlıyacan onu, ha? Tuu suratına senin... Ben de oğlan doğurdum diye allar bağladım, ha? Yazık yazık, tüm emeklerime!» dedi; iki eliyle dizlerine vurdu, döğündü döğündü uludu. İtele-di öteye oğlunu.

«Bir orospuyu kapımda tutacak kadar soysuzlaşmadım, daha ben? Ulan, kapıda gençler sıra nöbeti mi tutsunlar istiyon sen sabahlara dek,» dedi.

Ali, anasının nefret dolu tiksiniç bakışlarını gördü üstünde; ürperdi, titredi. Korkmuştu ba-

kışlarından Fadiş'in.

«Yoo, onu demek istemedim ben,» dedi kekeleyerek.

«Ya ne demek istedin ulan it eniği, şeytanın dölü?.. Biraz daha uzasın istiyon boynuzların değil mi?»

«Sen ne konuşuyon be? Anamsın diye susuyom karşında... Yeter... Bu kadarı da fazla, anaa.. Canına it sıcsın be Feşo'nun, gebersin! O, bu cezayı haketti tabi. Ben demek istedim ki, çok para verdik onun için... Pekiy bu paramız n'olacak şimdi? Geri verecek mi bubalığı, bu parayı bize?»

«Parası batsın...» dedi Fadiş. «Paranın ne hükmü var, namus gittikten kelli... O gebersin, cezasını çeksın yeter ki... Malımız var... Yine biriktiririz para... Korkma alâsından kız alırım sana, hemi Feşo'dan da güzel.»

Fadiş'in öfkesi yatışmıştı ya, Ali hâlâ anasının söylediklerini anlayamıyordu bir türlü. Gerçekten Feşo'nun ölümüyle ne geçecekti eline? Kan kokusu alan yabanıl hayvanlar gibi, şu kalabalığın hıncını dindirecekti herhal. Bir kurbandı Feşo... Bütün kötülüklerin simgesi olarak tanımlanan bir kurban... Onun ölümüyle belki tüm kötülükler yok olacak, Tanrı'nın kızgınlığı yatışacak, uysallaşacak, iyimser davranacak insanlara böylece. Yoksa Tanrı, yurtlarını bir ölü toprağı gibi lanetleyecek, tüm gizemsel kötülükleri yükleyecekti onlara. Kar düşmeyecek, yağmur yağmıyacaktı bu topraklara gayri. Kuraklık ölüme çağrıda bulunacak, kol gezecekti ölüm her yerde. Yeşilin gizemi yok olacak, sular ak-mıyacak, kuruyacak, yılanlar çıyanlar böcek börtü dolaşacak gayri.

Tanrı korusun, kurtarsın bu insanları görünmez felaketlerden.

Feşo'ya acımamak gerekliydi işte bu yüzden. O, tüm tanrısal kuralı çiğnemiş, töresel ahlâka

aykırı bir tutumla suç işlemişti hayasızca. İnsanların acıması olanaksızdı ona. Tanrı belirlemişti cezasını çünkü. Onların bağışlaması, Tanrı iradesine aykırıydı öyleyse.

Ya Elifçe? Baygınlık geçirdi, öldü öldü dirildi kadın. Hayır, Feşo yapmazdı bunu. Bir yanlışlık olsa gerekti bu işte. Bir iftiranın kurbanıydı Feşo salt.

«Olamaz, olamaz...» diye söyleniyor, çırpınıyordu kendince. «Fadiş, namussuz Fadiş... Çekemedi, kıskandı, kızımı bir şeyler yaptı ona.»

Sonra duralıyor... Alandaki uğultulu kalabalığı dinliyor gözlerini dikiyordu onlara:

'Hocalara okuttu yavrumu... Cinlere çarptırdı muhakkak! Ah suratsız, iğrenç Fadiş? Güzelliğini çekemedin, kıskandın, değil mi? İrezil malamat ettin herkesin önünde bizi de. Alacağın olsun senin pis kancık!'

Sonra, Fadiş hakkındaki dedikodu geçti aklından: Bir gece Zülfo'nun evine gelmiş, yatağına girmişti. O gece nikâhsız her şey olup bitmişti bir anda. Sonra yüklemişlerdi Zülfo'ya Fadiş'i. Şimdi kalkmış, namus timsali geçiniyor bu karı bir de. Kendi pisliğini temizlesin önce. Ama yıllar geçti aradan, unutuldu her şey. Herkes şaşkalmıştı Zülfo'nun Fadiş'le evlenmesine. Ne mişdesiz adamdı bu Zülfo?

«Ah Kadir, ah» diyordu. «Yoydun kodun kızımı, bu namussuzlara vermekle. Paraymış... Parası bataydı ha? Keşke aç ölseydik hepimiz. Hadi gel temizle bakim namusunu şimdi. Ben ne yapabilirim, ne gelir elimden? Üstelik, tüm aşiret onlardan yana. Kocam bile... Tek başıma kaldım Tanrım, tek başıma. Sen büyüksün, her şeyi bilirsin, bir çare bul kurtar kızımı, bu kerten bizi. O güzelliği, sen verdin ona. Nasıl kıyacaksn, öldürteceksin onu? Hani her şeye gücün yeterdi, göster gücünü, tam zamanı işte!»

Ellerini kaldırıyor havaya, tüm bildiği duaları

okuyordu içtenlikle.

Sonra, onun ölümüyle bitmeyecekti her şey. Kocas, çocukları ve kendi, onun adına yıllarca kötülenecekti herkesçe. Bu korkunç suçlamalar tedirgin edecekti sürekli. Öncelikle kocasının, çocuklarının yüzlerine nasıl bakacaktı akça? Onlar da üzülecek, ezilecekti toplum içinde her gün. O günleri yaşamak, görmek istemiyordu, ölmek daha iyiydi belki.

«Ah Feşo'm, ah... Nasıl yaptın, nasıl uydun şeytanın sözüne? Akıl verenin yok muydu yanında? Keşke doğurmasaydım seni... Ya da doğururken ölüvereydim, n'olurdu?»

Hem kendi kendine konuşuyor, hem ağlıyordu Elifçe. Gözleri kıpkırmızı, göz kapakları şişmişti. Dizlerine vuruyordu ellerini ikide bir dövünerek.

«Ah Feşo, ah» diyordu yeniden. «Kıblesiz namaza mı durdun Şeytanın üstüne mi işedin de, şaşırdın çıktın yoldan?»

Elinde kocaman bir beze sümkürüyordu arada bir. Göz yaşları yanaklarından iri iri damlalar halinde boynuna doğru süzülüyordu.

Parçalanmış yüreğine kor bastı, kuruttu göz yaşlarını. Ağlamıyor, uğunmuyordu gayri. Ama dizlerinin üstüne çökmüş kalkamıyordu yerinden. Sol yanı uyuşmuş, devinmesizdi. 'Felç indi bir yanıma herhal' diye düşündü. Kımıldamak istedi yerinden, kımıldıyamadı. Sol bacağı oynamıyordu, hareketsizdi. Olanca gücünü topladı, yekinmek istedi yerinden. Sağ bacağı üzerinde yarı doğruldu, sonra birden yanına yuvarlandı yanlamasına. Ağzı bir yana kaydı, dili tutuldu. Konuşmak istedi kendi kendine, konuşamadı. Ama akıllı yerindeydi hâlâ. 'Çarpıldım... Yanlış düşündüm, cinler çarptı beni herhal, diye düşündü. bıraktı kendini upuzun.

OTUZ DÖRT

Hasan çadırından çıkmış, ağanın çadırına doğru yürüyordu. Yola çıkmaya hazır bir insan gibi giyinmişti. Tedirginliğinden, sıkıntısından terler kaplamıştı yüzünü.

Tüm kalabalık onu izliyordu sessizce. Hepsinin yüzlerinden bir şaşkınlık vardı.

«Bu herif, ne utanmaz be? Daha ne duruyor burada?» dercesine.

Hasan, kendini izleyen bakışlara aldırmaksızın başı yarı öne eğik, ağanın karşısına geldi, durdu. Başını kaldırdı, dimdik durdu ayakta, baktı ağaya. Sonra, diz çöktü karşısında usulca.

Herkesin şaşkınlığı arttı. Ağanın şaşkınlığı da onlardan geri kalmazdı.

Homurtular yükseliyordu kalabalıktan. Can sıkıcı bir görünümdü bu.

«Bana bak Hasan! Tezce söyle ne istiyorsan? Buraya gelmemeliydin. Hemen gideceksin bu aşiretten, biliyon söylendi bu sana?»

«Gideceğim ağam, gideceğim! Ama Feşo'yu başımla n'olursun? Suçsuz o... Bütün suç benim... İsterseniz beni öldürün onun yerine;» dedi.

Sonra eliyle Feşo'yu gösterdi, yarı gövdesi dönük: «Şu güzelliğe bakın! Nasıl kıyacaksınız ona?»

Sonra Zülfo'ya çevirdi bakışlarını:

«Zülfo emmim, Feşo'yu bana bırak! Katırım, koyunlarım, her şeyim senin olsun. Bırakın, bizim gidelim buradan.»

Kimseden çıt çıkmadı. Her şey koyu bir ses-

sizliğe bürünmüştü.

Ağa, önce hocaya, sonra Zülfo'ya baktı.

Feşo, başını kaldırdı, yiğit Hasanına baktı. Hasan'ın sırtı yarı dönüktü Feşo'ya. Yüzünü görmedi onun. Görmek istiyordu oysa. Gergin yüzünü görmek, koygunca soylu bakışlarını ta ruhunun derinliklerinde duymak istercesine, yoğun bir duygu vardı içinde. Kapkara iç dünyası, sanki pırıl pırıl bir aydınlığa kavuşmuştu onun sesiyle. Tutkulu gizemsel bir aydınlığa...

Sonra Feşo, yorgun bakışlarını çevirdi kalabalığa. Onların tiksiniç dolu bakışlarını içinde duyar gibi oldu. 'Aşağılık orospu ne yüzle bakıyon yüzümüze? Utanması yok ki,' der gibiydi bakışları. Ama yine de korkusuzca, direnmeyle baktı onlara. Korkmuyordu gayri bu kalabalıktan. Titremesi durdu. Tüm gövdesi canlandı birden.

Bakışlarında soylu bir anlam vardı şimdi Feşo'nun. 'Ruhsuz insanlar... Kıskançlık iriniyle dolu, sevgiden yoksun yürekleriniz!' der gibiydi.

Sonra kaynatasına baktı aşağılamsı.

Olüme seve seve gidebilirdi şimdi Feşo. Mademki erkeği, herkese kafa tutmuştu yiğitçe. Ölüm nedir ki kendisi için? Vız gelirdi ölüm ona gayrı.

Hoca düşünür gibiydi. Ağır ağır kaldırdı başını baktı ağaya.

«Bilmem ama, herhal kocası başlığını geri alır boşarsa onu, olabilir...» dedi.

Zülfo'nun yüzüne baktı hoca, bir cevap beklercesine ondan.

Zülfo bir şeyler hesapladı kafasında. Hasan'ın beş koyunuyla, bir katırı ne ederdi? Çok çok yedi yüz... Ya gerisi n'olacaktı paranın? Yoo, Fadiş ölür de bağışlamazdı onları, mümkünü yoktu bunun. Ya oğlunun onuru? Geri verebilecekler miydi pekiy? Hüküm verilmişti artık. Yerine getirilmesi gerekliydi cezanın.

Tüm hincını kusarcasına yüzüne Hasan'ın:

«Olmaz...» diye bağırdı Zülfo. «Olmaz... oğlumun avradı o. Onun namusu... Ceza yerine getirilsin, namusu temizlensin oğlumun. Kitabın hükmü neyse, o yapılsın tezce!»

«Emmim Zülfo, seni bilirim... Yüz liraya da razı olun ya... Avradından korkuyon değil mi? Neymiş evliymiş... Kocasını bilirmiş... Kim kocası? Bir çocuk...» dedi Hasan.

Ve, delirmişçesine fırladı yerinden, koştu Zülfo'nun çadırına girdi, çıktı. Ali'yi ensesinden tutmuş sürüklercesine getiriyordu alana. Öyle birden yapmıştı ki bunu Hasan; ne olduğunun bir anda farkına varamamıştı kimse.

Hasan, oğlanın uzun donunu çekip çıkardı bacaklarından yırtarcasına.

Ali aptallaşmış, şaşırılmıştı. Korkudan rengi sararmış titriyordu. Belden aşağısı çıplaktı çocuğun. Utançla sersemlemiş, ağlıyordu. Elleriyle önünü kapatmak istediye de, Hasan hırsıyla itti ellerini. Sonra uyuşmuş küçük bülüğünü eliyle tuttu çocuğun.

«Bakın!..» dedi Hasan. «Bakın işte, erkek dediginiz, koca dediğiniz çocuğun erkekliği... Görünüz işte... Yok bi şey...»

Sonra Feşo'yu gösterdi eliyle.

«Bununla mı mutlu edecek bu çocuk şu gızı, ha? Niye konuşmuyor, susuyorsunuz?»

Gülüşmeler oldu kalabalıkta, Ali'nin bülüğüne bakarak.

Yüzü mosmor kesildi Zülfo'nun. Dudakları titredi.

«Ağam, nedir bu irezillik böyle? Ayıp be ayıp... Çocuk korkudan ölecek nerdeyse. Herkes oturmuş seyrediyor utanmadan,» dedi boğulur gibi bir sesle.

Fadiş göründü uzaktan. Elinde kalın bir kürek sapı vardı. Öfkeden yüzü mosmor olmuş, hışım gibi geliyordu üstüne Hasan'ın.

«Seni domuz, soysuz, ahlaksız... Sıçacağım ağ-

zına senin, dümbük! Oğlumu rezil etmeye ne hakkın var senin?» dedi, tüm safrasını kusarcasına.

Sonra, birden elindeki sopayı kaldırdı, tüm gücüyle saladı Hasan'a. Hasan bir şimşek gibi kaydı yana. Sopa hafifçe omuzunu sıyrıp, yere çarptı tok bir ses çıkararak. Fadiş ikinci saldırıya geçmeye fırsat bulamadan, Hasan atıldı hızla, yakaladı sopayı, çekti aldı elinden Fadiş'in.

Fadiş dişi bir panter gibi hınçla atıldı üstüne Hasan'ın. İkisi birlikte yuvarlandılar yere. Fadiş tırnaklarını geçirdi boynuna Hasan'ın. Hıncının verdiği isterik bir güçle sıkıyordu parmaklarını. Fadiş alttaydı, bırakmıyordu boynunu Hasan'ın. Tüm gövdesi kasılmıştı sanki.

Hasan, bileklerinin olanca gücüyle vurdu kollarına Fadiş'in. Kolları kırılırcasına çatırdadı Fadiş'in. Sonra savruldular birbirlerinden öteye.

Her şey bir anda oldu, göz açıp kapayıncaya. Herkes donmuş kalmıştı.

Zülfo fırladı yerinden; kapıştılar Hasan'la. Arkasından koştu kalabalıktan dört beş kişi. Ayırdılar...

Hasan'ın boynunda derin tırnak yırtıklarından kanlar sızıyordu, morarmıştı yerleri.

Fadiş'i iki kişi kolundan tutmuş, zaptetmeye çalışıyorlardı. Kadının ağzından köpüklü salyalar saçılıyordu. Debeleniyor, kurtulmaya çalışıyordu adamların ellerinden. Rengi sarılı bir mōrluğa dönüşmüştü. Zangır zangır titriyordu. Bir yandan da kesik kesik boğulurcasına küfürler savuruyordu.

«Dümbük oğlu dümbük... Orospu dölü, bok... Sen niye vermiyon avradını herifime? Ver de kullansın biraz... Korkma, eskimez... Vermezsin tabi... Seninki namus da, bizimki el seyri mi ulan? Nah sen bunu al bunu!..» diyerek, sağ yumruğunu sallıyordu.

Erkekler sürüyüp götürürlerken, şimdi o, Zülfo'ya bağıırıyordu:

«Zülfo, Zülfo, erkeğim diye gezme bu dünyada gayri! Oğluna hakaret ediliyor, bana hakaret ediliyor, sen susuyorsun hâlâ. Bir de erkeğim diyorsun, ha? Erkekliğine sıçayım senin. Zaten kalmamış ya erkekliğin... Erkek olsan çeker vururdun şu dümbüğü. Mapıslık'sa mapıslık... Tüm mallarımı feda ederdim yoluna. El kapısında çalışırdım, dilenir beslerdim seni mapısta. Ama o yürek nerde sende? Erkeğim diye gelme karşıma, istemiyom seni gayri. Boş'sun benden, boş... Tüm buradakiler tanık olsun!»

Kimseden çıt çıkmadı.

Zülfo ezildi ezildi, küçüldü. Başını sağa sola çevirdi, «Lahavle, lahavle» diyerek.

«Adamın utanmazlığına bak be... Utancından yerin dibine geçer adam, insan içine çıkamaz günlerce, ölür kahrından.»

«He ya, herifin gelinini baştan çıkar, sonra 'ben onu seviyom, ver bana onu' de. Ne yüzsüz adammış şu Hasan da?»

«Ben olsam, alnının ortasına sıkarım kurşunu, billahi!»

«Haketti ya... Kim yapacak bunu? Zülfo mu? Tam buldun adamını.»

«Pravo şu Fadiş'e be... Yiğit kadınmış, bastırdı kocasını.»

«Haklı ama...»

«Ben olsam, iki tokat yerleştirdim ağzına öyle avradın, keserdim sesini soluğunu. Haddini bilmeli avrat dediğin be...»

«Öyle ama erkeklik kalmamış Zülfo'da. Onun için söz geçiremiyor avradına ya.»

«Doğru... Yoksa kocasına çemkirebilir mi kadın, erkekliği olsa?»

Konuşmalar sürüp gidiyordu böylece.

Ağanın sesiyle sustu herkes:

«Ceza yerine getirilecektir!»

Hasan uzaklaşıp giderken ağır bir küfür savurdu seslice, tüm öfkesini kusarcasına. Dönüp bakmadı arkasına. Kahreden bir acıyla yürüdü gittii.

OTUZ BEŞ

Feşo'nun cezasına gelmişti sıra. Bir çukur kazdılar alanın ortasına. Ağaçtan çözdüler Feşo'yu. Kollarından tuttu iki kişi; sürükleyerek götürdüler çukurun yanına. Yürüyecek hali yoktu kızın. Ayakları birbirine dolaşıyordu. Tüm kanı çekilmiş gibiydi damarlarından. Bir ölü sessizliği içinde katılaşmıştı sanki. Çıplaklığına karşın, hava serince olduğu halde alnında, yanaklarında soğuk soğuk iri terler birikmişti.

Çukurun yanına geldiler... Feşo, korkulu donuk gözlerle baktı bu ölüm çukuruna. Bu karanlık çukurun içinde kaybolacak, bitecekti her şey, onun için. Canlı canlı mezarına gömeceklerdi acımadan.

Korkudan tir tir titriyordu şimdi. Çeneleri birbirine vuruyordu titremekten. Ağzının içi kupkuru, acımsı bir tat vardı dilinde. Boğazı düğüm düğüm olmuş, tükürüğünü yutamıyordu. Başını önüne düşmüş, göz bebekleri büyücek büyücek açılmıştı. Hâlâ çukura bakıyordu kirpmeden gözlerini.

Korkulu bir düşte gezer gibiydi, şimdi Feşo. Uyanmak istercesine silkindi hafifçe. Ama ayılamıyor, gözlerini ayıramıyordu çukurdan.

Ay, arkasında sırtını aydınlatıyordu Feşo'nun. Hızla, bu korkunç olaya tanık olmamak istercesine kayıyordu sırtlara doğru ay; girilen eylemin korkunçluğundan utanmış gibi görünümle.

Havlayan köpekler sustu... Art ayakları üstüne oturmuşlar, sezgi gücüyle bir şeyler olacağı duygusuna kapılmışlardı. Ne olacaktı, pek kesti-

remiyorlardı ya... Bir şey olacaktı işte, biliyorlardı.

Cırcır böcekleri sustu... Her şey, her şey derin kopkoyu bir sessizliğe büründü.

Sanki, şimdiden Feşo'nun ölüm yasını tutuyorlardı.

Çukura indirmek istedi adamlar Feşo'yu. Geriye doğru güçlü bir kasılmayla direnir gibi yaptı Feşo. Ayaklarını yerden keserek kollarından kaldırdılar havaya; zorla indirdiler çukura.

Göbeğine dek çukura girmişti Feşo. Kalabalıktan iki kişi daha geldi çukurun yanına. Ellerinde kürekler vardı adamların. Önceki iki kişi, omuzlarından çukura bastırıyorlardı kızı.

Kıpırdanamıyordu Feşo.

Yumuşak toprağı doldurmaya başladılar çukura kürekli adamlar. Çukur yarıya dek dolduğunda, ayaklariyle tepelediler, pekiştirdiler iyice. Yeniden doldurmaya başladılar çukuru.

Şimdi yüreği hızlı hızlı atıyordu Feşo'nun. Ölüm korkusu tüm benliğini sarmıştı; titriyordu. Ölümün çıngış çıngış soğuk dokusallığı içinde eriyip bitiyordu şimdi. Göz bebekleri yuvalarından fırlamış, kirpmeden bakıyordu bir noktaya. Sanki bir ölüm noktasına... İçi geçer gibi oldu birden... Bayıldı. Su, kolonya serptiler yüzüne, ayıltılar az sonra. Sanki o, hiç ayılmak istemiyormuş gibi araladı gözlerini. Neden ayıltıyorlardı? Acıyı doya doya tattırmak için mi?

Başı öne düşmüş, kolları sarkmıştı çaresizlikle.

Kalabalıktan kimileri oturmuş, kimileri çömelmiş, kimileri de ayakta, Feşo'ya bakıyorlardı yabanıl gözlerle dikçesine.

Yeniden tepelediler toprağı adamlar; ve yenisinden doldurdular çukuru. Çukur göbeğine dek dolmuştu sıkıca Feşo'nun.

Belden aşağısı hiç kıpırdamıyordu artık toprağın içinde. Gövdesini bir cendereye sıkıştırmışlar gibiydi şimdi.

Ölümün soğuk çağrısı dolandı damarlarında, beyninde zonkladı. Kulaklarında bir uğultu vardı; derince bir kuyunun dibinde boğuluyordu sanki. Gövdesi üstündeki arsızca bakışlardan yılgın ve tedirgin olmuş, iyice düşmüştü başı göğüsleri üstüne. Kollarını, göğüsleri üstünde kavuşturmuş, sessiz, durgundu.

Yaşama isteği öylesine güçlüydü ki içinde şimdi, hiç bu denli yaşama bağlanmamış, ve böylesine sevmemişti yaşamı.

Ölüme yaklaştığı an, öyle soylu bir duyuyla yaşamı tüm hücrelerinde bütünüyle, tüm giziyle duyuyordu insan. Ölüm korkusu çılgına çeviriyor hepimizi. Ölümün soğuk katılığı ürpertiyle titretiyor içimizi. Kapkaranlık bir dünyada böcek börtü, yılan çıyan, kokuşan gövdemizi didik didik parçalarken hiç bir acı, hiç bir devinme duymadan yok olup, toprağa karışmak korkusunun yarattığı soğuk bir çağrışım içinde, her şeye bitik ve ağılsız bakıyoruz.

Son kez diri göğüslerine bakarak Feşo'nun, uzaklaştılar adamlar yanından.

On adım uzaklıkta bir daire çizdiler çevresinde.

Yumruk büyüklüğünde taşlar topladılar ve yığdılar kıyısına çizginin.

Feşo, yığılan taşlara delirmiş gözlerle bakıyordu. Bu taşlarla yaşamı son bulacaktı demek. Korkunç darbeler altında tüm gövdesi param parça olacaktı öyle mi? Ama neden?.. Tanrının buyruğuna direnmiş, karşı durmuştu çünkü.

İşte, bunu anlayamıyordu Feşo.

Hoca kalabalığa baktı sessizce. Çırçıl sakalını sıvazladı bir eliyle. Genzini temizledi sesli sesli.

«Kardeşlarım!..» dedi. «Beni iyi dinleyin! Şimdik, Tanrı katında günahkâr sayılan şu kızın cezası verilecektir burada. Zamanı gelmiştir cezanın. Onun günah dolu kirli ruhunun temizlenmesi için dua edelim Tanrıya!»

Sonra, ellerini kaldırdı göğsü hizasında avuçları yarı açık yukarı gelecek biçimde. Kalabalık da, hoca gibi yaptılar... İçlerinden dualar okudular bir süre... Sonra, ellerini yüzlerine sürdüler, «amin!» diyerek.

«Şimdi, şu çizginin üstünde durarak sırayla birer taş atacaksınız Feşo'ya. Öldürülünceye dek atılacaktır bu taşlar. İlk taşı kocası, ikinciyi kaynatası, üçüncüyü isterse babalığı atacaktır,» dedi hoca.

Ve sonra, Feşo'nun yanına geldi, durdu, baktı ona:

«Başını kaldır, bana bak Feşol» dedi gür bir sesle.

Feşo duymadı hocanın sözlerini sanki. Aldırmadı...

«Sana söylüyom Feşo, kaldır başını diyom. Son arzun nedir? Söyle bana! Ölümüne karar verildi, biliyon,» diye sürdürdü sözünü bağırarak.

«Su... su...» dedi Feşo, ölü bir sesle.

Sesi karanlık bir kuyudan geliyor gibiydi. Hocadan başkası duymadı sesini.

Hoca kalabalığa çevirdi bakışlarını. Ve:

«Ayazlanmış bir tas su getirin buraya,» dedi.

Adamlardan biri bir bakır tas dolusu suyu getirdi, verdi Hocaya.

«Sen git hadi!»

Adam uzaklaştı oradan. Hoca çömeldi... Çenesinden tuttu kaldırdı başını Feşo'nun. Gözleri, diri bembeyaz memelerine takıldı o an. Şaşırır gibi oldu... Çenesini bıraktı kızın; yere koydu elindeki tası. Gözlerini ayıramıyordu göğüslerinden kızın. Dalıp gitmişti şaşkınca.

Ağa kuşkulandır gibi oldu, Hocanın bu sessiz duruşundan. Herkeste bir gerilim, bir bekleyiş vardı. Korkunç bekleyiş sinirlerini bozmuş, alt üst etmişti herkesi. Kana susamış ve kızarmış gözlerle suskun, öfkeli bakıyorlardı Şimdi Feşo'ya.

Hadi Hoca Efendi, çabuk ol biraz!.. Beklemekten usandı millet.» diye söylendi Ağa.

Hoca, Ağanın uyarısıyla kendine geldi birden. «Son duasını okuyom Aşam!» dedi kekeliyerek.

Ve, içirdi suyu Feşo'ya. Bir tas suyu içip bitirdi kız bir dikmede; derin içten «ohh,» diyerek. Biraz kendine gelir gibi oldu. Kaldırdı başını, baktı kalabalığa boş ve delirmiş gözlerle. Tüm teninde buz gibi bir ürperti vardı. Dudakları uçuk uçuktu korkudan. Havanın serince olmasına karşın iri iri terler kaplamıştı yüzünü. Yıkılmış, çökmüş bir görünüm içindeydi, şimdi Feşo.

«Kurtarın beni, bırakın n'olur... Bi şey yapmadım ben, suçsuzum,» diye ölgün ve ağlamsı bir sesle umutsuzca inledi.

Kaba kaba gülüşmeler oldu kalabalıkta. Canavarca bir duyunun etkin katılımı içinde, acımasızdılar.

Ali çizginin kıyısına geldi... İrice bir taş seçti yerden. Avucunun içinde evirdi çevirdi taşı, baktı. Ve bir ayağını çizginin ucuna koydu, diğer ayağını ise geriye attı. Feşo'ya baktı bir süre.

Feşo'nun başı öne düşmüş, gözyaşları yanaklarından iri iri damlalar halinde yuvarlanıyordu toprağa. Şimdi ağlıyordu Feşo. Yapayalnızlığına, yazgısına, gençliğinin doyumsuzluğuna...

Ali'nin içinde bir acıma duygusu belirdi o anda Feşo'ya karşı. Çocuksu bir acıma duygusuyla etkilenmişti. Feşo'nun dolu dolu gözyaşları içlendirmişti. Ağlamak geçti içinden onun gibi.

Birden geçmişe kaydı düşünceleri: Babasının, onu delice dövdüğü günü ansıdı. Kabahat onun değildi aslında; tüm kendinindi. Kendi işemişti yatağa çünkü. Nasıl da ona yüklemişti suçu. Ya ayrı yattıkları süre içinde, yaptığı eziyetler... Bunun tüm sorumlusu kendiydi aslında. Yalan söylemişti babasına, yalan! Kendi de günah işlemişti oysa. Yalan söylemek günahtı dince, bili-

yordu. Hoca söylemişti bir gün... Kendisi de suç-
luydu Tanrı indinde. Cehennemde yanacaktı
belki de bu yüzden.

Sonra, anasının yaptığı eziyetler? Hele, Hazal'
ın ölümünden sonra? Hep düşmanmış gibi gör-
müştü anası, onu. Sanki Hazal'ın ölümünün tek
sorumlusu o'ymuş gibi, neler yapmışlardı, neler!

Acıyordu şimdi Feşo'ya. Ve onun, o sıcaklığını
duymayacaktı içinde gayri. O, şimdi kendini da-
ha yakın hissediyordu Feşo'ya. Hayran hayran
baktı ona. Bu güzelliği bulamazdı bir daha.
Onun yumuşakça, uysal sesini duymayacaktı
artık, o gidiyordu elden. Çocuksu öçsel duygu-
larına karşın, bir tutku belirdi içinde ona karşı.

Feşo'nun ölümünü istemiyordu hiç.

O yaylağa çıktıkları korkunç geceyi düşündü.
Onun soyunuşu, çırılçıplak hali geldi gözlerinin
önüne.

Başını kaldırdı, baktı Feşo'ya. Hayır, bu göğüs-
ler o geceki gördüğü göğüsler değildi. Gerçek-
ten değildi... Bunlar korku, uyuşuklukla sark-
mışlardı hafifçe. Oysa, o geceki dimdik, uyarıcı,
insanın kanını kızıştıracı bir görünüşteydi. Son-
ra, o geceki yüzü, canlı, dipdiri gülümsemeliydi.
Oysa şimdi bir ölünün sapsarı, donuk anlamsız
yüzünü andırıyordu yüzü Feşo'nun.

Özür dilercesine yeniden baktı Feşo'ya. Ama
Feşo'nun başı öne eğikti, haberi yoktu bakışla-
rından Ali'nin. Yüreği paramparça oldu; Feşo'
nun bu bitmiş tükenmiş halini görünce.

'Ah, keşke haber vermeseydim bubama, bu iş-
ler başına gelmezdi zavallının.'

Sonra korkaklığına kızdı. Kayalıklara gitseydi,
yakalardı onları beraber. Ve belki bir daha yap-
mamak üzere özür diler, yalvarırdı Feşo. O da
kimseye sezdirmeden alıp götürürdü Feşo'yu bir
başka yere.

Bunu yapabilir miydi Kendi kendine sordu...
«Yapabilir miydin?»

Hayır, yapamazdı.

Tüm sevgisine karşın yapamazdı bunu. Çünkü Tanrı acımasızdı bu tür kadınlara. Kendinin acıması olanaksızdı bu yüzden. Tanrı buyruğuna karşı gelmek olurdu. Tanrı 'acımayın onlara,' demişti.

Oysa, şimdi kendisi acıyordu Feşo'ya. Tanrı buyruğuna aykırı düşünebilir miydi insan? Düşünemezdi tabi... Birden dönüştü düşüncesi: O da yapmasaydı, uslu otursaydı evinde.

Öyleyse Feşo, hak etti bu cezayı.

Taşı hızla fırlattı Ali bu düşünceyle. Taş omuz başına değdi Feşo'nun. Omuzu hafifçe acıdı kızın. Taş yavaşça değmişti çünkü.

Şimdi kaynatasındaydı sıra Feşo'nun.

Zülfo, çizginin yanına geldi, durdu; baktı Feşo'ya durgunca.

Birden, onunla başbaşa kaldığı geceyi ansıdı. Bir ürperti duydu sırtında. Korktu...

Tüyleri diken diken oldu bu anıyla. Elinde olmaksızın saldırmıştı Feşo'ya. Bilinçsiz, delirmiş gibiydi o anda. Esrikleşmiş bir duyuyla ne yaptığının farkında değildi. İçindeki şeytan dürtmüş, günaha sürüklemek istemişti. Ah Satılmış, ah... Şeytanın ta kendisi... Namussuz dürzü... Belki de şeytan onun kılığına girmişti. Her kılığa kolayca girermiş şeytan.

Ama Tanrı, işte tam günah işliyeceği sırada uyarmıştı kendisini. Fadiş'in gelişi, kapının çalınışı... Hep Tanrı'nın isteğince olmuştu tabi. Tanrı iyi kullarını darda bırakmaz, suç işlemlerini önlermiş onların. Demek kendisi de, Tanrı'nın 'has' kullarındandı ki, korumuştı tüm kötülüklerden.

Ya da, şeytan Feşo'nun suretine bürünmüştü, ve onun güzeliğiyle görünmüştü gözüne. Baştan çıkarmak, Tanrı'dan uzaklaştırmak için herhal. 'Olabilir...' diye düşündü.

Bu daha akla yakın geldi Zülfo'ya. Yoksa,

Tanrı'ya inanlı bir insan, durup dururken neden günaha itelensindi. Olacak şey değildi bu. Tanrı onu deniyordu elbet!

Şeytan, tüm insanlara kötülük yapmak ve Tanrı'ya karşı gelmek için yaratılmıştı ateşten. Kötülük meleğiydi o! İşte kendi içine de girmişti. Havva'yı bile kandırmamış mıydı, yasak meyveyi yedirmesi için Adem'e. Tanrı'nın bu kutsadığı insanları bile yoldan çıkarabilen şeytan, kendi gibi aciz bir kulu haydi haydi saptırabilirdi yoldan.

«Oh Tanrım, sen ne yücesin ki, kurtardın beni bu ağır günahattan. Şükürler olsun sana!» diye geçirdi usundan.

Sonra diz çöktü, ellerini kaldırdı havaya dualar etti içinden.

Tüm kalabalık Zülfo'ya bakıyor, hareketlerini izliyordu şaşkınlıkla. Adamın Tanrısal bir tutku içinde kasılan yüz çizgileri, dikçesine bir noktaya bakışları, kıpır kıpır okuyan dudakları, şaşırtmıştı herkesi. Onun bu görünümü saygı uyandırdı herkeste.

«Zülfo'ya bak be... Adam dalmış gitmiş... Uyurgezer gibi tıpkı...»

«Tanrı yoluna çalışıyor, kolay mı? Mükâfatını görecekt elbet!»

«Herhal, Tanrı içine damdı onun. Korkma ey Zülfo, biliyom senin günahın yok bunda, demek istedi herhal.»

Zülfo, önce sağına çevirdi boynunu. Sevap yazan sağ meleklerinden bir şeyler umarcasına ağır ağır. Sonra, sola çevirdi boynunu, günah yazan sol meleklerine kovarcasına... Ve, ellerini sürdü yüzüne, kırçıl sakalını sıvazlıyarak. Bir süre öylece durdu, sonra ağır ağır kalktı ayağa.

Kalabalığa baktı bir süre sessizce. Sonra Feşo'dan yana döndü, baktı Feşo'ya kızgın, belermiş gözlerle.

«Vay kancık vay, beni baştan çıkaracaktın de-

mek sen, şu görünen yalancı güzelliğinle ha? Başarsaydın eğer, mahvolmuştum ben, bu geçici güzellik uğruna. Cennetin sonsuz güzelliğinden yoksun olarak, yanacaktım cehennemnin alevleri arasında demek. Tanrı'm kurtardı beni, kurtardı şükür!» diye geçirdi usundan.

Sonra eğildi, yerden büyücek bir taş aldı. Elinde hoplattı bir kaç kez. Gerildi, tüm bedeniyle gerildi... Sanki hıncını kusarcasına fırlattı taşı Feşo'ya.

Sol kulağının üstüne kafa tasına, «tak!...» diye değdi taş.

Sanki kafasına bir balyozla vurulmuşcasına sarsıldı Feşo. Başının üstünde gökyüzü, yıldızlar döndü, döndü. Beyni öyle bir zonkladı ki, acı acı uludu uludu, inledi. Öyle bir ağrı kaplamıştı ki kafasının içini; sanki beynini didik didik ediyorlardı sivri sivri tırnaklarla. Ağrı öylesine zorluydu ki, mümkünü olsa beynini çıkarıp atacaktı yerinden.

Taşın değdiği yerin kemiği kırılmış, çökmüştü içine. Taşın sarsıntısından burnundan oluk oluk kan geldi Feşo'nun. Kan, çenesinden göğsünü çukuruna, oradan da akıyor, yayılıyordu toprağa.

Feşo, başını kollarıyla gizlemeye uğraşıyor, gelecek taşın sarsıntısından korumaya çalışıyordu kendini.

Babalığındaydı sıra, Feşo'nun.

Kadir, dişleri kenetli, hınçla ve kudurmuşcasına bir duyuyla baktı Feşo'ya. Tüm namusunu beş paralık eden, kızı gibi bakıp büyüttüğü, çocuklarından ayırt etmediği şu karşısında çıplak duran orospu soylu kıza... Neden yabancı bir erkeğe teslim etmişti kendini? Ne geçmişti eline sanki?

Onu, kör bir bıçakla doğramalı, paramparça etmeliydi!

Bu duyguyla Kadir, nişanladı taşı; yüreğinde-

ki öfkenin verdiği güçle fırlattı Feşo'ya.

Taş, tam alnının üst yanına çarptı Feşo'nun. Kafası sallandı taşın sarsıntısıyla. O anda her şey büyük bir sarsıntıyla dönüyor, dönüyordu. Yürekler parçalayıcı bir çığlık attı, bayıldı.

Feşo'nun acı çığlığından soğuk soğuk bir ürperti duydu sırtında herkes. Çaresiz bir acımanın duygusallığı içinde yılgın, ama yine de basit bir görüşün çıplaklığı içinde öfkeliydiler.

Ağa bile dayanamadı bu korkunç görünüme, kaçır gibi girdi çadırından içeri.

Şimdi ağzının yanından kan sızıyordu Feşo'nun. Başını koruyan elleri cansızmış gibi iki yanına kaydı. Baş biraz daha düştü öne. Derin derin soluyor, bir hırıltı gibi çıkıyordu ağzından soluğu.

Taşlar arkası arkasına iniyor, çarpıyordu kafasına, gövdesine şimdi. Kafasında şişlikler, morluklar belirmişti taşların değdiği yerlerde. Hafif esintiden saçları dağılmış alnına, yüzüne doğru uçuşuyordu.

«Tak, tak, tak, tak...»

Gözleri kocaman kocaman açılmış, dili ağzından çıkmıştı dışarı. Baş, gövdesi kanlı kanlıydı şimdi.

Gözlerinin önünde her şey kopkoyu bir karanlığa bürünmüştü. Uzaktan, çok uzaktan sesler geliyor gibiydi kulağına. Anlamını çözümleyemediği sesler... Sessiz ve aydınlık gecenin tüm güzelliğini, büyüsunü bozarcasına darmadağın, bilinçsiz duyguların yansıması gibi geliyordu, bu sesler. İç dünyasında kopkoyu bir ağırlık, bir bitiş, bir tükeniş vardı. Her şeyden, herkesden uzak, korkunç ağırlar, sızılar içinde sonsuza doğru uzanıyordu ağır ağır. Yaşamın büyüldü düş'ler dünyasından, karanlık bir dünyanın sürekliliğine doğru uzanıyordu sessizce.

Kadınlar çadırlarının kapısı önünde oturmuş-

lar, sessiz, duyarlı ve öfkeli Feşo'nun acı bağırsıklarını, çığlıklarını duyarak üzüyorlar, acıyorlardı ona.

Elifçe ise, kızına yapılan bu korkunç işkenceler karşısında, ta yüreğinin içinde duyduğu korkunç acıyla için için ağlıyordu. İçindeki sessiz öfkenin duyarlılığıyla bitik, umutsuzca ve direngen bakışlarla bakıyordu kızına. Bu bakışlar suçluyamıyordu kimseyi. Basitliği içinde, Tanrıca tayin edilmiş bu korkunç cezanın ayrıntılarını ve nedenini çözümleyemiyordu kadın. Kutlanmış, ve bir gize bağlanmış suç ve cezanın oluşumunda, insanın ne etkisi olabilirdi? Bir kez Tanrı'ca böyle istenmiş ve böyle buyrulmuştu! Tanrı buyruğunu değiştirmek, insan iradesinin dışında ve olanaksız gibi geldi kadına.

Tanrı böyle mi istemişti, acaba?

Kadının kafasında bir kuşku belirdi birden: Neden Tanrı, kadını bu dek aşağılamış, erkekten ayrı, ve erkeğin bir parçası gibi yaratmıştı kişiliksiz? Tüm kötülüklerin nedeni kadınlar mıydı? Oysa erkek, egemen ve bilinçli bir biçimde her kötülüğe iteliyordu kadını; sorumsuzca bir tutumla suçlayarak.

Suçlu, tüm erkekler olması gerekiyordu oysa! Kadına kişilik tanımayan erkekler... Onu bir eşya gibi düşünen erkekler...

Artık hiç bir şey düşünemiyordu Feşo. Kopkoyu karanlık bir dünyada yapayalnızdı şimdi.

Köpekler acı acı uludu uludu, sustu... Cırcır böcekleri öttü yanıkca duyarlı... Çakallar pavyırdı uzun uzun... Ay battı dağın ardından soyluca. Tüm doğa soludu soludu, sustu küskünce.

Sanki, tüm evren Feşo'nun ölüm yasıyla dingin, sessiz, durgundu.

YAZKO

MAVİ DİZİ (Roman, Öykü)

Bugüne kadar çıkan kitaplar

HALKALI KÖLE

Bekir Yıldız

BEDOŞ

Kemal Bilbaşar

IĞRIP

Erol Toy

AL İŞTE İSTANBUL

Çetin Altan

BOZGUNCU

Maksim Gorki

ŞÜPHE

Durrenmatt

YARIN... YARIN...

Pınar Kür

TOHUM YEŞERİNCE

Emile Zola

GECE GELEN ESKİ DOST

Afşar Timuçin

GÖZLERİ BAĞLI ADAM

Adnan Özyalçın

DOSTLUKLARIN SON GÜNÜ

Selim İleri

CEPHEYE YOLLANIRKEN

W. Schnurre

POLİTİKADA BİR SARI ÇİZMELİ

Recep Bilginer

ÇAMASAN
Demirtaş Ceyhun

DENİZLİ PENCERE
Afşar Timuçin

MEMLEKETİN SAHİPLERİ
Mahmut Makal

ES BE SÜLEYMAN ES
Salim Şengil

GENÇ KIZ VE ÖLÜM
Aysel Özakın

HEY VAPURLAR, TRENLER
Oktay Akbal

GÖLGELERİN GÖLGESİ
Çetin Altan

ZÜHRE NİNEM
Kemal Bilbaşar

BİR DELİ AĞAÇ
Pınar Kür

DÜNYADAN BİR ATLI GEÇTİ /
SAHİPSİZLER
Bekir Yıldız

ÖTEKİ
Önay Sözer

YABAN TOPRAK
Vadim Andreev

DİNO İLE CEREN
Seyit Alp

İNCİ
Hakkı Özkan

ANAYURDUN DUMANI
Konstantin Simonov

TAŞLAŞAN DÜNYA

T. Borovski

HAPİSLİĞİM

Recep Bilginer

ADI YEMENDİR

Fikret Otyam

MACELLOS DA VİNCİ'NİN
AKILALMAZ SERÜVENLERİ

Erhan Bener

KALPAKLILAR - DOLUDİZGİN

Samim Kocagöz

PEYGAMBER ÇİÇEĞİ

Mustafa Balel

KÖKTEN ANKARALI

Talip Apaydın

KANTON'DA İSYAN

A. Malraux

HAZAL (KUTSAL CEZA)

roman

NECATİ HAKSUN

Birden bu düşünce jliklerine dek titretti
Feşo'yu Bu korkunün bilinciyle tüyleri diken
diken oldu, sarsıldı. Bağışlaması için dualar
etti içinden. Ama yine de ihanetinin ağır yükü
altında ezilmişcesine korku dolu bakışları bir
yere çevrili kırpmaden ve anlamsızca
bakıyordu.. Soysuz bir eyleme girişmiş, ve
bütünüyle yabancı bir erkeğe bırakmıştı kendini.

ÖNEMLİ NOT

Bu kitap basılı fiyatının üzerinde satılamaz.